

Preot ION CÂRCIULEANU

SLUJIRE

**Carte tipărită cu binecuvântarea
I.P.S. Daniel
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei**

Iași - 2005

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CÂRCIULEANU, ION

Slujire / pr. Ion Cârciuleanu. - Iași : PIM, 2005

ISBN 973-716-225-0

281.95

28

Întâmpinare

Cartea de față a părintelui iconom stavrofor Ion Cârciuleanu este ca o catedrală în care nu se poate intra decât în stare de smerenie. Cu acest sentiment, am avut bucuria de a o lectura înainte de apariția ei editorială. Mărturisesc sincer că este o carte de suflet și de conștiință pastorală și misionară unică în literatura teologică actuală și cu o mare putere de edificare morală și spirituală.

Părintele Cârciuleanu privește retrospectiv și descrie în această carte evenimentele semnificative ale vieții sale, mereu interferate, printr-o mare tensiune a trăirilor, cu evenimentele istorice ale Bisericii și ale neamului românesc. Toate aceste evenimente sunt interpretate de autor cu acuitate reflexivă și cu conștiința apartenenței la o generație de aur a intelectualității românești, care a avut ca ideal unitatea, libertatea și demnitatea poporului român. Aceeași generație ce a trăit cu convingerea că „tăria unui neam o formează unitatea sufletească a fiilor săi” a cunoscut, totuși, și durerea fragmentării trupului patriei, care „a lăsat o rană în sufletul poporului românesc și o lacrimă pe istoria lui”.

Această fragmentare a lăsat desigur și o lacrimă în sufletul părintelui Cârciuleanu, și ea nu se va șterge niciodată, întrucât i-a marcat profund întreaga existență, începând cu refugiul și despărțirea de Basarabia și încheind cu slujirea plină de roade de la Galata.

Se cuvine să aducem mulțumiri părintelui Cârciuleanu pentru această carte-document care, sunt sigur, va avea un ecou deosebit în sufletul generației de astăzi, în strădania ei de a cuprinde esențialul unui timp rostitor prin slujirea devotată a Bisericii lui Hristos.

Preot Gh. Popa,
profesor la Facultatea de Teologie “D. Stăniloae” - Iași

Repere istorice și spirituale

Fac parte dintr-o generație deosebită, care a avut șansa de a se forma și de a-și fi trăit tinerețea în condițiile unei extraordinare emulații spirituale, determinată de împlinirea celui mai de preț ideal național – crearea României Mari, un act istoric de justiție pentru poporul român. Din nefericire însă, aceleiași generații i-a fost dat să treacă prin una dintre cele mai mari suferințe ale neamului, momentul început cu 28 iunie 1940, care a dus la mutilarea teritoriului românesc și la toate grozăviile care au urmat, la toate efectele complexe care nu au încetat nici până în prezent.

Există în viața popoarelor evenimente care împlinesc aspirații seculare și încununează lupte de veacuri. Există evenimente care repară nedreptăți istorice și justifică toate jertfele aduse pentru realizarea lor. Există momente de adevărată cotitură în dezvoltarea istorică a unui popor și care devin adevărate simboluri, prin semnificația pe care au dobândit-o în memoria generațiilor contemporane și viitoare. Un asemenea eveniment a fost actul unirii de la 1 Decembrie 1918. Acesta a însemnat încununarea luptei seculare de eliberare națională a poporului român, realizarea unui deziderat fierbinte, încheierea unui proces de o mare complexitate, la care au concurat o mulțime de factori obiectivi și subiectivi, de ordin spiritual-cultural, politic, economic, social, împrejurări specifice internaționale etc. Ne vom opri doar asupra unui factor de ordin general, dar de o importanță fundamentală, care a determinat desfășurarea acestui întreg proces. Este vorba de conștiința unității de neam, de limbă și de credință a întregului popor român, din toate ținuturile, de aspirația sa spre unificare statală. Asemenea unei flăcări, această realitate psihologică a luminat întreaga noastră istorie, ea conturându-se și afirmându-se tot mai clar, mai imperios în curgerea veacurilor. De la simpla afirmare a acestei conștiințe, consemnată de primii cărturari români (cronicarul Grigore Ureche afirmă că "Românii, câți se află locuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramureș, de la un loc sunt cu moldovenii și toți de la Râm se trag", iar Stolnicul Constantin Cantacuzino întărește: "Românii înțeleg, nu numai ceștia de aici, ci și din Ardeal, cari încă și mai

neaoși sunt, și moldovenii, și toți câți sunt și întru-altă parte se află, tot unii sunt, că toți aceștia dintr-o fântână au izvorât și cură"), ea a crescut până la a deveni o adevărată forță spirituală, steaua călăuzitoare a evoluției naționale.

Așadar, la 1 Decembrie 1918, actul de la Alba Iulia consfințează din punct de vedere politic, o profundă unitate de viață, neam, limbă, cultură și credință, care de veacuri lega același popor aflat în ținuturile românești. Poporul român a năzuit de-a lungul vremurilor, în clipe de biruință ca și în restriște, la unitatea sa politică. În Basarabia, mișcarea românească de emancipare națională a cunoscut un traseu ascendent. Reunit la Chișinău, între 2-7 noiembrie 1917, Marele congres ostășesc a proclamat autonomia politică și teritorială a Basarabiei, a hotărât constituirea unei armate proprii și înființarea unui organ de conducere a Basarabiei: Sfatul Țării. La 15 decembrie 1917, Sfatul Țării proclama Republica Democratică Moldovenească Autonomă în cadrul Federației Ruse, iar la 6 februarie 1918, independența acestei republici. Curentul favorabil unirii Basarabiei cu România era susținut de oameni de cultură ca Pan Halippa, Ion Pelivan, Onisifor Ghibu, Constantin Stere ș.a.

La 9 aprilie 1918, Sfatul Țării, cu 86 de voturi pentru, 3 contra și 36 de abțineri, a decis unirea Basarabiei cu România: "Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa, România." (apud Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, București, 1997, p. 290).

În Bucovina, ziarul "Glasul Bucovinei", condus de filologul Sextil Pușcariu, scria în primul său număr, din 22 octombrie 1918: "Vrem să rămânem români pe pământul nostru strămoșesc și să ne ocârmuim singuri, precum o cer interesele noastre românești". Congresul general al Bucovinei, convocat pentru 28 noiembrie 1918 a votat în unanimitate "unirea necondiționată și pe veci a Bucovinei, în vechile ei hotare, până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României." (idem, p.294).

La 31 octombrie 1918, s-a constituit la Budapesta (peste câteva zile își mută sediul la Arad) Consiliul Național Român, care dă un manifest, în care se spune, printre altele: "Națiunea română din Ungaria și Transilvania nu urmărește să stăpânească asupra altor neamuri. Lipsită cu desăvârșire de orice clasă stăpânitoare istorică, națiunea română, prin ființa ei însăși, este întruparea democrației celei mai desăvârșite.

Pe teritoriul ei strămoșesc, națiunea română este gata a asigura fiecărui popor libertatea națională, și organizarea sa în stat liber și independent va asigura tuturor indivizilor aflători pe teritoriul său egalitatea condițiilor de viață, unicul mijloc al desăvârșirii omenești... Națiunea română din Ungaria și Transilvania... nu mai voiește, sub nici o condițiune, să trăiască în legătură cu națiunea maghiară, ci este hotărâtă a-și înființa pe teritoriul locuit de români statul său liber și independent." (ibidem, p. 298). Iar peste o lună, "Adunarea Națională a românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia, în ziua de 1 decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a teritoriilor locuite de dânșii cu România. Adunarea națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre... Se va acorda deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc." (ibidem, p. 300).

La capătul unor epoci de lupte dârze pe tărâmul vieții sociale, politice și culturale duse în slujba idealului național, poporul român își găsea la 1 Decembrie 1918 înfăptuirea unității sale de stat: România Mare. Am putea spune că "Marea Unire din 1918 a fost - și rămâne - pagina cea mai sublimă a istoriei românești. Măreția ei stă în faptul că desăvârșirea unității naționale nu este opera nici unui om politic, a nici unui guvern, a nici unui partid; este fapta istorică a întregii națiuni române, realizată într-un elan țâșnit cu putere din străfundurile conștiinței unității neamului, un elan controlat de fruntașii politici, pentru a-l călăuzi cu inteligență politică remarcabilă spre țelul dorit. Marea Unire nu a fost rezultatul participării României la război. Nici partizanii Antantei, nici cei ai Puterilor Centrale nu au avut în vedere revoluția din Rusia și destrămarea monarhiei austro-ungare... Nu o victorie militară a stat la temelia României Mari, ci actul de voință al națiunii române de a-și da armătura teritorial-instituțională care este statul național. România - căreia îi spunem Mare pentru a o deosebi de cea mică (Vechiul Regat), dar este de fapt, România nu mare, ci firească, un stat ce corespunde frontierelor ei firești - această Românie s-a făcut de la sine, peste erorile și îndoielile clasei politice. O necesitate istorică - națiunea trebuie să trăiască într-un stat național - s-a dovedit mai puternică decât orice guvern sau partid, culpabil de egoisme sau incompetență, și, punând în mișcare națiunea, i-a dat acea forță uriașă ca peste toate adversitățile să dea viață aspirației sale:

statul național." (ibidem, p.302). Prin unirea din 1918, când Basarabia, Bucovina și Transilvania au întregit trupul, pe atunci, vitregit al României, s-a împlinit o dreptate atât a firii, cât și a istoriei. Acest sentiment de unire împlinită a creat o etapă de adevărată renaștere a vieții noastre spirituale și materiale, care se fixa prin suflet și tărie comună, definindu-și dimensiunile interioare - viabilitatea forțelor morale ale poporului, unit în jurul idealurilor pe care le întrupează conștiința națională de unire.

Dar în istoria fiecărui popor există și momente de cumpănă, cruciale, de care depinde viitorul lui. Pe drumul istoriei noastre, au existat suficiente asemenea evenimente, iar ziua de 28 iunie 1940 a fost o zi neagră, plină de dureri și suferințe, care a dus la dezmembrarea României. În clipa când nimeni nu se aștepta, un vifor năprasnic s-a abătut asupra noastră: vecinii noștri din Răsărit ne-au sfâșiat hotarele, ne-au pângărit moștenirea străbună și ne-au rupt de la sânul patriei două din cele mai scumpe teritorii: Basarabia și nordul Bucovinei.

"Punerea în aplicare a notelor ultimative și ocuparea prin forța armelor la 28 iunie 1940, a Basarabiei și a nordului Bucovinei a însemnat o nouă rășuire a teritoriului Moldovei, anume ținutul Herței, care nu a fost înstrăinat niciodată până la această dată. Teritoriile ocupate - Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herței - aveau să totalizeze 50.762 km² și 3.915.000 locuitori, în majoritate români. Adâncă rană în trupul țării și în sufletul neamului nostru!" (Vasile Diacon, *Reîntregirea*, Iași, 1992, pag. 12). Momentul acesta greu, provocat prin răpirea unor teritorii, a creat o stare specifică în sufletul poporului român, concretizată prin necesitatea acută de a apăra un drept istoric, chiar cu jertfe.

Generația mea, căci de ea este vorba, a pus în centrul tuturor preocupărilor de atunci idealul național viu și profund - conștiința de unitate națională împlinită a tuturor românilor -, ideal care străbătea veacurile, alăturându-ne și pe noi generațiilor de înaintași într-o impresionantă Columnă.

Fiecare epocă istorică din dezvoltarea unei națiuni își are idealurile ei sociale, politice, economice, culturale etc., iar realizarea lor depinde de felul cum sunt înțelese de cei chemați să le împlinească. Pentru noi, cei de atunci, Țara era în centrul atenției noastre; ne era ca o mamă ce ne ținea la pieptul ei și păstra cu sfințenie cenușa străbunilor cu toate amintirile scumpe, ce ne dădeau nădejdi, puteri și mângâiere. Departe de a fi uitate zilele acelea! Au trecut anii, dar ele au lăsat o rană în sufletul poporului român și o lacrimă pe istoria lui. De aceea, dorința mea este de a face prin aceste puține însemnări o prezentare succintă a unor

evenimente care s-au desfășurat în România și pe care generația mea le-a trăit și la care a luat parte din plin. Și totodată, să prezint activitatea unui preot în acele timpuri, legată de aceste evenimente.

Filmul memoriei mele păstrează cu sfințenie întâmplări pe care timpul, în loc să le șteargă, le-a înfrumusețat duhovnicește, dându-le imaginea unei realități sociale trecute, care face parte din istoria noastră, din noi. Secolul nostru poate pune întrebări felurite și vom auzi: "Avem nevoie de istorie? La ce bun istoria? Folosește ea la ceva, dacă-i repetăm greșelile? Este istorie timpul pe care-l trăim? Ce ne învață istoria? E nevoie să ne cunoaștem istoria pentru a fi buni patrioți sau putem fi buni patrioți și fără să ne cunoaștem istoria? Câte istorii are poporul nostru - una, două sau mai multe? De care dintre ele au nevoie urmașii noștri, cu adevărat? [...] Manualul de istorie este cartea cea mai importantă a unei națiuni. Un îndreptar [...] la fapte bune, ajutor în lupta contra răului, minciunii, nedreptății. Un popor care ar renunța la istoria sa ar sucomba, așa cum ar sucomba un individ fără aer. Trecutul, ca aerul, nu se vede, dar tocmai el este acela care acordă viitor prezentului." (Nicolae Dabija, *Trecutul, ca prezent*, în "Literatură și artă", 25 iunie 1998, p.1). Trecutul este conștiința unei permanente mărturii, continuitatea afirmării viguroase a unui popor. Este o realitate care face parte din noi și noi din ea. Însă "istoria, ca știință, după toți metodologii ei, trebuie să se facă și să se scrie <<cu judecată sănătoasă>>. Unde judecata e împătimită de interese și cade sub comenzi care nu-i dau pace să-și desfășoare operațiile cu instrumentele convenite, loiale adevărului și faptelor, acolo nu mai avem de-a face cu istorie, ci cu scrieri care intră în alte categorii." (A. Plămădeală, *Romanitate, continuitate, unitate*, Sibiu, 1988, p. 8).

În primii ani după unirea cea mare din 1 Decembrie 1918, se abordează probleme economice, sociale politice și culturale ale românilor uniți, legate de ideea consolidării unității spirituale, de civilizație, democrație. S-a cultivat sentimentul de solidaritate națională, prietenia cu minoritățile conlocuitoare, prin dezvoltarea științei și culturii naționale, prin răspândirea cunoștințelor științifice în cercuri din ce în ce mai largi. Unirea înfăptuită însemna, de fapt, un nou fel de viață pentru toți românii, care erau frați de drept prin sânge, limbă, istorie. Se împlineau cuvintele scripturistice: "Ce bine este să fie frații împreună..."

În fruntea acțiunilor mari ale României se aflau oameni cu suflet mare: N. Iorga, care își câștigase în această vreme o prețioasă popularitate în toate ținuturile românești ("Am fost un luptător pentru unire, dar și pentru ridicarea sufletească și economică a claselor oropsite..."), Iuliu Maniu, O. Goga, I.C. Brătianu, Simion Mehedinți, N. Titulescu ș.a.

Alături de reprezentanții politici, culturali și de alți oameni de valoare, Biserica Ortodoxă Română a avut un rol bine definit în formarea și unitatea spirituală, devenind unul dintre factorii principali care au contribuit la procesul de desăvârșire a unității de stat a României. Biserica Ortodoxă, ridicată la rangul de Patriarhie în 1925, a determinat, prin activitatea ei spiritual-morală în cadrul societății românești, o trăire întru viață creștină și zidire duhovnicească. În lucrarea divino-umană, ea întreprinde acțiunea de a găsi "Calea, Adevărul și Viața, care este Hristos", atât de necesare în desfășurarea existenței poporului român.

Scriitori din toate ținuturile românești colaborau, fiind fiii aceluiși neam, întreținând trează ideea unității cultural-naționale. Caracterul popular și unitar al acțiunilor dădea încredere în forțele proprii, în viitorul poporului român. Prin așezăminte de cultură, prin împroprietărirea țăranilor, prin ajutoarele diferite și prin școală, țăranul român a ieșit din izolarea sa patriarhală, tinzând spre o agricultură rațională, spre meșteșugurile cerute de vreme; a intrat în contact cu viața modernă, lărgindu-și orizontul de acțiune, încât prin 1930-1939, România devenise "grânarul Europei".

Activitatea largă a așezămintelor de cultură de la sate și orașe a însemnat un nou mod de trăire, de gândire, de manifestare și ajuta la rezolvarea problemelor curente. Sintetizând anumite idei ale Apusului Europei cu spiritul autohton, întreaga mișcare deschidea calea spre cultură, insufla idei creatoare și imprima societății o fizionomie specifică, pe care am putea-o numi "caracterul românesc". Astfel, România, după 1918, a devenit un stat modern, european.

Adevărata pace își întemeiază toată lucrarea ei nobilă pe învățătura dumnezeiescului ei Intemeietor, Iisus, care pentru aceasta a venit pe lume, să aducă lumii pacea, buna înțelegere și iubirea. Îndeosebi iubirea este pusă de Mântuitorul Iisus Hristos la baza raporturilor dintre oameni și popoare, ca temelie de granit pe care se pot zidi raporturi demne între toți fiii acestui pământ. În structura poporului român, pacea a reprezentat și reprezintă un deziderat de a fi și a exista, nu numai ca stat nebeligerant, ci ca un ideal, ca un mod de activitate umană la cel mai înalt nivel. România, în plin progres, nu avea nevoie de tunuri, mitraliere sau avioane de război, ci avea nevoie de școli, spitale, fabrici, drumuri etc., pentru care dorea pacea și buna înțelegere între popoare. În perioada 1918-1940, statul român își desfășoară activitatea în toată complexitatea ei, în condiții de progres și pace, cu toate popoarele, într-un climat de libertate și conștiință proprie de sine. Diplomația română, mai ales prin marele om politic N. Titulescu, în special în cadrul Ligii Națiunilor, dar și prin alte organisme ale vremii, a făcut tot ce s-a putut pentru pace și pentru evitarea războiului.

Dar, în Europa se aprinsese, deja, focul războiului. "La orele 22.00, în ziua de 26 spre 27 iunie 1940, ambasadorul României la Moscova, domnul Davidescu, a fost invitat la Kremlin. Întâmpinat cu mult fast de majordomul Ministerului de Externe al U.R.S.S., el și diplomatul român care îl însoțea, au fost introduși într-o sală goală, cu o masă lungă la mijloc, pe care erau numai suporturi pentru creioane. Au fost lăsați vreo 10 minute singuri, spre a fi intimidati. Apoi a intrat V. Molotov, gras și mic, și fără să-i salute, le-a spus:

-Domnilor, guvernul sovietic a hotărât ca România să retrocedeze Uniunii Sovietice Basarabia și Bucovina de Nord, drept recompensă că Basarabia a fost ocupată de români timp de 22 de ani. U.R.S.S. cere ca Basarabia să fie retrocedată în timp de 24 de ore.

- N-am mandat să tratez asemenea chestiune, i-a răspuns domnul Davidescu.

- Atunci, oricum, noi vom intra în Basarabia, a spus ferm Molotov.

- În cazul Basarabiei problema hotarelor e clară, pe Prut, a spus domnul Davidescu, dar care sunt cerințele U.R.S.S. în Bucovina, ca să spun guvernatorului țării mele?

Molotov a bătut în masă și peste câteva clipe a intrat un om cu o hartă, pe care a întins-o pe masă. Molotov a luat un creion de tâmplărie și rostind: "Pe aici, pe aici", a marcat cu o linie groasă teritoriul pretins de U.R.S.S. Domnul Davidescu a văzut cum dispare, sub grosimea creionului lui Molotov colțul Herței, cu cele șapte sate, care au făcut parte din trupul Moldovei.

În aceeași seară, V. Molotov i-a înmănat cea dintâi notă a guvernului sovietic, notă în care minciuna și falsul au făcut front comun cu aroganța și agresivitatea." ("Deșteptarea" - buletin informativ al Frontului Popular al Moldovei, iulie 1989, p.8).

"Întrevederea Molotov-Davidescu din 26 iunie 1940 s-a desfășurat într-o atmosferă tensionată, a discuțiilor în limbaje diferite. Aroganța lui V.M. Molotov, determinată de convingerea că reprezenta pentru moment o mare putere, stăpână a Europei de Est, a făcut ca argumentele ministrului român să sune în van. Presiunea psihologică exercitată prin comportamentul comisarului sovietic, precum și sentimentul neputinței de a se opune efectiv dictatului forței au determinat, probabil, în mare parte, refuzul ministrului român de a prelua harta anexată la textul Notei, justificat prin declarația că <nu o poate transmite la București>. [...] În condițiile uriașului decalaj de forță și ale dominației pe moment a U.R.S.S. în Estul Europei, decizia Moscovei de anexare a unor teritorii românești nu mai putea fi împiedicată sau amânată." (Vitalie Vărat, *Șase zile din istoria Bucovinei*, Rădăuți, 2001, p.39).

28 iunie 1940 a fost o zi plină de durere, dar nu și de descurajare. A fost ziua care, prin durerea ei a zguduit și a răscolit sufletele, a frământat mințile și ca dintr-un somn ne-am trezit și am înțeles că nu putem fi salvați decât prin credință, unire și dragoste de neam. Această zguduire spirituală a obligat societatea românească să gândească foarte serios la întrebarea: cine suntem și ce avem de făcut?

Încercând să se deslușească mersul vremurilor și făcând un bilanț al situației în care se afla România, s-a constatat că ea trecea prin cele mai grele și periculoase momente. Se pierduse Cadrilaterul, Basarabia, Nordul Bucovinei și o parte din Ardeal. S-a înțeles că nu se mai putea îngădui să rămânem indiferenți în asemenea situație. Erau vremuri aspre și hotărâtoare pentru întreaga suflare românească. Era momentul, mai mult ca oricând, să arătăm și să dovedim lumii, prin fapte, puterea credinței și a dragostei noastre față de Patrie. Cred că în aceste momente de excepțională gravitate în istoria noastră se marchează preludiul unei faze noi, o trezire, o reînnoire a neamului nostru. Începe, după spusele vremii, așa-zisa revoluție constructivă, iar țara întreagă răspunde cu entuziasm la opera de regenerare spirituală. Aspectul vieții de stat ia o nouă înfățișare. După abdicarea regelui Carol al II-lea, la 6 septembrie 1940, pentru salvarea prestigiului dinastiei se urcă pe tron tânărul vlăstar regal, Mihai I. Pentru a ști ce este de făcut, s-a dat o proclamație către țară: "Nu vorbe, ci acțiune. Nu șovăire, ci faptă. Un trecut grav și dureros s-a închis. Peste el nu vom trage vălul uitării, ci al dreptății. De azi trebuie să salvăm națiunea și statul. Cu toată conștiința și strădania trebuie să ștergem rănilile, să-i adunăm puterile, să-i ridicăm onoarea și să-i salvăm valoarea."

S-a redat țării, în scurt timp, liniștea și s-a restabilit prestigiul statului - în interior și în afară. În pofida tuturor greutăților vremii, un ritm nou, armonios a început să pulseze în toate compartimentele de stat. În goana marilor preocupări, un loc deosebit l-a ocupat țărâtimea, imens rezervor de energie națională. Am putea spune că toată lucrarea, în tot acest timp, a fost constructivă și dinamică, prin participarea masivă și entuziastă a tuturor fiilor acestei țări.

Biserica noastră se identifica cu poporul, cu destinul lui istoric de grele încercări, prin învățăturile sale, cerute de vremi, și care erau: să piară din sufletele noastre dezbinarea care întunecă! Un singur ideal să avem: slujirea lui Dumnezeu și a Țării! O singură grijă să avem: grija de suflet și de soarta Țării! O singură bogăție să acumulăm: comoara virtuților creștine și cetățenești! O singură dulceață să cunoaștem: munca fără preget pe altarul bisericii și al neamului! Numai așa făcând, vom dovedi că pășim pe urmele vrednicilor noștri înaintași, ne vom împărtăși cu

aceleași merinde duhovnicești din Sf. Evanghelie și vom avea răsplata fericiților celor ce "ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l păzesc pe El" (*Luca* 1, 29). Pentru aceasta, biserica ne îndemna: "Umblați ca fii ai luminii... Deci luați seama cu grijă cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, răscumpărând vremea, căci zile rele sunt." (*Efes.* 5, 8, 15-16).

Aflarea Basarabiei sub stăpânire rusească o perioadă istorică întinsă pe o sută de ani (1812-1918) a avut pentru populația românească urmări nefaste, dintre cele mai periculoase: înlocuirea limbii strămoșești, deznăționalizarea prin orice mijloace, dispariția din școală a cărții românești, lipsa societăților culturale românești, cenzura, prohibirea cărților românești etc. etc. "Când te gândești – spune E. Gavriliță, directorul primei gazete românești din Chișinău, întemeiată după revoluția din 1905 -, cu ce regularitate, cu ce mișelie sistematică, treptat se tot strângea șurubul, cum se rupeau unul după altul drepturile cele mai sfinte, în fâșii, pe nesimțite" (apud C. Stere, *Singur împotriva tuturor*, Chișinău, 1998, pag. 73).

Și pentru că astăzi se discută mult despre Basarabia, socotim necesar să amintim, pe scurt, trecutul istoric al Basarabiei. "Provincia românească dintre Prut și Nistru a făcut parte din vechea Moldovă, de la înființarea acesteia. Ducându-ne înapoi în istorie, știm că pe acest teritoriu, prin anul 630 î.H., au trecut sciții cu oștile lui Darius. Iar mai târziu, strămoșii noștri daci s-au stabilit sub Buerebista, venind din sud-vest pe la anul 327 î.H., ei ajungând să împingă hotarul până la Niprul de Jos. Mai târziu, "Moldova de Sus" e anexată la Moesia Inferioară și face parte din Imperiul Roman până la năvălirile barbare, în anul 106 d.H. Dacia, sub Decebal, este învinsă de Traian; întreaga Dacie a fost transformată în provincie romană. Din amestecul acestor două popoare s-a născut neamul românesc. După retragerea romanilor, în anul 272 d.H., din fața năvălirilor barbare, acest teritoriu a fost lăsat pradă valurilor nesfârșite de barbari, ce l-au cutureierat în lung și lat. În aceste timpuri, elementul autohton, romanizat și mai târziu creștinat, retras în regiunile muntoase, din fața năvălirilor barbare, a început să formeze organizații politice-administrative cunoscute sub numele de voevodate. Prin anul 1359, din nordul Maramureșului pornesc primii descălicători, care unesc voevodatele din regiunea Sucevei, Câmpulung Moldovenesc, Baia și Siret, formând principatul Moldovei, nume luat de la un afluent al Siretului.

Chiar de la început, principatul Moldovei, aflat în drumul de expansiune al Imperiului "Otoman păgân", a avut mult de luptat, apărând Europa creștină. În aceste vremuri, rușii erau încă sub ocupația tătarilor. De abia în secolul al XVII-lea, Rusia se ridică sub Petru cel Mare; pe atunci hotarul ei nu cuprindea încă nici Niprul. Mai târziu, rușii, prin

corupție și trădare, pun mâna pe Ucraina, ținând prin aceasta să ajungă la Marea Neagră. Petru cel Mare ajunge la Marea de Azov, iar urmașii lui din sec. al XVIII-lea cuceresc litoralul Mării Negre, apropiindu-se tot mai mult de țările românești. În anul 1792, rușii ajung la Nistru, devenind vecinii noștri. Numai după 20 de ani, la 1812, profitând de slăbiciunea turcilor, ei anexează partea răsăritenă a Moldovei, care se găsea sub protectorat rusesc.

Numele. Sub numele de Basarabia sau țara lui Basarab, înainte de 1812 era cunoscută jumătatea de sud a Moldovei, cu cele două centre comerciale: Chilia la Dunăre și Cetatea Albă la Marea Neagră. Prin tratatul de la București, din 28 mai 1812, când turcii au cedat rușilor "Moldova dintre Nistru și Prut" (teritoriu ce nu le aparținea lor), rușii, după oarecare ezitare, au dat denumirea generală la toată această regiune de "Basarabia". Trebuie menționat însă, că acest teritoriu făcea parte din "Țara Moldovei" care, sub Alexandru cel Bun, constituia un singur trup de la Nistru până la Carpați și din Ceremuș până la Nistru.

Populația. Când Basarabia românească a fost răpită de ruși la 1812, populația ei era formată din: români - 75%, minoritari (ruși, ucraineni, bulgari, greci, germani etc.) - 25%. Încă și în anul 1959, în urma recensământului sovietic de le 15 ianuarie, în Republica Moldovenească se găseau 1.887.000 de români, adică 65,4 la sută din totalul populației republicii.

Țăranul basarabean, ca și fratele lui de dincoace de Prut, e sentimental, tradițional, profund religios. Dotat cu o conștiință națională, el și-a păstrat unitatea de rasă, limbă și obiceiurile, chiar și sub stăpânire străină. Basarabia, scăpând de jugul rusesc, în urma revoluției din 1917, s-a unit cu patria mamă, România.

Această unire a fost făcută în urma voinței populației basarabene care, aplicând principiul de auto-determinare, a hotărât, în urma unor congrese ținute la Hotin, Chișinău și Odesa, să se unească cu România. În acest sens, la 27 martie 1918, Sfatul Țării, întrunit la Chișinău, proclamă: <<În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut și Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, rupte de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam [...], de azi se unește cu mama sa, România>>. Ignorând cele mai umane principii și profitând de izolarea României în 1940, rușii ocupă iarăși Basarabia, plus o parte din Bucovina și Moldova de Nord. Acest fapt a făcut pe români ca, la 22 iulie 1941 să treacă Prutul, pentru reluarea acestor provincii românești. Fără a se ține seama de cele

trei drepturi: istoric, etnic, voința poporului, care justifică posedarea unui teritoriu, prin pacea de la Paris din 1947, rușii ne răpesc din nou Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța”. (Tudor Murgoci, *Basarabia, pământ românesc*, "Cuvânt românesc", martie 1996, p.17).

Ce se știa în România despre statul comunist U.R.S.S.? Statul comunist era un stat totalitar. El era unica autoritate, singurul legiuitor, singurul judecător, singurul proprietar, el dispunea de bunurile, de drepturile, de viața tuturor. În statul comunist nu se putea trăi, nu se putea munci, nu te puteai hrăni, nu puteai avea un adăpost dacă nu ți-l dădea sau îți permitea statul. Aceasta făcea ca toți cetățenii să depindă de voința lui, adică a regimului, a partidului comunist, a conducătorilor lui, a dictaturii sovietice. Cine nu recunoștea regimul și binefacerile lui, cine îl critica, cine îl sabota, cine îi rezista, cine avea alte păreri și sentimente decât cele bolșevice, acela era dușmanul statului, dușmanul poporului, dușmanul proletariatului, dușmanul comunismului, și comunismul nu admitea și nu tolera dușmani. În aceste condiții, Biserica era într-o situație cum nu se poate închipui și greu de descris. În U.R.S.S., Hristos a fost din nou răstignit. Bisericile au fost dărâmate și profanate ca pe vremea celor mai cruzi împărați romani păgâni dinainte de Constantin cel Mare. Crucea - simbolul biruinței vieții asupra morții - a devenit din nou un obiect de hulă, de dispreț, de prigoană sângeroasă. Biserica, împreună cu întregul cler, a fost pusă în afară de lege. Preotului îi era interzis să catehizeze în școli, în adunări, în biserică, în familie sau să vorbească în public. Unor ierarhi nu li se permitea să iasă din casă fără autorizație, alții erau puși sub continuă supraveghere polițienească și li se făceau percheziții minuțioase la domiciliu. Pentru participarea la slujbele religioase se aplica pedeapsa chiar și cu moartea, așa că și credincioșii erau terorizați, ca să nu-și manifeste sentimentul religios. Nici o mișcare, nici un gest, nici un cuvânt nu scăpa neobservat și nepedepsit. Clericii erau acuzați de spionaj pentru puterile străine, de complot împotriva conducerii statului, de sabotaj al programului comunist, de acțiuni ilegale sau contrarevoluționare, de terorizare, de trădare, de fascism, de banditism, li se înscenau gășiri de documente compromițătoare, pentru a-i ridica și judeca sub acest pretext; nenumărate și nesfârșite alte mijloace, arbitrarie și neumane, făceau din viața clericilor un martiriu trăit continuu. Medicii comuniști nu îngrijeau pe preoți, iar poștașii nu-i serveau. Preoții erau scoși dintre oameni și din viața socială, iar pentru a putea trăi, nu aveau decât să se declare atei și comuniști. Era un mijloc de constrângere la comunism și ateism. Tabloul mizeriei preotești nu se sfârșea cu aceasta. La sate, preoții erau opriți de a locui în parohii și pe lângă biserici, iar cei care îi găzduiau erau amendați.

Slujitorii bisericii și familiile lor erau puși astfel în imposibilitatea de a munci și de a trăi, erau proscriși, scoși în afară de lege și din societate, aduși în starea de muritori de foame, căci ajutorul lor, de teama pedepselor posibile, era greu de înfăptuit.

Comunismul nu se mulțumea să-i combată pe preoți, să-i persecute, să le ia tot ce li se cuvenea, nici chiar să-i oblige a renunța la preoția lor; îi constrângea, prin toate mijloacele, ca ei să se apostazieze, iar apoi îi obliga să adauge la apostazie blestemul, să devină misionari ai comunismului, propagandiști ai ateismului, să declare că vor căuta să convingă și pe alți preoți să facă același lucru. Regimul comunist nu se limita numai la combaterea religiei, cu cele mai violente măsuri și persecuții. El urmărea opera de ateizare a poporului și printr-o acțiune de convingere, prin propaganda pe care o făcea cu o stăruință și cu o bogăție de mijloace cum nu s-a mai cunoscut în istoria omenirii. Propaganda comunistă antireligioasă era socotită un factor important în toate domeniile construcției socialiste, folosea toate mijloacele posibile, se întindea la toate vârstele, la toate laturile societății și în toate momentele vieții. Bolșevismul avea drept scop ateizarea prin propagandă antireligioasă a întregului popor. Toți cetățenii U.R.S.S. trebuiau să fie ateii, și anume ateii militanți. Ea începea din familie și urmărea pe copil și pe tânăr pretutindeni. Cel mai indicat și mai eficient mijloc de îndoctrinare ateo-comunistă era școala. Copilul și tânărul ateizați erau urmăriți apoi dincolo de școala primară și secundară. Ziarele, revistele, cărțile de literatură și de pseudo-știință erau pline de blasfemii la adresa lui Dumnezeu și a religiei, și acestea formau pâinea cea de toate zilele a cetățeanului sovietic. Biserica din U.R.S.S. era adusă la epoca glorioasă a muceniciei creștine. Sângele martirilor spăla păcatele și întărea temelii bisericii de mâine. Rebotezată parcă în acest sânge, ortodoxia rusă va putea fi mai curată, mai puternică și mai vrednică decât până acum. Imaginea bisericii ruse din primele decenii de comunism se poate identifica cu profeția făcută undeva de Dostoievski, care prevedea o vreme când poporul său va profana cu cizmele pline de sânge Altarele sfinte, unde va ucide preotul, va scuipa și va trage cu pistolul în Sfântul Potir.

Cunoscând toate acestea, gândeam că Istoria, îngăduitoare uneori, și numai pentru o vreme, nu poate fi falsificată sau manipulată de anumite doctrine ale unor oameni fără Dumnezeu. În Cartea a III-a a Regilor, din Sfânta Scriptură, citim că păcatele bătrânețelor lui Solomon, fiul lui David, au fost pedepsite de Dumnezeu cu dezbinarea regatului, ridicând contra urmașului său, Roboam, încă un rege, pe Ieroboam, căruia i-a dat în stăpânire zece seminții, fiul lui Solomon rămânând numai cu două. Iar mai târziu, cele două regate ale aceluiași popor au purtat și războaie între

ele. Dezbinarea națiunii apare în Sf. Scriptură ca o pedeapsă de la Dumnezeu pentru păcatele și fărădelegile conducătorilor. Ceea ce se va întâmpla și în U.R.S.S.

În acest timp (1940-1941), poporul român era stăpânit de o întreagă gamă de sentimente și dorințe de pace și liniște. Dar înțelegerile secrete dintre Germania hitleristă și U.R.S.S. (dintre Ribentrop și Molotov), pentru împărțirea Europei, au creat un moment de mare cumpănă pentru România. Istoria își va spune cuvântul hotărât, dacă va mai exista Istorie. Și afirm aceasta cu toată certitudinea celui care a văzut și a trăit toate aceste evenimente: atunci România trecea prin cele mai grele, întunecate și periculoase zile: a fi sau a nu mai fi!

Ni se luaseră Cadrilaterul, Basarabia și nordul Bucovinei, o parte din Ardeal și poftele vrăjmașe, de răpire din pământul românesc, nu se opreau aici. Vroiau și mai mult. Marile puteri (Franța, Anglia ș.a.) nu mai garantau neutralitatea teritoriului românesc, fie din slăbiciune, fie din indiferență politică și istorică, fie din alte motive. Dacă s-ar fi făcut, atunci, ceva pentru noi, în apărarea noastră, am fi primit aceasta ca pe o binecuvântare cerească, iar dacă nu, trebuia să ne apărăm cum puteam, chiar cu jertfe. Așa simțeau, atunci, românii! Acest adevăr, care a ajuns în conștiința poporului, a produs ceea ce a produs: războiul.

Războiul începe, pentru români, în 22 iulie 1941 și pornește dintr-un crez stropit cu sânge, plămădit cu lacrimi și luminat de licărirea speranțelor. Eram convinși că înfăptuim o năzuință a istoriei noastre milenare: unirea tuturor românilor. Și acest război începe cu un entuziasm și un freamăt sufletesc al poporului asemenea unui codru la adierea unui vânt. Toți eram cuprinși de un patriotism vibrant, bine temperat, de energia regăsirii demnității creștine și românești în sufletele noastre. Ea izvora dintr-un gând și o simțire, dintr-o solidaritate care mișca inimile. În aceste zile, drapelele fluturau maiestuos, vorbindu-ne de un popor călit, de un trecut zbuciumat și de sfânta lui chemare. N-am văzut și cred că nu voi mai vedea un astfel de entuziasm pentru țară.

Marea masă a poporului își are filozofia lui simplă și sănătoasă: în fiecare individ (popor) care îi atacă credința lui în Dumnezeu, căminul sau țara, cu bâta ori cu ideologia, vede un dușman, o manifestare anormală, de care se știe păzi, apăra. În momentele acelea grele, poporul nostru a dat dovadă de unire și a știut să fie la înălțimea evenimentelor, când destinul lui era în joc. Și în aceste împrejurări nefaste apare ca un popor bine încheșat, cu dragoste de Dumnezeu și de țară, gata a-și apăra pământul său sfânt. Era conștiința că nu mergem să cucerim un pământ străin sau un popor străin, ci mergeam la ai noștri - "iată acum ce este bun și ce este frumos, decât numai a locui frații împreună!" (*Psalmul 132,1*).

Ostașii erau imaginea sufletului poporului nostru, capabili de cele mai înalte sentimente de jertfă pentru apărarea Patriei. Era o bărbătească dăruire, o dureroasă jertfă pe care o îndeplineau dintr-un avânt al inimii și conștiinței. Simțeau că plutește peste pământul românesc, ca o binecuvântare, o lumină cerească. Soldații erau convinși că luptă nu numai pentru Patrie, ci și pentru apărarea credinței, pentru Crucea lui Hristos. Eram conștienți cu toții că în această acțiune vom avea și noi jertfele noastre. Mame nemângâiate își vor plânge fiii, multe soții vor îmbrăca vâlul negru al văduviei, mulți copii vor rămâne orfani. Dar toate aceste dureri aveau o mângâiere: soldații noștri (soți și copii) purtau un război sfânt. Ei luptau pentru o cauză sfântă. Erau pătrunși de un adevăr creștin: "Nu vă temeți de cei ce văucid trupurile voastre, ci temeți-vă de cei ce văucid sufletele... și cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi" (*Ioan 11,25*). Necazurile cu amarul vieții erau mai ușor de suportat și de trecut, știind că "în lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea." (*Ioan 16, 33*). De aceea ochii tuturor se îndreptau în rugă de slavă și ajutor către Atotmilostivul Dumnezeu, cerându-i milă și încredințându-i destinele țării, pentru a fi pusă sub paza divină, rugându-L să întindă scutul izbăvitor și peste noi - poporul român -, să ne primească la sânul-I, ca pe "fiul rătăcit". Dar și Prea Curata Maica Domnului era invocată în acele vremuri grele și pline de dureri, ca "ocrotitoare a creștinului obidit, a soldatului în primejdii, a martirului național, a orfanilor și a văduvelor și a întregului neam ce suie calvarul vieții."

În acele zile de luptă eroică, dar și de nădejde, sufletul creștinilor, al întregului popor era cuprins și stăpânit de o întregă gamă de sentimente înălțătoare, care legau destinele omului din cercul îngust al individualismului cu izvorul luminii și al vieții din sferele transcendenței. Aceste sentimente, plămădite cu rugăciune - "Doamne Dumnezeule, azi cade în genunchi în rugăciune, în fața Ta, un neam întreg - neamul românesc -, și te roagă din adâncul sufletului său să curmi șirul lung al suferințelor îndreptate asupra lui și să-i dăruiești zile bune, zile în care, netulburat, să-ți aducă ruga de preamărire și de mulțumire pentru mila Ta cea mare. Ascultă, Doamne, ruga noastră, a tuturor, binecuvântând Țara Românească și pe iubitorul popor român!" - formau hrana sufletească a fiecărui creștin și român.

Războiul cuprinsese aproape întreaga Europă. Pentru noi, războiul pe care îl duceam era un război de întregire a neamului, al Crucii și al dreptății. Se credea că avem o responsabilitate creștină și istorică în legătură cu aceste evenimente, atât pentru prezent, cât și pentru viitor. Totodată, gândeam la drumul jertfelor noastre pe care trebuia să mergem, ca fii ai

pământului strămoșesc, ca și noi să putem fi părtași ai istoriei sale. Era vremea când, mai presus de socoteala fiecăruia cu sine însuși, mai presus de toate socotelile omenești și ale instituțiilor, sta importanța covârșitoare a eforturilor supraomenești și a jertfelor fără seamăn ale Țării încleștate în cel mai drept și sfânt război din câte a fost nevoit să poarte neamul românesc. Vremea ne cerea să fim uniți și hotărâți în acțiunile noastre. Aveam credința că noi suntem ce au fost strămoșii noștri și ei se continuă în noi cu ființa, cu zbulciul, cu luptele, cu suferințele, cu izbânzile, cu ideile și idealurile lor care, fără noi, ar fi rămas ceva ce a început fără scop.

Se dădeau lupte grele. La 16 octombrie 1941, a căzut Odesa. Ziarele românești și străine consemnează curajul și eroismul soldatului român, precum și faptul că s-a înscris o pagină de istorie cu sânge românesc la căderea acestui puternic bastion. Armata română eliberând ținuturile ocupate, s-a constatat dezastrul material și, mai ales, cel uman, în douăsprezece luni de bolșevism: arestarea și deportarea tuturor persoanelor "suspecte", în primul rând a intelectualilor (profesori, preoți, învățători ș.a.). Basarabia și nordul Bucovinei odată eliberate, au fost ancorate în vechile lor credințe și tradiții, sub cupola spirituală a culturii și administrației românești. În urma acestor evenimente, în țară se crease o atmosferă creștină duhovnicească, izvorâtă din revelarea identității comunitare, în sens spiritual: simbolul regăsirii demnității românești în lumina istoriei sale. Sufletul românesc tresălta de bucurie și ușurare!

În Europa, se confruntau creștinismul pe de o parte, și comunismul pe de altă parte, două lumi antagonice, două ideologii diametral opuse, ce stăteau față în față: Lumina și binele în luptă cu întunericul și răul. Religia creștină cuprinde într-un mod hotărât expresia iubirii și a milei, așa cum o are creștinismul. Aici, însăși viața, însăși rațiunea de a fi înseamnă iubire, înseamnă pace, bine și adevăr. Și aceasta nu se referă la vremuri trecute sau prezente, ci va rămâne cât veacurile, pentru că ne-a oferit modelul de viață care scoate în evidență valoarea, desăvârșirea și mântuirea omului.

Comunismul înseamnă ură, răzbunare și moarte. Comunismul neagă pe Dumnezeu, religia creștină îl afirmă și se roagă Lui. Comunismul tăgăduiește sufletul, religia creștină ființează prin el. Comunismul neagă existența unei vieți viitoare, creștinismul trăiește din existența acesteia. Comunismul elimină pe Dumnezeu din lume, creștinismul nu poate concepe lumea decât sub permanenta prezență și conducere a lui Dumnezeu în lume. Această dihotomie nu mai era un secret pentru nimeni în anii 1940-1942, ci toată lumea o cunoștea și se îngrozea de ea.

Dar să ne întoarcem la Basarabia. În Basarabia, după 1918, s-a revenit la o stare normală și românească în toate sectoarele vieții. S-a reînnoit tradiția și istoria românească; s-a plămădit întru totul viața românească. Dar regimul comunist instaurat după 28 iunie 1940 urmărirea să distrugă tot ce era românesc: limba, tradițiile, școala, istoria etc., să rupă, mai ales, generațiile tinere de tot ce era românesc.

Intenția mea este să fac doar o prezentare a tot ce am văzut și trăit în acele vremuri. Odată cu ocuparea acestui ținut (provincie românească) a dispărut libertatea și au apărut interdicțiile, lupta de clasă, cenzura și îndeosebi, frica, groaza de deportare. Acest sistem de deportare avea cea mai pronunțată formă satanică pe care a cunoscut-o istoria: bărbații erau deportați, cei mai mulți, în Siberia sau stepele rusești, femeile în alte părți ale Rusiei, iar copiii erau despărțiți de părinți. Familia era distrusă prin dezmembrare. O cruce grea! Deportările se făceau, de obicei, noaptea, cu o mașină neagră - "ciornaia mașina". Acesta era actul cel mai teribil care îngrozea populația. Deci, după 28 iunie 1940, și Basarabia a intrat într-o nouă formă de viață: viața societății socialiste sovietice. Perioada aceasta de un an de zile (1940-1941), a lăsat răni adânci și dureroase, care se cereau acum să fie vindecate. În acest scop, lucrarea de refacere nu se putea face la întâmplare și cu improvizații, ci după un plan bine chibzuit și pus la punct. Toate instituțiile au conlucrat în acest scop.

Biserica noastră nu s-a mărginit să desfășoare numai o activitate religioasă morală (spirituală), ci a îmbrăcat și domeniul practic - haina epocii pe care o traversa. Pe linia aceasta evanghelică și tradițională - a identificării cu poporul, cu destinul lui istoric de grele încercări -, pășește Biserica noastră în aceste momente grave pentru țara noastră. Ea a sprijinit totdeauna bunul cel mai scump al poporului român - independența, suveranitatea și unitatea lui. Prezența și lucrarea Bisericii se găseau în toate ramurile de activitate ale societății, dând o înviorare ființei noastre cu roua harică a Sfântului Duh.

Cuvântul rostit în biserici - Sf. Slujbe, predica etc. - a făcut lumea capabilă de jertfă pe care o cerea timpul. Era vremea jertfelor. Și nimeni nu avea voie să fugă de jertfă. Împlinirea tuturor obligațiilor noastre creștinești și cetățenești primea un înțeles sublim în lumina eroilor. Trândăvia sau eschivarea de la îndeplinirea oricărei lucrări, oricât ar fi părut de neînsemnată, avea sensul unei trădări de la un sfânt și imperios comandament al vremii pe care o trăiam. Tăria unui neam o formează unitatea sufletească a fiilor săi. Iar când Țara este în primejdie, orice ură, dușmănie, răutate, indisciplină trebuie să dispară. Căci acea epocă, cu tot Duhul ei plin de sacrificii și jertfe întruchipa năzuințele poporului nostru

care, pe lângă menținerea vie a credinței în Dumnezeu și a dragostei care trebuie să ne stăpânească, părea neîncetat însuflețit în lucrarea lui spirituală și socială la viitorul pe care trebuie să-l aibă, contribuind fiecare la făurirea lui.

Trecuse un an de război. În 1942, lumea trăia din plin proorocirile Apocalipsei. Războiul, ca o fiară uriașă, vărsa foc năprasnic și moarte pretutindeni. Lumea întreagă era mișcată, parcă, de stihii. Văzduhul era tulburat, pământul era scormonit, mărirele erau frământate și adâncurile involburate, toate pătrunse de neastâmpărul blestemelor ce apăsau omenirea. Moartea, foamea și ura cea mai neagră își întindeau nebiruit împărăția peste om și omenire. Încleștarea din acea vreme era fără precedent în istorie. Cultura secolului al XX-lea, oricât de înaltă, stătea mută și neputincioasă în fața vifornitei de sânge. Civilizația întreagă nu avea nici o rețetă pentru înfrânarea instinctelor oarbe, pentru domolirea patimilor întărite, pentru oprirea abrutizării omului, a celui care a fost creat și menit să fie după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

Neamurile pământului își disputau întâietatea, se sfâșiau reciproc și întreceau în cruzime fiarele sălbatice. În cumplita întunecare a zilelor acelora, în acele clipe de tragedie universală, când țări și împărății puternice se năruiau în fața nedumeritelor noastre priviri, când lumea se afunda tot mai adânc în valurile pierzării, gândeam și mă mângâiam că o singură putere rămâne neînfrântă, un singur adevăr stă veșnic în picioare: Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care s-a coborât din ceruri și a izbăvit neamul omenesc din osândă și robie. Singur Domnul Iisus Hristos mai era în stare să însenineze zările, să împrăștie furtuna, să liniștească valurile și să salveze din zbucium și moarte neamul românesc. Gândul meu, inima mea, ființa mea întreagă se îndreptau spre Mântuitor, singura înțelepciune, singura putere, singura mărire adevărată, singura fericire a neamurilor, a indivizilor și a mea. M-am rugat să mă ajute, să mă învrednicească să-i fiu slujitor harnic în viață și să-i aduc roade la bună vreme, care sunt iubirea, dreptatea, adevărul, blândețea, toate însoțite de fapte bune. Sufletul meu zbuciumat își împlinea un ideal pe care îl aveam încă din copilărie: să devin preot și să slujesc lui Hristos. În acel moment de reculegere tainică, m-am descoperit pe mine, mi-am citit în suflet dorințele care dăinuiau peste orice cataclism și care își aveau viața și lumea lor dincolo de vremuri și moarte. În focul pârjolului în care se mistuia atunci lumea, mi-am dat seama că toate sunt în afară de noi și că adevărata zestre și valoare a vieții și a lumii sălășluiește în noi prin puterea de credință în Dumnezeu, sau precum zice Scriptura: "Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul nostru", iar noi, numai cu această împărăție din lăuntru nostru însemnăm ceva și putem face ceva. De aceea, un

singur drum aveam de urmat: drumul preoției, de slujire a lui Hristos și a Patriei. M-am rugat lui Dumnezeu să mă întărească în credință și în nădejdea că-mi voi trăi viața prin Domnul Iisus Hristos, încât să pot mărturisi, în acele vremuri grele și de mari prefaceri, cu Apostolul împreună zicând: "Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul? Sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foamea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia? Sunt încredințat prin acela (Iisus) care ne-a iubit, că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu cea întru Iisus Hristos, Domnul nostru" (Rom. 8, 35-39).

În 1942 eram militar și mă găseam la centrul de instrucție al diviziei a 7-a, la Roman. După programul de instrucție, sâmbătă, 12 septembrie, ora 13, am ieșit la raport, cerând de la comandant o permisie de câteva zile, în interes personal; am obținut zece zile. În aceste zece zile trebuia să mă pregătesc pentru hirotonire și să mă prezint la unitate. Eram convins că Dumnezeu mă va ajuta până la sfârșit și voi îndeplini toate, după voia Lui. Nu eram scutit de durerile vremii, dar mă rugam lui Dumnezeu să mă întărească și să nu mă părăsească. Mă pregăteam cu sfială pentru hirotonie. Mă rugam bunului Dumnezeu să-mi ajute să trec din zona vieții involburate, nesigură și pândită de moarte, într-o viață liniștită și plină de har, cât mai repede. Trăiam acea stare în care simțeam că Hristos mă chema prin glasul arhierelui care urma să mă hirotonească, și pentru mine atunci, nu exista decât un singur răspuns: Iată-mă, Doamne, vin să fac voia Ta! Dacă Hristos mă chema să-i fiu slujitor, să-i urmez Lui, Cel ce este Păstorul cel Mare; dacă Biserica era zguduită de drama ce se petrecea în vremea aceea în lume și mă chema să-mi slujesc Țara într-o nouă formă - aceea de preot - , eu îmi voi pleca fruntea spre ascultare, spre supunere și spre lucrare. Am făcut aceasta cu convingerea că nu voi fi lăsat singur, numai cu puținele mele puteri, ci Domnul îmi va călăuzi pașii pe calea cea dreaptă și mă va sprijini, mă va îndruma, mă va ajuta. Dar înainte de a primi Sf. Taină a preoției, m-am întrebat: care este zestrea cu care vin eu întru întâmpinarea chemării ce mi se face? Cred că această întrebare trebuie să frământă conștiința celui care dorește să devină slujitor al lui Hristos. Este o întrebare fundamentală, mai bine zis o analiză a conștiinței, căci de ea depinde vrednicia sau nevrednicia lucrării preoțești.

Astăzi, încercând să deslușesc mersul evenimentelor de atunci, pot afirma că dintotdeauna, la început mai nedeslușit, dar apoi, tot mai puternic și clar, mi-am dorit să-mi consacru viața, cu însuflețire, acestei alese meniri: preoția, să slujesc cu dragoste și cu fapte de credință

Biserica. Am fost convins că Tatăl ceresc, desigur vistierul bunătăților, m-a înzestrat cu acest har, ca să pot sluji și pătrunde adevărurile creștine. Aceeași chemare mă obligă să schițez câteva date biografice ale celui care urma să devină preotul Ion Cârciuleanu.

PRIMII ANI. PRIMA PAROHIE

Copilăria și studiile

Am văzut lumina zilei la 22 octombrie 1915, ca fiu de țărani din părțile de nord ale fostului județ Dorohoi (satul Corjeuți, comuna Pomârla, la poalele codrului Herței), primind la botez numele Ion. Eram al doilea din cei opt copii ai părinților mei, Maria și Ion Cârciuleanu. Am crescut sub ocrotitoarea grijă a unor părinți credincioși, ca un copil ascultător, retras, chiar timid, și conștiincios. Din familie am învățat să împletesc rugăciunea cu munca, credința cu dragostea de Dumnezeu. În trecut, pe vremea mea, viața era mai naturală, mai bună, mai plăcută, mai frumoasă. Munca noastră era dedicată obținerii rodului pământului, iar dragostea noastră de copii - florilor și animalelor. Știam mai puțin, dar trăiam mai din plin vârsta copilăriei, cu visele și fanteziile ei. Cu adevărat consider că am avut o copilărie plină de taină, căci în nevinovăția ei se oglindea toată frumusețea și trăirea lumii. Tata, pe lângă lucrarea pământului, îndeplinea și munca de pădurar la Târnauca, o pădure ce se lega de codrii Herței. Era foarte ocupat. Pleca dimineata și venea seara târziu. Mama era de o înțelepciune rară, credincioasă, muncitoare. Ea se ocupa mai mult de gospodărie și de educația noastră. Era bună, blândă cu noi și reușea, prin dragostea ei, să ne transmită și nouă această dragoste. Avea o inteligență vie, lucrativă, era înțelegătoare și plină de dăruire față de noi. Nu voi putea arăta în cuvinte jertfa părinților mei, și mai ales a mamei, care, după cum ne-a spus odată, avusese un destin trist. Născută în Dorohoi din familia Bogdanovici, la câteva zile mama a fost încredințată, însoțită de actul de naștere și de botez, unei femei de la țară. Durerea abandonului, nostalgia și tristețea unei vieți care ar fi putut fi alta pentru ea au marcat-o puternic pentru totdeauna. A purtat cu ea, de-a lungul vieții, o suferință sfâșietoare, dar aceasta nu a împiedicat-o să fie cu noi blândă, bună, iubitoare. Fiecare familie își are bucuriile ei, dar și durerile ei, care, de cele mai multe ori, se închid într-un secret necunoscut. Familia mea, în care se săvârșeau toate din dragoste, cu credință și cu rugăciune, că așa trebuie, după cum ne spunea mama, ne-a făcut pe toți uniți, plini de dragoste unii pentru alții, cu adevărat frați.

Am muncit și am fost educat în spiritul Evangheliei, care însemna mai mult decât cunoașterea ei, era o trăire a ei. Familia a fost, pentru mine, un exemplu de jertfe mistuite în glas și gând de rugăciune, care m-a luminat după pilda Evangheliei.

Am urmat liceul "Anastasia Bașotă" din Pomârla-Dorohoi. În perioada studiilor liceale se vor contura trăsăturile ce îmi vor caracteriza destinul: credința în Dumnezeu, dragostea față de Biserică și dorința de slujire. După ce am trecut bacalaureatul, tata ar fi dorit să fac silvicultura, mama să fac școala de ofițeri, dar Dumnezeu m-a ales să mă pregătesc pentru a fi slujitorul Său. Între anii 1936-1940, am urmat cursurile Facultății de Teologie și Filozofie a Universității din Cernăuți. În 1940, după ce am trecut examenul de licență, datorită situației grele prin care trecea țara noastră, am fost încorporat și trimis la școala de ofițeri de rezervă de la Ploiești. După terminarea școlii am fost încadrat în regimentul 16 Fălticeni, iar în 1942, am cerut să fiu hirotonit. Aceasta este - pe scurt - zestrea cu care veneam în întâmpinarea hirotoniei mele, ca preot. Veneam cu tot ce-am moștenit de la strămoși și părinți, cu tot ce mi-au dat locurile natale, înconjurată de liniștea pădurilor seculare, cu graiul molcom al oamenilor liniștiți, muncitori și buni creștini, cu dumnezeieștile haruri ale bisericii noastre, cu tot ce mi-au dat școala și universitatea, cu sentimentul patriotic, întărit de armată și de evenimentele timpului, și, mai presus de toate, veneam cu dragostea mea de Dumnezeu, cu dorința mea de a sluji pe Dumnezeu și aproapele, ceea ce îmi dădea legitimarea de a primi Sf. Taină a preoției.

Era duminică, 1 octombrie 1942, pământul se cutremura de bubuitul tunurilor, de durerea soldaților ce își dădeau viața pe câmpul de luptă, pentru neam și lege, când P.S. Partenie Ciopron, episcopul armatei și locțiitor al eparhiei Bălților și Hotinului mi-a făcut chemare pentru hirotonie. Hirotonirea mea s-a făcut în cadrul Sf. Liturghii de la mănăstirea de maici Căldărușanca, pe Nistru, în față cu Moghilău, unde era un centru de comandă militar. După hirotonire, vlădica Partenie m-a sărutat pe frunte și mi-a zis: "De azi înainte ești sluga Domnului, în tine îmi pun mari nădejdi. Să lucrezi toată viața ta pentru Hristos și pentru Patrie, căci zile grele sunt". Acest moment sfânt pentru mine, m-a urmărit toată viața. E greu de spus în cuvinte ce simțeam în acele momente! Simțeam că sunt învăluit într-un aer de calmă bucurie, iubire și lumină, care mă îmbrăca într-un înțeles al curățeniei sufletești și trupești și al sfințeniei pentru misiunea mea: Sf. Altar și omul. Eram conștient că sunt chemat la o misiune mai înaltă și mai grea, mai complexă, mai plină de răspundere în fața lui Dumnezeu și a sufletelor acelor oameni care îmi

erau încredințați. Eram chemat - așa gândeam - să plămădesc, să zidesc, să dau trupului duh, să dau spirit gândului, adică să împlinesc Sf. Scriptură, cu darul lui Dumnezeu. Încercam să port în ființa mea florile din Paradisul pierdut: iubirea, binele, adevărul și pacea, și să le dăruiesc, iarăși și iarăși, celor care aveau nevoie de ele. Întreaga mea ființă era cuprinsă și stăpânită de mulțumire, de o fericire caldă, luminoasă, duhovnicească. M-am luminat și am înțeles pe deplin ce înseamnă pentru mine chemarea și lucrarea preoțească, într-o lume plină de durere, primejdii, lipsuri, păcate și moarte. Hotărârea mea era ca să-mi îndeplinesc misiunea cu dragoste, seninătate și optimism. Eram convins că Dumnezeu își alege ucenicii pentru lucrarea Sa și deci, alegându-mă și pe mine, dintre cei mulți, mă va ocroti și mă va ajuta în lucrarea pe care o începeam cu dragoste și nădejde. Trecusem dintr-o lume lumească, într-o lume a harului. În momentul acela, sufletul meu, cu bucuriile și suferințele mele, îmi cuprindea toate idealurile, care doreau să se contopească definitiv cu aspirațiile Patriei și cu lucrarea Bisericii. După hirotonie, a trebuit să-mi pun în ordine și să-mi rezolv o serie de probleme și în special cea militară, ca să pot pleca spre parohia Dolineni-Hotin, unde fusesem numit preot paroh de P.S. Episcop Partenie Ciopron.

Mi-a fost dat să cunosc Basarabia - această provincie românească - în două rânduri. În 1938, student fiind la Universitatea din Cernăuți, am avut șansa și bucuria să fac parte din echipele de cercetare sociologică, prin anchete de teren, a satelor românești, cercetări inițiate de profesorul Dimitrie Gusti. Am participat la ancheta sociologică din comuna Inești, aproape de Telenești, jud. Orhei. Atunci mi-a fost dat să cunosc mai îndeaproape pe țăranul basarabean - gospodar, harnic, bun creștin, pătruns de dragoste față de Țara lui, România, lăsându-mi în suflet dragoste și un respect deosebit. Cu aceeași dragoste din 1938 am ajuns și la Dolineni-Hotin în ziua de 26 octombrie 1942, împreună cu soția, spre a-mi îndeplini misiunea de preot în această parohie de nord a Basarabiei.

Duhovnicie și patriotism

Parohia Dolineni, pe atunci cu vreo 450 de familii, este așezată între două dealuri, la 4-5 km de Hotin, de care era legată printr-o șosea. Locuri frumoase, cu pomi roditori, recolte bogate, în special de sfeclă de zahăr, cu oameni harnici și liniștiți. Îmi dădeam seama că aveam de parcurs o cale grea și încărcată cu multe răspunderi. Eram chemat să slujesc Biserica și Patria! Trebuia să fiu pildă vie în tot întreprindeam în viața acestei parohii, mărturisind pe Hristos, umblând pe urmele Lui și realizând, pe cât îmi era posibil, învățăturile Lui. Eram conștient că și în suferințele și necazurile care se abătuseră asupra noastră trebuia să văd mâna iubitoare a lui Dumnezeu, care cu orice chip urmărește îndreptarea noastră. Căci așa ne și grăiește El: "Eu pe câți îi iubesc, îi mustru și îi pedepsesc" (*Apoc.3,19*) sau "Domnul ceartă pe cel care-l iubește și ca un părinte pedepsește pe feciorul care îi este drag" (*Pilde 3,12*).

"Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire, rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el" (*I Ioan 4, 16*). Mă rugam lui Dumnezeu să-mi dea putere să-L iubesc pe El și pe aproapele. Îmi erau vii în minte cuvintele Sf. Apostol Ioan, care era atât de mult stăpânit de focul acestei iubirii, încât ajuns la adânci bătrâneți, repeta aceste cuvinte ale Domnului Iisus: "Fraților, iubiți-vă unul cu altul" și adăuga, asigurându-i pe cei cărora li se adresa, că această iubire frățească e porunca Domnului și împlinirea ei ajunge pentru câștigarea fericirii veșnice. Sf. Ioan adaugă: "Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, nu poate să-L iubească." (*I Ioan 4,20*).

Mântuitorul numește această iubire frățească "Porunca mea", poruncă pe care o vrea împlinită cu atâta plinătate, încât să fie egală cu iubirea cu care Hristos ne-a iubit pe noi: "Precum v-am iubit Eu". Gândind așa, simțeam chemare spre lucrarea care îmi era dată, într-un aer de calmă bucurie a iubirii de Hristos. În ce chip? Prin aceeași iubire, pe care să o împlinesc, nu atât prin vorbe (*I Ioan 3, 18*), cât mai ales prin

fapte; prin iubire să încerc să alin durerile, necazurile, lipsurile unor vieți care fuseseră chinuite de o stăpânire străină, de război, de ură, frică, neliniște, să pot aduce aceste vieți la picioarele Crucii lui Hristos, unde găsim cu toții liniștea, reazemul și odihna dorită. Trebuia să fiu pildă luminoasă de slujire și jertfă pentru Hristos și aproapele prin viața și faptele mele de fiecare zi, de fiecare ceas, să fiu la înălțimea chemării mele preoțești. Și numai atunci voi putea grăi împreună cu apostolul: "Și noi am cunoscut și am crezut iubirea pe care Dumnezeu o are către noi" (I Ioan 4,16). Deci, iubirea era singura formă care putea liniști, îndruma și rezolva problemele care frământau viața credincioșilor din această parohie. Sfânta iubire creștină trebuia să fie o dăruire totală pentru acei oameni care o așteptau. În lucrarea mea, iubirea aproapelui era necesară ca și iubirea lui Dumnezeu; nici nu putea exista una fără cealaltă. Pe această cale creștină și românească, după puterea mea, și cu ajutorul lui Dumnezeu, am plecat la lucrarea mea duhovnicească.

Timpu era frumos, cu o toamnă blândă și caldă; oamenii își adunaseră recolta. Era în duminica a 23-a după Rusalii (28 octombrie 1942), cu Evanghelia despre vindecarea demonizatului din ținutul Gherghesenilor, când am săvârșit prima liturghie în biserica parohială "Adormirea Maicii Domnului" din Dolineni. Biserica era plină. Oameni de toate vârstele, curioși să vadă, să cunoască și să audă pe noul preot venit la ei. În predică, am insistat mai mult asupra învățaturii ce se cuprinde în pericopa cu vindecarea îndrăcitului, care ne pune în față cazuri, întâmplări asemănătoare cu cele pe care le întâlnim permanent în viață. Starea omului îndrăcit din evanghelie reprezintă starea omului desprins de izvorul vieții adevărate: Dumnezeu. Am insistat, apoi, asupra faptului că pilda despre vindecarea demonizatului ne aduce aminte că Mântuitorul Hristos a venit să scoată pe acești demoni din sufletele în care s-au cuibărit și, împreună cu porcii păcatelor, să-i arunce în marea neînțelegerii și să le limiteze puterea. Această lucrare, Domnul nostru Iisus Hristos o continuă prin Biserica Sa, în care este prezent cu ființa și cu darurile Sale. Să ne încredințăm că, prin Biserica Sa cea una, sfântă, sobornicească și apostolească, Domnul Iisus Hristos își continuă lucrarea de vindecare sufletească, de înlăturare a tuturor demonilor care ne ispitesc în fel și chip și adesea pun stăpânire pe ființa noastră. Dintotdeauna, în fața lumii stau nenumărate primejdii, de care nu va putea fi scăpată fără ajutorul lui Iisus. Credința noastră creștină ne cere să dăm mărturie despre cunoașterea și prezența lui Dumnezeu în ființa și lucrarea noastră. Să arătăm această prezență prin fapte vrednice de El, fapte de slujire a semenului nostru, de aproape și de departe. Am încheiat predica arătând că bărbatul vindecat stătea la picioarele lui Iisus,

dând mărturie celor ce veneau să-l vadă, dar acesta i-a spus: "Întoarce-te la casa ta și spune cât bine ți-a făcut ție, Dumnezeu" (*Luca* 8,39). Asemeni acestuia, și noi să mărturisim pe Hristos și să spunem tuturor ce a făcut Domnul în "ținutul Gadarenilor".

După Sf. Liturghie, m-am prezentat în câteva cuvinte, apoi am continuat. ...Pentru mine, ziua de astăzi e mare și unică în felul ei, e încărcată cu învățături și chemări, e un moment important în existența mea închinată slujirii lui Dumnezeu și credincioșilor care mi s-au încredințat. Sunt cuprins de emoții, căci îmi dau seama de lucrarea cuprinzătoare ce-mi stă în față și pe care trebuie să o îndeplinesc, "cu timp și fără timp", în această parohie. Sunt conștient că am datorii și răspunderi mari, "căci din mâna preotului se vor cere sufletele celor încredințați lui". Fiindcă preotul este "sfătuitor al poporului, adăpost pentru cei ce aleargă la dânsul, model pentru toate manifestările vieții și, mai ales, în conduita morală, mângâietor în dureri, lipsuri și înfrângeri, cu un cuvânt, călăuza sufletească a poporului." (*Arhimandrit Scriban, Chemarea preoțimii*). M-am apropiat cu sfială și temere de Dumnezeu, dar și cu credință și nădejde, de acest sfânt altar al sfintei noastre Biserici, pe care trebuie să-l slujesc cu vrednicie și cu sfințenie. Puterile mele sunt mici, dar mă voi ruga mereu lui Dumnezeu să mă întărească în slujba pe care o am de îndeplinit, căci "credincios este Domnul, care vă va întări și vă va păzi de cel viclean" (*II Tes.* 3, 3).

Lucrarea mea pastorală se va baza pe credință, iubire și muncă permanentă în cunoașterea cuvântului lui Dumnezeu și trăirea lui în viața de toate zilele. Puterea și autoritatea mea vin din harul lui Dumnezeu pe care l-am primit prin Sf. Taină a hirotoniei, iar datoria mea este să nu fiu "nebăgător de seamă de acest har", fiindcă preotul trebuie să lucreze astfel, încât credincioșii să simtă prin el harul lui Dumnezeu. Vin într-o parohie care are unele probleme sociale, morale, economice, datorită vremurilor tulburi și nesigure în care trăim. Sunt încredințat că îmi trebuie multe virtuți în activitatea mea pastorală, mai ales în vremea aceasta. Dar din toate, cea mai de trebuință este iubirea: iubirea de Dumnezeu și iubirea de oameni. Să ne rugăm să fim pătrunși și conduși de această iubire sfântă, căci ea ne va uni, ne va armoniza, ne va lumina, ne va încălzi, ne va vindeca durerile și ne va aduce mângâiere. Iubirea, care stăpânește toată ființa mea, îmi va da puterea spirituală ca să vă înțeleg necazurile și să încerc, pe cât îmi va fi posibil, să le vindec, să aduc lumină și mângâiere. De aceea nu doar voi vorbi despre iubire, ci voi căuta să dau dovadă de împlinirea ei prin fapte.

"Nu cei sănătoși au nevoie de doctor", a spus Mântuitorul. Activitatea mea nu se va mărgini numai la cei ce vin la Biserică. Pentru

credincioșii care nu vin la Biserică, din anumite motive, merge preotul la ei, căci și aceștia, dacă sunt botezați, fac parte din trupul tainic al lui Hristos. Ca slujitor al Bisericii lui Hristos, voi avea o inimă plină de dragoste, de mângâiere, de milostivire, de blândețe și de iertare. Ușa mea va fi deschisă în tot ceasul pentru toți. Nu voi avea înaintea mea nici bogat, nici sărac, nici mic, nici mare, ci oameni, adică frați întru necazuri și nădejdi, pe care trebuie să-i slujesc. Știu că vremurile prin care trecem sunt pline de temeri, de rătăcirii, de Anticriști, care îi cer preotului o muncă serioasă și de multe ori, primejdioasă. Îi cer cunoștințe multe, putere de convingere și "îndelungă răbdare". Îi cer dreptate, statornicie în calea virtuții și o viață cât mai pilduitoare și curată. Voi pune toată puterea sufletului meu la încercare ca să realizăm în parohia noastră apropierea tuturor de Domnul și Mântuitorul nostru. Voi începe, fără zăbavă, să plantez rădăcina credinței celei mai curate în inimile tuturor enoriașilor mei de azi, de mâine, apoi cât bunul Dumnezeu îmi va îngădui să-i păstoresc.

Am încredere mare în cuvintele Mântuitorului: "Îndrăzniți, Eu am biruit lumea!" (*Ioan* 16,33).

Am dragoste de muncă și dorință de realizări în ogorul Domnului.

Am puterea omului tânăr, care nu se dă în lături de la greutate, de la luptă și de la primejdii.

Am și o pregătire, care mă îndreptățește, cu ajutorul lui Dumnezeu, să mă încred în puterile mele.

Dar mai presus de toate, am convingerea că ajutorul Domnului Iisus nu-mi va lipsi niciodată.

Acestea sunt armele cu care voi sta de veghe și voi lupta pe frontul încreștinării vieții, în mijlocul enoriașilor mei. Voi căuta să fiu totdeauna alături de voi, în casele voastre, la adunările voastre. Mă voi sili să vă alin suferințele, să vă împărtășesc bucuriile, să vă împlinesc bunele dorințe. Să vă apăr, să vă întăresc, să vă îndrum, să vă învăț, să vă binecuvânteț, să vă sfințesc și să vă conduc spre mântuire. Și când îmi desfășor acest program de muncă, îmi amintesc, cu respect, de toți cei care m-au ajutat să ajung alături de voi. Iar în încheiere, îmi îndrept rugămintea spre voi, păstoriții mei, să mă primiți cu aceeași dragoste cu care eu am venit în mijlocul vostru. Mântuitorul, prin Sf. Apostol și Evanghelist Ioan vă grăiește și vouă: "Cela ce primește pe care voi trimite, pe Mine Mă primește" (*Ioan* 13,20). Primiți-mă! Ajutați-mă! Vin între voi ca un părinte la fii, ca un frate la frați, ca prietenul cel mai devotat între prietenii lui. Ca unul care dorește din tot sufletul să slujească tuturor. Tuturor toate făcându-mă, ca pe toți să vă dobândesc spre lauda și

mărirea lui Dumnezeu, spre întărirea Bisericii, spre izbăvirea neamului nostru românesc și spre fericirea noastră vremelnică și veșnică. Amin.

În lumina acestor adevăruri creștine trebuia să-mi desfășor activitatea mea de preot.

*

* *

Cum am mai spus, în perioada ocupației (1940-1941), sovieticii au început distrugerea a tot ce era românesc: limba, tradițiile, școala, istoria și, mai ales, au încercat să rupă generația tânără de tot ce este românesc, printr-o puternică propagandă antiromânească. A dispărut libertatea și au început interdicțiile, lupta de clasă, cenzura, autocenzura, îndeosebi frica, ura, dezbinarea și groaza de deportare. Toate acestea au lăsat răni adânci, care se cereau vindecate. De aceea, era necesar să aflui și să mă lămuresc în legătură cu toate problemele practice și spirituale din viața enoriașilor mei, pentru a le rezolva, pe cât era posibil. Trăiam acea clipă istorică! Venisem la frații mei, nu la niște străini! Eram preot și român și am venit la ei cu suflet de creștin și de român. Știam că un popor e un tot viu, e un corp bine organizat, nu e o adunătură de oameni strânși la întâmplare și fără nici o regulă. E o societate compusă din cetățeni ce au o origine comună, aceeași limbă, aceleași obiceiuri, aceleași tradiții și idealuri pentru viitor. Pentru un popor, Patria este ca o mamă ocrotitoare și iubitoare ce ține pe toți la sânul ei; ea păstrează cu sfințenie cenușa străbunilor, cu toate amintirile scumpe ce ne dau puteri și mândrie națională. Nimănui nu-i este permis să distrugă tradițiile lui, istoria lui. Mai mult chiar. Tot ce e progres la poporul nostru trebuie să fie clădit pe baza principiilor de viață națională și creștină. Istoria își are glasul ei. Ea se așterne în conștiința poporului și apare atunci când este nevoie. Cea mai puternică legătură între noi, românii, ar trebui să fie legătura de sânge și de istorie, pe care să nu o stricăm prin nici un interes sau învățătură străină de neam, de credință și de istorie românească, ci s-o întărim. Evanghelia bucuriei și a încrederii trebuie să distrugă toate barierele construite artificial de o propagandă fără Dumnezeu și fără istorie. Gândind la aceste lucruri, îmi apare în fața ochilor Hotinul, cu cetatea lui, care a arătat, de veacuri, unitatea vieții românești culturale, religioase și istorice, simbol istoric și religios a ceea ce a făurit și a însemnat poporul român de-a lungul veacurilor. "Seculara luptă pentru independență și libertate a poporului nostru, de atâtea ori dureros încercat, își găsea sprijin și în puterea de rezistență a acestor cetăți." (Alex. Husar, *Dincolo de ruine. Cetăți medievale*, Iași, 2003, p.326). Pentru mine, în timpul acela,

cetatea era dascălul vremii care îmi spunea că pământul acesta nu era un pământ străin, ci era un ținut al poporului românesc, unde eram chemat să fac operă de misionar, în acele vremuri de răscruce. Hotinul a fost și un centru cultural și religios. "Între anii 1767-1771 a funcționat [la Hotin] o eparhie pe teritoriile de peste Prut, a *Hotinului*, pentru parohiile din raiaua respectivă. Singurul ei cârmuitor a fost episcopul Amfilohie (cunoscut și cu apelativul 'Hotiniul', călugărit în mănăstirea Secu, se pare cu studii la Kiev, reprezentant de seamă al iluminismului la români, poliglot și autor de manuale didactice (*Gramatica theologhicească*, prelucrată după Catehismul mitropolitului Platon Levșin al Moscovei, *De obște gheografie și Elemente aritmetice arătate firești*, amândouă prelucrate din limba italiană, toate tipărite la Iași în 1795." (Mircea Păcurariu, *Basarabia. Aspecte din istoria bisericii și a neamului românesc*, Iași, 1993, p.37.). Viitorul se țese din urzeala trecutului, spune undeva N. Iorga. În fața forței brutale, a politicii de cea mai crudă oprimare cunoscute în istorie, nu s-a putut anihila, în aceste ținuturi românești, conștiința apartenenței la România.

Oamenii parohiei mele păreau cuprinși de durere, dar nu și de descurajare. Erau neliniștiți și plini de întrebări în legătură cu viața și suferințele lor, cu războiul, cu pacea, pe care o doreau și o așteptau și, mai ales, cu prezentul, în care războiul era urgie. Păreau stăpâniți de frică și neîncredere. Mă întrebam ce așteptau de la mine acești oameni încărcăți cu atâtea dureri și nevoi? Și am știut că trebuie, cu ajutorul lui Dumnezeu, să le redau liniștea sufletească, să le dau căldura și lumina evanghelică prin adevărul învățaturii, prin faptele și dăruirea mea, spre a se putea crea o stare de viață senină, creștină și românească. Doream ca inima mea să slujească dragostea lui Hristos și să devină o fântână nesecată, la a cărei apă să se poată răcori sufletul lor în lupta cu dușmanii ispitelor. În acele vremuri aspre și hotărâtoare pentru întreaga suflare românească, când sub ochii noștri se depăna un fragment din istoria românilor, numai în iubire, în dragostea inspirată de Duhul lui Hristos puteam găsi forța de înțelegere, mijlocul de netezire a neînțelegerilor care să ducă la restabilirea unei vieți armonioase. Pe lângă cunoștințe trebuia și o inimă darnică, din care să izvorască glas cald, plăcut, mângâietor și fapta creștină de iubire. Iubirea ne va ajuta să ne ridicăm deasupra patimilor, va fi forța de coeziune a acestei parohii, puterea care va crea omul cerut de Hristos și vremuri. Ea este singura forță constructivă care va asigura progresul, liniștea sufletească și socială, de care era atâtea nevoie. Îmi dădeam seama că numai în iubirea creștină vom putea găsi forța de înțelegere, mijlocul de netezire a neînțelegerilor și conflictelor.

Dar, pentru mine, credința nu era numai o simplă stare afectivă, un sentiment fără obiect, nu era o fugă în irațional sau o autoexilare, ci era un proces viu, o putere pe care o simțeam în mine și ea trebuia să mă ajute să cunosc realitatea din sufletele și viața enoriașilor mei. Eram interesat să cunosc pe acești oameni, cu dorințele lor, cu durerile lor, cu slăbiciunile lor, dar și cu virtuțile lor. Aceasta nu se putea realiza decât intrând în contact unii cu alții. Am hotărât să trec din casă în casă și, cu dragoste creștină și înțelepciune preotească, să încerc să cunosc adevărata viață în familie. În unele familii am găsit o viață normală, liniștită, de odihnă și căldură creștină, dar acestea erau puține. În alte familii, neînțelegeri, copiii nu mai ascultau de părinți. Erau și familii descompuse prin deportări sau în care erau boală, sărăcie și dureri nepotolite ori stăpâna întunecimea sufletească. Războiul, uzura, frica, lipsurile de tot felul favorizau degradarea morală a omului și a societății. Lucrarea ce-mi stătea în față trebuia făcută deasupra patimilor vremii și a prejudecăților încetățenite în acele locuri. Numai în acest chip se putea urma pilda Domnului Iisus Hristos, care a venit în lume "ca lumea viață să aibă, și mai multă să aibă" (*Ioan 10, 10*). Trebuia să-l aduc pe Hristos în mijlocul lor, în sufletul lor și dacă reușeam, ei ar fi devenit adevărați creștini și ar fi gândit și lucrat alături de întregul neam românesc. Nu trebuia să neglijez nimic din ceea ce formează viața omului: cele trupești și cele sufletești.

Eram convins că răspunderea chemării mele se va vădi în toată întinderea ei și fără nici o putință de tăgadă în fața celui ce m-a chemat și m-a ales - a lui Hristos - și înaintea conștiinței mele. Mi-am făcut un program care cuprindea întâlniri cu credincioșii la biserică, la școală și cu orice ocazie religioasă sau cerută de o anume situație; predici cât mai pline de învățături religio-morale, cu aplicații practice la situația credincioșilor; cunoașterea, cercetarea și ajutorarea bătrânilor, a orfanilor, invalizilor, a văduvelor și bolnavilor; întâlniri cu tinerii satului, care puneau destul de multe probleme; slujirea, sub orice formă, a omului. Toți credincioșii trebuiau să devină sufletul și obiectul slujirii mele. Trebuia să mă apropie prin iubire creștinească de ei, cât mai mult, și astfel să-i fac și pe ei să se apropie de mine. După cum am mai spus, misiunea vieții mele era altarul sfânt și omul. N-am disperat, ci plin de curaj și optimism, cu nădejdea că viața își toarce firul său nevăzut cu puterea Celui de Sus, am pornit la lucrarea mea preotească cu gândul că toate cele bune se vor împlini, spre folosul nostru, al tuturor. Aceasta îmi era hotărârea: voi merge fără abatere pe această linie, a credinței, a dragostei, a cinstei, a demnității preotești, cu împlinirea poruncilor lui Dumnezeu atât față de propria mea conștiință, cât și față de sufletele acestor oameni încredințați mie.

Duminică, început de noiembrie, la Sf. Liturghie, biserica era plină de credincioși. Evanghelia zilei: învierea fiicei lui Iair. În predică am insistat mai mult asupra credinței pe care trebuie să o avem în toate împrejurările vieții. Căci credința dă putere, luminează și dezrobește pe om de patimi, îl împacă cu Dumnezeu și îl face fiu al Lui. Omul este chipul lui Dumnezeu și chipul său nu poate fi muritor. Viața este un dar al lui Dumnezeu. Pentru noi, creștinii, viața este o taină ascunsă în vrea lui Dumnezeu. A-l urma pe Hristos, care este "Calea, Adevărul și Viața", este bucuria vieții veșnice. Le-am explicat ce este moartea aceasta fizică, trupească, de care lumea se teme atât de mult. Gândul și fapta noastră trebuie să fie la nemurire, nu la moarte. Veșnicia, nu vremelnicia să ne preocupe și chiar să ne cutremure. Luând aminte la viața de dincolo și lucrând pentru câștigarea ei, și viața de aici capătă valoare și o frumusețe deosebită. Să cerem ajutorul lui Dumnezeu ca să ne trezim din moartea sufletească. Prin credința și faptele noastre să ne pregătim pentru viața de dincolo de mormânt. Suntem datori, mai ales în timpurile noastre, să ne rugăm mai mult, să cerem ca pacea și ajutorul Domnului să vină peste noi și să ne izbăvească din necazurile și durerile în care suntem. Să cerem ajutorul Domnului cum l-a cerut Iair, și îl vom primi. "Nu mă lepăda pe mine de la fața Ta și duhul Tău cel sfânt nu-l lua de la mine" - aceasta este o rugăciune pe care noi trebuie să o repetăm mereu. În casa lui Iair, Mântuitorul ne-a dat o pildă de răbdare și ne-a făcut să înțelegem ce este puterea și ajutorul lui Dumnezeu. Să-i cerem și noi ajutorul, și-l vom primi!

La sfârșit, am rugat pe credincioși ca a doua zi, luni, pentru că la școală se făcea ridicarea drapelului Patriei, ar fi bine și de datoria noastră să luăm parte la acest moment solemn și plin de învățăminte pentru noi toți. Am fost rugat să vorbesc la această ceremonie. A doua zi dimineața, elevii și părinții umpleau curtea școlii. Școala, la Dolineni, în toamna anului 1942, era, în parte, continuarea școlii tradiționale românești, care căuta să deprindă pe elev să concretizeze în faptă ceea ce învăța teoretic. Pentru ca să se înțeleagă mai bine vremurile în care trăiam, conform unui ordin, în fiecare școală se înălța drapelul Patriei. Și poate niciodată această ceremonie n-a fost pentru mine mai mișcătoare și mai plină de înțeles ca în acele vremuri de involburare obștească, atunci când tot sufletul românesc trebuia să găsească sprijin și putere sub faldurile drapelului Patriei. După terminarea ceremonialului, am luat cuvântul în fața cadrelor didactice, a elevilor și a publicului. După o scurtă prezentare a vremurilor pe care le trăiam, am precizat că Drapelul înfățișează Patria, de aceea trebuie slujit cu credință, cu vrednicie și cu cinste. Cele trei culori ale lui sunt strâns legate de realitățile noastre românești.

Astfel, culoarea albastră, strop din azurul cerului, ne înalță gândul spre Dumnezeu, de la care vine și către care se îndreaptă credința sufletului nostru, și de unde primim tot binele și ajutorul. Culoarea galbenă, în care se răsfrânge aurul holdelor noastre, este o continuă chemare la munca fără preget, atât pentru îndeplinirea trebuințelor noastre, cât și ale altora, bineștiind că Dumnezeu binecuvântează munca făcută cu credință și o răsplătește cu belșug, care duce la bunăstare și liniște, la bucurie, la respect și la cinste. Iar culoarea roșie ne aduce mereu aminte de sângele cu care eroii neamului au pecetluit, de-a lungul istoriei, dreptul de veșnică stăpânire pe aceste mândre plaiuri ale scumpei noastre Români, fiindu-ne, totodată, un neconținut drum de jertfe pentru Patrie, căci totul aparține "Patriei, când ea este în primejdie" (Danton). Iată cum, din cutele drapelului, ca din niște răzoare, răsare acest mănunchi de virtuți: credința în Dumnezeu, datoria de a munci, și eroismul datorat țării. Poate din această pricină suntem încredințați că acolo unde este drapelul, acolo este și Patria. Pentru aceasta, nu-i inimă de român care să nu tresalte de mândrie la vederea lui. Și așa se explică de ce istoria neamului nostru pomenește de atâtea fapte de vitejie săvârșite de ostașii noștri pentru drapel și la umbra lui. Se cuvine dar, ca fiecare dintre noi, ori de câte ori îl vede, să-l aibă ca o icoană sfântă a Patriei și să se descopere cu respect și evlavie. El îți dă curajul să te jertfești la vreme de primejdie pentru apărarea Țării. Ridicarea drapelului în fața școlii mai reprezintă și un simbol al regăsirii demnității creștine și românești, în aceste vremuri atât de tulburi. Adresându-mă învățătorilor, am spus: Festivitatea de astăzi are loc în niște vremuri întunecate, pricinuite de învolburarea războiului, care răvășește în zilele noastre omenirea întreagă. Ținta dorințelor și nădejdlor noastre este să pregătim anul care ne stă în față cu învățăturile dătătoare de lumină și putere sufletească. Să fie un an de strădanie și de muncă necurmată! Menirea școlii este să destrame întunericul ce învăluie cu vâlul său mințile oamenilor, luminându-le cu lumina cunoștințelor, formând un tot unitar: pe omul luminat și virtuos, adică omul creștin. Nu este însă singura menire a școlii. Făurirea omului hotărât, drept și cinstit, a omului de caracter, iubitor de Dumnezeu și de Patrie este o datorie ce-i revine școlii în egală măsură cu dăruirea cunoștințelor și luminarea minții. Grea răspundere și nu ușoară sarcină revine deci, în împrejurările date, dascălilor școlii noastre. Dragi elevi, munca este cel mai bun educator. Trebuie să munciți, să ascultați pe învățătorii voștri care v-au deschis cartea de învățătură cu dragoste și v-au purtat mintea cu aceeași dragoste prin toate încăperile ei, îmbogățindu-vă averea sufletească cu noi și folositoare cunoștințe. Acum, la începutul acestui an, dascălii voștri vă

vor învăța a citi și din cartea neamului, scrisă de eroii noștri cu sângele lor pe filele cărții de istorie, din zilele noastre, ținându-vă cea mai frumoasă lecție de istorie și învățându-vă iubirea de neam și Patrie. Și în aceste condiții de război, cu toate greutățile prin care trecem, școala românească trebuie să meargă pe linia ei istorică, fără de greș, pentru a-și îndeplini datoria ei: aceea de a fi o adevărată pepinieră de virtuți morale, sociale și naționale, unde copiii noștri vor învăța nu numai teoretic ce este virtutea, dar și cum să fie virtuți în viața de toate zilele. Să mulțumim Bunului Dumnezeu pentru darurile revărsate cu prisosință asupra noastră și pentru ajutorul Său fără de care zadarnice ar fi truda și munca noastră. Festivitatea s-a încheiat cu rugăciunea: Doamne al puterilor, Te laudăm cu rugăciunea inimilor noastre scaldate în căldura dragostei ce o avem către Tine, Cel închinat în trei fețe - Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt - și către neamul Tău românesc, cel după a Ta voie zămislit și născut la umbra crucii mântuitoare, pe care și astăzi o apără cu trupul și inima viteaza noastră armată. Amin!

Eram convins că parohia nu este numai o unitate administrativ-bisericească, ci, mai presus de toate, o entitate spirituală, în care fiecare credincios își are rostul și menirea sa, în relație cu sine, cu Dumnezeu și cu oamenii. De aceea, doream ca parohia mea să devină o familie spirituală, în care fiecare creștin, odată intrat în ea prin Taina Sf. Botez, să fie întărit și zidit duhovnicește prin Tainele Bisericii, pentru a deveni creștin lucrător în via Domnului și a-și câștiga mântuirea. Cu alte cuvinte, se cerea o regăsire a vieții sufletești, o înviore a ființei noastre prin puterea Duhului Sfânt, care lucrează în Sf. Taine, spre a forma o unitate deplină în Hristos, și astfel, prin împărtășirea cu Trupul și Sângele Mântuitorului în cadrul Sf. Liturghii, să reconstituim Trupul tainic al Domnului, iar noi să devenim "mădulare (fiecare) în parte" (*Cor. 12,27*). Acestea se puteau împlini prin comuniune și dialog creștin mai ales în casa Domnului - Biserica - și prin participarea la Sf. Liturghie, care este o cale de comunicare cu Hristos. Am încercat, după puterea mea, să-i fac pe credincioșii mei conștienți de importanța Bisericii, prin care ne întâlnim cu Hristos și ne unim cu El în chip tainic. N-am pierdut nici o ocazie de a-i face atenți la obligația creștină de a participa la Sf. Liturghie în fiecare duminică și la fiecare sărbătoare creștină, cu credință și dragoste. De la început am hotărât ca biserica parohială să fie deschisă permanent, și aici să ne întâlnim pentru a ne ruga, a ne spune necazurile, a rezolva problemele parohiei.

Oamenii erau bolnavi de frică, nesiguranță, sărăcie, de cea propagandă ateistă, cu urmări grave. Trebuia o deschidere spre realitatea socială și istorică a vremii. În această situație, am considerat ca, prin

bunătate și dragoste, să îndrăznesc - întru Hristos -, să răscolesc sufletele și să frământ mințile, să neliniștesc inimile, cu orice risc, pentru ca, din această furtună, să iasă liniștea și soarele lui Hristos. Mai ales în vremurile pe care le trăiam atunci, omul trebuia zguduit ca să fie trezit la realitate și să se poată dezbrăca de gândurile și amorțeala în care se găsea. Nimic nu este mai periculos decât liniștea falsă și de suprafață.

Multe dintre problemele cu care se confrunta parohia le abordam prin predică. Predica o tâlcuiam totdeauna pe un fond real și practic, susținută de un stil ușor și curgător, care să constituie o adevărată învățătură, putând fi de folos și pe înțelesul tuturor celor prezenți în biserică. O notă specifică a predicilor era dată de varietatea împrejurărilor în care erau rostite: tâlcuirea evangheliei de la Sf. Liturghie, la Botez, cununie, înmormântare, la școală, în adunări publice etc. Predicile le rosteam liber și încheiam cu o rugăciune caldă, stăruitoare, care doream să îmbrace ființa noastră în frumusețea și lumina cerească. Și când simțeam că această lumină ne pătrunde ființa, atunci strigam ca Apostolul Petru: "Doamne, ajută-ne"! Tot prin predică - prin tot ce se săvârșea -, doream ca fiecare creștin să simtă în inima lui dorința curată și sfântă de a se apropia de Domnul Iisus, Cel ce ne-a dat viață și lumină, izvorul curățeniei și visteria avuțiilor nemuritoare. Mereu le spuneam că Mântuitorul Iisus ne îndeamnă, cu glasul Lui blând și împăciuitoare, ca să trăim, în această lume bântuită de război și moarte, o viață cu adevărat creștină, spre bucuria, fericirea și mântuirea noastră. Și îi rugam să ne grăbim și să dăm ascultare chemării Mântuitorului, căci brațele lui dumnezeiești sunt veșnic întinse spre cei ce-L caută și îi cer ajutor, căci El este "Calea, Adevărul și Viața". Prin predică făceam misionarism, cu dorința să mișc sufletele, să trezesc conștiințe, să-i prefac, să-i ridic, să-i aduc la cunoașterea adevărului, ca să stăm neclintiți, ca o piatră de hotar între lumea păcatului și a fărădelegii și lumea creștină cu care trebuie să ne ridicăm prin credință, faptele cele bune și jertfă la o adevărată viață în Hristos. Insistam spunându-le că fiecare dintre noi este considerat mădular al trupului lui Hristos, deci membru al Bisericii sale; de unde îndatorirea că toți trebuie să fim împreună lucrători ai cauzei Sale sfinte. Toți trebuie să fim mărturisitori neînfricați, apărători ai credinței noastre și chiar eroi ai credinței Bisericii noastre. Numai așa vom răspunde la chemarea ce ni se face de Hristos și ne vom mântui sufletul.

Deslușind mersul vremurilor și făcându-mi un ideal din slujirea cu credință în locul în care am fost rânduit, am înțeles să-mi consacru viața cu însuflețire pentru Biserică și Țară. Alături de juristul și poetul Theodor Plop, inspectorul școlar Dobrescu și alți tineri entuziaști, am

contribuit la apariția publicației săptămânale "Cetatea Hotinului" (1942-1944), organ oficial al Căminului cultural județean Hotin, care prezenta probleme de actualitate istorică, socială, moral-creștină, încercând să demonstreze că Basarabia face parte din trupul țării românești. În timpul ocupației, rușii au urmărit două scopuri: distrugerea elementului românesc și popularea regiunii cu noi coloniști ucraineni și ruși. Trebuia să facem ceva pentru trezirea interesului și dragostei acestora față de "dulcea limbă română". Căci graiul neamului poartă în elementele lui istoria vieții poporului, în faptele lui cele mai intense. Ienăchiță Văcărescu își formula astfel testamentul spiritual: "Urmașilor mei Văcărești,/ Las vouă moștenire,/ Creșterea limbii românești,/ Și-a patriei cinstire.", iar Gh. Barițiu spunea: "Graiul este temelie poporului, este forța de coeziune a unui neam". Marele nostru drept de a exista ca popor, cu însușirile noastre caracteristice, stă tocmai în limbă. "Limba este ființa vie care vine din timpurile cele mai îndepărtate ale trecutului nostru, ea este cea mai scumpă moștenire a strămoșilor care au lucrat generație de generație la elaborarea acestui product sufletesc", scria N. Iorga. Dar poate nimeni nu a exprimat într-o formă mai înaltă, mai vie, mai aproape de inimă și de suflet ce este limba poporului, ca preotul-poet Alexei Mateevici: "Limba noastră-i o comoară,/ În adâncuri înfundată,/ Un șirag de piatră rară,/ Pe moșie revărsată". Așadar, din dragoste de limba românească și de neam, se impunea să facem ceva în acest sens. Împreună cu Vasa Munteanu și alți învățători, am deschis un curs de învățare și vorbire a limbii române. Acest curs se ținea de două ori pe săptămână, la școală, și participanții făceau exerciții de vorbire, pentru a-i învăța cuvintele uzuale și puțină gramatică. În același timp, le dădeam și sfaturi legate de viața de familie, pentru bărbați, femei, tineri sau copii, despre ajutorul divin în educarea copiilor ș.a. Toate acestea creau o atmosferă plăcută, liniștită, creștină și românească, ce cuprindea pe cei prezenți ca o putere morală care putea să-i schimbe, să-i facă pe adevărați buni creștini, buni români, stăpâni pe viața și credința lor. Nimic nu era impus. Fiecare era liber să întrebe orice, să spună ce gândește cu adevărat, fără a fi oprit sau certat. Aceasta a plăcut mult enoriașilor mei. Rezultatele au fost dintre cele mai bune, astfel că oficialitățile de la Cernăuți mi-au cerut să fac o dare de seamă și un plan de lucru, pentru a putea fi folosit și în alte parohii. Oamenii au început să mă iubească, să se apropie de mine, să-mi pună întrebări, să mă invite în casele lor și să-mi ceară să mă rog pentru ei.

Vindecarea rănilor bolșevismului

Dar în parohia mea erau și alte probleme serioase, care se cereau rezolvate, după timp și pricepere. Arestarea, persecutarea, deportarea (preoți, învățători, gospodari și tot ce avea mai bun satul ca valoare) au stârnit suspiciunea, între victime sau rudele lor apropiate, că acestea s-au datorat unor informatori, turnători sau celor care au intrat în serviciul sovieticilor, fapt care, după ei, cerea răzbunare. Oricare ar fi fost pricina faptelor rele și condamnabile care ne lovesc, nu trebuie să ne răzbunăm, căci vocea lui Iisus Hristos, prin gura Apostolului Pavel, strigă: "Nu vă răzbunați singuri, iubiților, ci lăsați loc mâniei lui Dumnezeu, căci scris este: a Mea este răzbunarea. Eu voi răsplăti, zice Domnul" (*Rom.12,19*). Atât în predici, în convorbiri personale, în familie, cât și în orice ocazie, am căutat să-i aduc pe cei învrăjbiți la cunoașterea adevăratei iubiri creștine pentru aproapele, pe care Mântuitorul nu numai o poruncește, ci El însuși ne-a dovedit-o, prin pilda vieții Sale. Mă ascultau cu drag când le citeam din cuvântul Domnului: "Ați auzit că s-a zis: Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău. Eu vă zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc... Fiți dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este" (*Matei 5,43-44;48*), subliniind că singura cale care duce la pace, la desăvârșire și mântuire este calea iubirii. Întotdeauna am arătat aproapelui iubire, nu ură sau răzbunare. Ura, contrar iubirii, coboară pe om în rândul animalelor și este forța distructivă în mâinile răului. Ea destramă, distruge viața cea adevărată, anihilează orice bine și produce numai lacrimi, durere și nenorociri. Ura cere ură. Ea trebuie înlăturată prin iubire și iertare. Căci, le spuneam mereu, iertarea este piatra de încercare a iubirii, este tăria sufletească prin care învingem în noi mândria, răutatea, mânia, dorința de răzbunare față de cel ce ne-a greșit și cu care trebuie să devenim buni, blânzi și binefăcători. Am încercat să-i ajut să înțeleagă că mijlocul de a înfăptui o viață liniștită, de trăire creștină, nu este numai dreptatea în sine, ci dreptatea însoțită de dragoste, de milă, de iertare. Ceea ce face

Dumnezeu cu noi, iertându-ne și îngăduindu-ne, deși drept ar fi să ne piardă, trebuie să facem și noi celor cu care împreună viețuim pe pământ, iertând, îngăduind și făcând binele, "nimic nădăjduind". Le-am adus spre cunoaștere cuvintele Sf. Apostol Pavel care spune: "Dacă vrăjmașul tău este flămând, dă-i de mâncare; dacă îți este sete, dă-i să bea, căci, făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui" (*Romani*, 12,20). Cărbuni de foc? Da, aceasta e conștiința, judecător aspru și drept, cel pe care Dumnezeu l-a pus în cugetul nostru. Când cineva ne-a făcut un rău și noi îl iertăm și venim să-l ajutăm, atunci când este într-un necaz, la vreme de nevoie, nu există altă pedeapsă mai mare pentru el, decât această conștiință care îl arde cu muștrările ei, pentru fapta urâtă săvârșită. Răsplata răului cu binele pune hotar vrăjmășiei și face să înceteze neliniștea și suferința. Cel ce uită răul ce i s-a făcut și înfruntă cu resemnare durerile pricinuite de vrăjmaș, acela evită un întreg șir de primejdii ce pot veni mai târziu. Și terminăm discuția cam așa: de ți-a făcut cineva un rău, uită-l, și nu sta pe gânduri să faci bine. Vei potoli în el pornirea furioasă, vei pune capăt la un lung șir de neplăceri, vei căpăta liniștea și mulțumirea sufletească și vei stinge cărbunii de foc pe care îi va simți în inima lui.

Dar nu mă oprem aici. Mă simțeam dator să fac în așa fel, încât să pot sta de vorbă, între patru ochi, cu cei vinovați și cu victimele. Pe cei vinovați îi îndemnam să cugete la faptele săvârșite împotriva aproapelui, să se îndrepte, să-și ceară iertare și să ducă o viață creștină. Așijderea, pe cei ce au suferit pe nedrept, i-am mângâiat cu lacrimile inimii mele și le-am pus înaintea pilda Mântuitorului care, fără păcat fiind, a pățimit pentru noi, amintindu-le și cuvintele Lui, prin care ferește pe cei "prigoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerurilor" (*Matei* 5,10). E greu să pătrunzi în inima celui vinovat, care își recunoaște mai greu sau mai ușor greșeala, mereu justificându-se, dar este și mai greu să pătrunzi în inimile celor îndurerăți, dar plini de ură și răzbunare. În astfel de situații descoperi omul adevărat, în toată complexitatea lui (conștiință, credință, educație, lipsă de trăire creștină). Am încercat cu toată puterea mea ca prin puterea cuvântului lui Dumnezeu să le pătrund adânc în suflete, să-i schimb în bine, să aibă adevărată viață creștină, "din belșug să aibă" (*Ioan* 10,10). Această lucrare am întărit-o mereu prin pilda vieții mele, viață creștină, de autoritate morală, de comportare în familie sau societate, după cuvântul Sf. Apostol Iacob, care zice: "Faceți-vă împlinitori ai Cuvântului, nu numai ascultători ai lui, amăgindu-vă pe voi înșivă" (*Iacob* 1,22). De la începutul preoției mele am înțeles un lucru esențial: cuvântul trebuie să se întrupeze în viața mea morală, în toată fapta. Mi-am însușit cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur: "Omul este un altar", pe care preotul

trebuie să-l slujească cu aceeași datorie și răspundere ca și în fața Sf. Altar. În slujirea plină de răspundere a omului, m-au îndemnat și întărit cuvintele Sf. Apostol Pavel: "lucrează, îndrăznește, grăiește cu folos, sădește cu Pavel, udă cu Apolo pentru că cel ce face să crească, este Dumnezeu" (I Corinteni 3,6).

În general, știm cu toții că legea vieții este o luptă de fiecare clipă, o luptă aprigă pentru înlăturarea răului care există și împlinirea binelui. În vremea de care vorbim (1942-1944), pe arena istoriei (așa se gândea atunci), era o luptă aprigă între două puteri, cu tendințe contrare. De o parte era puterea răului, care semăna, pe unde trecea, intrigi, răzbunare, cruzime, necredință, demola tot ce este frumos și călca în picioare tot ce este sfânt. Acțiunile acestei puteri negativiste și fără Dumnezeu erau contrabalansate prin duhul creștin, care împărtășea omului iubirea, bucuria, pacea, îndelungă răbdarea, facerea de bine, iubirea, blândețea, înfrânarea și curățenia (*Galat.*, 5, 22-23). "Să nu fim iubitori de mărire deșartă, întărâtându-ne unii pe alții și pizmuindu-ne unii pe alții" (*Galat.*, 5, 26). Aceste lucruri mi se cerea să le fac în acest colț de nord al țării, parohia Dolineni, care îmi fusese încredințată spre păstorire. Pentru că duhul creștin, duhul sfânt luminează mințile pentru înțelegerea adevărului, fortifică voințele pentru lupta împotriva răului, curăță simțirile și inimile, prefăcându-le în "temple ale lui Dumnezeu" (I Corint. 3,16; II Corint., 6,16).

Problema cea mai gravă din punctul de vedere al educației creștine și naționale era cea a tineretului și a copiilor. În timpul ocupației, acasă, unii copii se rugau, alții mai puțin sau de loc. Era o problemă care depindea de familie, în special de mamă sau bunică. Copiii învățaseră la școală că Dumnezeu nu există. Acest fel de educație nu era o simplă laicizare a școlii, ci o educație ateistă, cu profunde urmări negative. Până acolo se mersese, că atunci când era chemat la tablă, primul lucru pe care trebuia să-l facă elevul era să strige în fața clasei: Dumnezeu nu există! Acasă, în majoritatea familiilor, copiii își făceau rugăciunea, iar părinții le vorbeau despre credința în Dumnezeu. În copil se nășteau, astfel, multe întrebări și nedumeriri, care nu puteau fi lămurite; se crea și se întreținea o duplicitate cu urmări grave. Se cerea, de urgență, vindecarea spirituală a acestor suflete. Se impunea să-i fac să înțeleagă că nu trebuie să te ascunzi sau să te temi de ceea ce gândești sau crezi, că nu se poate trăi în minciună și fără frică de răspundere. Mulți dintre tineri se contaminaseră de teoriile comuniste, "de idealuri umanitare", de vise în care vedeau România, după spusele sovieticilor, o țară distrusă. În mulți pătrunsese ateismul, mulți se înrolaseră în armata sovietică. În această situație era nevoie de o lucrare de reîncreștinare, dacă putem zice așa, în primul rând

a tineretului și a copiilor. Era timpul și aveam datoria să lucrăm în așa fel, încât să-i schimbăm, să-i zidim, să-i facem să se pătrundă de adevărul creștin, ca să devină liberi. Am încercat să le dezvolt gândirea despre adevăr și libertate și despre datoria de a apăra adevărata libertate. Doream să-și recapete în ființa lor înviorarea și bucuria creștină în lumina iubirii, cu ajutorul lui Hristos, să regăsească viața adevărată, să descopere viața în Hristos, prin putere de credință, rugăciune, prin mărturisire, prin participarea la Sf. Liturghie. Trebuia să-i deschid față de realitatea vieții, a vremurilor, a adevărului creștin și istoric. Lucrarea se cerea să fie serioasă și completă. În această privință, Biserica trebuie să aibă un rol viu și activ. Și cum am lucrat?

Mai întâi am încercat să elimin orice învățătură greșită care era în mintea lor și care-i neliniștea și s-o înlocuiesc prin învățătura creștină a Bisericii, care era clară, luminoasă, umană și îi orienta către Cel ce este izvorul vieții, spre Dumnezeu. Căci credința creștină vorbește omului despre Dumnezeu și numai ea ne poate duce la Dumnezeu. Aveam permanent întâlniri și discuții duhovnicești la Biserică, la școală și în orice ocazie. Această lucrare - educația sufletului - presupunea dezvoltarea tuturor capacităților lor: inteligența, sensibilitatea, voința; ca urmare, era nevoie de conlucrarea mai multor factori la realizarea acestui scop: Biserica, familia, școala, opinia publică ș.a. Pe de altă parte, practicarea muzicii religioase la biserică, dar și la școală, cu elevii, la catiheze, a născut în tineri dispoziția spre înălțare spirituală, deschizându-le inima spre viața creștină, spre lumea creștină. Doream ca Hristos să intre în sufletele lor, să-i schimbe întru totul, precum l-a schimbat pe Zaheu: "Eu am venit ca să fiu Lumina lumii, pentru ca oricine crede în Mine, să nu rămână în întuneric" (*Ioan*, 12, 46). Această lucrare duhovnicească, credeam eu, era adevărata cale de vindecare a enoriașilor din parohia mea, îmbolnăviți de propaganda ateistă. Toate acestea le consideram ca o responsabilitate față de Biserică și o chemare a vremii. Trebuia să fac totul ca această putere spirituală creștină să pătrundă cât mai adânc în sufletul lor, să le trezească conștiința și să-i facă oameni buni, creștini, fii ai lui Dumnezeu și cetățeni ai țării. La școală mă duceam regulat, cu corpul didactic eram în cele mai bune relații. Mă respectau, mă ascultau și totdeauna mă întrebau cu ce pot să mă ajute. Școala era cu totul de partea Bisericii. Însă copiii nu mai cunoscuseră calea Bisericii, cam de mult. O parte dintre părinți nu-i mai învățau să se închine și nici nu-i mai aduceau la biserică. Erau neliniștiți, dar nerăbdători în a-și vedea conștiințele lămurite. Veneau dintr-o lume a necredinței și a duplicității și intrau într-o lume a luminii și a iubirii. De aceea numai iubirea, bunătatea, răbdarea,

credința mea îmi dădeau puterea de înțelegere, îmi sugerau metoda de predare pentru restabilirea unui echilibru sufletesc - prin cunoașterea adevărului creștin - în sufletul acestor copii, cu ajutorul Domnului Iisus Hristos. Căci "Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acesta aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic" (Ioan, 15, 5). Copiii erau copii. Plini de curiozități, naivi, unii mai potoliți, alții mai zburdalnici. Am început cu o lecție despre Domnul Iisus Hristos. Cum Iisus iubește copiii și spune: "Lăsați copiii să vină la Mine", cum prin credință și fapte bune devenim fiii lui Dumnezeu. Domnul Iisus ne cheamă, ne întărește, ne ajută și ne mântuiește: "Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi". Ni se cere să fim în legătură permanentă cu Domnul Iisus prin rugăciune și fapte bune. Rugăciunea este parte însemnată în învățământul religios. De aceea, am încercat să-i deprind pe copii să spună rugăciunea și să se închine. La început, spuneam împreună rugăciunile de dimineață și de seară și încercam să-i aduc în starea de a face aceasta din proprie voință, din inimă și cu toată evlavie creștină. Copilul trebuia să se deprindă a se închina și a zice rugăciunile acasă, dimineața și seara. O parte dintre copii aveau dispoziția evlavioasă de a se ruga, la aceștia eu trebuia doar să o dezvolt continuu, făcând-o statornică, pentru toată viața. Elevul trebuia să înțeleagă rugăciunea, căci cuprinsul rugăciunii mișcă și încălzește sufletul copilului.

Tot timpul cât am predat la școala din Dolineni, am căutat să le transmit copiilor cunoștințele necesare adevărurilor de credință, care formează religia creștină, să fie convinși de ele, să creadă din suflet în Dumnezeu, și să-și îndrepte conduita, știind că "credința fără fapte este moartă". Pe cât îmi era posibil, supravegheam cu interes și în libertate toate manifestările elevilor, în relațiile lor colegiale. După natura împrejurărilor, încercam să le cultiv neconținut sinceritatea, iubirea de adevăr, iubirea de Dumnezeu și de aproapele lor, bunătatea, ideea de dreptate, de demnitate și cinste, de credință și de curaj, de răbdare și dragoste, de cunoaștere și stăpânire de sine, de judecată dreaptă și morală. Sfintele Taine le predam inductiv, plecând de la părțile văzute către partea nevăzută (mistică), explicându-le că această din urmă parte rămâne nepătrunsă de mintea omenească, dar o putem înțelege prin credință puternică. Noțiunile liturgice le predam, de obicei, la Biserică, unde încercam să le insuflu copiilor sfințenia și respectul ce trebuie să-l aibă fiind în casa Domnului, pe lângă care, ori de câte ori vor trece, trebuie să se închine cu credință, evlavie și seriozitate. Tot timpul cât am predat religia la școală, am pus accentul pe ideea că nu este suficient să fie știute de copii și tineri dogmele, tainele și toată știința morală creștină; ele

trebuie să pătrundă sufletul și întreaga lor personalitate, încălzindu-le inima, întărindu-le voința, ca să rămână creștini în orice situație s-ar afla. Timpul lecțiilor mele cu copiii, la școală, a fost un timp de bucurie, de desfătare sufletească, încărcat cu multe învățăminte creștine și naționale, care nu a fost uitat de mine și, sper, nici de ei.

O parte dintre tinerii din parohia mea trăiau o viață departe de Biserică și credință, de obiceiurile părinților, vrând să creeze un curent materialist, ateist, cu toată hotărârea. O asemenea judecată nesocotită, lipsită de temeii, atunci, săpa la temelia neamului românesc și a Bisericii, mai ales în acele vremuri tulburi. Trebuia combătută, anihilată în mod hotărât și cu toată fermitatea, mai ales de Biserică. Nu era altceva decât iluzia libertății, pe fondul propagandei ateiste sovietice. Am intrat în legătură cu ei, fie în casa părinților, fie cu alte ocazii, pentru a-i înțelege, a cunoaște cauzele care îi determină spre aceste atitudini; nu spre a-i judeca, ci spre a-i îndrepta. Toate ideile lor erau brodate pe un fond încărcat de iluzii, fără a cunoaște adevărul, lăsându-se orbiți de o propagandă falsă și tirană. Era momentul să folosesc toată puterea mea spirituală, toate cunoștințele mele și toată dragostea, să le răscolesc sufletul, să le frământ mintea îngustă și întunecată, să pun ordine în gândirea lor întortocheată. Ei erau atunci în observarea și supravegherea organelor de ordine. Nu i-am acuzat, nu m-am plâns de ei, ba de multe ori, le-am luat apărarea. Dorința mea era să-i câștig pentru Hristos și neam. În scopul acesta am folosit discuțiile prietenoase, cu dragoste și respect. Discutam cu ei orice problemă pe care ei o considerau un adevăr de necontestat, o analizam apoi cu exemple practice din viața actuală și chiar din faptele petrecute în Dolineni: deportări, arestări, confiscări de bunuri, frică și teroare. Vorbeam despre Uniunea Sovietică, despre tineretul de acolo, care ducea o viață lipsită de educație religioasă și bucurii creștine. Apărea în discuțiile noastre războiul care se purta, cu urmările lui. Le spuneam și le dovedeam cu citate din cartea sfântă că "Dumnezeu este lumină, lumina cea adevărată, care venind în lume luminează orice om" (*Ioan*, 1, 2). Dumnezeu este bun și milostiv, dar atunci când omul ajunge în stare de dușmănie față de El, atunci sceptorul său se preface în toiag de fier cu care ne cercetează, îngăduind răul și suferința, pentru curățirea sufletelor, pentru trezirea din somnul păcatului și spre îndrumarea oamenilor și a popoarelor spre înnoirea vieții. Căutam să le dovedesc, cu exemple din istorie și actuale că atunci când lumea este orbită de mândria puterii sale, cum este U.R.S.S., de egoism bolnăvicios, depărtându-se de Dumnezeu și de legile Lui, atunci Dumnezeu nu cheamă lumea la realitate numai prin cuvintele pline de învățătură - blânde, dar uneori și aspre - ale Sf. Scripturi,

ci și prin mari evenimente istorice, care zguduie din temelii omenirea. Și le spuneam că în aceste vremuri grele, dar și de mare răspundere, trebuie să ne dăm seama de adevărul că este un singur drum de urmat, drumul întoarcerii la Dumnezeu, la viața creștină, ridicându-ne din noroiul în care ne-am murdărit sufletul, și prin credința și faptele noastre, să-l închinăm lui Hristos. Numai aceste valori creștine ne vor curăți de gândurile întunecate, străine de viața cea adevărată și vom contribui și noi la o lume a bucuriei, a dragostei și a fericirii. Și așa vom fi binecuvântați.

În toate discuțiile, grija mea de căpetenie era aceea de a mlădia sufletele, de a le face capabile să-și însușească cuvântul lui Dumnezeu și să asculte de el. Împreună am hotărât să ne întâlnim la școală unde, prin discuții (eu le ziceam lecții de catiheze), am continuat să ne lămurim, cât de cât, și să ne înțelegem asupra tuturor problemelor care încă îi preocupau. Pentru a lucra cu folos împotriva multor idei greșite ale acestor tineri, mai ales în legătură cu credința (Biserica), aveam nevoie de ajutorul familiei, dar aceasta nu mi-l putea da. Toată răspunderea a rămas pe lecțiile de catiheze. Am început, deci, să le vorbesc despre credința creștină. Le atrăgeam atenția mereu, ce mare importanță are credința creștină în viața de toate zilele. Le aduceam exemple concrete din țările credincioase și despre viața oamenilor din țările fără credință. Am insistat mult, cu dragoste de adevăr, în a-i face să înțeleagă cum dorința puternică de răzbunare și întunecarea minții au persecutat și persecută religia, în forma cea mai josnică. Și nu din dorința de a folosi acest așa-zis "adevăr sovietic" pentru om, ci din dorința de a distruge omul, și a-i înlocui bucuriile cu lacrimi și durere.

Interesante erau discuțiile când le vorbeam despre cum credința noastră se întemeiază pe Iisus Hristos, veșnic și viu. Credința este aceea care luminează mințile și mângâie inimile, ea limpezește conștiințele și întărește sufletele, îndrumându-ne gândurile și preocupările spre adevărata viață creștină, prin Biserica Sa, pe care Iisus a întemeiat-o pentru mântuirea noastră. Am simțit cum li s-au muiat inimile când le-am vorbit despre iubirea Mântuitorului pentru noi, oamenii. Cum Iisus ne iubește și nu ne disprețuiește, chiar dacă suntem păcătoși și răzvrățiți împotriva Lui, ci privește cu milă și îndurare la slăbiciunile și păcatele noastre. Domnul Iisus vede în fiecare din noi, dincolo de aparența acestor gânduri greșite și înșelătoare ale noastre. El aude strigătul sufletului nostru chinuit de credință, care îl vrea pe Dumnezeu, cum spune Sf. Augustin: "Neliniștit este sufletul meu, Doamne, până se va întoarce la Tine". Îmi amintesc acum, că cel mai mult i-a impresionat, i-a înduioșat, i-a pus pe gânduri lecția despre răstignirea Domnului Iisus Hristos de

către oameni, creația lui Dumnezeu. Pe cruce fiind, când durerile îi erau la culme și când toată răutatea, ura și ocară oamenilor din juru-I erau aruncate asupra Lui, Iisus nu a avut față de dânșii nici un cuvânt de dispreț, nici un gest de ură, de mânie sau de amenințare. Ci în aceste momente de supremă suferință, cuvântul Lui a fost: "Doamne, iartă-le lor păcatele, că nu știu ce fac!" Cuvintele acestea ale lui Iisus sunt cuvinte de negrăită bunătate și iubire pentru noi, oamenii. În aceste cuvinte este concentrată toată iubirea lui Iisus, respinsă de lume, dar și toată durerea neamului omenesc în numele căruia suferea El pe cruce. Le-am spus, în continuare, că brațele lui Iisus, întinse pe cruce sunt brațele iubirii care îmbrățișează întreaga omenire, ca să ne ridice de pe pământ la cer, de la această viață vremelnică la veșnicie. Dar această iubire a lui Iisus ne cheamă să-L iubim nu numai pe El, ci să ne iubim și unii pe alții, așa cum ne-a iubit El. Este porunca cea mai mare: "Să vă iubiți unii pe alții, așa cum v-am iubit Eu" (*Ioan 15,12; 13,17*).

Discuțiile și lecțiile duhovnicești cu acești tineri aveau pentru mine două scopuri: idealul creștin și conștiința națională; credința în Dumnezeu și dragostea de neam, de pământul strămoșesc. Doream să devină un tineret creștin, care să se afle în orice moment al vieții sale întors cu sufletul spre Hristos și să simtă în viața sa, prin sinceră trăire, înaltele precepte ale vieții morale, ale Evangheliei lui Hristos. Am și astăzi convingerea, după mulți ani, că numai un tânăr pătruns de realitatea lumii spirituale și care poate aplica în practică, prin trăire, viața religioasă morală, adică își trăiește viața aproape de Hristos, se poate identifica total cu idealurile și aspirațiile superioare ale neamului nostru. După o bucată de vreme, nu prea lungă, când am simțit că mi i-am apropiat, când am fost convins că s-au mai limpezit gândurile lor despre acele învățături străine și periculoase, i-am convocat pe ei, pe părinții lor, cadrele didactice, autoritățile locale, într-o ședință cu adevărat duhovnicească. Ne-am adunat la școală, într-o duminică de sfârșit de noiembrie. Au fost discuții deschise, libere, cu întrebări și răspunsuri. La sfârșit, am făcut o sinteză a ceea ce s-a discutat, și printre altele am spus: ... Am în fața mea o adunare a creștinilor din parohie. Văd pe fețele voastre o liniște sufletească și o pornire spre Dumnezeu, prin mărturisire și credință. Mă adresez mai întâi tinerilor, care sunt frații noștri, copiii noștri, creștinii Bisericii noastre, cetățenii neamului nostru românesc. Dragii mei, sunteți lucrători ai pământului, ca și părinții voștri. Vă lucrați pământul cu dragoste și așteptați să se reverse binecuvântarea lui Dumnezeu asupra muncii, cu belșug, ca să răsplătească sudoarea frunții voastre. În contra lui Dumnezeu n-ați cutezat să ridicați glas de hulă până la întâlnirea cu sovieticii.

Ați ajuns într-un moment când viața, credința de acasă au fost hărțuite, ați auzit lucruri noi, străine de legea și credința voastră strămoșească. Și uneori, fără a ști cum, ați ajuns să admirați în taină pe acești "tovarăși", care lucrau "misterios" asupra voastră. Ați început să vă neliniștiți. Să vă interesați de gândirea și de faptele lor. Până când, într-o zi, acești "tovarăși", după ce au simțit că vă slăbește credința, au încercat să vă informeze despre "doctrina" sovietică și să vă toarne în suflet otrava gravelor rătăcirii. V-au cerut să lepădați tot conținutul sufletului vostru. Să vă încărcăți de necredință, ură și răzbunare. Să fiți gata de luptă contra lui Dumnezeu, contra părinților voștri, a fraților voștri, a Patriei voastre și, poate, contra lumii întregi. Vă rog să vă întrebați conștiința: ați putea face toate aceste orori? Poate unii s-ar lăsa prinși în aceste fărâdelegi care le vor fi pervertit conștiința, le vor fi distrus liniștea și le vor fi pierdut sufletul. Dar cei mai mulți, însă, ați simțit la bună vreme că vă pierdeți într-o lume pe care n-o cunoașteți, nu vi se potrivește și v-ați smuls ca dintr-un coșmar al morții. Simt că v-ați smuls eroic, creștinește din această stare de cădere și moarte sufletească. Vi s-a spus, desigur, de către aceia care doreau cu orice preț să vă fure sufletul, că trebuie să vă lepădați de Hristos, să luptați împotriva Lui, să loviți în Biserica Lui, ca să deveniți liberi. Ce ați înțeles voi din acest blestemat îndemn? Sigur că un fior de groază v-a străbătut ființa. De aceea, în acest moment, pe care îl consider solemn, vă îndemn cu cuvântul Domnului: "Să nu vă poticniți în credința voastră" (*Ioan*, 16, 1). Și vă mai îndemn cu Sf. Apostol Pavel, care ne spune: "Să nu vă lăsați furați de învățături străine" (*Evrei*, 13, 9).

Dar, vă mai întreb: ați știut să răspundeți la mișelescul îndemn ce vi s-a făcut? Cred că nu. Pentru că n-ați cunoscut cât de mult v-a iubit și vă iubește Hristos. Și după ce v-au îndemnat să urăți pe Hristos, v-au sfătuit să iubiți oamenii, după "poftele și interesele lor". Și chiar să vă jertfiți pentru această "umanitate". Ce este, de fapt, această umanitate? Și credeți voi că cineva poate iubi pe aproapele său, când urăște pe Hristos? Știți cine ne-a învățat să iubim pe aproapele? Știți cine ne-a spus răspicat că aproapele nostru este "tot omul", adică întreaga umanitate? Iisus Hristos, El ne-a spus aceasta! El a ridicat la rangul de lege, de poruncă iubirea pentru aproapele. Iisus n-a pus în mâna ucenicilor săi arme ucigătoare, când i-a trimis în lume să schimbe total gândirea spirituală a omenirii, ci i-a înarmat cu iubirea Lui cea sfântă. Din această iubire sfântă, a jertfei lui Hristos, trăiește viața creștină de azi, multiplicată prin veacuri, prin jertfele celor aleși, care au înțeles sensul iubirii Lui. Iubirea lui Hristos! Iată forța care nu amăgește, puterea dinamică în stare să liniștească toate mințile omenești, să limpezească toate conflictele dintre

popoare, să asigure pacea și bună înțelegerea între popoare. Iubirea lui Hristos este o poruncă sublimă, și aspră și grea. "Așa să vă iubiți unul pe altul, după cum Eu v-am iubit pe voi". Cu iubire totală, perfectă, din care odrăsește bunătatea și jertfa. Altă iubire, care vine din îndemnul oamenilor, nu e sinceră (curată), căci viclene sunt graiurile gurii lor: "Cu buzele lor grăiesc prietenos către aproapele lor, dar în inima lor făuresc cătușe" (*Ier.*, 9, 8). Iubirea lui Hristos ne transfigurează și ne înalță. Ea ridică omenirea în dragoste și armonie și o unește cu veșnicia, cu Dumnezeu. Cei care au iubirea lui Hristos "nu se aprind de mânie", ci lucrează cu bună socoteală și cu răbdare și cu toată dragostea creștină, spre binele tuturor. Iubirea aceasta trebuie să stea la baza organizării statelor, nu ura, răzbunarea, care aduc atâta suferință în lume. Spre această iubire trebuie să năzuiți voi, dragi tineri români!

Crezul care până azi poate v-a înflăcărat, într-un mâine mai apropiat sau mai îndepărtat va deveni un cuvânt urât, murdar, perimat și mort. Ideologiile acestea se vor destrăma, vor cădea, vor pieri și numai iubirea lui Hristos va rămâne veșnic aceeași, ca o chemare și binecuvântare a lumii întregi. Tu, tânăr român, nu ești creat să distrugi prin ură, răutate și dușmănie, ci ești venit în lume să clădești prin iubire și slujirea lui Hristos și a Patriei. Zbuciumul și nedumeririle tale de până acum trebuie aruncate definitiv, și să nu "te mai uiți înapoi". Să lași pe Hristos să intre în sufletul tău, așa cum au făcut moșii și strămoșii tăi, pentru ca viața ta să fie reasezată în dragoste de Dumnezeu și de oameni, ca Hristos să devină real, prezent, modelul vieții tale. Să-i deschizi sincer și deplin inima și să-l primești pe Domnul în tine, căci de acolo, din adâncul ființei tale, El îți va da sensul cel mai înalt și mai adevărat al vieții tale. Tu trebuie să intri în sufletul neamului tău. De aceea, fii treaz, conștient și hotărât în toate cele ce vei face. Vei vedea multe, vei întâmpina multe, dar păzește-te să nu devii laș sau trădător. Folosește-ți puterea ta de credință și spiritul tău dinamic și combativ, lăsându-l sfătuitor și ajutor pe Hristos. Tânărul român are un destin mare. El trebuie să ajungă la biruință, nu prin forță fizică, brutală, ci prin dinamismul său spiritual, care izvorăște din credința în Dumnezeu și iubirea de oameni.... Apoi, într-o atmosferă plină de dragoste și nădejde, ne-am rugat lui Dumnezeu din toată inima, ca să ne întărească în credință, să ne păzească neînfricați în luptă și să ne arate biruitori asupra vrășmașilor lui Hristos și ai Țării noastre. Ne-am rugat lui Dumnezeu să ne putem păstra și mai departe cu vrednicie numele de creștin și român, ca astfel să fim demni de jertfa Domnului Iisus Hristos, a sfinților Săi mucenici și a ostașilor noștri, care cu eroism luptau pentru apărarea noastră.

Porunca iubirii lăsată de Domnul nostru Iisus Hristos are două dimensiuni: una verticală, a dragostei eterne și jertfelnice pentru Dumnezeu și una orizontală, a iubirii pentru aproapele. Dacă iubirea pentru Dumnezeu are un caracter primordial, prin Creație, Răstignire și Înviere, dragostea pentru aproapele se manifestă în mod diferit, cu o altă intensitate și însumează afecțiunea, mila, bunătatea, solidaritatea, ajutorarea etc. Erau multe lipsuri și suferințe în parohie. Erau fețe supte de foame, erau orfani, văduve, săraci, bolnavi și multe ființe uitate, părăsite, a căror pâine era suferința și a căror băutură erau lacrimile. Pe vremea aceea nu erau societăți de binefacere. La îndemnul Bisericii, se cultivau cu multă stăruință milostenia, ajutorarea în necaz, boală, sărăcie etc. Mîntea se roagă cu cuvinte, inima însă se roagă și cu lacrimi din care apar fapte caritabile. În acest sens am simțit chemarea și am auzit porunca: "Fiți milostivi!", prin care Dumnezeu ne îndeamnă să nu uităm pe cei în boală, necaz, sărăcie și neputință. Trebuia să găsim creștini cu inima plină de iubire ca să vindecăm, pe cât era posibil, rănilor, durerile și suferințele, să avem deci, pentru fiecare, un deosebit al iubirii de frate, în ușurarea vieții. Și am găsit destule inimi pline de iubire pentru ajutorul cerut în opera samarineană.

Fapta caritabilă

Era pe la mijlocul lui decembrie 1942. După Sf. Liturghie, le-am vorbit despre iubirea aproapelui și concretizarea acestei iubiri prin faptele cele bune. Le-am amintit că faptele cele bune își au izvorul în Dumnezeu, de aceea, cine le săvârșește, arată cum credința i-a rodit în îmbelșugare, iar noi "ne curățim de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind curățenia în frica lui Dumnezeu" (II *Cor.*, 7,1), "ne îmbrăcăm în omul cel nou care este făcut după chipul lui Dumnezeu" (*Efes.* 4, 24). Ele - faptele cele bune - au o valoare de netăgăduit pentru veșnicie, ne însoțesc după moarte și vor vorbi, la judecata lui Dumnezeu, despre noi. Prezența lui Dumnezeu în sufletul nostru o arătăm în fapta cea bună, în lucrarea aceasta binecuvântată prin iubire.... După aceasta, s-a întocmit o listă cu toți cei care aveau nevoie de ajutor și o alta cu cei care puteau ajuta. În duminica următoare s-a ținut o mică ședință și s-a constatat că pe lista celor care aveau nevoie de ajutor erau două persoane: un bărbat și o femeie, cam slabi de minte și care își duceau viața ca niște primitivi.

La propunerea mea, câțiva din cei mai vrednici enoriași au acceptat să mă însoțească să-i vizităm. Locuiau la marginea satului, într-o hrubă pe dealul dinspre Hotin. Toată averea lor era un lăicer, o pernă tare ca piatra, un ceaunel și niște pirostirii. Toți am amuțit în fața priveliștii ce ni se oferea. Cu ei nu prea te puteai înțelege. Dar un lucru îl aveau bun: orice le spuneai, primeau, erau ascultători. În situația dată aveam două lucruri de făcut: mai întâi, trebuia să-i facem să gândească și să creadă că și ei sunt oameni, să se desprindă de acest fel de viață, să le putem face puțină educație, pentru a-i încadra în viața normală și, apoi, să le găsim o locuință. Într-o singură săptămână eu le-am făcut trei vizite, când le-am dus ceva de mâncare și când, la puterea lor de înțelegere, le-am dăruit toată dragostea mea, în discuțiile avute. Știu că orice lucru bun se poate realiza dacă este interes și dragoste. Le-am găsit și o locuință. Era o casă părăsită care, după ce a fost curățată, văruiată, înzestrată cu strictul necesar a devenit o adevărată gospodărie pentru cei doi sărmani. Am vizitat și bătrâni bolnavi (cel mai grav, moș Colesnic, a fost dus la spitalul din

Hotin, unde dr. Bordeianu, la rugămintea mea, a promis că se va ocupa în mod special de el), orfani, văduve și pe toți cei fără nici o posibilitate de existență. Tuturor li s-a împărțit din colecta făcută, după nevoi, lemne, bani, zahăr, haine. Împreună cu cadrele școlare, am hotărât să facem un tabel cu copiii orfani și săraci, pentru a solicita ajutor oficialităților din Cernăuți. Am mers personal cu tabelul și am obținut ajutorul solicitat.

Am avut milă și nu am fost nepăsător cu cei în suferință și m-am străduit, după puterea mea, să le vin în ajutor, dar totodată n-am ezitat să pun frâu pornirilor ușuratece ale unora, spre a nu spori suferința, prin nepăsarea lor. Ori de câte ori am ajutat sau ajut pe cineva, caut să nu ating demnitatea umană, pe cel ce îl ajut îl consider egal și frate, și pe cât mi-a fost posibil, am încercat să-l reabilitez. Am avut și am în suflet cuvintele: "Ferice de cel ce poartă grijă de cei săraci, că la vreme de necaz, îl va izbăvi Domnul, păzi-l-va și va cruța viața lui" (*Ps. 40,1*) și "Mila biruiește în fața judecății" (*Iacob 2,13*). Vremurile cereau ca toate preocupările creștinilor să fie lămurite prin predici, discuții, întâlniri, să se creeze un climat de pace și bună înțelegere între toți cetățenii din comună. Climatul moral-creștin este, în esență, forța care poate ridica pacea la înălțimea Duhului, și ca atare, de aici încolo, se poate beneficia de tăria Duhului, de generozitatea lui, transformând acest climat în factor de seamă în favoarea păcii. Din acest climat al Duhului apare împăcarea cu sine, împăcarea cu Dumnezeu, împăcarea cu lumea. Când cele trei forme coincid într-un tot armonios, se pot realiza multe pentru pacea lumii, după voia lui Dumnezeu. Dar noi eram departe de aceste cerințe creștine! Tot ceea ce puteam face era să stăruiesc pentru transformarea iubirii în fapte, căci dragostea nu stă numai în cuvinte. În acest fel, credința îmbrăcată în lucrare preotească mă obliga să arăt cu toată convingerea că slujirea sacramental-liturgică alături de slujirea practică, de buna înțelegere și bucuria vieții sunt inseparabile. Era un început bun. Simțeam că ne legăm sufletește unii cu alții, și cel mai mult mă bucura faptul că le inspiram încredere. Doream să devin un exemplu viu pentru acești oameni care au trecut peste pragul spaimii și al multor slăbiciuni omenești și doream să-i aduc, în mod serios, la a înțelege valoarea sufletului - cea mai de preț comoară la care poate ajunge creștinul. În parohie se iveau multe și diverse probleme, mai ales în acele vremuri tulburi. Biserica era deschisă total față de lume, și aș putea spune că făcea corp comun cu interesele superioare ale lumii. Era timpul să ascult de cuvintele Sf. Apostol Pavel: "Ca fiii luminii să umblați, răscumpărând vremea, căci zile rele sunt" (*Efes. 5,10*).

Timpul îmi cerea să fiu stăpânit de iubire, dar și să am un orizont larg de înțelegere și înțelepciune în rezolvarea problemelor parohiei. În

1942, printr-un ordin oficial, se scot în afara legii (se desființează) toate organizațiile sectare: adventiști, pocăiți, bapțiști, martorii lui Iehova ș.a. În comuna Dolineni, era un grup numeros de bapțiști: ucraineni și români. La ordinul primit, primăria și postul de jandarmi - șeful de post era un bucovinean vrednic și înțelegător -, mi-au cerut lista cu bapțiștii, pe care parohia trebuia să o aibă. Am refuzat să le-o dau, ba, mai mult, le-am demonstrat că nu este nici creștinește, nici românește și nici potrivit cu timpul. Le-am spus că dacă este nevoie pentru autoritățile superioare, dau scris că îi iau pe răspunderea mea și mă voi ocupa de ei. Bapțiștii au rămas impresionați și au fost recunoscători. Am invitat pe pastorul lor la biserică, unde am avut o discuție creștinească în probleme de credință, despre evenimentele ce se desfășurau sub ochii noștri, despre respectarea legilor statului, despre loialitatea cetățenilor. Pastorul, care era un om de rând, cu mult bun-simț, mi-a spus că dorește să se întâlnească cu mine mai des și mă invită să iau și eu parte la adunarea lor. În discuțiile avute, am pornit de la modul de înțelegere a Evangheliei lui Hristos, care trebuie să ne apropie și ne ajută să înțelegem adevărul care să ne conducă spre mântuire.

Învățătura lui Hristos trebuie coborâtă în viață, în realitatea socială, chemându-ne pe noi, creștinii, pe cât ne este posibil, să o realizăm. Insistând să le fac o vizită, am acceptat, cu condiția să le pot vorbi despre tot ce i-ar fi interesat în legătură cu credința noastră. După cât mi-aduc aminte, era într-o miercuri după amiază, sala de adunare era plină. M-au primit cu mult respect și după ce și-au terminat cultul lor, mi-au dat cuvântul. Am început să vorbesc despre Harul Domnului Dumnezeu care dă putere, care sfințește și fără de care toată credința, toate faptele bune și tot suspinul nostru după mântuire ar fi zadarnice. Le-am explicat cum Harul sfințitor este mâna prin care puterea lui Dumnezeu ajută omului în lupta cu ispitele și cu toate necazurile vieții, spre a-l face împreună lucrător cu tot ce poate el da - credința și faptele lui -, pentru mântuire. Le-am explicat mai departe cum Harul lui Dumnezeu lucrează prin Biserica creștină, care este așezământul divino-uman întemeiat de Domnul Hristos, în care se continuă de către El, prin Duhul Sfânt, lucrarea mântuirii neamului omenesc. Am insistat asupra modului cum a luat naștere Biserica la Pogorârea Duhului Sfânt asupra Apostolilor, când trei mii de suflete, în aceeași zi, primesc Botezul creștin, punând în acest fel temelie văzută a Bisericii lui Hristos și cum membri ai bisericii devin toți cei care au primit harul Sfântului Duh prin botez și îl primesc neconținut prin celelalte Sfinte Taine. Prin lucrarea Duhului Sfânt, Biserica împlinește lucrarea mântuitoare a Domnului, fiind trupul Său Tainic. "El este Capul trupului, care este Biserica" (*Colos. 1,18-24; Efes. 1,22-23*).

Biserica trebuie să cuprindă toate neamurile, fapt ce rezultă din porunca dată de Mântuitor Sfinților Apostoli: "Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura" (*Marcu* 16,18). Biserica este apostolică pentru că învățătura o are de la Sfinții Apostoli, care sunt martorii cuvântului (*Fapt.Ap.* 1,8). Ea este zidită pe temelia Apostolilor "piatra cea din capul unghiului fiind însuși Iisus Hristos" (*Efes.* 2,20). Am încercat să ne înțelegem, pe baza Sf. Scripturi. Apostolicitatea Bisericii se transmite prin succesiunea ierarhiei bisericești, adică prin episcopi, preoți și diaconi. Am insistat asupra preoției lui Hristos, care a luat naștere din preoția divină a Apostolilor, pe care El, Arhiereul ceresc, le-a transmis-o direct și personal după Sf. Înviere, prin suflarea Duhului Sfânt asupra lor, zicând: "Luați Duh Sfânt. Căroră veți ierta păcatele se vor ierta, și căroră le veți ține vor fi ținute" (*Ioan* 21,23). Preoția însăși este un dar al Sf. Duh, împărțit în chip deosebit prin rugăciuni și prin "punerea mâinilor Preoției", adică printr-o lucrare sfântă văzută, săvârșită de unul care are și el, la rândul său, darul Preoției, și încă în gradul cel mai înalt (arhiereu). Am deschis Sf. Scriptură și am citit împreună tot ce spune Sf. Apostol Pavel în legătură cu Biserica, cu preoția și lucrarea preoțească. Le-am vorbit și de Sf. Liturghie, lucrarea cea mai importantă, cea mai sfântă, care este centrul de har al Bisericii și din care se revarsă darurile jertfei de pe cruce a Mântuitorului. Ea este prelungirea în timp și spațiu a jertfei de pe Golgota, care va dura până la sfârșitul veacurilor pentru mântuirea omului. Am discutat alte multe lucruri, de care ei erau străini. Era miezul nopții. Ne-am despărțit prietenește, cu dorința de a continua discuțiile, care ar fi putut, speram, să clarifice multe nedumeriri. Eu i-am invitat să participe la Sf. Liturghie și predică. N-am rupt legătura cu ei. Au început să vină câte doi-trei la biserică, arătând interes și dragoste pentru cele auzite și trăite. N-am putut afla, însă, care a fost cauza desprinderii acestor oameni de Biserica mamă.

În parohie lucrurile păreau că au intrat în normal. Sf. Liturghie și toate serviciile cerute de credincioși, predica și toate sfaturile date în anumite momente constituiau întărirea credinței și formarea conștiinței de creștin și român. Se apropia Crăciunul cu bucuriile lui. În zilele acestor sărbători sufletele creștinilor se umplu de credință, de dragoste, bunătate și de trăire creștină. Dar, se pare, bucuria copiilor este mai mare, ea izvorăște din sufletul lor curat, neprefăcut. Doream să le pregătesc și eu o bucurie cu multe daruri, mai ales copiilor orfani, săraci. Oricâte dorințe bune ai avea, singur nu poți realiza niciodată prea mult, sau chiar nimic. Am hotărât, împreună cu consiliul și comitetul parohial, să procurăm un brad mare și să-l împodobim cu daruri pentru copii: dulciuri, hăinuțe,

cărți, caiete ș.a. Pentru procurarea lor ne-am angajat cu toții; nu era nevoie decât de iubire și de o inimă creștină. Crăciunul cădea într-o vineri. Biserica era pregătită pentru întâmpinarea mării sărbători, cu toată bucuria așteptării. Slujba de Crăciun începea la ora 12,00, după obiceiul locului. Biserica era arhiplină de creștini și de o lumină sacră. Bătrânii, tinerii, și, mai ales, copiii creau o atmosferă duhovnicească, împlinită și de versul duios al colindelor noastre străbune. Se deschideau - sincer și deplin - inimile noastre, ale tuturor, să-L primim pe Domnul vieții și al păcii. Slăvit de îngeri, străjuit de păstori și închinat de magi, Mântuitorul Hristos cobora în acel moment între noi, luminându-ne cu îmfățișarea dumnezeirii sale de prunc, pentru a înțelege marea, negrăita taină a Bethleemului, taina coborârii printre noi a Fiului lui Dumnezeu, rânduit de Tatăl din cer "să se nască și să crească, să ne mântuiască". Dar ea ne puna în față cu Dumnezeu și cu semenul nostru, pentru care trebuie să avem acea conduită, acea dragoste de jertfă. Căci prăznuirea Nașterii Domnului găsea și în anul acela (1942) copii orfani, săraci, văduve, bolnavi, către care trebuia să ne îndreptăm privirile și dragostea noastră, vestind bucuria lumii, și aducând o dată cu aceasta, dragostea și căldura creștină prin darurile ce așteptau să fie împărțite după Sf. Liturghie. S-au cântat colinde. Mare a fost bucuria tuturor celor care au înțeles mai bine că Hristos s-a făcut om "pentru noi și a noastră mântuire", pentru a sta cu fața permanent spre oameni, care sunt fiii și frații Săi.

Scurt răgaz de așezare creștină

După sărbătorile Crăciunului, am început să ne pregătim duhovnicește pentru întâmpinarea anului 1943. Așezând venirea pe lume a Domnului nostru Iisus Hristos la începutul anului, Biserica a pus strajă și garanție puternică acestei unități de timp, care începe sub ocrotirea și binecuvântarea Mântuitorului lumii. Domnul Iisus Hristos este pavază creștinilor și tuturor neamurilor, căci în numele Lui se pleacă tot genunchiul, al celor cerești, al celor pământești și al celor de dedesubt. Pe lângă cele două pomeniri: tăierea împrejur cea după trup a Domnului și Sf. Vasile, prima zi a anului este ziua în care tot omul este chemat să mediteze la rostul vieții sale, și să-și facă un bilanț al faptelor. Pe lângă urările făcute, Sf. Liturghie s-a încheiat cu rugăciunea: "Doamne Iisuse Hristoase, Ziditorule al tuturor cele văzute și nevăzute, Cel ce ai făcut ziua și noaptea și ai așezat anii și vremurile pentru zidirea Ta, binecuvintează cununa anului ce a început, 1943, ferește și păzește poporul nostru și pe noi toți cu pace și cu bună sporire și ne izbăvește de tot necazul, mânia și primejdia. Amin!" După Anul Nou, toate sărbătorile s-au scurs sub aceeași lumină duhovnicească. Biserica era plină la Sf. Liturghie și rugăciunea caldă, stăruitoare lucra asupra sufletului nostru, care îmbrăca și trupul în frumusețe și lumină duhovnicească. Se simțea nu numai un suflu spiritual, dar și un suflu național. În anul 1943, activitatea mea se împărțea între biserică, școală, catiheze, revistă și cerințele religioase ale credincioșilor. Doream să le împărtășesc cât mai mult cuvântul evanghelic, ca ei să fie dăruiți lui Hristos, ca în clipele de încercare să aibă încredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, cum zice Psalmistul: "Nu mă voi teme de rele, că Tu ești cu mine, Doamne!" Știam că elementul creștin-moral este factorul principal care pregătește omul să înfrunte orice greutate, orice obstacol, pentru că el este o forță care îi dă putere să respingă orice ademenire spre latura negativă, pentru a nu primejdi interesele sale sufletești, ale familiei sale și ale neamului. Sentimentele creștin-morale, dacă ne stăpânesc cu adevărat, constituie izvor binefăcător de idei înalte, de idealuri dătătoare de putere și de voință

neclintită în realizarea vieții noastre și în fața dușmanului nostru. Căpătasem încrederea enoriașilor mei, fapt care mă bucura și îmi dădea puteri sporite în lucrarea mea preoțească, ajutându-mă să ostenesc cât mai mult și cu cât mai multă dragoste în îndeplinirea îndatoririlor pe care Biserica mi le încredințase.

Războiul era necruțător și punea pe gânduri oamenii. Zvonurile, știrile, unele adevărate, altele tendențioase produceau neliniște și chiar panică. Lumea se întreba cum se va termina războiul. După cât îmi aduc aminte, la începutul lui februarie 1943 s-a ținut o mare consfătuire pe județ, la care am fost și eu invitat. S-au discutat problemele vremii: războiul, starea de spirit a oamenilor, situația socială, economică, morală a populației, în special acolo unde era majoritar ucraineană. Cred că eram cel mai tânăr dintre participanți. La sfârșit am cerut cuvântul. Am făcut o analiză generală a situației de moment și o prezentare a tuturor problemelor care frământau comuna Dolineni, parohia mea, cum am încercat să le rezolvăm în situația istorică dată, ce s-ar putea face în viitor. Colonelul Popovici, prefectul județului, care prezida ședința, a dorit să mă cunoască personal, pentru a discuta mai pe larg despre unele probleme.

Timpul se scurgea în veșnicie, vrând, parcă să acopere zvonurile și starea de spirit încărcată de gândurile și necazurile oamenilor. În Postul Mare, lucrarea mea duhovnicească învăța pe credincioși ca, prin post, rugăciune, mărturisire, Sf. Împărtășanie, să găsească puterea sufletească pentru înfrânarea poftelor și pornirilor trupești, care să le fie și o armă spirituală puternică împotriva a tot ce este rău, neadevărat, necredincios, ca o jertfă binecuvântată și plăcută lui Dumnezeu. În acest post s-au spovedit și s-au împărtășit multe suflete. Împărtășania le împlinea năzuințele spre bucurie și sfințenie, dar și comuniunea cu Hristos. Săptămâna patimilor am petrecut-o mai mult în post, rugăciune și meditație, în biserică, unde ne simțeam cutremurați sufletește de marea jertfă din iubire a Fiului lui Dumnezeu, care intră cu resemnare pe poarta împărăției durerii și a morții, pentru a ne dăruia nouă bucuria și viața veșnică. Dar înainte de a ajunge la bucuria Învierii, am ascultat glasurile celor care erau în lipsă, suferință, boală și neputință și care ne rugau să le privim fața și viața. Le-am privit cu grijă și cu dragoste chipul și viața și am făcut ceva pentru ei. Dorința noastră s-a împlinit: fiecare va avea la această Sf. Sărbătoare pască, ouă, brânză, o bucată de carne și cozonac, să se bucure și ei și să participe la acest Mare Praznic. Am sărbătorit Învierea Domnului și ne-am împărtășit de lumina celui mai strălucit eveniment al credinței noastre: "Acum toate s-au umplut de lumină: și cerul, și pământul și cele de dedesubt", era "ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-înșă".

Preotul o veste din fața altarului: "Hristos a înviat!", corul o veste cu imnuri de preamărire, iar mulțimea de credincioși dădea răspunsul bucuriei vieții: "Adevărat a înviat!" În predica de la Sf. Liturghie am arătat că întreaga noastră viață religioasă și toată lucrarea spirituală a Bisericii noastre se reazemă pe adevărul că Domnul Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, iar noi suntem răscumpărați prin moartea și învierea Lui. Acelora care cred în lumina învierii și a vieții veșnice, slăbiciunile li se fac putere, zărilor întunecoase li se înseninează, frica este alungată, bucuriile li se înfiripă. Cei care urmează Adevărul și bunătatea, care trăiesc în iubire pot birui orice furtună, cu puterea Domnului Iisus cel înviat, cum spune și Ap. Pavel: "Eu socot că suferințele din vremea de acum nu sunt vrednice să fie puse alături de mărirea viitoare care ni se va descoperi nouă" (*Rom.* 8,18). Învierea Domnului, pe care o trăim în momentul de față, în această sfântă zi, să o facem prezentă în viața noastră totdeauna. Fiecare dintre noi trebuie să fie un "martor" al Învierii Domnului prin felul cum știe să-L arate lumii pe Mântuitorul în viața sa, în familia sa, în munca sa de fiecare zi. Să ne închinăm viața Celui înviat! Să-L primim ca pe Domnul și Mântuitorul nostru! Să cerem ca pacea Lui și dragostea Lui să ne însoțească în viață și dincolo de viața aceasta! După aceste cuvinte, le-am spus: Vă îmbrățișez pe toți cu dragoste frățească în această zi sfântă, rugându-mă ca binecuvântarea Domnului Iisus cel înviat să se reverse peste noi și peste cei dragi, aducându-ne Pacea pe care o dorim din suflet, sănătate, spor în toate și bună înțelegere pentru noi toți. Hristos a înviat!

Timpul Sf. Sărbători ale Paștelui l-am petrecut împreună cu credincioșii, slujind și predicând, având sufletul străbătut de fiorul unei bucurii nespuse, a unei mulțumiri sufletești nemăsurate, că "Paștele sfințite, astăzi nouă s-au arătat, Paștele care au deschis ușile raiului", că prin Înviere, "din moarte la viață și de pe pământ la cer Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi", că prin Învierea Sa, Domnul a biruit moartea și ne aduce și nouă învierea, spre o viață nemuritoare, fericită și veșnică. Am simțit că aceste Sf. Sărbători, cu slujbele lor, ne-au apropiat mai mult unii de alții și de cel înviat din morți. Vom păzi poruncile Lui, spre a învia și noi, pentru a fi împreună cu Domnul și Mântuitorul nostru, pentru vecii vecilor, Amin!

Oamenii păreau liniștiți, nu mai dădeau atenție la știri și zvonuri de tot felul. Prin puterea de credință și prin rugăciune își îndreptau gândurile bune și toată ființa lor spre Fiul lui Dumnezeu, iar în viața de toate zilele doreau să fie pildă de iertare, de apropiere și înfrățire. Distanțele parcă s-au topit, animozitățile s-au mai șters, sufletele au devenit mai sensibile și gata de apropiere. Vremurile prin care treceau

păreau o școală grea, școala durerii, școala încercărilor, care le-a trezit sufletele. Cine ne poate ajuta? Cine ne poate ușura durerea sufletelor? La cine să alergăm? Unde putem afla leacul tămăduitor pentru rănilor noastre sufletești și trupești dacă nu la Hristos, Fiul lui Dumnezeu? De aceea, credincioșii parohiei mele, îndreptați cu sufletele spre Dumnezeu și schimbând viața lor prin credință, s-au limpezit, s-au întărit și au simțit cu adevărat că "Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt".

Activitatea mea nu slăbise cu nimic, pe nici o latură. Știam că reprezint Biserica și eram dator să fiu prezent cu cuvântul și cu fapta acolo unde se lucrează pentru zidirea și bucuria omului. În vremurile acelea, consideram că trebuie să acord o atenție deosebită și să lucrez mult cu cuvântul Domnului, mai ales pentru înlăturarea unor neînțelegeri din anumite familii, dar și pentru a aduna noi succese în munca de educare creștină a tineretului și copiilor. Neînțelegerile, în familie, de cele mai multe ori apăreau din cauza patimilor, în special a beției. Trebuia, mai întâi, însănătoșiți sufletește, înduhovniciți prin Biserica lui Hristos. Greu, dar nu imposibil! Pentru tămăduirea omului împătimit, trebuia să am o inimă plină de mângâiere, de milostivire, de dragoste, de blândete, de iertare și o minte cu înțelepciune și măsură. Dialogul dintre mine și cel împătimit totdeauna l-am purtat pornind de la respectul ce se cuvine omului și îl purtam în numele și în puterea iubirii de aproapele. Eram conștient de răspunderea ce o aveam în fața oamenilor și în fața lui Dumnezeu pentru omul întreg, căci viața ne este dată pentru ca în timpul ei să realizăm voia lui Dumnezeu și să dobândim mântuirea. Ceea ce am putut realiza pentru pacea, unitatea și buna înțelegere între enoriașii mei a fost mai mult de ordin spiritual, ca regenerare duhovnicească, prin vizite pastorale cât mai dese, prin predică și catiheze, mărturisire, "toate prin Hristos".

Se apropia Înălțarea Domnului. Am dorit, împreună cu școala și primăria, să facem ca această zi închinată eroilor să fie o zi de trezire a conștiinței românești, să simțim și să trăim jertfa eroilor noștri. S-a hotărât ca serbarea să se desfășoare în curtea bisericii. Școala a venit cu un program artistic bine pus la punct: cântece patriotice, poezii, jocuri. După Sf. Liturghie, la care a participat un mare număr de credincioși, în curtea bisericii, unde se amenajase o scenă, a început serbarea închinată eroilor. Am fost desemnat să țin cuvântul de închinare eroilor. Am început cu datoria omului de a-și iubi, onora și sluji Patria. Printre altele, am spus: ...În aceste momente critice prin care trece Patria, noi, ca cetățeni, trebuie să fim pătrunși, în toată ființa noastră, de dragostea de țară și de apărătorii ei. Patria, locul unde ne-am născut și trăim, este vatra străbună, casa

părintească, sălașul moșilor și strămoșilor noștri. Strămoșii o asemănau cu o mamă care ne dă viață, ne hrănește, ne ocrotește, de aceea trebuie să o iubim ca pe o mamă. Țara noastră, România, al cărei trup este pământul străbun și al cărui suflet este un popor, poporul român, căruia îi aparținem și noi, este mai presus de orice și de oricine. Avem sute de motive să o iubim, dar să arătăm numai unul, care pare cel mai temeinic: ea e România și noi suntem români; ea este mama și noi suntem fiii ei.... Azi, neamul nostru, o dată cu Înălțarea Domnului, își comemorează eroii legendari ai istoriei sale. Este istoria unor suflete împodobite cu bogate realizări ale virtuților de bărbăție și vitejie, prin care s-a clădit viața României de azi și prin care se plămădește România de mâine. Orice popor își reazemă ființa pe morminte de eroi și-și toarce istoria din caierul jertfei acelora care, în clipe de grea încercare, au o mare putere de dăruire. În ființa lor se află comori sfinte, strânse din truda înaintașilor, din care se hrănește neîntrerupt prezentul și viitorul nostru. Ei au crezut în ființa neamului, pe altarul căruia și-au adus cea mai sublimă jertfă: VIAȚA! Eroismul românesc este axa de foc a istoriei noastre și cheia de boltă a românismului, este dăruirea supremă care confirmă adevărul Evangheliei: "Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca viața lui să și-o pună pentru prietenii săi" (Ioan 15, 13). Eroismul românesc nu este o forță oarbă, ci o putere sfântă și trudnică ce se ridică tumultuos din sfera vremelnice și se transpune în zările celui mai desăvârșit idealism. Eroii rămân în iconostasul istoriei noastre naționale ca exemple de slujire a Patriei... Astăzi, țara întreagă își pleacă genunchii în pioasă reculegere, proslăvind jertfa eroilor pentru trăinicia neamului și realizarea dreptății omenești. Evocarea celor intrați în panteonul veșniciei românești, ne umple sufletul de fiorii celui mai curat patriotism, de credință și nădejdi naționale. Cinstirea pilduitoarelor lor fapte eroice s-o facem nu numai prin vorbe frumoase, dar și prin înălțarea noastră la măreția și strălucirea jertfei lor. Făclii de lumină, eroii neamului ne impun astăzi deplină încredere în Dumnezeu și în trăinicia neamului românesc!...Și am încheiat cu rugăciunea: "Ție unuia am greșit, Dumnezeule Mântuitorul nostru și mai multe pedepse pentru păcatele noastre a lua, vrednici suntem; dar spre a Ta milostivire privind, ne rugăm: izbăvește-ne din primejdii, de necazuri și întristări pe noi și Țara noastră, căci pe altul afară de Tine, ajutor în necazuri, nu avem; Doamne al puterilor, fii cu noi! Amin!" Ne-am despărțit cu gândul la fiii scumpi ai Țării, care sângerău cu abnegație pentru apărarea avutului nostru, a noastră și a țării noastre.

Activitatea pe care o desfășuram în parohia mea urmărea convertirea totală întru Hristos, pentru regăsirea echilibrului sufletesc și

întoarcerea enoriașilor spre idealul virtuților evanghelice: să fim mai buni, mai drepecți, trăind în permanență cu Hristos Domnul. Trăiam în zile grele de război. Omenirea era încleștată în cel mai formidabil cataclism mondial. Tot ce știința omenească a inventat în ultimii ani, era în slujba distrugerii omenirii. Popoarele, cuprinse de ură, nu mai țineau seama, în dorința lor de distrugere, de nici o lege a moralei și a omeniei. Se distrugeau cămine, se ucideau copii, femei, bătrâni fără apărare, se dărâmau școli și biserici, erau lăsate pradă flăcărilor instituții de cultură, case de asistență și spitale. Nimic nu era cruțat, pentru că ura nu cunoaște limite și nici nu alege mijloacele pentru atingerea țintei. Așa se putea caracteriza vara anului 1943. Mă întrebam: pentru ce toate acestea? Pentru că popoarele s-au lăsat cuprinse de ură, pentru că Hristos cu preceptele lui de iubire a fost ucis în sufletul popoarelor și pe ruinele lui au ridicat altar idolului urii. Și ura le-a întunecat atât de mult mintea, încât nu mai văd că nu pot ajunge la aplanarea conflictelor atâta vreme cât sunt stăpâniți de ură. Numai în iubire, în dragostea inspirată de Duhul lui Hristos vor găsi popoarele forța de înțelegere, mijlocul de netezire a conflictelor. Fă, Doamne, ca această zi a păcii să fie cât mai apropiată, ca și prin aceasta să se mărească Prea Sfânt numele Tău, acum și în vecii vecilor, Amin!

Trăirea creștină nu se săvârșește numai în comuniune cu latura dumnezeiască a Bisericii. Ea se continuă în relațiile personale și sociale din comunitatea parohială. Astfel, întreaga trăire religioasă, faptele bune ale credinciosului pornesc din Biserică și se revarsă în societate. În largul câmp al comunității parohiale, credinciosul viețuiește într-o îndoită răspundere: ca persoană față de altă persoană și ca membru al obștii parohiale, față de care are obligații speciale. Criteriul adevărării credinciosului că este bun creștin în relația eu-celălalt îl constituie răspunsul acestuia la strigătul de ajutor al semenului său. Credinciosul adevărat - cu sentimentul răspunderii față de Dumnezeu - se oprește în fața durerii aproapelui și îl ajută, îl mângâie, îl ocrotește. Mântuitorul numește această iubire frățească "Porunca Mea", poruncă pe care El o vrea împlinită cu atâta plinătate, încât să fie egală cu iubirea cu care Hristos ne-a iubit pe noi: "Precum v-am iubit Eu". Singură iubirea poate uni pe oameni în marea familie a lui Dumnezeu. Iubirea este inima creștinului. După cum inima dă viață trupului, tot astfel viața creștinului crește și se desăvârșește numai prin iubirea de Dumnezeu și de aproapele. Iubirea este însușirea esențială a sufletului creștin adevărat. Nu este creștin fără iubire. Adevărul acesta l-au înțeles toți creștinii, care se recunoșteau între ei prin faptul că se iubeau. Ei urmau, de fapt, porunca Mântuitorului, care ne zice nouă, tuturor: "Rămâneți întru iubirea Mea"

(Ioan 15,9). Păgânii îi admirau pe creștini pentru iubirea cu care erau legați între ei. Chiar și spuneau: "Vedeți cât de mult se iubesc între ei!" Un păgân, Minucius Felix, într-o scrisoare a sa spune despre creștini că se iubesc între ei înainte de a se cunoaște. Deci, supremul principiu moral al creștinului este iubirea, care unește suflet cu suflet, înalță, înobilează, înlătură răul, în special ura și răzbunarea. Aceasta era calea ce aveam s-o urmez, calea iubirii. Pentru înfăptuirea acestui mare deziderat, voi folosi toate mijloacele și voi căuta să folosesc toate împrejurările din viața creștină de zi cu zi, pentru a trece de la idei la faptă împlinită, prin iubire. Nu știu cât am reușit, dar de mare folos mi-au fost explicarea Sf. Liturghii, mărturisirea, talmăcirea după texte scripturistice a iubirii lui Dumnezeu, a nemuririi sufletului, chemarea lui Hristos, răspunderea omului, mântuirea etc. Ajungeam la aceeași concluzie: Dumnezeu, fiind dragoste și bunătate nemărginită, trebuie să avem și noi puterea să împlinim porunca Domnului: "Poruncă nouă vă dau vouă: să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi, unul pe altul să vă iubiți" (Ioan 13,34).

Se apropia sfârșitul anului școlar și trebuia să terminăm lecțiile cerute de programa școlar. Dar, o dată cu transmiterea cunoștințelor necesare, urmăream să le încălzesc inimile, făcându-i pe elevi să iubească pe Dumnezeu și aproapele, să săvârșească în cercul lor restrâns, al vieții școlare, fapte creștine-morale. Am încercat să le fac educația sentimentului religios-moral și să le dirijez voința pe calea evanghelică, aducând în fața lor personaje care s-au distins în planul iubirii creștine, ca niște modele de urmat. Cu elevii mai mari, am încercat să facem o "cercetare de sine", pentru a afla singuri care este starea lor din punct de vedere moral. Tot timpul am urmărit o formare creștină și românească. Le-am procurat cărți de rugăciune, Mica Biblie și alte cărți cu conținut moral, din care extrăgeau reguli de comportament în viață. Pe tot parcursul lecțiilor școlare, catiheze, discuții etc., am arătat interes pentru toate manifestările lor, căutând să le dezvolt în suflete gândirea adevărată, sinceritatea, iubirea de Dumnezeu și aproapele, bunătatea, echitatea și recunoștința, credința și devotamentul, curajul, răbdarea, ideea de dreptate, demnitate și jertfă, de cunoaștere și stăpânire de sine etc. Doream ca elevul de atunci, tânărul de mâine, când va fi pus în fața unei propagande ostile Bisericii și religiei creștine, să aibă curajul și cunoștințele necesare să le apere și să se apere. În catihezele și discuțiile avute cu tinerii încercam să mă adresez nu numai memoriei și inteligenței, ci mai ales inimii și voinței, spre a-i aduce să iubească pe Dumnezeu și pe aproapele, să aibă ascultare de Biserică și de slujitorii ei.

La 29 iunie 1943 s-a încheiat anul școlar cu o serbare și o festivitate deosebite. Curtea școlii era plină de elevi, părinți, tineri. S-a oficiat un Te Deum de mulțumire. Directoarea școlii a deschis festivitatea cu o dare de seamă ce cuprindea activitatea cadrelor, a elevilor, împlinirile și lipsurile școlare. Am luat și eu cuvântul. Printre altele, am spus:...Poposim la sfârșitul unui an școlar, al unui an început sub vremuri de dureri și neazuri, pricinuite de războiul care răvășește omenirea întreagă. Am alergat cu toții, la început de an școlar, în ciuda greutăților, spre școală, cu credință nezdruccinată în Atotputernicul Dumnezeu, al cărui ajutor l-am cerut în rugăciunile noastre. Am alergat la școală, la acest al doilea altar, după Biserică, pentru luminarea minții, pentru dobândirea cunoștințelor necesare în viață, dar și pentru cunoașterea învățaturii creștine și împlinirea ei. Dorințele și nădejile noastre au fost ca să muncim un an întreg pentru a căpăta învățătură dătătoare de lumină și putere sufletească. Un an de strădanie și de muncă necurmată! Ce-am câștigat? Și cu al cui ajutor? Menirea școlii este să înlăture întunericul ce învăluie cu vălul său mințile omenești, să aducă lumina cunoștințelor, pentru ca omul să aibă toate cele trebuincioase pentru viață, să-l ajute la propășirea și fericirea lui. Nu este, însă, singura menire a școlii. Formarea omului luminat, hotărât, virtuos, a omului creștin, este o datorie ce-i revine școlii în egală măsură cu dăruirea cunoștințelor și îmbogățirea minții. Grea răspundere și nu ușoară sarcină revine, deci, în împrejurările cunoscute, învățătorilor școlilor noastre! Durerea, soră nedespărțită a tuturor succeselor noastre, datorată jertfelor fără număr, durerea care ne sfâșie trupul Țării și inimile noastre, durerea ce brăzdează frunțile și clocotește în tâmpile dascălilor noștri, nu le-a putut răpi capacitatea și elanul chemării lor sfinte, ci dimpotrivă, i-a făcut mai tari, mai buni, mai fermi, consumându-se asemeni lumânărilor aduse drept jertfă pe altarul datoriei. Strădaniile și jertfelnicia dragostei lor au picurat tot anul din belșug în sufletele voastre. V-au deschis cartea de învățătură cu dragoste și v-au purtat de mână cu aceeași dragoste prin toate încăperile ei, îmbogățindu-vă comoara sufletului cu noi și folositoare cunoștințe. Au răs și au plâns cu voi. S-au închinat alături de voi în fața Sf. Altar și s-au împărtășit în zile de sărbători din același potir cu voi.

Pe lângă toate acestea, v-au deschis și o altă carte, o carte mare și frumoasă ca bolta cerului: cartea neamului românesc. Știați de ea și ați mai citit în ea. Scrie acolo de Ștefan cel Mare și de Moldova lui, de Mihai Viteazul, de Horea, de Avram Iancu, de Tudor, de Cuza, Ferdinand și alți eroi și martiri ai vieții românești. Dar scrie și de războaie multe pentru dreptate și legea lui Hristos. E cartea cu istoria sfântă a neamului nostru,

scrisă cu sângele și jertfele strămoșilor. Trecutul nostru ne-a lăsat pentru cunoaștere cetăți (cum e Cetatea Hotinului), biserici și mănăstiri, monumente, dându-ne cea mai frumoasă lecție de istorie și ajutându-ne să răzvim prin timp, având în suflet iubirea neamului și a Patriei. Sunteți martori ai unui război de apărare, v-ați întâlnit cu atâția care-și sprijină infirmitățile în cârje, chiar aici, în școala noastră, avem copii orfani, veți vedea atâtea morminte cu cruci de eroi, fie-vă toate spre aducere-aminte și, totodată, îndemn la legământ în fața lui Dumnezeu că veți urma, veți gândi și veți lucra pentru fericirea neamului și slava Bisericii lui Hristos. Și de astă dată, la încheierea anului școlar, cu toate durerile și greutatea vremurilor de război, pe care cu toții le suportăm, constatăm că școala românească a pășit pe linia istorică, fără de greș, pentru care fapt se cuvin meritate mulțumiri și elogi ostentiv ai ei, dar, în primul rând, mulțumiri Bunului Dumnezeu pentru darurile revărsate cu prisosință asupra noastră și pentru ajutorul Său, fără de care zadarnice ar fi truda și munca noastră. Am încheiat cu rugăciunea: Doamne al Puterilor, Te laudăm cu rugăciunile inimilor noastre, scăldate în prea plinul dragostei ce o avem pentru Tine, Cel închinat în trei fețe - Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt -, și Te rugăm, ajută neamul Tău românesc, cel după a Ta voie zămislit și născut la umbra crucii mântuitoare, pe care și astăzi o apără cu trupul și inima sa. Amin! Era liniște și credincioșii parohiei Dolineni-Hotin, stăpâniți de evlavie și cu inimile pline de bucuria convingerilor de viață creștinească și de mândrie patriotică, gândeau la viitor. Sper că ei vor fi dus, mult timp, în cugetele lor, amintirea serbării de la închiderea anului școlar 1943.

Activitatea mea a continuat cu tot elanul tinereții ce o aveam. Doream ca puterea credinței să lumineze casa sufletului credincioșilor mei, să lărgescă puterea gândirii, să încălzească și să înobileze dorințele și simțămintele lor, pentru a putea zidi în întregime creștinul pe temelie de stâncă și pentru ca Hristos Domnul să poată sălășlui, prin credință și faptele cele bune, în inimile lor. Gândeam că dacă Domnul Iisus va fi în noi, credința va fi mai mult decât o învățătură. Va fi personificarea dumnezeieștii făpturi a Păstorului celui bun, care și-a jertfit viața pentru mântuirea sufletelor noastre. Vom gândi ca El, vom simți ca El și El va fi modelul înalt pe drumul mântuirii al desăvârșirii noastre duhovnicești. El ne va da putere ca să fim "fiii lui Dumnezeu" (*Ioan 1,12*), "umblând cu vrednicie înaintea Domnului, plăcuți Lui întru toate, aducând roadă în orice lucru bun și sporind în cunoașterea lui Dumnezeu" (*Colos. 1,10*). "Înrădăcinați și zidiți într-însul, întăriți în credință, după cum ați învățat, și prisosind în ea cu mulțumire" (*Colos. 2,7*), ne va fi "spre laudă, spre mărire și spre cinste la arătarea lui Iisus Hristos" (*I Petru 1,7*). Așa

gândeam și așa am încercat să fac această muncă duhovnicească, cu scopul de a-i pregăti pe enoriașii mei prin întărirea laturii spirituale, pentru vremurile grele care ar fi putut veni peste ei. Și, din păcate, au venit. M-am rugat și m-am străduit să lucrez cu abnegație, legat ființial de ei, de interesele Bisericii și ale neamului, în cea mai grea perioadă a războiului, care mi-a fost dat să o trăiesc.

Se apropia praznicul Adormirii Maicii Domnului, hramul bisericii parohiale. Și la Dolineni, tradiția creștinească era ca ziua sărbătoririi hramului bisericii să constituie un popas de bucurie duhovnicească pentru toți creștinii parohiei, de rugăciune către Dumnezeu pentru ctitori, binefăcători și pentru toți credincioșii. Un asemenea popas duhovnicesc a avut loc în ziua de 15 august 1943 la biserica parohială Dolineni, la care au sosit ca invitați autoritățile comunale, școala și credincioșii din comună. Ceremonia sărbătorii trebuia să ne dea un bun prilej de a ne îmbogăți simțămintele de evlavie față de Maica Domnului, de cinstire a ctitorilor care au ridicat și înfrumusețat acest locaș, și de comemorare a mamelor noastre. În cadrul Sf. Liturghii am vorbit despre dragostea și jertfelnicia Maicii Domnului, pe care, an de an, adunați în jurul Sf. Altar al Bisericii strămoșești, o petrecem, în sunete de clopote și cântări bisericești, spre locul ei de odihnă. Ea a fost hotărâtă de Dumnezeu din veșnicie spre a naște pe Dumnezeu-Omul, pe Iisus Hristos.... Pe Sfânta Fecioară o cinstim mai mult decât pe toți sfinții și îngerii, căci ea este Născătoarea de Dumnezeu și Maica Luminii, "mai cinstită decât heruvimii și mai mărită, fără de asemănare, decât serafimii", cum spune cântarea bisericească. Preacurata Fecioara Maria își aduce Fiul întru feciorie, alăptează pe acela care a săturat neamurile, la pieptul ei sfânt ține pe cel care susține universul. Ea este Fecioară. Ea este Maică. Ce nu este Ea? Sfântă trupește, întru totul frumoasă sufletește, plină de toate virtuțile și de toată sfințenia. Fecioara Maria și-a trăit viața nu după duhul acestei lumi, ci după lumina pe care a descoperit-o în Biserică, la adăpostul căreia crescuse. Ea nu a căutat bucuriile acestei vieți trecătoare și niciodată nu s-a ostenit să fie pe placul oamenilor, ci, mai presus de toate, pe placul voii lui Dumnezeu. Prin inima ei nu au trecut plăcerile acestei lumi și nici fiorii bucuriilor deșarte, ci mai vârtos sabia durerii. Ea a creat idealul sublim al curățeniei sufletești și a realizat aici, pe pământ, chipul cel mai desăvârșit al curățeniei veșnice. Iată icoana la care trebuie să privească femeia, și în special mama zilelor noastre, și după asemănarea căreia ar trebui să-și rânduiască viața cea de toate zilele. Mamele să nu înceteze a face rugăciuni către Maica Domnului, ca ea să le dăruiască puterea și virtuțile trebuincioase pentru a fi de ajutor copiilor lor. Mai ales în

vremurile grele pe care le trăim astăzi, avem nevoie de ajutorul Maicii Domnului, rugându-ne cu toții, zicând: Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-Te, ceea ce ești cu dar dăruită, roagă-Te pentru noi, păcătoșii, să fim izbăviți de tot necazul, mânia și primejdia. Amin! Praznicul din această zi a hramului bisericii din Dolineni a fost, pentru toți cei care au participat, un moment de aleasă bucurie creștinească și românească, de înfrățire, și un îndemn pentru o viață de rugăciune și muncă sporite.

Apropierea frontului – pericol de moarte

Timpul se scurgea și îngھیtea, parcă, toate durerile, dar el trebuia folosit cu înțelepciune, fiindu-ne hărăzit nouă pentru valorificarea darurilor primite de la Dumnezeu, care este cheazăia sfârșitului "în pace și fără de osândă a vieții pământești". De aceea, pentru mine, în acele zile nesigure, era momentul în care Dumnezeu aștepta răspuns la chemarea iubirii Sale. În consecință, realizarea binelui creștin în viața prezentă a credincioșilor mei era, pentru mine, un imperativ categoric. "Până când avem vreme, să facem binele către toți", zice Sf. Apostol Pavel (*Galat. 6,10*). În trăirea vieții creștinești, reușisem multe cu enoriașii mei, dar mai era mult de făcut până când se putea realiza omul creștin, care să poată rezista la ispitele ce vin.

La 20 februarie 1943, prin bătălia de la Stalingrad, teatrul de luptă se modificase în favoarea sovieticilor. Fusese o iarnă grea, geroasă, iar corpul de armată germană aflat sub comanda generalului Von Paullus, a fost încercuit și silit să se predea. Zvonurile începuseră să se adeverească. Sovieticii înaintau spre hotarele țării noastre. În fața unor situații grele, omul își pierde cumpătul. Bărbați sau femei, tineri sau bătrâni, aflând de înaintarea lor, erau cuprinși de frică, pentru că știau ce înseamnă stăpânirea sovietică. Îmi revenea datoria să încerc, pe cât era posibil, să vindec sufletele credincioșilor mei de această boală – frica - și să-i întăresc în înțelepciunea dată de Domnul Iisus: "Nu vă temeți!" Trebuia să-i conving că nu avea rost să se neliniștească, să se tulbure pentru lucruri care, oricum, se vor întâmpla. Apoi, frica este un păcat împotriva purtării de grijă a lui Dumnezeu. De cele mai multe ori, frica izvorăște din lipsa de credință. Nu fără temei, Sf. Scriptură îi numără pe cei ce se tem alături de cei făcători de rele: "Iar partea celor fricoși și necredincioși, și spurcați, și ucigași, și desfrânați, și fermecători, și închinători la idoli și a tuturor celor mincinoși este în iezerul care arde, cu foc și cu pucioasă, care este moartea a doua" (*Apoc. 21,8*). Și tot din Sf. Scriptură aflăm răspunsul împotriva fricii: credința. Dacă suntem încredințați că Dumnezeu a făcut lumea, trebuie să credem și că tot El îi poartă de

grijă. Astfel, El ceartă și mângâie, îngăduie pedeapsa, dar aduce și nădejdea. Dar cea mai mare dovadă a iubirii și purtării de grijă a lui Dumnezeu rămâne trimiterea Fiului pentru mântuirea făpturii căzute: "Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (*Ioan 3,16*). Sunt, însă, împrejurări în viața noastră, când ne îndoim de realitatea purtării de grijă a lui Dumnezeu, când credința noastră este pusă la încercare și se clatină, iar noi suntem gata să ne afundăm în durerea încercărilor, tocmai ca Apostolul Petru când a fost chemat să vină la Iisus, pe apă. De aceea, prin toate mijloacele - Sf. Liturghie, rugăciune în biserică, în comun, sf. maslu, discuții -, trebuia să pun în inimile lor adevărul: Dumnezeu nu ne părăsește niciodată. El este cu noi în toată vremea. El ne împărtășește puterea care învinge orice greutate, orice ispită. Credința în atotprezența lui Dumnezeu nu are darul de a ne scuti de neazuri, ci de a ne face biruitori, prin răbdare, prin nădejde, prin luptă; ea risipește frica, aduce pacea și bucuria. Căutam să-i fac să înțeleagă cum grija lui Dumnezeu lucrează cu faptele noastre, biruind în orice situație. Era greu să le explic faptul că suferința pricinuită de război și urmările lui trebuie să le privim, nu numai ca pe o pedeapsă dumnezeiască pentru păcatele noastre, ci și ca o chemare spre îndreptarea noastră. Urmăream să le arăt că suferința pe care o avem se va sfârși, dar trebuie să înțelegem chemarea timpului de față: întărirea în credință și să nu ne pierdem curajul. Să prindem curaj! Să ne încredințăm sufletele noastre lui Dumnezeu prin rugăciune.

Ca urmare a situației care se crease prin înaintarea sovieticilor, mi s-a deschis un câmp de muncă duhovnicească plină de răspundere. Eram liniștit și optimist, însuflețit de o caldă iubire de oameni, care m-a făcut să înfrunt cu seninătate și bărbăție toate acele neazuri ale timpului prin care treceam. Eram convins de adevărul că trebuie să fiu condus de credință și de puterea lui Dumnezeu, să fiu integru, un suflet larg, o inimă iubitoare și deschisă, cu dragoste de dreptate și adevăr. Am avut pentru fiecare credincios o vorbă bună și înțeleaptă, un cuvânt de mângâiere și încurajare. Eram văzut în fiecare zi la biserică, slujind cu dragoste și frică de Dumnezeu. Am înțeles imperativul major al vremii. Singura mea mângâiere era să mă lupt și să înving, lucrând "cu timp și fără timp", spre a mă "face tuturor toate", ca pe toți să-i pot câștiga. Creștinii din Dolineni reprezentau pentru mine un exemplu viu al oamenilor care au trecut prin "baia" spaimei și groazei. Conștiința îmi cerea să-i pot face, cu ajutorul lui Hristos, să-și învingă propriile slăbiciuni și neputințe omenești și să înțeleagă valoarea sufletului, cea mai mare comoară pe care o poate da un om lui Dumnezeu, "căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă,

dacă-și pierde sufletul său?" (*Marcu* 8,36-37). Sufletul nostru este de la Dumnezeu, și tot la Dumnezeu trebuie să se întoarcă. Mântuitorul ne îndeamnă: "Nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-lucidă; temeți-vă mai curând de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheenă" (*Matei* 10,28). Sufletul este bunul cel mai de preț - trebuie să-l îngrijim, să-l păstrăm curat și sfânt, pentru a corespunde credinței veșnice pe care el o are în Dumnezeu. Sufletul este nemuritor și trebuie să ne ostenim pentru mântuirea lui. Sf. Vasile cel Mare zice: "Ni s-a dat grija sufletului pentru ca, lucrându-l cât se poate de potrivit, să-l dăm înapoi plin de roadă Celui care ni l-a dat". Prin tot ce făceam, doream să le insuflu curajul creștin, care este o virtute și era absolut necesar pentru vremurile pe care le trăiam. Adevăratul curaj rezultă din voința omului credincios, stăpân pe sine, având sentimentul datoriei împlinite față de Dumnezeu și aproapele său, până la sacrificiu. Nimic nu degradează și coboară mai mult pe om, ca lașitatea. Din lașitate ne dăm înapoi din fața muncii, fugim din fața osteneții ce ne-o impune, precum tot din lașitate dezertăm din luptă, fugim din fața inamicului, din fața pericolului, din fața morții. Omul fără curaj în fața unei situații grele, se vinde, își vinde și sufletul său și devine renegat; fuge din fața a ceea ce viața aduce cu ea - necazuri, dar și bucurie și frumusețe.

Fapta creștinului trebuie să fie de acord cu vorba, de acord cu cugetarea și cu conștiința. Acesta este curajul creștin, este anevoios, mai rar, dar adevărat. Spre acest curaj creștin doream și lucrăm să îndrept sufletele enoriașilor mei din Dolineni, pentru a fi de folos lor, familiei lor și neamului românesc. Stăpân pe mine, mă simțeam plin de curaj creștin și, dacă va fi fost nevoie, gata de sacrificiu. Toată lucrarea mea duhovnicească se îndrepta, în acest timp, către sufletele acestor creștini români, să-i fac să înțeleagă cine sunt, de unde vin, și că, în orice împrejurare, nu trebuie să-și trădeze nici credința, nici neamul. Procesul de întărire prin credință, care mă preocupa mai mult ca oricând, trebuia să fie în concordanță cu învățătura Bisericii, care garantează adevărul și dreptatea, cum spune Mântuitorul: "Eu sunt Calea, Adevărul și Viața". Biserica era locaș de rugăciune sfântă și curată, loc de liniște și înălțare sufletească, de ușurare a greutăților și de întărire în credință. La Sf. Liturghie de la 1 septembrie, începutul anului bisericesc, și 8 septembrie, Nașterea Maicii Domnului, care constituie ușa de intrare spre celelalte sărbători, Biserica își chema sufletele pentru a primi un sprijin statornic întru toate. Totdeauna creștinii se simțeau în biserică mai ușurați, mai întăriți în iubire. Aici luam parte la Jertfa cea fără de sânge, ne împărtășeam din același potir și îmbrăcam haina curățeniei sufletești.

Aici, prin rugăciune, ne mângâiam, aici câștigam nădejde și răbdare, aici simțeam mila și bunătatea lui Dumnezeu, care se revărsau peste noi și de care aveam atâta nevoie.

La 15 septembrie am fost prezent la deschiderea școlii. După Te Deum, am ținut un scurt cuvânt. ...În anul școlar, pe care îl începem acum, pe lângă cunoștințele noi pe care le veți căpăta, ne vom preocupa și de alte două probleme: religia - învățătura creștină - și dragostea de neam. Ca voi, elevii acestei școli, să știți că sunteți creștini, și în orice moment al vieții voastre, oricare ar fi el, sufletul vostru să fie pătruns de adevărurile evangheliei lui Hristos și să simțiți în credința și faptele voastre viață creștină, prin sincera trăire a înaltelor precepte morale ale legii creștine. Acesta este tineretul de care are trebuință Biserica și neamul românesc. Acesta este tineretul pe care școala este datoare să-l ajute întru atingerea acestui ideal moral. Numai un tineret pătruns de realitatea lumii spirituale, a Divinității și care știe în practică a trăi viață frumoasă, morală - prin rugăciuni, fapte bune și muncă cinstită - primește ajutorul lui Dumnezeu, este ocrotit și ajutat de El. Și în măsura în care face aceasta, poate deveni mai bun, mai fericit. Credința în Dumnezeu, curățenia sufletească și munca de fiecare zi îți dau nu numai spor în lucrul tău școlăresc, ci îți dau și mulțumire sufletească, lucruri ce te fac plăcut, stimat, optimist. Numai un tineret care muncește serios și-și trăiește viața în spiritul religiei creștine, se poate identifica cu idealurile și aspirațiile superioare ale neamului. Pentru a putea răspunde cu conștiinciozitate acestor cerințe, se cere de la noi, învățătorii voștri, multă și neîntreruptă muncă și grijă de sufletele voastre. Jertfa de sânge a fraților noștri de pe front, pe care nu avem voie nici o clipă să-i uităm, eforturile lor supreme, depuse pentru apărarea noastră și a Țării, ne dau îndemn și ne obligă să punem tot sufletul nostru, toată dragostea, toată munca întru îndeplinirea datoriilor noastre față de neam, față de țara noastră, România. Trăim într-un timp precipitat, nestatornic, zbuciumat, timp de război. Peste toate acestea, viața se cere a fi trăită frumos și cu un folos moral maxim. Cunoștințele serioase și temeinice se pot câștiga numai muncind, trudind din greu. Elevii buni, harnici nu se dau în lături din fața muncii. Ei depun, cu drag, tot efortul de care sunt capabili, pentru îmbogățirea cunoștințelor lor, care devin busola pentru viitorii pași ai vieții lor. Cu cât cineva are mai multe cunoștințe, cu atât mai larg este orizontul vederii, al priceperii, al orientării lui în viață; e mai prețuit și mai respectat. Să aveți încredere în noi. Munca voastră, îndeplinită sub înțeleapta îndrumare a învățătorilor voștri, care sunt de astăzi înainte și părinții voștri sufletești, va fi ușoară și plăcută. Depinde de voi, de sufletul pe care îl veți pune întru îndeplinirea

ei, și mai ales cum veți ști să cereți ajutorul lui Dumnezeu. Dacă munca voastră de fiecare zi se va preface într-o plăcută obișnuință, să nu uitați că ea trebuie să fie însoțită și de disciplină, fără de care totul e în zadar. Tot ce veți realiza bun și de folos în cursul anului școlar este spre binele vostru și al neamului românesc, din care facem parte. Să dea Bunul Dumnezeu, ca tot ce vi se va da ca îndrumare, îndemn și învățătură să cadă - ca sămânța pe pământ bun -, în suflete înțeleghătoare, primitoare și să aducă roade îmbelșugate, putere de credință, mulțumire sufletească, spre binele neamului, al părinților voștri și al vostru. Am terminat, spunând împreună cu elevii: "Dumnezeule Prea Sfinte, Noi pe Tine Te rugăm, Luminează-a noastră minte, Lucruri bune să-nvățăm, Țara noastră s-apărăm".

În timpul acesta, pe front, luptele erau îngrozitoare. Nu puteam intui cu precizie ce va fi și în cât timp. Atâta știam: rușii au aruncat în luptă numeroase trupe, care erau susținute de tehnică modernă americană, iar acestea înaintau spre hotarele noastre. Vremurile erau de mare tensiune istorică și de cumplite încercări, prin durere și lacrimi. Războiul era crud și nu cruța pe nimeni. În fața acestei situații, nouă nu ne rămâneau pentru apărare și supraviețuire decât armele neînvinse de nimeni: **credința**, care ne dă liniștea, știind că Dumnezeu este Tatăl nostru, care poartă de grijă lumii întregi și nouă, personal, și totdeauna ne-a ocrotit și ne-a izbăvit de necaz, mânie și primejdie; **iubirea** lui Dumnezeu, care ne face să simțim că niciodată nu suntem părăsiți, că nu suntem singuri, fiindcă Dumnezeu totdeauna a fost cu noi, oriunde ne-am aflat, în bucurie, în primejdie sau suferință; **nădejdea**, care ne întărește și ne dă putere să mergem înainte în munca noastră, cu credința și faptele noastre bune, pentru că răsplata va veni din voia și porunca Domnului. Creștinii din Dolineni știau, de altfel, ca toți fiii neamului românesc, ce era și ce voia comunismul. Știau că în comunism omul nu are nici o valoare. El este o simplă mașină de producție, o simplă verigă în lanțul mare al clasei muncitoare. Antipersonalismul marxist a dus pe om la starea unei ființe fără suflet, fără Dumnezeu. Materialismul istoric exclude orice scânteie divină în om. Dezbrăcat de orice idee spirituală, de orice lumină cerească, "omul cel nou" de la răsărit va privi spre semeni cu ură. După învățătura creștină, omul este imaginea lui Dumnezeu, care, decăzut prin păcatul lui Adam din grația primordială, s-a regenerat prin grația sfințitoare a Mântuitorului Iisus Hristos. Supremul principiu moral în creștinism este iubirea care înalță și înobilează sufletul omului și îl apropie de Dumnezeu, iar suprema bucurie, fericire pentru un creștin este comuniunea de viață cu Dumnezeu. Parcă sosise timpul când creștinul trebuia să-și facă o socoteală cu sine și cu ai săi, în cunoașterea adevărului. Pentru aceasta,

trebuia luminat, trebuia învățat, trebuia întărit. Biserica răspunde la nevoile celor chemați, căci fiecare dintre noi suntem mădulare ale trupului lui Hristos, deci membri ai Bisericii Sale; de unde se desprinde îndatorirea că toți trebuie să fim împreună lucrători ai cauzei Sale Sfinte. Toți trebuie să fim mărturisitori neînfricați, apărători ai credinței și ai Bisericii noastre. Numai așa ea va înflori și noi ne vom mântui.

Datoria mea era să fac să se risipească îndoiala din sufletele lor, să aduc pacea, să fac să pătrundă puterea de credință a lui Hristos în sufletele lor, cu care să înlăture oricând și oriunde duhul cel rău, care își anunța sosirea peste acele locuri. Prin puterea credinței trebuia să-i fac să înțeleagă cuvântul Domnului Hristos, care spune că adevărul și lumina sunt mai tari decât minciuna și întunericul, binele și iubirea creștină înfrâng răul și ura, viața biruie moartea și fapta bună stăpânește păcatul. Venise vremea să ne dăm seama că legătura noastră cu Dumnezeu trebuie să fie permanentă prin mărturisire de credință și rugăciune în duh și adevăr, prin bunătate și iubire și toate acestea se vor răsfrânge asupra noastră, asupra familiei și, în special, asupra copiilor noștri. Acestea îmi stăteau pe suflet să le împlinesc, pentru însănătoșirea și întărirea morală a credincioșilor mei, mai ales în acest timp de restriște. Așa gândeam că pot duce la bun sfârșit lucrarea duhovnicească pentru sufletele încredințate mie.

Zilele premergătoare sărbătorilor Crăciunului și Anului Nou au însemnat pentru parohia noastră momente de trăire duhovnicească prin sfintele slujbe și, mai ales, prin numărul mare de credincioși care s-au mărturisit și împărtășit, iar slujba Nașterii Domnului a fost urmărită de toți cei care au dorit să participe la mărețul praznic. După Sf Liturghie și după serviciul religios legat de sărbătoare, un moment emoționant a fost creat de colindele cântate de cor, lângă pomul de Crăciun, împodobit bogat cu bunătăți pentru cei mici, potrivit tradiției creștinești și românești. La sfârșitul programului de colinde, a apărut și Moș Crăciun, venind de departe cu sacul plin de daruri, pe care le-a împărțit copiilor. Cu pregătirea și buna desfășurare a programului s-au ocupat comitetul și consiliul parohial împreună cu gospodarii comunei. În încheiere, am arătat însemnătatea acestor sărbători și obiceiuri în viața creștinilor: ele sunt ale noastre și fac parte din noi. Să nu le uităm, să le ducem mai departe, prin copiii și urmașii noștri... Popasul de la cumpăna anilor, devenit tradițional, își are un rol binecuvântat. Acum, nemitornicul "crons" vestește ora bilanțului, când fiecare trebuie să privească înapoi, cu satisfacție sau nemulțumire, după realizările sau neîmplinirile sale, dar cu dorințe și hotărâri în obținerea unor biruințe în anul care începe. În prima clipă a noului an, fiecare creștin înalță imn de laudă și mulțumire lui Dumnezeu,

pentru binefacerile și ocrotirea sa, pentru tot ce ne-a învrednicit să realizăm în anul ce a trecut, rugându-L să reverse și în continuare harul Său peste noi, fiii neamului românesc. Făcând parte și noi, locuitorii acestui colț de pământ, din marea familie a neamului românesc, privim cu recunoștință spre jertfa ce se aduce de întregul popor român, făcând legământ cu întreaga națiune de a contribui la tot binele Patriei noastre.

În ziua noului an 1944, întreita prăznuire a Bisericii noastre a fost săvârșită și la Dolineni, după tradiția creștină și locală, fiind slujită liturgia Sf. Vasile cel Mare. În predica rostită cu acest prilej, am redat în cuvinte vibrante însemnătatea acestei sărbători: tăierea împrejur a Domnului, Sf. Ierarh Vasile și Anul Nou. Am vorbit despre însemnătatea numelui de creștin, primit de fiecare prin Sf. Botez, taină care a înlocuit actul vechi al circumciziei, ocazie cu care se dădea și nume pruncului. Numele de creștin pe care îl purtăm este pentru fiecare o cinste, care trebuie să se reflecte în faptele noastre zilnice. În aceeași măsură noi cinstim și numele de român, pe care l-am moștenit de la străbunii noștri. În altă ordine de idei, am spus: ...Iată-ne în pragul unui nou an, ce se adaugă la lungul șir pe care Dumnezeu ne-a învrednicit să-i trăim. Este un prilej de bucurie pentru noi toți și se cuvine să aducem mulțumire lui Dumnezeu pentru toate bunătățile pe care le-a revărsat, și le revărsă încă, asupra noastră. La acest popas, gândurile noastre se îndreaptă la ostașii noștri care-și jertfesc tot ce au mai bun – viața -, pentru ca noi, cei de astăzi și cei de mâine, să avem o viață mai liniștită. Ne gândim și la trecut, pentru că acolo se află rădăcinile noastre, căci un copac poate să înflorească mereu și să dea frunze și roade proaspete, doar dacă are rădăcini adânci. Tot așa și noi să dăm roade bogate în munca noastră de fiecare zi, pentru că avem rădăcinile adânc înfipte în trecutul poporului nostru, în trecutul bisericii noastre strămoșești. Și fiindcă suntem la cumpăna anilor, nu trebuie să uităm nici o clipă că istoria noastră este clădită pe o Golgotă, Golgota marilor eroi, dar și pe jertfa marilor anonimi, care s-au stins în taină, neștiuți de nimeni, având ochii îndreptați spre aceleași zări de lumină și dreptate. În lumina Evangheliei lui Hristos, viața noastră curge ca o apă liniștită și care se tulbură numai când întâlnește în cale obstacole, furtuni și nedreptăți. Astăzi, viața noastră este frământată, tulbure, din cauza războiului care se duce pentru unitatea și independența poporului nostru. Nu dorim moșia nimănui, dar ce este al nostru trebuie să-l apărăm, atunci când ni se ia cu forța. Nu trebuie să șovăim în situațiile de pericol și criză - Hristos este cu noi -, și vremurile pe care le trăim sunt ale lui Dumnezeu, și viața noastră este în grija lui. Anul 1944 ne stă în față și, ca niște călători, ne avântăm gândurile și

nădejdiile la întâmplările ce vor veni. Ne întrebăm cum vor fi zilele: luminoase ori întunecate? Ce întâmplări vor veni peste noi: bune sau rele? Ce ne va aduce anul ce a sosit: viață sau moarte? Nu știm. Nu stă în puterea noastră să smulgem viitorului vălul de taină ce-l ascunde privirilor noastre. Suntem în Biserica lui Hristos și aici învățăm cum să ne înțelegem viața, pe care trebuie să o închinăm lui Dumnezeu, "de la care vine toată darea cea bună și tot darul desăvârșit". Să ne rugăm ca anul care a sosit să fie anul iubirii și al păcii între oameni și popoare! Să se sfârșească acest război crud și nemilos, să aducă pacea, bună înțelegerea și dreptatea fiecărui popor. ...Am încheiat cu rugăciunea: "Doamne Iisuse Hristoase, Ziditorule al tuturor celor văzute și nevăzute, Cel ce ai făcut ziua și noaptea și ai așezat anii și vremurile pentru zidirea Ta, binecuvântează cununa anului ce a început (1944), ferește și ocrotește neamul nostru românesc și îl păzește de toți vrăjmașii, mult milostive." La mulți ani!... Sărbătoarea s-a încheiat cu urări pentru toți, cu colinde și cu plugușorul.

Sărbătorile toate le-am trăit în preamărirea lui Dumnezeu. Ne-am rugat în biserică dintr-o profundă necesitate sufletească, implorându-l pe Dumnezeu să ne dea putere de credință și să ne izbăvească de toate durerile sufletești și trupești. În momentele acelea ne dădeam bine seama că viața noastră are de dat o luptă grea, și în această luptă nu ne putem sprijini decât pe ocrotirea lui Dumnezeu, care ne dă putere și curaj, și ne asigură biruința. Credința în Dumnezeu ne-a oferit sprijin, curaj, bărbăție și mângâiere în mijlocul suferințelor de care nici un muritor nu este scutit. Credința ne-a dat puterea de a înțelege adevărul că în lumea aceasta nimic nu se întâmplă fără voia lui Dumnezeu și că încercările ce au venit peste noi au drept scop îndreptarea noastră și binele nostru. Ea este capabilă de adevărate minuni, ea este capabilă chiar "să mute și munții", cum zice Mântuitorul. Dar, adevărata credință se mărturisește prin fapte bune de iubire pentru aproapele tău, fapte care îl pot mântui pe om.

Iarna anului 1944 era o iarnă grea, geroasă și cu multă zăpadă. Știam: din iubire pentru Hristos să iubești pe aproapele tău; în lucrarea de mântuire și de conștiință de neam a fiilor sufletești, să ajutăm pe cel căzut în necaz și în durerea vieții lui. Și am făcut aceasta, din iubire. Acolo unde nu este iubire, nu se cunoaște bucuria vieții. Acela care nu a iubit pe aproapele, nu s-a frământat pentru altul nu cunoaște viața, nici bucuria ei și nici pe Dumnezeu. Era începutul lui februarie. În casele și în sufletele oamenilor era multă durere sufletească și trupească. Obligația mea de preot, aceea de a învăța și a duce la bun sfârșit lucrarea încredințată de Biserică, trebuia împlinită. Orice ar fi, orice s-ar întâmpla, chiar în primejdii, nu puteam sta deoparte, căci aveam un exemplu, pe Hristos și

pe Sf. Apostoli, care n-au șovăit niciodată, nici o clipă în îndeplinirea datoriilor avute. Era mizerie - lipsuri, boală și multe lacrimi. În fața acestei situații, mă rugam Bunului Dumnezeu să-mi dea o inimă înțelegătoare, plină de iubirea samarineanului milostiv, ca să pot ajuta, pe cât va fi posibil, la vindecarea durerilor și lipsurilor. Pentru împlinirea acestei porunci, mi-am făcut un plan de ajutorare a celor în nevoi și, împreună cu primarul, am hotărât să facem o colectă, pentru a-i ajuta. Prima duminică după această hotărâre, la Sf. Liturghie am anunțat și am rugat pe toți cei ce sunt creștini și iubesc pe Dumnezeu să iubească și pe aproapele care este în suferință și să ștergem o lacrimă de pe obrazul lui trist. Am explicat ce înseamnă a ajuta când cineva este în necaz, în primejdie și în suferință, și cum Dumnezeu lucrează prin oamenii cu inimă bună, spre îndulcirea vieții. Și aceste fapte formează comoara noastră cu care ne vom prezenta în fața lui Dumnezeu. S-a hotărât ca două sâni, pornind din puncte diferite, să adune ceea ce fiecare, după inima sa, va putea da: lemne, porumb, grâu, carne, făină, zahăr ș.a. Sâniile, pline cu vârf, s-au întâlnit la școală. Totul a fost împărțit celor care aveau nevoie. A fost o faptă creștină inițiată de Biserică, în vremuri grele și pline de suferințe.

Războiul cu luptele și jertfele lui se apropia și de comuna noastră. Nu știam nici ce va fi, nici ce voi face, nici cum voi face. Dar un lucru îl știam sigur: că trebuia să fiu ca un părinte care atunci când pleacă departe trebuie să-și pună lucrurile în ordine. Eram liniștit, pregătit sufletește pentru a înfrunta orice s-ar fi ivit. Socoteam că timpul liniștit care ne-a mai rămas trebuie folosit la maximum în zidirea sufletească a copiilor și a tinerilor și la întărirea creștinilor din parohie. Primul gând l-am îndreptat spre școală, ca prin lecțiile pe care le țineam să creez o atmosferă religioasă și românească. Am început cu rugăciunile, dorind ca fiecare elev să le cunoască și să le spună cu regularitate. Le-am pus în față pilde din viața creștină, vrednice de urmat. Am dorit, și am reușit ca pe toți elevii să-i spovedesc și să-i împărtășesc. Le-am vorbit despre datinile noastre religioase, care formează comoara sufletului nostru creștin. Le-am dat pilde din viața oamenilor mari ai lumii, credincioși, care au creat epoci de lumină, de cultură, de civilizație. Totodată, am convenit cu cadrele școlii să aducă copiii la Biserică, pentru a asculta Sf. Liturghie și predica, atât de necesare pentru ei. Am avut întâlniri și cu tinerii la școală, unde țineam lecții de catihază sau convorbiri duhovnicești, cum le numeam noi. Prin toate acestea am căutat să creez o atmosferă religioasă, românească. Am insistat în a-i face să înțeleagă faptul că omul este creația lui Dumnezeu, format din trup și suflet. Sufletul este nemuritor și își are originea în Dumnezeu. El poartă în sine pecetea lui Dumnezeu și în

același timp are putința de a se ridica pe scara desăvârșirii morale prin credință și fapte bune până la sfințenie, dar și de a se coborî până la iad, prin ură, răutate, păcate, fărâdelegi, prin tot ce este rău și produce durere, necaz și chiar moarte. Aceasta din urmă stare este o stare nenaturală, nefirească, pentru că sufletul nostru, fiind de obârșie dumnezeiască, tinde spre iubire, spre ce este bun, frumos, adevăr și spre tot ce este curat și are o frică, o neliniște, oroare când este pus să săvârșească răul. Viața este un dar prețios de la Dumnezeu și ea trebuie trăită după poruncile lui Dumnezeu. De aceea omul își verifică viața cu ajutorul conștiinței sale, care este pusă în om de Dumnezeu ca un judecător pentru toate cele bune și rele. Cugetul nostru curat, izvorât dintr-o conștiință trează de creștin, este bogăția noastră spirituală, locul de naștere a tuturor simțirilor și a faptelor bune.

După ce am recapitulat toată materia religioasă și duhovnicească parcursă cu ei, m-am oprit, la urmă, asupra tainei Sf. Botez și marea lui importanță pentru viața și mântuirea omului. Le-am explicat cum omul, prin această taină, intră din stare de păcat în stare de har și comuniune de viață cu Iisus Hristos. Cum prin Sf. Botez se face curățirea tuturor păcatelor, atât a celui strămoșesc, moștenit de la Adam, cât și a altor păcate proprii. În Botez, omul moare față de păcat și renaște la viață nouă, creștină, sfântă. El se face părtaș la roadele răscumpărării de pe Golgota. Așa fiind, Botezul este, într-adevăr, naștere din nou, cum spune însuși Mântuitorul. Am accentuat cum prin Botez omul se leapădă de satana și se îmbracă cu Hristos: "Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat". Adică, prin Sf. Botez, creștinul a făcut un legământ cu Hristos că se leapădă de satana și se unește cu El, legământ care îi dă omului putere să se facă fiu al lui Dumnezeu (*Ioan 1,12*) și primește toate darurile Botezului, ale Mirungerii. Omului (creștinului) nu-i rămâne decât să dea lucrarea cea din afară prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, ca să crească și să devină "omul cel nou" născut din Sf. Botez, adică creștin, mărturisitor al lui Hristos. După aceea, i-am rugat să se spovedească și să se împărtășească, pentru că "vremuri grele sunt". Am încheiat convorbirea cu ei punându-le o întrebare, pe care doream s-o așez pe conștiința lor: Ce se poate întâmpla cu omul botezat, care prin Sf. Botez s-a lepădat de satana și s-a unit cu Hristos și ajunge, la un moment dat, să se lepede de Hristos și să se unească cu satana? Răspunsul la această întrebare i-am rugat să-l aibă pregătit și să și-l dea în momentul când se vor găsi - dacă se vor găsi - în această situație.

Tot în acest timp am vizitat multe familii de creștini din parohie, vorbindu-le și întărindu-i în credință, rugăciune, în educația religioasă a copiilor, în trebuința de a ne mărturisi și împărtăși, de a urma regulat

Biserica. Le-am explicat cum familia este izvorul vieții și aici se formează și se întăresc bunele deprinderi, caracterul, oamenii adevărați, buni creștini, care aduc bucurie familiei. Toate acestea le-am împlinit cu dragoste și ca o datorie, să-i pregătesc pentru momentele grele din viitor.

Era, dacă-mi aduc bine aminte, luni, 20 martie. Cerul era întunecat de nori din care cădea lapoviță și ninsoare din belșug, iar bubuitul tunurilor se făcea auzit cu zgomot mare. Pe Nistru, în localitatea Ulman, la vreo 10-12 km de Dolineni s-a dat o bătălie grea între armata sovietică și cea germană, în care, armata germană a fost învinsă, distrusă. Lupta de la Ulman a constituit o catastrofă pentru armata germană, dar și pentru Basarabia: drumul armatei rusești era deschis spre Hotin - Cernăuți fără prea multă rezistență. Autoritățile române s-au retras marți, 21 martie 1944, fără să anunțe pe cei din subordine ce trebuie să facă în continuare. Protopopiatul ortodox din Hotin s-a refugiat în ziua de miercuri, 22 martie, fără să dea vreo dispoziție preoților de parohie. Nu aveam radio, ziarele nu mai soseau; nu aveam nici o știre, numai bubuitul tunurilor. Joi, 23 martie, Dumnezeu m-a ajutat să-mi evacuez familia - soția și fetița de opt luni, Mărioara (astăzi chimistă), la Pomârla, Dorohoi. Eu am rămas la locul meu, când nu mai era nici o autoritate românească în județ, să-mi îndeplinesc datoria mea de preot. Vineri seara (24 martie) s-a tras clopotul pentru vecernie mult timp. Sâmbătă, 25 martie - Buna Vestire - biserica și curtea bisericii erau pline de oameni stăpâniți de teamă și neliniște. Stăpân pe mine și cu toată autoritatea preoțească, le-am vorbit de încercarea lui Dumnezeu pentru păcatele oamenilor. Le-am vorbit despre necazurile și primejdiile care vin, dar să ne liniștim, să nu ne speriem, viața noastră stă în mâinile lui Dumnezeu, de vrem sau nu vrem, de merităm sau nu merităm. Datoria noastră e să ne deschidem cu rugăciunea spre Dumnezeu spre a căpăta demnitatea de a deveni fiii ai Lui și El ne va ocroti și ne va da pacea și liniștea sufletului nostru, de care avem atâta nevoie. Era momentul să punem în inimile noastre puterea de credință că Dumnezeu nu ne părăsește niciodată. Toată nădejdea noastră să o punem în Dumnezeu "căci în mâna Lui sunt marginile pământului și înălțimile munților ale Lui sunt; că a Lui este marea, căci El a făcut-o pe ea, și uscatul mâinile Lui l-au zidit" (*Psalmii* 144,4-5) și mai departe: "Ferice de cel ce își pune nădejdea în Dumnezeu Cel ce a făcut cerul și pământul marea și toate cele din ele" (*Psalmii* 145,5). Creștinul adevărat nu deznădăjduiește niciodată. El știe că îndurarea lui Dumnezeu este nesfârșită și ajutorul Lui este cu atât mai aproape de noi, cu cât primejdia este mai mare. În astfel de situații, trebuie să înfruntăm primejdia; chiar dacă împrejurările în care ne găsim sunt pline de suferințe, vom sfârși prin

a birui. Când, însă, în această situație în care ne găsim acum, lăsăm sufletul nostru să fie cuprins de panică, îndoială sau frică și pierdem nădejdea în Hristos Călăuzitorul nostru, atunci cădem în adâncul suferințelor sufletești și trupești. Și chiar acum, în această situație, nu suntem pierduți, căci suntem cu Hristos. El ne strigă: "Iată, Eu cu voi sunt!" (*Mat.* 14,4). În clipele acestea, să strigăm cu putere: "Doamne, mântuiește-ne" și Domnul Hristos ne va trimite ajutorul Său și ne va izbăvi. Trebuie să privim această situație cu bărbăție creștină, să alungăm șoaptele îndoielii și cu Hristos să mergem pe drumul vieții noastre și chiar de-ar fi să umblăm prin umbrele morții, "de nici un rău nu mă tem, căci Tu, Doamne ești cu mine"... Vorbele mele erau pline de iubire și adâncă încredere în puterea lui Dumnezeu și cred că oamenii au simțit aceasta, pentru că s-a făcut o liniște ca de mormânt, și din această liniște un glas de bărbat, cu un timbru deosebit, capabil să creeze o stare emoțională, a spus: "Părinte, noi vrem să ne împărtășim!" Am ascultat glasul și, cu lacrimi în ochi, mi-am zis: Cu adevărat sunt mărturisitori ai lui Hristos, vor fi și apărătorii lui Hristos, dacă doresc acum să se unească cu Hristos prin Sfânta Împărtășanie. Am anunțat că duminică, 26 martie, începând cu ora 6 dimineața se vor împărtăși toți cei care doresc. Sute de oameni au căzut în genunchi, s-a citit rugăciunea de mărturisire, dezlegare și, cu lacrimi de căință, am cerut îndurarea lui Dumnezeu. Mărturisirea s-a făcut ca pe front, căci eram pe front, pe grupe de vârstă și sexe. Noaptea târziu eram încă în biserică, spovedind, îmbărbătând și liniștind orice suflet întristat. Mă priveau cu mirare și respect pentru curajul și bărbăția creștină de care eram stăpânit, eu care puteam fi cea dintâi victimă în fața sovieticilor. Duminică, 26 martie, la ora 6 a început Sf. Liturghie. Biserica era arhiplină, când s-au împărtășit sute de credincioși. După terminarea Sf. Liturghii, le-am explicat ce vine peste ei, fără să-i înfricoșez, și cum trebuie să ne comportăm în această situație. Suferința în care suntem să ne ducă la o viață în Hristos, regăsindu-ne pacea și liniștea sufletească și îndrumându-ne spre trăirea vieții pe care Hristos ne-o cere. Să fim mai credincioși, mai buni, mai drepți, mai rugători către Dumnezeu. Suferința noastră de azi, va avea un sfârșit, dar răspunderea faptelor rele nu va avea sfârșit nici în fața morții. Le-am amintit ce este sufletul și cum îl dorește el pe Dumnezeu, căci este al lui Dumnezeu și va trebui să i-L dăm Lui. "Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Sau ce ar putea da omul, în schimb, pentru sufletul său?" (*Marcu* 8,36-37). Astăzi, Mântuitorul ne spune acest adevăr: "Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeți-vă mai curând de acela care poate sufletul și trupul să le piardă în gheenă"(*Mat.* 10,28). Am

terminat spunându-le: să nu ne vindem sufletul prin ură, răutate, denunțuri, ci să fim stăpâniți de dragoste frățească, creștină, să ne ajutăm, să ne ocrotim, să ne iubim și să rugăm totdeauna pe Bunul Dumnezeu să-și reverse binecuvântarea Sa peste noi și peste poporul nostru. Eram mai liniștit ca niciodată. Simțeam harul lui Dumnezeu care îmi dădea putere, liniște și încredere în tot ce este bun și de folos. Toți se uitau la mine și nu le venea să creadă că eu sunt acela pe care îl priveau. Era o liniște de rugăciune îndurerată, dar plină de nădejdi, căci Dumnezeu era cu noi.

Liniștea a fost tulburată de vocea mea cu o întrebare izvorâtă dintr-o inimă încărcată de durere: Ce să fac? Să plec sau să rămân cu voi? Vă pun această întrebare având în vedere două lucruri: de rămân ce se câștigă? de mă refugiez, ce se pierde? După o mică pauză, s-au auzit voci : trebuie să vă refugiați! Să vă salvați, căci în fața urii și a răzbunării veți dispărea dintre noi pentru totdeauna. Dacă vă refugiați și vă salvați de la moarte, poate ne vom mai întâlni sau măcar vă veți ruga pentru noi. S-a făcut din nou tăcere. N-am avut, și nu am nici acum, cuvinte să pot descrie aceste momente dureroase, dar și pline de măreție duhovnicească. Momentul acesta, atât de înalt sufletește a izvorât din credința în Dumnezeu, care stăpânea sufletul și inima noastră. Atunci, cuprins de o stare sufletească deosebită, gândeam la drumul parcurs împreună cu acești oameni. ...Se împlinise un și jumătate de când sosisem între acești creștini români. Am lucrat și am duhovnicit în mijlocul lor cât mi-au ajutat Dumnezeu și puterile mele omenești. Am zidit sufletește! Am căutat să-l fac pe fiecare să înțeleagă viața creștină, să cunoască cuvântul lui Dumnezeu și să-l împlinească. Am făcut tot ce mi-a stat în putință ca ei să cunoască și să înțeleagă istoria poporului român, din care făcea parte și parohia noastră. Să înțeleagă vremurile pe care le trăim și să nu se neliniștească, căci vremurile sunt ale lui Dumnezeu. Și acum, când a venit ceasul să mă despart de ei, din inima mea îndurerată a țâșnit întrebarea: Plec și mă despart de aceste suflete dragi, dar din tot ce s-a făcut și s-a zidit pentru binele și fericirea lor, ce a rămas? Ce rămâne din întreaga stare bună la care s-a ajuns și ce va rămâne din timpul acesta ce se rostogolește peste oameni, în istorie?... M-am trezit ca dintr-un somn, și vocea conștiinței mele mi-a răspuns, spre liniștea mea: Rămâne poporul român, care a suferit și mai are de suferit, ducându-și mai departe viața tristă, lipsită acum de orice bucurie. Rămâne Crucea lui Hristos, Biserica cu învățăturile și Tainele ei, în drepturile ei sacre. Rămâne spiritul etern creștin și românesc, îmbrăcat într-o haină nouă, de epocă. Rămâne veșnicia unui neam, care de două mii de ani stă la granița aceasta de nord, între bine și rău, păzindu-și bogăția sufletească cu care a putut vâsli, prin

valurile grele ale istoriei, spre lumina lui Hristos și spre chemarea neamului românesc. Rămân oamenii aceștia cu sufletele încărcate de dorința de a mărturisi, mai târziu, despre oameni și vremuri. Rămâne tot ce s-a zidit spre fructificare, acea putere spirituală care nu dispare ușor, ci trăiește peste generații nostalgia revenirii sale pe făgașul acesta, al neamului său. Cu aceste gânduri scăldate în lacrimi, mi-am luat rămas bun de la biserica pe care am slujit-o un an și jumătate.... Le-am mulțumit la toți pentru dragostea ce mi-au arătat-o în tot acest timp. Și am mulțumit în mod special la două persoane, pentru dragostea cu care m-au însoțit și m-au ajutat permanent în lucrarea mea duhovnicească: cântărețului Boris Munteanu, tălmăci foarte bun pentru cei ce nu înțelegeau românește, și cântărețului Teodosie Teodorovici, cunoscător și bun organizator de cor. Le-am promis că nu-i voi uita niciodată. Și astăzi, peste ani, ei sunt prezenți în rugăciunea mea de dimineață și seară. Era ora 13, după Sf. Liturghie, duminică, 26 martie 1944. Vremea era întunecată și din nou curgea, fără încetare, lapoviță și ninsoare. Orice despărțire este grea, dar despărțirea sufletească este și mai grea. Oamenii își luau rămas bun dela mine cu fețele triste și îngândurate.

Ca preot, mi-am luat strictul necesar: *Sf. Evanghelie, Molitvelnicul, Liturghierul*, crucea, epitrahilul, felonul și, într-o cutiuță mică, cele sfinte. Aveam de călătorit un drum lung, împreună cu oameni plini de suferințe, care vor avea nevoie și de preot. O căruță mică, trasă de un cal tânăr, mă aștepta la poarta bisericii (calul și căruța erau ale preotului Vasile Paraschiv, vecin de parohie, date mie spre întreținere, el fiind concentrat pe front, la un batalion de vânători de munte). În fața altarului, în genunchi, împreună cu toți credincioșii am făcut o rugăciune de mulțumire pentru toate binefacerile ce a revărsat Dumnezeu asupra noastră, și L-am rugat să se milostivească de noi și să ne izbăvească de toată întâmplarea cea rea, de vrăjmașii cei știuți și neștiuți și să ne aibă Maica Domnului sub sfânt acoperământul Său. În același timp, am făcut și rugăciunea de plecare a mea în călătorie, prin care am rugat pe Domnul nostru Iisus Hristos să-mi binecuvânteze călătoria și să trimită asupra mea înger păzitor, ca lui Tobie, ca să-mi fie povățuitor și păzitor și să mă ferească de toată reaua întâmplare la acest drum. Și astfel, cu pace și bună reușită, să ajung la ale mele, și toată viața mea să proslăvesc prea cinstit numele Domnului. Era o liniște adâncă, sufletească, creștină și românească, din care izvora un glas tăcut și tainic, cu o mare încărcătură emoțională. M-am ridicat și i-am privit ca pentru ultima dată, repetându-le cuvintele: Să nu uitați că sunteți creștini și români. Să nu vă vindeți sufletul. Să vă iubiți și să vă ajutați. Să vă ocrotiți unul pe altul!

Luptele erau în apropierea comunei și tunurile, cu zgomotul lor,

făceau să se zdruncine geamurile bisericii. Eram obosit peste puterile mele omenești, dar liniștit și împăcat sufletește. Când să mă sui în căruță, mă văd înconjurat de vreo 15 creștini, care doreau să mă petreacă. Le-am mulțumit și am căutat să le explic că vremea era nepotrivită, iar drumurile sunt pline de partizani, soldați germani în retragere dezorganizată. Le-am precizat că pe tot traseul nostru nu mai există nici o autoritate românească, toate s-au retras din 22 și 23 martie și că situația era așa de periculoasă, că numai Dumnezeu te putea ajuta. Insistența lor de a mă însoți mi-a arătat, o dată în plus, că lucrarea mea în această parohie nu a fost zadarnică. Am rugat pe Bunul Dumnezeu să ne păzească, să ne ocrotească și am acceptat cu dragoste însoțirea lor. Am pornit cu "Doamne, ajută!" Simțeam puterea Domnului Iisus că ne însoțește și ne ocrotește. E greu de spus ce simțeam și ce gândeam fiecare dintre noi în momentele acelea.

Drumul dintre Dolineni și Cristinești, de vreo 12 km, era plin de pericole. Oamenii care mă însoțeau erau triști și îngândurați. Pe drum, o parte din ei s-au întors, din cauza slăbiciunii și a vremii. Eu mă uitam la ei, le aruncam câte o vorbă și parcă, discutând, primeam puteri ca să înfruntăm cu seninătate și bărbăție durerile și amărăciunea care ne tulburau viața. Timpul a trecut repede și Dumnezeu ne-a păzit și ne-a ajutat să ajungem cu bine la Cristinești. Ne-am oprit pe o toloacă străjuită de o fântână bătrână, cu ciatură, lângă casa Hasdeilor care, ca și Cetatea Hotinului, străjuia partea aceasta de pământ sfânt și românesc. Într-o liniște sfântă ce o poate da numai puterea de credință trăită, apărea glasul tainic al străbunilor de prin ungherele casei Hasdeilor, care ne aducea aminte de ei și de timpurile devenite nemuritoare, ne întărea în nădejdea izbăvirii neamului nostru românesc. Și precum altădată, în vremurile de cumpănă și restriște, glasul strămoșilor servea de scut neamului, tot așa și în aceste ceasuri de grea cumpănă și moarte, noi, fiii acestui neam de același sânge și grai, vom sta la rugăciune în fața altarului sfânt și ne vom ruga: Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Dumnezeul milostivirii și a toată îndurarea, a Căruia milă este nemăsurată și iubire de oameni adânc neajunsă, la a Ta slavă cădem, cu frică și cutremur, ca niște robi nevrednici, cu umilință aducem acum mulțumire bunătații Tale, pentru binefacerile ce au fost asupra poporului român prin marea lui unire într-o singură țară românească și creștină; și ca pe Domnul Dumnezeu și Binefăcătorul Te slăvim, îți cântăm și Te laudăm. Și iarăși căzând înaintea Ta, Te rugăm, cum ai izbăvit pe strămoșii noștri de primejdii, scoate-ne și pe noi din mâinile vrăjmașilor noștri și ale tuturor ce ne fac strâmbătate. Pomenește, Doamne, pe toți eroii și luptătorii români din toate timpurile

și din toate locurile, căzuți pe câmpurile de luptă, în lagăre și închisori, pentru apărarea patriei și a credinței strămoșești și integritatea neamului românesc. Depărtează de la noi, Doamne, patima cea rea, care ne întunecă sufletele și le îndepărtează de la lumina adevărului Tău. Fă, Doamne, ca virtuțile creștinești: iubirea, credința și nădejdea să încălzească inimile tuturor și să trezească în noi dragostea către învățăturile Tale. Insuflă, Doamne, celor aleși să conducă, iubire către țara noastră cea binecuvântată de Tine, către poporul român, tuturor celor care ai binevoit și către Biserica Ta, prin care să se proslăvească numele Tău cel sfânt. Te rugăm, Doamne Dumnezeu nostru, cu lacrimi și cu durere, precum ai auzit cu bunătate rugăciunile strămoșilor, când chemau mila și ajutorul Tău, așa auzi-ne și pe noi și mântuiește-ne de primejdiile, de necazurile, înfrustrările noastre și ne scoate din mâna vrăjmașilor noștri și ne izbăvește. Că Tu ești Dumnezeu nostru, Dumnezeu milei și al îndurării și Ție mărire îți înălțăm: Tatălui și Fiului și Sf. Duh. Amin! Lacrimile erau arzătoare. Simțeam cum mă curăță de toată întinarea trupească; îmi dădeau putere și mângâiere. Erau lacrimile în care se scâldea toată durerea mea și a neamului meu, pe care o simțeam și o trăiam. Dar ele îmi dădeau și o mângâiere, care trecea dincolo de momentul durerii: era "dragostea care niciodată nu pierе", pentru acești oameni și aceste locuri. În aceste lacrimi, sfinte pentru noi, m-am îmbrățișat cu acești oameni pe care nu-i voi uita niciodată, și ne-am luat rămas bun cu nădejdea că Dumnezeu ne va da posibilitatea să ne mai întâlnim. Atunci mi-am dat seama mai bine ce înseamnă a fi preot și a lucra cu "darul lui Dumnezeu" pentru zidirea și mântuirea sufletului omenesc.

Cerul era tot îmbrobodit cu nori din care vărsa lapoviță și ninsoare. Mi-am stâmpărat foamea cu o coajă de pâine și după rugăciunea prin care am cerut mila și bunătatea lui Dumnezeu, am pornit, cu bărbăție creștină, mai departe. Drumul până la Noua Sulița (10-12 km) era plin de primejdii: soldați germani rătăciți, după bătălia de la Ulman, partizani, răufăcători. Cu ajutorul lui Dumnezeu am ajuns în Noua Sulița pe înserate. La micul popas ce l-am făcut pentru a hrăni calul, m-am trezit cu doi soldați germani, din cei rătăciți, care mi-au cerut să le dau căruța și calul, pentru a se salva. În război, și mai ales în anumite situații, legea nu mai funcționează, nici chiar conștiința. Omul devine crud, fără judecată și fără milă. Eram îmbrăcat preotește, având un suman în loc de palton, și eram ud tot. Discuția cu ei a fost grea. S-a ajuns să pună mâna pe cal, iar pe mine să mă împingă, să mă amenințe - ei aveau arme, eu îl aveam pe Dumnezeu -, dar bărbăția și hotărârea mea au învins. M-au lăsat și am plecat. Mă gândeam: cât este de necesară, pentru orice creștin în pericol,

dar și pentru un preot, care este "ostașul lui Hristos", această bărbăție creștină, care îți dă ajutorul lui Dumnezeu. A învins, cred, demnitatea mea de preot, înțelepciunea cu care le-am vorbit, argumentele, calme, pe care le-am adus și ținuta mea preoțească. Am mulțumit lui Dumnezeu și mi-am continuat drumul, să ies din Noua Sulița, un oraș vechi, cu aspect mai mult rural. După vreo 4-500 de metri am ajuns la Prut, care-mi devenise obstacol: podul era distrus. Trecerea era oprită. În fața acestui obstacol, gândeam că Dumnezeu este cu mine și mă va ajuta să trec dincolo, să mă salvez. Nu-mi mai aduc aminte acum (sunt 60 de ani de atunci), dar știu că am găsit pe un creștin, cu o dăruire deosebită, care, cu o șalupă, m-a trecut, cu căruța cu tot, pe malul celălalt. Am căzut în genunchi și am mulțumit lui Dumnezeu pentru ocrotirea și grija ce mi-o poartă. Eram și acum calm, pentru că simțeam puterea Domnului Iisus, care mă întărește.

În față aveam 8-10 km până la Herța. Șoseaua era plină de armată română și nemțească. Se auzeau focuri de armă, gălăgie, țipete, amenințări. Când am intrat în Herța, locul de naștere și al copilăriei lui Gh. Asachi, al cărui duh parcă îl străjuia, era întuneric. Herța, târgul pe care îl știam din copilărie, cu dughenile lui, cu biserica plină de măreție, unde a slujit Lazăr (Leon) Asachi, tatăl lui Gh. Asachi, și în curtea căreia el și-a petrecut copilăria, părea întunecat și trist. Ieșirea din Herța deschidea două drumuri: unul spre dreapta, pe care, la vreo 3 km se întindeau satele Proboțești și Târnuca (locul de naștere al lui Vasile Bogrea, despre care N. Iorga a spus la moartea sa, că a ajuns unul din cei mai învățați oameni ai timpului său). Celălalt drum ducea spre codrii Herței, care se întindeau departe, spre nordul Bucovinei. Distanța până la Pomârla era de vreo 13 km. Șoseaua era plină de refugiați, dar mai plină de amar și durere. Toți erau obosiți, nervoși și plini de durere pentru această retragere. Era miezul nopții când am ajuns la Pomârla, unde am găsit soția și fetița în bună stare, și ne-am bucurat. Împreună, am făcut o rugăciune de mulțumire către Bunul Dumnezeu că ne-a păzit și m-a ocrotit să ajung cu bine ACASĂ.

ÎN REFUGIU. A DOUA PAROHIE

Refugiul. Parohie provizorie

Pomârla, comună cu vreo 3600 de suflete, răspândită pe dealuri și râpi, la vreo 13 km de Dorohoi, sub poalele bătrânului codru al Herței, lângă jgheabul de apă al Jijiei, are o istorie a ei, un loc al ei între satele fostului județ Dorohoi. O pleiadă de nume ilustre ale culturii românești au venit în atingere cu această vatră. La începutul anului 1879 primește direcția nou înființatului institut "A. Bașotă" poetul junimist Samson Bodnărescu, funcționând în acest post până la moarte (1902). Deși plecat din Iași, poetul păstrează legăturile cu foștii prieteni M. Eminescu, Veronica Micle, A.D. Xenopol ș.a. La sfârșitul anului 1883 sosește în Iași, ca trimis al ziarului "Timpul", pentru a asista la dezvelirea statuii lui Ștefan cel Mare, M. Eminescu. Nu participă la festivitate, se întâlnește, în schimb, cu prietenul Ion Creangă. Împreună sau singur a trecut pe la Pomârla, într-o scurtă vacanță, vegheat cu grijă de atentul Bodnărescu. Prietenul, în onoarea poetului, a răsădit un castan, care există și astăzi. Prin Pomârla au trecut Veronica Micle, prietenă cu Eugenia Frangolea, soția lui Samson Bodnărescu, Ion Slavici, Iacob Negruzzi, Enescu, copil, însoțit de tatăl său, profesorul Ion Găvănescu, Ion Simionescu ș.a. Ce a avut acest sat, ce forțe tainice i-au adus pe acești oameni luminați aici și s-au legat de vatra lui? A avut un om. Acest om s-a numit Anastasie Bașotă, coborâtor dintr-un neam boieresc de români din Moldova, cu strămoși atestați în pomelnice și hrisoave domnești încă din secolul al XV-lea (1425). Bucurându-se de alese ranguri, hatmanul A. Bașotă deschide la 1838 cea dintâi școală cu internat pentru copiii țăranilor, clădire de zid, în picioare și astăzi. În școala sătească de la Pomârla, pe lângă cursurile teoretice și practice, se făcea și o bună educație națională. Dar Anastasie Bașotă, om luminat și cult, nu se oprește la această școală sătească ci, știind că "prin cultură și învățatură omul poate deveni util societății, pentru că numai prin lumină poate deosebi căile rătăcite de acele care conduc la adevărata cunoștință a binelui și a răului", dispune "ca din cealaltă avere a mea să se înființeze pe moșia mea Pomârla un Institut Academic cu titlul <<Institutul Anastasie Bașotă>>, compus din

toate clasele trebuitoare pentru ca un elev când va isprăvi studiile la acest Institut să fie primit în orice universitate europeană pentru învățatura vreunei științe" (*Testamentul logofătului A. Bașotă*, Dorohoi, 1930). Îmi vin în minte cuvintele Sf. Apostol Pavel: "Aduceți-vă aminte de mai marii voștri care v-au vestit cuvântul lui Dumnezeu, priviți cu băgare de seamă la sfârșitul vieții lor și urmați-le credința" (*Evr.13, 7*), cu alte cuvinte, inspirați-vă din conduita morală a vrednicilor noștri înaintași, care au știut, cu prețul jertfei lor, a ctitori pentru urmași o țară, a întemeia o școală, a făuri o cultură, a crea o epocă.

Era luni, 27 martie 1944. Norii, care acopereau cerul, cerneau pe pământ lapoviță și ninsoare fără sfârșit. Șoseaua Pomârla - Dorohoi (cca. 13 km.) era plină de refugiați, venind din Basarabia și Bucovina. Aveau fețele pline de tristețe, amărăciune și revoltă; se retrăgeau din fața puhoiului sovietic. Pe tot traseul, cât și în orașul Dorohoi, nu mai exista nici o autoritate românească, se refugiaseră din 26 martie. Cu adevărat puteai zice că ești străin și fără nici o apărare în țara ta. Am plecat din Pomârla cu aceeași cărucioară cu care am venit de la Dolineni, numai că de data aceasta eram patru: cumnatul meu, elev în clasa a 8-a de liceu, care făcea pe vizitiul, eu, îmbrăcat preotește, soția și fetița noastră, Maria, care era tare neliniștită. Am ajuns la Dorohoi cu bine. Orașul părea pustiu, fără nici un fel de viață, ca în timp de război. Gara era și ea pustie, ultimul tren plecase duminică dimineța. Nu era nici un ziar, nu se cunoștea nici un comunicat, nu aveam de unde să primim vreo știre în legătură cu marea tragedie ce se abătuse asupra neamului românesc. Când toată lumea își pierduse speranța, cineva aduce vestea că din gara Burdujeni va pleca o ultimă garnitură de tren spre București. După un moment de liniște, oamenii au început să se agite pentru a-și găsi mijloacele necesare cu care să ajungă la Burdujeni-Suceava. Am ajuns în gară cu vreo jumătate de oră înainte de plecarea trenului. Peronul era ticsit de lume de toate vârstele, o lume speriată, cuprinsă de panică și neliniște. Ce soartă tristă pentru poporul român! Nu eram pregătiți pentru asemenea situații! Aveam impresia că ne lipseau curajul și tăria sufletească! Așa cum se întâmplă după fiecare mare zguduire, după perioadele mai mult sau mai puțin lungi în care suferința și moartea au bântuit fără milă. Și noi eram așa cum eram pentru că nu ne-am împărtășit îndeajuns de puterea harică a lui Hristos și nu ne-am însușit întru totul virtuțile înaintașilor care ne-au fost lăsate ca o comoară, spre a ne da putere și tărie în drumul vieții pline de suferințe... Astfel gândeam în timpul scurt cât mai rămăsese până la plecarea trenului... și tot atunci am simțit bunătatea creștină și românească în salvarea familiei mele. În jurul meu auzeam voci: ajutați să se ridice în

tren familia părintelui! Cu mare greutate s-a urcat în vagon soția, fetița am dat-o pe geam iar eu, când trenul a fluierat de plecare, am reușit să mă prind de barele vagonului. Numai în momentele grele ale vieții poți cunoaște omul în toată complexitatea ființei lui.

În timp ce trenul ne purta spre locuri necunoscute, eu m-am retras în altarul sufletului meu și mă rugam: Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeu nostru, ai milă de noi și de poporul nostru și ne iartă nouă păcatele noastre și cu milostivire întoarce de la noi mânia Ta, cea cu dreptate pornită asupra noastră, și degrabă, ca un bun și iubitor de oameni, scoate-ne pe noi din toate necazurile și primejdiile ce au venit asupra noastră. Să nu ne lași, Doamne, pe noi în dureri, necazuri și suferințe peste puterea noastră, ci degrabă, Doamne, pe vrăjmașii noștri înțelepțește-i și de la răutatea lor întoarce-i! Amin! După rugăciune, gândul mi s-a oprit la cuvintele înțelepte ale bătrânului nostru Patriarh Nicodim, când a început războiul: "Acum s-a coborât mânia lui Dumnezeu pe pământ"! Cât erau de adevărate și noi le trăiam din plin! După vreo 24 de ore de mers, trenul a ajuns cu bine la București. Cu greu ne-am dat jos, ne-am dezmoșțit și am mulțumit lui Dumnezeu pentru grija ce a avut de noi. Nu-mi mai aduc aminte cum am ajuns în casa unchiului meu, maiorul Anton Popovici, întors rănit de pe front. Era un om al datoriei, cu voință fermă și curaj. În discuțiile avute cu el îmi spunea că războiul pe care îl trăiam cu toții era un rău, dar că există rele și mai mari: pierderea independenței naționale și a onoarei. Îmi vorbea despre cum am fost atacați și loviți mișelește, cum ni s-a luat, fără nici un drept istoric și uman Basarabia și o parte din Bucovina cu ținutul Herța, fapt care ne-a târât în război. Era un soldat al României, care în momentul critic al vieții naționale la care se ajunsese, simțea și trăia datoria omului de a iubi, a onora și de a sluji Patria până la jertfă. În casa unchilor mei Anton și Lucia, trei zile cât am stat, am simțit iubirea puternică și sănătoasă care m-a înălțat și mi-a întărit curajul și demnitatea, spre îndeplinirea chemărilor conștiinței mele, spre a fi mai activ, mai curajos în activitatea ce îmi stătea înaintea.

În ziua de 3 aprilie 1944, când țara era răvășită de furia războiului, ne-am luat rămas bun de la ei, mulțumindu-le pentru dragostea arătată și am plecat spre parohia Nucșoara (comuna Sălașu de Sus, jud. Hunedoara), așezată la poalele munților Retezat, într-o zonă montană de o deosebită frumusețe. Aici trăiau oameni buni și pașnici, împăcați cu Dumnezeu și cu ei înșiși. Păstoritul, creșterea vitelor și preocupările zilnice legate de gospodărie îi făceau să fie mai puțin interesați de ce se întâmplă în țară și în lume. Pe primul plan era viața lor liniștită, cu ocupația strict gospodărească, de unde își câștigau cele necesare traiului,

cu care erau mulțumiți, liniștiți, și împăcați. Preotul parohiei era Gavril Zob, coleg de facultate și prieten. Întâlnirea a fost emoționantă. Discuțiile s-au purtat în jurul războiului. Concluzia era cam asta: războiul se va termina într-un fel sau altul, dar ceea ce ne interesa atunci mai mult era pacea așteptată de o lume întreagă. Cum va fi această pace, după ce legi se va încheia? Va fi ea în stare să înlăture agresivitatea unor popoare care amenințau viața și interesele legitime, cât și drepturile istorice ale altora? Toate acestea le vom vedea și le vom trăi în scurt timp. Dar ceea ce nu ne dădea pace în adâncul ființei noastre, era o altă întrebare: eram noi pregătiți, din toate punctele de vedere, să facem față vremurilor care urmau să vină, după această nenorocire, atât ca slujitori ai Bisericii noastre cât și ca cetățeni ai Patriei noastre? Răspunsul nu era decât unul: trebuia să știm și să fim în stare a ne apăra credința strămoșească și sufletul nostru creștin și românesc.... M-am spălat și l-am rugat să intrăm în biserică și, împreună, să ne rugăm.

În bisericuța de lemn, veche de un veac, ne-am rugat pentru iertarea păcatelor, pentru izbăvirea Patriei, pentru ostașii noștri, pentru poporul nostru cel binecredincios și pentru profesorii noștri care ne-au luminat și ne-au pregătit pentru viață. Ce înnoire sufletească simțeam, ce renaștere în duh se petrecea în sufletul nostru prin căință în astfel de clipe de rugăciune! În rugăciune am simțit darurile pe care le doream și ne rugam pentru ele: bucurie sufletească, pace, îndelungă răbdare. Simțeam, încă o dată, că în fața greutăților vieții nu putem trăi fără lumina lui Hristos, fără iubirea și fără ajutorul Lui. Gândeam, în liniștea bisericii, că viața trăită numai în lupte, numai în dureri și lipsuri, nu este o viață plăcută, ci o nemiloasă condamnare și ispășire. Viața adevărată creștină, care vrea să biruie greul, să se înalțe și să guste bucuriile adevărate din această lume, trebuie pusă, prin rugăciune, în permanentă legătură cu Hristos-Domnul, de la care ne vin izbăvirea și mântuirea noastră. Nu putem tăgădui, nici unul dintre noi, că nu există în sufletele noastre dorința de a preamări pe Dumnezeu, de a gândi drept, de a simți frumos, dorința după pacea adevărată și, mai presus de toate, dorința de a dovedi prin faptele noastre că suntem creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu; dar parcă ar exista în sufletele noastre și abisuri întunecate în care sunt aruncate toate gândurile și sentimentele noastre bune și ele nu mai pot ieși la suprafață din cauza adâncimilor. Ispitele și greutățile acestei lumi, răutatea, nedreptatea, mândria, lăcomia noastră țin sub încuietori grele tot ce este frumos, bun și chiar sfânt în noi, ca să nu se ridice la suprafață și să ne fie bine. Domnul Iisus are, însă, puterea să slobozească de sub greutatea încuietorilor tot ce este bun, frumos și

prețios în ființa noastră. Să venim la El și să-L rugăm! Și mereu să ne rugăm lui Hristos, când suntem supărați, bolnavi, copleșiți de griji sau dureri, când iertăm sau cerem să fim iertați, când ne bucurăm sau facem bucurii altora. Cred că nu este bucurie mai mare pentru un creștin, în lumea aceasta nestatornică, decât să poată câștiga, prin rugăciune, pe Mântuitorul în sufletul său, în viața sa, în casa sa, în lucrarea sa. Să ne rugăm! Să înghițim amarul, să învingem necazurile, căci "în lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea" (Ioan 16,33). Cu aceste gânduri m-am trezit pe poteca din fața bisericii, de unde puteam admira, împreună cu fratele meu de preoție Gavril, acele locuri liniștite și binecuvântate de Dumnezeu.

Era miercuri, 5 aprilie 1944. Trecuseră doi ani și jumătate de război, plini de jertfe, suferințe și morminte. Neamul românesc fusese chemat din nou să confirme, în fața lumii, vitalitatea sa milenară și eroismul în lupta pentru unitatea națională. Dar războiul, pe care l-am pornit la chemarea mormintelor străbune, a duhului voevozilor, la strigătul fraților noștri umiliți, deportați și schingiuiți de "hidra roșie", cum i se zicea atunci, care așteptau salvarea prin noi, frații lor, a luat o nouă întorsătură. Românii autohtoni din Basarabia și nordul Bucovinei, din falnicul trunchi românesc despicat din nou prin înaintarea armatelor sovietice erau siliți - într-o jalnică învălmășeală - să ia drumul pribegiei. Părăseau cămine, altare și morminte străbune, precum și truda unei întregi vieți sbuciumate. Lăsau în urmă locuri dragi, cu păduri întinse și ape domoale, cu frumoasele și ciudatele mori de vânt, cu câmpiile acoperite, vara, de holde mănoase; lăsau în urmă bătrâna și străvechea cetate a Hotinului, strajă a pământului strămoșesc în care dormeau deopotrivă apărătorii graniței și năvălitorii. Nimeni n-ar putea să descrie starea lor sufletească. Doar codrii falnici ai Bucovinei prin tânguirea și plânsetul lor, așezările cu bisericile și cetățile lor, câmpiile basarabene și murmurul apelor puteau exprima starea sufletească de care erau stăpâniți în acele momente.... Așa gândeam când soția colegului mă invită la masă. Am intrat în casa plină de lumină și sfințenie. Presbitera Didina, învățătoare de profesie, era o gospodină neîntrecută. Pe masă ne așteptau ciorbă de bureți, mâncărică de bureți, mâncare de prune, compot, fructe. Rugăciunea pentru masă a fost rostită de stăpânul casei, preotul Gavril, binecuvântarea mesei mi s-a oferit mie, ca o cinste care i se cuvine musafirului. Am mâncat cu poftă și plăcere din toate câte ceva. Ne simțeam într-o siguranță plăcută și harică. Soția mea își recăpătase vigoarea și liniștea sufletească. Fire sensibilă, tăcută și interiorizată, în durerea vremii se refugia în lumea ei interioară, unde își găsea liniștea și

de multe ori, bucuria vieții. Fetița noastră, Maria, împlinise nouă luni; liniștită, plină de viață începea să gângurească cel mai drag cuvânt - mama -, spre bucuria și dragostea noastră. După ce ne-am odihnit, l-am rugat pe părintele Gavril să mergem prin sat, să-l văd și să-l cunosc mai bine. Un aer rece de primăvară întârziată mă trezea și-mi dădea putere să admir aceste locuri atât de frumoase și de liniștite, locuite de oameni vechi, care au știut să le stăpânească și să le valorifice prin munca lor cinstită și sfântă. Ne-am întors acasă discutând despre istoria și obiceiurile locului, ai cărui oameni au știut să plămădească un crâmpei în cronică neamului românesc. După cină și rugăciunea de seară am meditat la cuvântul Psalmistului: "Mare ești, Doamne, și minunate sunt lucrurile Tale, și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale".

Joi, 6 aprilie, era o zi plină de soare de primăvară. În acea zi, părintele Gavril avea de făcut, printre altele, și o înmormântare a unui creștin în vârstă, la care am fost și eu invitat să slujesc. La ora 10 dimineața ne-am prezentat la casa mortului pentru a oficia slujba creștină. Slujba propriu-zisă, pentru creștinii ortodocși, este aceeași, însă obiceiurile legate, în special de înmormântare, diferă de la o localitate la alta. În fața sicriului așezat pe o scândură nouă de brad, am început slujba cuvenită. După terminarea acelei părți din slujbă, înainte de plecarea la biserică, pentru prohod, timp de vreo două ore rudele, prietenii, cunoscuții celui decedat și-au luat rămas-bun de la el. Copiii, nepoții și toți ceilalți se prezentau, pe rând, la sicriu. Fiecare atingea cu fruntea capul mortului și, într-o șoaptă ca de rugăciune scaldată în lacrimi, îi spunea necazurile lui și ale familiei, povestea unele întâmplări legate de viața decedatului și încheia cu un fel de declarație optimistă privind viitorul, după care urma: "nu te vom uita niciodată" și "ne vom ruga pentru sufletul tău". M-a impresionat liniștea cu care se desfășura acest ceremonial. Fără țipete, fără bocete, fără gălăgie, toate într-o șoaptă înlăcrimată care te pătrundea până în adâncul sufletului. La biserică, după prohod, le-am vorbit despre om, făptura lui Dumnezeu, pentru care Acesta l-a trimis pe Fiul Său cel Unul Născut: "Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul său cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (*Ioan 3, 16*). Le-am vorbit despre credința creștină, "care este lucrătoare prin iubire" (*Galat.5, 6*). Ea este condiția principală în actul mântuirii, calea prin care primim harul divin, oferit prin Hristos, pentru a conlucra cu El prin faptele cele bune. Le-am spus că multe sunt binefacerile pe care le-am primit noi, oamenii, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos. El ni l-a făcut cunoscut pe Dumnezeu cel adevărat, El ne-a răscumpărat prin jertfa Sa din robia păcatului, prin El

am aflat prețul sufletului și înțelesul înalt al vieții noastre. Toate aceste daruri dumnezeiești pot fi înmănușiate sub un singur nume: viața veșnică, adică mântuirea sufletului nostru. Le-am explicat ce este mântuirea și cum fiecare dintre noi este chemat de Hristos să-și realizeze mântuirea prin credință, fapte bune și harul lui Dumnezeu.

Duminică, 9 aprilie, am săvârșit împreună Sf. Liturghie. Era duminica a V-a din Postul Mare, când Evanghelia zilei pune în fața ochilor noștri sufletești: slujire și jertfă. În explicarea Sf. Evanghelii am plecat de la acest fragment: ...“Fiul Omului va fi predat arhierilor și cărturarilor; și-L vor osândi la moarte și-L vor da în mâna păgânilor. Și-L vor batjocori, și-L vor scuipa, și-L vor biciui, și-L vor omorî, dar după trei zile va învia” (*Marcu* 10, 33-34). La rostirea acestor cutremurătoare cuvinte, peste fața Domnului se așterne o tristețe adâncă. E trist și îngrijorat Domnul, nu atât pentru suferințele și umilirea fără margini, prin care El, Fiul lui Dumnezeu, avea să treacă, nu peste mult timp, cât mai ales pentru soarta amară a aceluiași popor îndărătnic și necredincios, pe care, cu atâta dragoste îl slujise și din cauza căruia, drept răsplată, avea să pătimească atât de cumplit. E trist și abătut Domnul și pentru soarta viitoare a tuturor acelor oameni și creștini pentru care patimile și jertfa Sa pe cruce aveau să fie zadarnice. Deodată, însă, aceste gânduri adânci și pline de îngrijorare ale Domnului sunt întrerupte de cererea tinerilor apostoli Iacob și Ioan: "Dă-ne nouă să ședem unul de-a dreapta Ta și altul de-a stânga Ta, întru slava Ta" (*Marcu* 10,37). Preocupările și gândurile celor doi apostoli nu se dezlipiseră încă definitiv de cele trecătoare. Socotind pe Învățătorul lor ca pe un puternic și nebiruit Mesia pământesc, ei se pregătesc să-i ceară ranguri și locuri de înaltă ședere în marea împărăție pământească pe care își închipuiau că avea să o întemeieze Iisus. Drept răspuns la această cerere, pe cât de neașteptată, pe atât de nesocotită, Mântuitorul îi dojenește cu blândețe: "Nu știți ce cereți!" (*Marcu* 10, 38). Cuvintele Domnului: "Nu știți ce cereți" sunt actuale și astăzi, căci cererile, dorințele, aspirațiile și năzuințele multora dintre noi nu sunt mai presus decât ale celor doi apostoli în acele momente de slăbiciune. Prea mult alergăm după cele pământești și prea puțin după cele cerești; prea mult ne căutăm și îngrijim trupul și prea puțin sufletul. În această goană nebună după cele pământești și trecătoare uităm că "viața trupului, după cum spune Fericitul Augustin, este sufletul și viața sufletului este Dumnezeu și precum trupul moare dacă își pierde sufletul, tot astfel și sufletul moare dacă îl pierde pe Dumnezeu". Cu alte cuvinte, cel ce vrea să stea la loc de frunte trebuie să aibă tărie sufletească și voință de a sluji tuturor cu răbdare, fără cârtire, până la jertfire de sine.

"Că și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească și să-și dea viața răscumpărare pentru mulți" (Marcu 10,45). În lumina acestui adevăr dumnezeiesc despre slujire și înțâietate, Mântuitorul a fixat pentru toate veacurile că cel ce urmărește puterea și stăpânirea, trebuie să îndeplinească mai întâi toate condițiile, să aibă tăria sufletească de a sluji cu dragoste pe aproapele său și de a fi gata oricând să se jertfească pentru el. Pilde strălucitoare de slujire și jertfă pentru Hristos și aproapele ne dau mucenicii și martirii, ale căror chipuri mărețe împodobesc atât de minunat istoria creștinismului. Pilde luminoase de slujire necondiționată și jertfă pentru Biserică, Neam și pământul strămoșesc ne dau toți eroii și ostașii noștri, care se jertfesc pe câmpurile de luptă. Prin viața și faptele noastre de fiecare zi, de fiecare ceas, să fim la înălțimea jertfei lor. Cu aceeași dragoste și credință să ne slujim cu toții Biserica și Patria și, dacă va fi nevoie, să fim hotărâți "a ne pune chiar sufletul" pentru ele. Așa făcând, vom binemerita cinstea cuvenită, atât aici, pe pământ, din partea Neamului, cât, mai ales, dincolo de mormânt, din partea lui Dumnezeu... Toate acestea le spuneam creștinilor adunați în bisericuța de lemn din Nușoara, într-o zi tristă de primăvară... După terminarea Sf. Liturghii, mi-am luat rămas bun de la creștini, mulțumindu-le pentru dragostea pe care mi-au arătat-o. Le-am mai spus că numai credința și nădejdea în Dumnezeu ne vor izbăvi în acele vremuri grele de război, ne vor ușura și vom putea mărturisi împreună cu Apostolul Pavel: "Nimeni nu ne va putea despărți de dragostea lui Dumnezeu în Iisus Hristos, Domnul nostru".

Venind acasă după Sf. Liturghie, buna presbiteră Didina ne-a invitat la masa încărcată cu bunătăți: fasole prăjită, mâncărică de cartofi cu castraveți, prune, mere coapte, nuci... După ce ne-am ospătat și odihnit puțin, l-am rugat pe părintele Gavril să se obosească pentru mine și să mai mergem o dată în sat pentru a vizita cât mai multe familii, la întâmplare. La întrebarea lui: pentru ce vreau aceasta, i-am răspuns că doresc să-mi fac o părere cât mai reală în legătură cu viața de familie și, în special, cu creșterea și educarea copiilor. Vizitând mai multe familii, am văzut că majoritatea erau binecuvântate de Dumnezeu cu copii mulți, sănătoși și frumoși. În creșterea și educarea copiilor, femeia creștină, mama, avea rolul hotărâtor. Ea era aceea care aprindea candela virtuților în familie, și păzea cu strășnicie să nu se stingă. Am asemănat munca și responsabilitățile unei mame cu vitejia soldatului în luptă, pentru că ceea ce soldatul unei țări câștigă pe front cu sângele său, se păstrează după război prin forța vie a copiilor țării, care vor lucra și stăpâni pământul strămoșesc, vor crea un crâmpei de istorie. Casele erau mici, ca de munte, dar odihnitoare, și ceea ce m-a impresionat era atmosfera creștină,

plină de liniște și pace duhovnicească. Căminele acelor familii erau ca niște oaze odihnitoare, cu izvoare de puteri înnoite, atât pentru bărbat, dar mai ales, pentru copii. Copiii păreau oțeliți, uniți, plini de dragoste unii față de alții. Eram încredințat că ei constituie un sprijin în necazurile și osteneala de toate zilele ale părinților, dar și o mângâiere și o bucurie a vieții lor de viitor. După părerea mea, oamenii din Nucșoara nu erau înzestrați cu prea multă învățătură, dar întreaga lor viață era trăită, influențată și transformată de adevărurile creștine. Mi se părea că voia lor devenea una cu voia lui Dumnezeu și se arăta în afară în fapte bune, de milostivire, de bunătate, de îndelungă-răbdare; dar, mai ales, pacea sufletească îi stăpânea. Ne-am întors acasă încărcăți sufletește de frumusețea locurilor, dar și de liniștea și pacea duhovnicească a oamenilor, într-o lume atât de tulbure. Pe drum, îi spuneam părintelui Gavril că de această pace sufletească avem cu toții nevoie pentru a putea răzbi în aceste timpuri pline de ură și moarte, iar prin noi, scumpa noastră patrie să aibă o temelie sănătoasă, un reazem puternic. După cină, ne-am retras în camere, fiecare cu gândurile și speranțele lui. Rugăciunea de seară mi-am încheiat-o astfel: Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, care odinioară ai venit prin ușile încuiate în mijlocul apostolilor tăi, zicându-le: "Pace vouă!", coboară și acum, Doamne, în sufletele noastre tulburate, dându-ne pacea Ta cea sfântă. Amin!

Luni, 10 aprilie, ne-am sculat odihniți și întăriți sufletește, cu voie bună, gata de drumul spre Vâlcea. Soția și, mai ales, fetița, îmbujorate de aerul rece de munte și de tihna acelor locuri, erau vesele și tare ar fi vrut să rămână la Nucșoara, la familia preotului Gavril, până ce timpurile se vor fi așezat. Dar trebuia să plecăm. Le-am mulțumit pentru dragostea frățească cu care ne-au primit și ne-au ospătat. Ne-am rugat împreună pentru paza și ocrotirea noastră și am terminat cu: "Doamne al puterilor și al dreptății, ascultă rugăciunea noastră și a neamului nostru și scapă România din strâmtoarea în care a ajuns și o izbăvește și fă-o, Doamne, Țară fericită, liberă și înfloritoare". Gara era aproape. În trenul de munte, "măgăoaia", cum i se spunea, am urcat cu întreaga familie, pentru a merge la Râmnicu Vâlcea, locul destinat pentru refugiații din Hotin. Vagoanele mici, ca la un tren de munte, erau pline de oameni: muncitori, femei, tineri. Pe fețele lor uscate și obosite, se citea durere, suferință, dar și o speranță de pace și încredere în viitor. Speram, cu toții, la zile mai senine, mai bune, în care Țara să ne fie reîntregită, iar noi să ne putem trăi viața în liniște, pace netulburată de nimeni. Dar toate acestea nu erau pe măsura puterilor noastre, astfel încât ne rămânea o singură mângâiere sufletească: "Facă-se voia Ta, Doamne!" Nădăjduind mila lui Dumnezeu în izbăvirea

și ajutorul nostru, al tuturor, sufletele se mai linișteau. Trenul își deschidea drum prin locuri frumoase, cu aceiași oameni plini de încredere în viitorul lor și al Țării. Asemenea neam nu se teme decât de Dumnezeu și nu-și poate pierde cumpătul și nădejdea în orice situație s-ar afla. A lui va fi biruința. Trebuie să ne trăim viața noastră în așa fel, încât să putem mărturisi în fața lumii și a lui Dumnezeu că "noi nu suntem (fii) ai îndoielii spre pieire, ci ai credinței spre dobândirea sufletului" (*Evrei* 10,39). Cu aceste gânduri în murmur de rugăciune, m-am trezit pe peronul gării Rm. Vâlcea. Orașul părea, la acea vreme, un loc liniștit, dar plin de viață. Lumea își urma drumul ei, căci istoria nu cunoaște oprire. Ea merge mereu înainte, căci stă sub impulsul vieții și al progresului. Din această cauză, toate generațiile și toate popoarele conștiente de menirea lor se străduiesc, zi de zi, să-și potrivească pasul cu pasul vremii, indiferent ce greutăți le stau în față.

În Râmnicu Vâlcea funcționa centrul de primire și repartizare a refugiaților. M-am prezentat cu familia, ne-au primit și ascultat cu multă atenție și dragoste și am fost repartizați în localitatea Dobriceni, plasa Horezu, județul Vâlcea. Era seară. Nu mai puteam pleca - soția și fetița erau obosite. Am rămas peste noapte în oraș, într-o cameră ce ne-a fost pusă la dispoziție. A doua zi am plecat spre Dobriceni, locul șederii noastre până când ni se va rezolva situația de refugiați. Localitatea Dobriceni (astăzi face parte din comuna Stoenști, jud. Vâlcea) se găsea la vreo 15 km de Rm. Vâlcea, pe șoseaua ce lega orașul de Horezu, și făcea parte din salba de sate (Bărbățești, Stoenști ș.a.) răspândite printre dealuri și pe la poalele munților. Priveam dealurile din fața mea, și vedeam dincolo de ele crestele aprinse ale muntelui, în lumina soarelui de aprilie. Erau locuri frumoase, pline de lumină și pace, cu oameni buni și vrednici, dar plini de durere, fiindcă trăiau foarte greu. Sătenii se ocupau cu cărăușia, munceau la pădure, prelucrau lemnul, confecționau diferite obiecte folositoare în gospodărie, pe care le dădeau la schimb, pe porumb. Aproape fiecare gospodar avea o căruță cu coviltir cu care ajungea, cu marfa, până spre Caracal, de unde se întorcea cu porumb.

În parohia Dobriceni erau două biserici în care se slujea și una în construcție, iar preoți, trei. M-am prezentat și le-am spus că doresc să slujesc în biserica lui Hristos, pentru mine și pentru neamul meu, ca Domnul Dumnezeu să se aplece asupra durerilor unei vieți chinuite și să ne izbăvească, să găsim reazimul și odihna dorită, să putem grai împreună cu apostolul: "Și noi am cunoscut și am crezut iubirea pe care Dumnezeu o are către noi" (*I Ioan* 4,16). Preoții s-au arătat plini de înțelegere și dragoste față de mine și familia mea.

Am fost găzduiți la o familie binevoitoare, Bucura și Ion Popescu, care au arătat întotdeauna, cât am stat la ei, semne evidente de adânc altruism, de dragoste sfântă, de trăire creștină. Au trecut mulți ani de atunci, dar nu pot uita fapta lor, sfântă pentru noi atunci, care le dădea bucuria să trăiască din bucuria noastră. Printre exploziile ucigătoare ale războiului sângeros, care era încă în desfășurare, iubirea aceasta, forță vitală adânc lucrătoare, ne deschidea sufletele unul către altul, ne transforma, prin căldura ei, într-o adevărată, mare familie. În mijlocul vremilor pe care le trăiam, gândeam că parabola Samarineanului milostiv era cea mai frumoasă și actuală chemare a lui Iisus Hristos. Ea ne arăta, tuturor, că iubirea nu este teorie, vorbă frumoasă, ci faptă de dăruire generoasă, nelimitată, pentru aproapele nostru. În dragostea creștină nu se socotește mărimea darului, ci sufletul pe care îl pui pentru bucuria celui în suferință. Știam că Domnul Iisus este cu noi când, în orice împrejurare, cu inimă creștină arătam îndurare, blândețe și bunătate, și chiar spirit de jertfă. Bunătatea pe care o primeam era pentru noi ceea ce este lumina și căldura soarelui pentru flori. Era, pentru vremea aceea, ca și pentru toate vremurile, o floare cu rădăcini în grădina raiului. Creștinul bun ajută pe cel căzut în suferință, este îndelung răbdător și blând pentru că vede în fiecare "căzut" un chip al lui Dumnezeu. Un lucru știu cu certitudine, că atunci, ca și acum, ceream cu mare însetare: mai multă iubire, mai multă bunătate, mai multă înțelegere, mai mult suflet creștin! De veacuri, iubirea îmbrăcată în lumină și căldură, ce-o arătam aproapelui este și rămâne o chemare a lui Hristos, pe care împlinind-o, ne va împodobi viața și vom dovedi că suntem, cu adevărat, ucenicii lui Hristos.

În starea în care mă găseam atunci, activitatea mea se mărginea la Sf. Liturghie și la predică, din când în când, la câteva conferințe în cadrul căminului cultural. Mai importantă era, poate, ieșirea mea în mijlocul oamenilor când erau adunați, de obicei de sărbători, în fața bisericii, a școlii sau în mijlocul satului, pentru a le face lecturi din Sf. Scriptură, aplicându-le la viața pe care o trăiam cu toții în acele zile. Am păstrat din acei ani ai pribegiei mele amintirea acelor lecturi făcute la Dobriceni, care au avut o influență reală și poate hotărâtoare în îndrumarea vieții moral-creștine a acelor oameni. De asemenea, nu am uitat întâlnirile cu tinerii satului, cărora le vorbeam despre anumite reguli de viață morală, căci doream ca acestea să rămână o călăuză fermă a vieții lor. La biserică am ținut mai multe predici în fața credincioșilor. Îmi amintesc cu drag de Duminica Tomii din anul 1944, când am ținut eu predica. Sbiectul era: Pace vouă! Printre altele, am spus: ...După dumnezeiasca sărbătoare a Învierii lui Hristos, care a adus bucuria ridicării, regenerării, a mântuirii

omului, cu ce am putea mai potrivit să întâmpinăm duminica de astăzi decât cu cuvintele Mântuitorului care, după înviere a zis apostolilor Săi: "Pace vouă!" (*Ioan 20,26*). Ce bună și sfântă e pacea! Câte lucruri bune se pot înfăptui când ea stăpânește, deopotrivă, și în cabinetele conducătorilor popoarelor și în cea din urmă colibă a săracului. Hristos, Domnul nostru, care este Adevărul, Dreptatea, a venit în lume ca să aducă pe pământ pacea: "Pentru că Dumnezeu nu este al neorânduiei, ci al păcii" (*I Corint. 14,33*). În clipa nașterii Lui, s-a auzit cântare îngerească: "Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire" (*Luca 2,14*). Astfel îl aflăm pe Mântuitor semănând sămânța iertării, a milei, dreptății, adevărului, care toate aduc omului pacea. Să ne aducem aminte de cuvintele Domnului Iisus înainte de Înălțare: "Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă" (*Ioan 14,27*). Mântuitorul a lăsat apostolilor săi, nouă și lumii întregi, în învățătura Sa divină, pacea Sa! În viața aceasta plină de ispite, în care omul se frământă pentru a se ridica peste ceilalți, ce ne poate aduce nouă sfânta pace, dacă nu faptele noastre? Să luăm aminte la îndemnul Sf. Apostol Pavel, care zice: "Desăvârșiți-vă, mângâiați-vă, fiți uniți în cuget, trăiți în pace și Dumnezeu dragostei și al păcii va fi cu voi" (*II Corint. 13,11*). Am continuat: Pacea e rodul adus creștinului de faptele sale. Faci bine, ești liniștit, mângâiat, ești împăcat cu conștiința, deci ai ajuns la pace. Faci rău, judecătorul nepărtinitor - conștiința - te mustră dimineața și noaptea, deci îți lipsește liniștea, nu ai pace. Și oare după ce vom cunoaște pe omul sau creștinul adevărat, dacă nu după liniștea, pacea sa, după inima sa? Nu s-a văzut să fie cineva care să fi dorit pacea lui Hristos și să nu fi fost bun creștin și om de omenie. Așa a fost de când e lumea, pentru că însuși Hristos a spus popoarelor: "Ferițiți sunt făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema" (*Matei 5,9*).... Priviți în jur și veți vedea cum în familiile creștine, în care este pacea lui Hristos, cât de bine încap la aceeași masă bunicii, părinții, copiii, nepoții și străinii, iar unde nu este pace, nu încap la masă nici tată cu fiu, nici mamă cu fiică, nici frați cu surori, căci nu se nevoiesc "a păzi unitatea Duhului, întru legătura păcii" (*Efeseni 4,3*). Unde veți vedea o casă liniștită și mulțumită, acolo să știți că pacea lui Hristos e întipărită în mintea și inima fiecărui membru al familiei. Numai pacea lăuntrică a tuturor semenilor, înțelegerea cea creștină, care este deasupra legilor omenești, ne înalță, dă sensul vieții adevărate. Însă acolo unde pacea lui Hristos lipsește, unde înțelegerea și frățietatea oamenilor nu există, acolo unde în loc de pace e răzvrătire zilnică, acolo unde în loc de Hristos s-a încuibat diavolul, acolo este pieire, amărăciune, ură, răutate și cădere fără de sfârșit, pentru că cei răi

"nu cunosc drumul păcii și pe urmele lor nu-i nici o dreptate, cărările lor sunt întortocheate; și cine pornește pe ele nu știe de pace" (*Isaia* 59,8). Câte popoare au biruit pentru că s-au înălțat pe temelia păcii lui Hristos, și câte s-au șters de pe fața pământului, în urma neînțelegerilor și răzvrătirilor! Pentru aceasta, Biserica vă întâmpină astăzi cu cuvintele Mântuitorului: "Pace vouă"! De această pace sufletească avem cu toții nevoie ca să putem fi mulțumiți și fericiți, căci zice Sf. Apostol Pavel: "Drept aceea să urmărim cele ale păcii și cele ale zidirii unuia de către altul" (*Romani* 14,19). Astăzi, când prăznuim adevărarea dumnezeieștii învieri prin Apostolul Toma, care a pipăit rănile și a pus mâna în coasta stăpânului său și al nostru, al tuturor, vă îndemn să aveți în vedere cuvintele Domnului Hristos, care ne aduc pacea și liniștea de care avem atâtă nevoie. Vă aduc aminte și vă îndemn să păziți pacea lui Hristos, ca să aveți fiecare bucurie, mulțumire în această viață, iar Patria noastră, care trece acum prin zbucium și durere, să aibă în noi o temelie sănătoasă, și un reazim de nădejde. Niciodată, poate, omenirea nu a dorit mai cu ardoare pacea, ca azi! Am încheiat cu rugăciunea: Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru care odinioară ai venit prin ușile încuiate în mijlocul apostolilor Tăi, zicându-le: Pace vouă!, coboară acum și în sufletele tulburate ale omenirii, sălășluind pacea Ta cea sfântă, Amin!

În mare, aceasta a fost activitatea mea în Dobriceni până în ziua de 15 august 1944, când s-a sfințit bisericuța cu hramul Adormirea Maicii Domnului, din satul Budurăști. Satul Budurăști, cu vreo 30 de familii, era la 2-3 km de centrul comunei Dobriceni, la margine de pădure, pe malul unei ape. Oamenii erau gospodari, parcă mai înstăriți, mai vioi, mai dornici de a ști mai mult, față de cei de la centru. În ziua de 15 august s-a făcut sfințirea bisericii de către arhiereu și protopopul de R.Vâlcea. Protopopul Ionescu Cheia a propus arhiereului și preoților din Dobriceni să-mi încredințeze mie, spre slujire, această bisericuță, până ni se va clarifica situația. Eram bucuros și fericit că voi avea un lăcaș sfânt - Biserica - în care voi săvârși Sf. Liturghie, care este prelungirea jertfei de pe Golgota a Domnului Iisus Hristos.

Eram și sunt conștient că ne putem întâlni cu Hristos pe multe căi. El este prezent ca Dumnezeu în Univers. El este prezent în istorie, ca cel ce conduce nevăzut destinul, ca providență. Prin amintirea permanentă a învățăturilor și minunilor Sale, pe care ni le păstrează Sf. Evanghelie, trăim veșnic cu El. Dar prezența Sa cea mai desăvârșită și reală este în timpul Sf. Liturghii, în momentul transsubstanțierii când, din nemărginită iubire, El li se oferă oamenilor ca "pâine cerească prin Taina cuminecăturii" (Împărțășania). De aceea, prin Sf. Liturghie, lumina și

căldura Sf. Duh lucrează neconținut pentru sfințirea sufletelor noastre. O, Doamne! Cât eram de fericit în acele clipe, când mi s-a încredințat să săvârșesc cele 40 de liturghii, cum era obiceiul, în acea bisericuță plină de lumină și de sfințenie! Sf. Liturghie, focar divin, împreună cu predica misionară care încheia slujba, și diferitele sfaturi necesare în vremurile pe care le trăiam atunci au umplut bisericuța cu sufletele creștinilor, dornici de cuvântul lui Dumnezeu, dar au umplut și sufletul meu dornic de a lucra în ogorul Domnului. Timpul greu de război pe care îl trăiam îmi impunea o foarte serioasă abordare a misiunii preoțești și a rostului nostru în lume. Trebuia să căutăm și să descifrăm din tumultoasele rostogoliri ale evenimentelor, suportul moral prin care se mențin veșnic la suprafață principiile valabile ale creștinătății salvatoare, iar pe de altă parte, să stăvilim curentele potrivnice care ne-ar contesta valabilitatea misiunii și a prezenței noastre în istorie. În timpul cât am stat la Dobriceni (aproape un an), am lucrat în așa fel ca să las o adâncă urmă duhovnicească în toți acei care m-au ascultat, care mi-au devenit fii sufletești prin duhovnicie, cu încredințarea că am deschis o cale duhovnicească pe care mulți vor umbla și vor lucra în lumina mântuirii prin Hristos.

Gândeam: suflul dragostei de neam și lege strămoșească, ce răzbătea din adâncuri de istorie trebuia întreținut și amplificat la dimensiunile vremurilor ce au venit și pe care țara și obștea românească trebuia să le trăiască silit, fără voie. Iată idealul pentru care trebuia să ne stăruim fiecare acolo unde eram chemați să punem în slujirea binelui talanții cu care am fost dăruți. Cu aceste gânduri slujeam, predicam, spovedeam, căutam să creez o viață vie, creștină și românească, plină de lumină și har în comuna Dobriceni, când m-am trezit cu ordinul Mitropoliei Moldovei și Sucevei, refugiată la Govora, prin care eram anunțat că sunt numit preot la parohia Belcești II, jud. Iași, cu data de 1 martie 1945. Și de data aceasta, despărțirea nu a fost ușoară, nici pentru mine, nici pentru creștinii din Budurăști- Dobriceni. În scurtul timp cât am stat în mijlocul lor, s-a creat între noi o relație vie și activă, creștină, românească. Împreună am aflat în cuvântul Sf. Evanghelii temeiul vieții noastre morale, care nu se reduce doar la o simplă învățătură transmisă ca atare, ci reprezintă cuvântul lui Dumnezeu, în care adevărul dumnezeiesc se afirmă cu tărie și se impune prin faptele noastre, prin viața noastră de toate zilele. Izvorând din persoana vie a Mântuitorului, faptele și poruncile ce ni se transmit prin sfintele cărți ne apar mai clare, mai obligatorii, mai sfinte, cu ocazia slujirii liturgice, când descoperim, cu adevărat, lucruri dumnezeiești pe care ființa noastră omenească le dorește.

Prin Sf. Liturghie trăim minunile consemnate în Sfintele Evanghelii, care ne privesc direct, ca și cum s-ar săvârși atunci pentru noi. În centrul Sf. Liturghii se găsește Hristos cel înviat, iar centrul vieții morale și sfinte se află în minunea Învierii Domnului. În Sf. Liturghie, mai ales prin împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului, îl primim pe Hristos cel viu și veșnic, primim adevărul învierii Lui, "trecem din moarte la viață", ceea ce înseamnă că trebuie să ne reînnoim concepția despre viață și felul de a fi, să ne modelăm viața, idealurile și dorințele după poruncile lui Hristos. Prin moarte și înviere - pe care le trăim prin Sf. Liturghie -, Hristos schimbă condițiile de existență în care trăim ca oameni, ne dă posibilitatea zidirii unei vieți noi, a unei morale noi, în Hristos, cum nu a mai fost cunoscut până la El. În ziua în care primim adevărul Învierii, mai ales prin Sf. Liturghie, ne bucurăm de revărsarea de lumină ce izvorăște din jertfa lui Hristos, dobândind puteri noi. El a vindecat și vindecă atâtea dureri care sângerează în mii și mii de răni: "Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el" (*Ioan 6,56*).

Nu puteam să mă despart de credincioșii mei, în condițiile vremurilor de atunci, decât cu săvârșirea Sf. Liturghii, pe care am ținut-o în biserica "Adormirea Maicii Domnului", din satucul Budurăști. Biserița era plină până la refuz, iar Sf. Liturghie s-a săvârșit într-o măreție duhovnicească dătătoare de o dulceață sfântă și o ușurare ce treceau dincolo de omenescul din mine, dându-mi puteri noi să mă înving și să înving orice obstacol din viitor. În atmosfera aceasta duhovnicească, după Sf. Liturghie, le-am vorbit despre plinătatea și frumusețea pe care ni le dau Sf. Taine și, în special, Sf. Liturghie, ca arvună a împărăției lui Dumnezeu pe pământ. Cum din aceste două izvoare, din cuvânt și din taină, curge și se zidește viața creștină, căreia Sf. Apostol Pavel îi dă dimensiunea de viață în Hristos. Le spuneam cum asupra acestor două izvoare ne îndreaptă atenția Mântuitorul însuși: "Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis pe Mine, are viață veșnică, și la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață" (*Ioan 5, 24*). Și, de asemenea: "Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu [adică se împărtășește] are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi" (*Ioan 6, 54*). Le-am vorbit apoi despre situația grea în care se găsea țara noastră, despre vremurile de încercare prin care trebuia să trecem, cu ajutorul lui Dumnezeu. N-am ocolit să aduc în discuție nici slăbiciunile omenești ale unora dintre noi, creștini aflați în fața unor greutăți, pătrunși de frică și neîncredere în Dumnezeu. În fața greutăților nu trebuie să ne pierdem, ci trebuie să învingem cu putere de credință,

căci noi, creștinii, suntem stăpâniți de adevărul acesta elementar: Dumnezeu nu ne părăsește niciodată. El este cu noi în toată vremea, El ne împărtășește puterea care învinge orice necaz, durere, orice ispită. Credința în prezența lui Dumnezeu are darul de a ne ajuta să trecem peste necazuri, de a ne face biruitori în ele, prin răbdare și nădejde. Credința noastră se întemeiază pe Iisus Hristos, veșnic și viu. Ea ne luminează mințile și ne mângâie inimile, ea ne limpezește conștiințele și ne întărește sufletele, pentru a lucra ce este plăcut lui Hristos, spre mântuirea noastră. De aceea, în orice situație, să avem pe Iisus cu noi și să credem în El, să-L ascultăm și să facem voia Lui. El ne spune fiecăruia în parte și tuturor împreună: "Pentru aceasta am venit, ca fiecare să creadă, să vină la cunoștința adevărului și să-și mântuiască sufletul" (I Timotei 2,4).

În aceste momente sfinte pentru mine, mi-am luat rămas bun de la bunii mei creștini, care au mângâiat sufletul meu, prin cuvântul lui Dumnezeu, în acele timpuri de restriște. În ultimul moment m-am îndreptat, în mod special, către două persoane alese, dintre cei aleși, le-am îmbrățișat și le-am mulțumit pentru tot ce au făcut pentru Biserica lui Hristos, pentru mine și familia mea. Aceste două persoane erau: cântărețul Teodosie Teodorovici, priceput în cântările bisericesti, om deosebit, complex, cu multă vrednicie, creștin cu credință și frică de Dumnezeu în lucrarea slujbelor bisericesti și mai ales la Sf. Liturghie, pe care o desăvârșea cu cântările sale pline de duh și trăire creștină, cât și cu corul său plin de armonie divină, care înălța sufletele credincioșilor. Tot ce a realizat la Dolineni a încercat să realizeze și la Dobriceni-Vâlcea. Ori de câte ori slujeam împreună, trăiam clipe fericite, duhovnicești. A doua persoană era bunul și înțeleptul creștin Ion Ploaie, cu familia lui (neica Ion și lelița Maria, cum li se zicea după obiceiul locului), oameni deosebiți prin credință și faptă. Neica Ion avea grijă de bisericuța în care slujeam și îmi mângâiam sufletul, cât și de cele trebuincioase, mai ales pentru Sf. Liturghie. Ne-a adăpostit, pe mine și pe familia mea, în casa lor binecuvântată de Dumnezeu, în care am găsit liniște, pace sufletească, dragoste plină de jertfă. I-am îmbrățișat, i-am sărutat și le-am spus că nu îi voi uita în rugăciunile mele. Așa au fost clipele de rămas bun cu acești creștini cu care mă întâlnesc deseori în rugăciunile mele zilnice.

Note istorice

Timpul se scurgea, plin de întâmplări extraordinare. Mi se pare necesar să mă refer măcar la o parte dintre evenimentele anului 1944, care au marcat dur, și aș putea spune fără milă, neamul românesc. Cu toate durerile prin care trecea, poporul nostru era încrezător în sine și avea credința că Dumnezeu îl va ajuta să fie la înălțimea încercărilor pe care le trăia, reușind să apară în acele momente ca un tot unitar, responsabil și conștient că a desfășurat steagul războiului împotriva celor care i-au sfârtecat țara. Iar copiii neamului românesc, care au luptat pentru apărarea țării, a credinței și a Crucii lui Hristos erau socotiți eroii săi. Așa se gândea atunci. Dar cursul războiului obliga forțele politice, pe rege, pe mareșalul Antonescu să găsească soluții viabile pentru a scoate România din război. Aliații hotărâseră la conferința de la Casablanca, ianuarie 1943, să “nu angajeze negocieri cu statele Axei și sateliții ei, ci să le impună formula <<capitulării necondiționate>>, ceea ce pentru România era un factor negativ. Știut era de noi toți că U.R.S.S. avea cuvântul hotărâtor pentru ieșirea României din război. Printr-o notă din 12 aprilie 1944, guvernul sovietic a propus guvernului român să capituleze necondiționat și să semneze armistițiul cu Națiunile Unite. Încă de la 6 aprilie, Constantin I.C. Brătianu îi scria lui Antonescu: <<Trebuie neapărat ca dumneavoastră, care de trei ani cooperați cu Germania, să le arătați – conducătorilor Reichului – că până acum ați făcut prea mult ca să-i ajutați și ați sacrificat prea mulți luptători, că de vreme ce trupele germane nu mai pot ține piept invaziei trupelor rusești, și pe de altă parte nu mai pot garanta fruntariile noastre, nu armata noastră, prost înarmată și echipată, poate opri înaintarea rușilor... Trebuie deocamdată să ne degajați a coopera înainte în război și să trecem în stare de nebeligeranță>>” (Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947)*, vol. IV. *Mihai I*, București, 2004, p.49). În contextul acestor împrejurări nefavorabile, englezii și americanii au decis să-i “ajute” pe români, bombardându-i. “De la 4 aprilie 1944, aviația engleză și americană a lansat numeroase atacuri asupra României, mai ales asupra orașului București și a rafinăriei din valea Prahovei.

Bombardamentele s-au soldat cu mii de morți și răniți și uriașe distrugeri materiale” (*idem*, p. 53). Sigur, era o rivalitate între regele Mihai I și mareșalul Ion Antonescu, întrucât acesta “nu considera util să se adreseze regelui, pe care continua să-l considere un copil, fără maturitate politică”. Atât Mihai I împreună cu partidele politice, cât și mareșalul, aveau planuri serioase pentru ieșirea României din război. Palatul intrase în legătură chiar și cu partidul comunist. “Regele Mihai a stăruit pentru realizarea unui acord de colaborare între principalele forțe politice din România. În ziua de 20 iunie 1944, Iuliu Maniu și Constantin I.C. Brătianu, Constantin-Titel Petrescu și Lucrețiu Pătrășcanu au semnat platforma Blocului Național-Democrat, care prevedea: încheierea, fără întârziere, pe baza făcută de Aliați, a unui armistițiu cu Națiunile Unite, căutând a obține condițiile cele mai bune posibile pentru interesul țării; ieșirea României din Axă, eliberarea țării de sub ocupația germană, alăturarea ei cu Națiunile Unite și restabilirea independenței și suveranității naționale; înlăturarea regimului de dictatură și înlocuirea lui cu un regim constituțional democratic, pe baza acordării drepturilor tuturor cetățenilor țării. Crearea Blocului Național-Democratic a marcat un moment esențial în procesul de coalizare a forțelor politice din opoziție, pe baza unei platforme care sintetiza aspirațiile fundamentale ale românilor din acel moment istoric. După 20 iunie 1944, au avut loc mai multe întâlniri între reprezentanții Blocului Național-Democratic și cel al Palatului, în vederea stabilirii măsurilor și acțiunilor concrete pentru scoaterea țării din război și a înlăturării lui Antonescu. [...] Odată stabilit planul, și existând certitudinea că armata va fi de partea regelui, s-a trecut la planificarea concretă a acțiunii. La consfătuirea din 27-28 iulie – la care au participat Lucrețiu Pătrășcanu, Emil Bodnăraș, Constantin Sănătescu, Constantin Vasiliu-Rășcanu, Dumitru Dămăceanu și Grigore Niculescu-Buzești – s-a hotărât ca acțiunea de înlăturare a lui Antonescu să se desfășoare în ziua de 15 august. Ulterior, în ședința din 9-10 august, s-a decis amânarea ei cu două săptămâni; pe această bază, la 11 august, regele a acceptat ziua de 26 august ca moment al arestării lui Antonescu” (*ibidem*, p. 59-60).

În ziua de 23 august 1944, mareșalul Antonescu a sosit la palat în audiență la ora 16.05, când a început discuțiile cu regele. Iată cum relatează general-locotenentul în rezervă Emilian Ionescu această întrevedere. În urma discuțiilor, regele Mihai, devenit foarte agitat, a tras următoarea concluzie: “Domnule mareșal, am ascultat expunerea Dumneavoastră; nu sunt de acord; consider situația extrem de gravă – punând în primejdie existența țării și a neamului românesc. Din această

cauză, vă demit din funcția de conducător al statului.” “Nu terminase bine regele de vorbit, când am dat semnalul de intrare în salon a echipei de arestare” (*ibidem*, p. 69-70). Și astfel mareșalul Antonescu a fost arestat, urmând drumul unui calvar greu de înțeles pentru acea vreme. S-a scris mult și se va mai scrie încă în legătură cu evenimentul de la 23 august 1944, întrucât el are o mare însemnătate istorică pentru poporul nostru, dar uneori realitatea istorică este deformată de oameni. La vremea lui, actul acesta de la 23 august 1944 era privit în felul următor: începând cu 6 septembrie 1940 și terminând cu 23 august 1944, destinul românesc era dominat în cea mai mare parte de două personalități: regele Mihai și generalul Antonescu. Cu toate că raporturile dintre ei n-au fost dintre cele mai bune, pentru interesele țării, fiecare a pecetluit timpul său cu mari acte istorice. “În ce mă privește, consider că unicul merit major și indiscutabil al mareșalului Antonescu, cel care îl răscumpără de toate păcatele și îi justifică statuia ridicată la Slobozia, este acela de a fi salvat România ca stat, așa ciuntită cum era în ceasul când destinele ei au fost apucate de mâinile sale. Fără Antonescu, soarta României ar fi fost pecetluită. Ea ar fi fost încorporată în Uniunea Sovietică pentru ținutul dintre Carpați și Nistru, și în Germano-Ungaria pentru Transilvania, lăsându-ne și fără Dobrogea, doar cu Câmpia Dunării. Și sunt sigur că, spre deosebire de Polonia, nimeni nu s-ar fi luptat pentru reînvierea României. Antonescu este omul care a prevenit această lichidare a statalității românești și care, prin însăși căderea lui a permis jocul politic al altor forțe în stare să continue această statalitate cu oricâte tragedii, până azi. Nimeni nu ne poate cere socoteală pentru cinstirea ce o dăm lui Antonescu pentru acest merit. Dar reabilitarea adevărului în ceea ce-l privește nu poate pretinde să ignorem cealaltă parte, umbrită, a lui.” (Dan Zamfirescu, *Regele și mareșalul*, București, 1994, p. 20-21). “Raporturile regelui Mihai I cu conducătorul statului, mareșalul Ion Antonescu, în preajma și în ziua de 23 august, ca și după aceea, au fost pecetluite - din nefericire pentru ultimul – de **istorie**.... Nici unul, nici celălalt nu știau la 23 august 1944 că România fusese concesionată lui Stalin încă din 1942, la Londra, și că parcele de la Teheran îi meniseră soarta de colonie sovietică *sine die*, mai înainte chiar de a face aceasta cu întregul răsărit în întâlnirile de la Ialta și Potstam, ambele evenimente petrecute după 23 august 1944. Dar noi știm astăzi că prin însuși acest fapt, destinul trecuse asupra regelui misiunea încredințată generalului Antonescu în 1940: de a salva România ca stat, într-un ceas de dezastru fără limite previzibile!... Numai prezența generalului Antonescu la cârma a ceea ce a mai rămas din România după punerea în aplicare parțială a pactului Ribentrop-Molotov,

a Dictatului de la Viena și a dublului dictat ruso-german în cazul Cadrilaterului a salvat România de la dezastrul total. Aceasta este victoria sa incontestabilă care îi dă dreptul de a avea <<statuie în fiecare oraș din România>>, după propriile-i cuvinte. Dar acum, în 1944, orice ar fi făcut mareșalul Antonescu, însemna dezastrul. Toate soluțiile preconizate de el, raportate la ceea ce se hotărâse deja între cei mari duceau la catastrofă” (*idem*, p. 29-31). “Actul de la 23 august 1944, spectaculoasa arestare a mareșalului și întoarcerea armelor au pus tăvălugul sovietic în fața unei situații total noi: în fața unei schimbări neprevăzute și nebănuite a condiției României... Indiferent câți au fost angajați în exploatarea acestei șanse unice, indiferent de procente de merit revenite fiecăruia, <<OMUL de la 23 august>> a fost și rămâne pentru istorie regele Mihai I. În mâna sa a stat **decizia** care a schimbat direcția <<trenului>> românesc dinspre prăpastia către care gonea în plină viteză, către ceea ce știm că a fost. Nu o fericire, desigur, dar o ISTORIE, care altfel s-ar fi confundat cu a părților din Polonia și Finlanda, înghițite de imperiul de la răsărit, cu deplinul acord al Occidentului și mereu reconfirmate lui de către acesta. Numai sacrificarea mareșalului Antonescu a putut permite schimbarea statutului României din aliatul înfrânt al Germaniei naziste, în a patra putere ce a luptat, nu împotriva poporului german (nici în Răsărit noi nu luptasem împotriva poporului rus, ci împotriva bolșevismului!), ci împotriva nazismului, care ne sfărâmasse în 1940 țara și transformase ceea ce ostașul român crezuse a fi <<războiul sfânt împotriva bolșevismului>>, într-o sinistră cotropire tâlhărească, făcându-ne, fără voie, și pe noi, complici la ea. Faptul că poporul român a luptat și și-a vărsat sângele împotriva celor două supreme întruchipări ale răului în istorie - bolșevismul și nazismul - istoria i-l va recunoaște într-o zi. Până atunci, conștiința lui nu i-l poate reproșa în nici o direcție!” (*ibidem*, p.32-33).

Era timpul când poporul român trebuia să-și toarcă istoria prin sânge și jertfă. Este important să știm că data de 23 august 1944 era considerată o zi prin care Dumnezeu ne-a hărăzit o grea încercare. Parcă ne era dat să purtăm un doliu dintre cele mai triste ale istoriei noastre, care nu prevestea nimic bun pentru țară.

Era greu, se presimțeau timpuri și mai grele, într-un viitor apropiat. Dar poporul nostru apărea ca un popor unit și chemat să dovedească lumii că este capabil să răspundă evenimentelor cu care se confruntă, încrezător în sine și în puterea lui Dumnezeu, care îl va ajuta și izbăvi. Nu ne lăsam amăgiți de speranțe date de oameni interesați sau vânduți, care ziceau că vin în ajutorul nostru, căci în mintea noastră vorbea psalmistul: "Nu vă nădăjduiți spre boieri, spre fiii oamenilor, întru

care nu este mântuire". Biserica noastră suferea alături de întregul popor și nu uita să ne spună că umilirea de pe pământ a Domnului Iisus a fost calea spre înălțarea Lui mai presus de orice slavă, de-a dreapta Tatălui (*Fapte 7,55*). Căci dacă Dumnezeu a hotărât să trecem printr-un timp de purificare, trebuie să ne mângâiem cu cuvintele Domnului: "Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea împărăția" (*Luca 12,32*). Mă rugam bunului Dumnezeu să ne păstreze întru dragostea Sa și El să ne conducă pașii, să ne întărească în credința noastră, să ne insuflă curajul și puterile necesare la ducerea mai departe a luptei pentru întărirea Bisericii Sale, pentru preamărirea neamului Său în Țara noastră, pentru păstrarea și întărirea legăturii cu dragoste între toți românii, pentru a putea păstra viața noastră curată pentru noi, curată pentru Domnul, curată pentru Neamul nostru, curată pentru veșnicie. În acele momente simțeam în mine făgăduința Domnului: "Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului" (*Matei 28, 20*). Această promisiune a Domnului era scumpă și plină de nădejdi în acele vremuri, pentru noi toți. În tot ce gândeam, în tot ce simțeam și doream să realizăm mă rugam să avem ca însoțitor, drept călăuză, pe Cel ce ne iubește și ne poartă de grijă. Ce mare mângâiere, izvor de nădejdi și pace, să avem neconținut ocrotitor pe Cel Atotputernic, pe Domnul Cerului și al pământului, ca să ne întărească în credință, să ne păzească neînfricați în viață, să ne arate biruitori asupra vrăjmașilor lui Hristos și ai Țării noastre! M-am rugat lui Dumnezeu să putem păstra și pe mai departe, cu vrednicie, numele de popor creștin, ca astfel să fim și pe mai departe demni de jertfa lui Iisus Hristos, a sfinților Săi ucenici și a copiilor neamului românesc care au luptat departe, în Răsărit, iar spre sfârșitul războiului, și în Apus.

Viața devenea tristă și întunecată, dar plină de nădejde. Era o perioadă de nesiguranță și neliniște. Uniunea Sovietică, având mână liberă din partea puterilor occidentale, și-a impus hotărât voința în România, sprijinind Partidul Comunist, cel care a devenit activ în toate sectoarele de stat, trecând la aplicarea programului sovietic. Cu sufletul înălțat de încredere și speranță în ajutorul lui Dumnezeu, cu dragoste față de Tron și Dinastie, întregul popor român își îndrepta gândul spre tânărul rege Mihai I, care era singura cheazășie sfântă de salvare și realizare a tuturor aspirațiilor românești de atunci, rugând pe Dumnezeu să-i dăruiască sănătate, putere, înțelepciune pentru realizarea dreptății plenare românești. Sovieticii au pus condiții foarte grele poporului român, dar poporul nu și-a pierdut cumpătul, nu și-a părăsit nădejdea și credința în Dumnezeu ci, în mijlocul acestor grele încercări, și-a regăsit virtuțile străbune și s-a strâns în jurul tânărului rege, care reprezenta, în momentul acela, salvarea neamului.

Călătorie prin țara ocupată

După cât mi-aduc aminte, în primele zile ale lui martie 1945 am plecat spre Belcești-Iași. Pentru că vremurile erau tulburi și nesigure, am plecat singur, soția și fetița rămânând încă la Budurăști, la neica Ion Ploaie. Am luat cu mine strictul necesar (ceva lenjerie, o pernuță, o pătură, două cearșafuri), care a încăput în două mici geamantane: unul de carton și celălalt de nuiele. M-am rugat și am plecat cu Dumnezeu. Eram convins că El călătorește împreună cu toți drumeții și stă alături de toți necăjiții, înfrânții și năpăstuiții vieții. M-am rugat să-mi trimită înger păzitor și povătuitor, să mă ferească de toată reaua întâmplare și să ajung sănătos la Belcești, unde cu cuviință să preamăresc numele lui Dumnezeu. Drumul parcurs de la București la Iași a fost foarte greu. Trenul era supraaglomerat și aproape în fiecare gară era tras pe linie moartă, ca să dea liber trenurilor încărcate cu soldați sovietici și cu diferite materiale de război. Am călătorit mai multe zile îmbrăcat, hrănit cu o coajă de pâine uscată și cu apă din gara unde staționa trenul. După o săptămână, spre seară, am ajuns la Iași. La coborârea din vagon, oamenii erau controlați de niște indivizi, în civil, dar purtând arme. Am întrebat pe o persoană ce înseamnă aceasta? Mi s-a răspuns că indivizii sunt evrei care încearcă să-i descopere pe toți cei care au fost împotriva lor, și termină persoana, zicând: fac aceasta pentru că acum este vremea lor.

Comuna Belcești, unde fusesem numit preot, era la 42 km de Iași. Calea ferată care mergea spre Belcești și podul peste Bahlui erau distruse. Singura mea posibilitate să mă apropiu de comună era să ajung la Podu Iloaiei sau la Târgu Frumos. Calea ferată Iași - Pașcani era largă, adică numai pentru trenurile sovietice, care mergeau spre front. Trenurile sovietice, pe lângă vagoanele propriu-zise, aveau și câteva vagoane platformă, cu care călătoreau, pe lângă sovietici, și cetățeni români de prin satele apropiate Iașului. După ce am primit informațiile necesare despre Belcești, m-am urcat și eu în vagonul platformă, cu gândul să mă dau jos la Târgu Frumos. Mai erau, în vagonul platformă, soldați ruși care mergeau spre front și câțiva români din satele apropiate, veniți la cumpărături la Iași. Platforma nu avea nici scaune, nici bănci. Oamenii

stăteau pe jos ori pe bagaje. Fiind obosit, m-am așezat pe bagaj și în gândul meu de taină mă rugam ca Dumnezeu să mă aibă în pază, meditănd la versetul: "Și mă cheamă pe mine în ziua necazului și te voi izbăvi și mă vei preamări" (*Psalmi* 49,16). Și când eram mai cufundat în meditație și rugăciune, un soldat sovietic, de vreo 18 ani, vine la mine și fără să mă întrebe ceva, apucă să-mi ia geamantanul. În clipa aceea, pun și eu mâna pe geamantan. Eu nu-l lăsam din mână, rusul trăgea spre el. Deodată, vine un al doilea tânăr sovietic și pune mâna pe celălalt geamantan, să mi-l ia. Cu cealaltă mână liberă, apuc și eu de geamantan. Oamenii din jurul nostru au încremenit, neștiind ce se putea întâmpla; se temeau să nu fiu aruncat de pe platformă. Eram în vremuri de război, se putea întâmpla orice, fără ca cineva să fie tras la răspundere, mai ales când era vorba de sovietici. În momentul acela atât de periculos pentru mine, s-a întâmplat un lucru minunat: un alt rus, în vârstă cam de 50 de ani, înalt, slab, cu mustață bogată, se ridică din locul unde se afla și se îndreaptă spre noi, mă privește cu duioșie, se întoarce spre primul tânăr care nu dădea drumul geamantanului și îi dă două palme puternice, zicând: "Ne mojno! On batiuşca! [Nu se poate! El e preot! - eram îmbrăcat preotește]. Tinerii m-au lăsat în pace și s-au dus la locurile lor. În câteva minute am ajuns la Podu Iloaiei. Trenul s-a oprit, eu am coborât, mulțumind lui Dumnezeu pentru ajutorul și ocrotirea pe care mi le-a dat.

Gara era plină de militari sovietici și cu greu mi-am putut face drum spre ieșire, în spatele gării. Era întuneric. Urcând la deal, am zărit o luminiță la o casă. Am bătut la ușă. Mi-a deschis un tânăr gospodar, pe nume Turcov, care m-a primit, cu dragoste creștină, în singura lor cameră de locuit, binecuvântată cu trei copii, dintre care unul mic, și căruia mama, ca să-l liniștească, îi dădea mereu piept. Acea noapte, după a mea socoteală, de 10 martie, am petrecut-o în meditație și rugăciune. Așezat pe un scaun, îmbrăcat, cu capul pe masă, încercam să-mi adun mintea în jurul inimii și prin credință și rugăciune să-mi explic întâmplarea din tren, cu cei doi tineri și binefăcătorul meu, acel rus, cu siguranță creștin până în adâncul ființei sale, care m-a privit cu atâta duioșie și a arătat prin gestul său ce înseamnă să fii om, să fii creștin. Ocrotit prin puterea dumnezeiască de primejdia care mi-a fost dată, m-am rugat și i-am mulțumit lui Dumnezeu pentru binefacerile ce mi le-a dat: Întru Tine, Doamne, este toată nădejdea. Tu cunoști toată pricina răului care vine asupra mea. La Tine scap și pe Tine Te rog să depărtezi de la mine orice rău pierzător de suflet, orice primejdie, și ajută-mi, Doamne, a birui toată primejdia ce vine asupra mea! Că Tu ești întărirea, scăparea și izbăvitorul meu, Hristoase, Dumnezeule, și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sf. Duh, Amin!

A doua zi, 11 martie, o zi răcoroasă de primăvară, după ce m-am spălat și închinat, am binecuvântat familia și casa care m-au găzduit, le-am mulțumit pentru fapta creștină pe care au făcut-o cu mine și cu "Doamne, ajută"! am plecat la drumul ce ducea la Belcești, cam 22 km. La scurt timp, am ajuns un om care venea tot din refugiu și mergea și el la Belcești. Cine era omul pe care Dumnezeu mi l-a scos în cale? Era agentul sanitar al comunei Belcești, trecut de 50 de ani, un om de mare omenie, cu credință în Dumnezeu și dăruit să îplinească fapta creștină și care m-a pus la curent cu tot ce s-a întâmplat la Belcești și starea în care se găseau oamenii comunei în vremea aceea. Ceea ce mi-a spus moș Neculai Chirilă m-a făcut să mă apropiu de comună cu îngrijorare și chiar cu teama că nu voi putea face față situațiilor grele care mă așteptau.

Noua parohie. Rănila războiului

Comuna Belcești, cu o populație de cca zece mii de locuitori, era formată din opt sate: cinci unite teritorial - Ciorăni, Văleni, Ruși, Satu Nou și Tansa – și trei, Munteni, Ulmi și Liteni, situate la câțiva kilometri de acest nucleu, fiecare în altă direcție. Satele Ciorăni, Văleni, Ruși și Ulmi erau sate vechi. Ele apar în catastiful averii Mănăstirii Galata, din 1588, cu numele de Belcești, a cărei moșie depindea de Mănăstire. Celelalte sate: Munteni, Satu Nou, Tansa și Liteni sunt mai noi și s-au format cu oameni din alte localități, împrăștiți aici. Ocupația era și este agricultura. Oamenii aveau o educație creștină, erau cu inima și mintea deschise spre fapte bune, dar vremurile prin care treceau le provocase o rană dureroasă, care trebuia vindecată. Despre ce era vorba? Comuna Belcești, începând cu sfârșitul lui martie 1944 până la 23 august 1944 a fost zonă de război. Oamenii au fost evacuați în aceste luni, la 40 de km, în comuna Zlătunoaia, jud. Botoșani, tocmai în timpul când trebuia să semene, să prășească, să adune, adică în timpul campaniei agricole. Pământul lor a rămas nelucrat. La plecare, fiecare familie a luat cu sine ce a putut, alte lucruri le-au îngropat. Mare parte din vite, mai ales cele pentru tracțiune, au fost luate de armata sovietică, pentru hrană. La întoarcere, după 23 august, oamenii n-au mai găsit aproape nimic din ceea ce lăseseră la plecare. Rușii luaseră totul. Dintr-o comună fruntașă, acum era cuprinsă de sărăcie, din care oamenii nu puteau să iasă decât cu ajutorul lui Dumnezeu și prin munca lor. Și ca și cum acestea nu erau de ajuns, în comună bântuia boala mizeriei și a foametei - tifosul exantematic -, ce făcea ravagii cu zeci de morți pe zi. Nu se găseau săpun, sodă, gaz lampant ș.a. Viața era grea și, pentru mulți, greu de suportat.

Moldova după 23 august 1944 avea un regim special și depindea direct de Moscova. La Iași era un comitet central al Moldovei, avându-l în frunte pe prof. Vasile Mârza, care activa ca secretar al Partidului Comunist al Moldovei, și care nu asculta de București. Nu știu cum s-a rezolvat această situație; istoricii poate ne-o vor spune... Doar atâta știu: că acest profesor, V. Mârza, care milita pentru orientarea Moldovei spre

Moscova, a fost decorat, mai târziu, de președintele statului român. Cred că ar fi interesant, pentru a înțelege mai bine aceste lucruri, să redau un episod povestit mie de părintele ieromonah Sava Alămureanu, la începutul lunii decembrie 1945, când era trimis de centrul mitropolitan să suplinească, în parohia Munteni-Belcești, locul vacant. Părintele Sava Alămureanu era în perioada 1944-1945 unul dintre slujitorii Catedralei Mitropolitane, alături de P.S. episcopul Valeriu Moglan. Părintele Sava îl însoțea adesea pe vlădica Valeriu cu diferite ocazii. Iată ce mi-a povestit părintele Sava: Era la începutul lunii decembrie 1944, când părintele episcop Valeriu Moglan a fost invitat la o consfătuire despre Moldova, care se ținea în localul cinematografului Sidoli, pe strada Lăpușneanu din Iași. Părintele episcop Valeriu, singura autoritate românească, vine la această consfătuire, la ora fixată, însoțit de trei ieromonahi, printre care era și părintele Sava. Consfătuirea era prezidată de prof. Vasile Mârza, care salută și primește pe Vlădica și însoțitorii săi, cu multă amabilitate. După un scurt schimb de cuvinte în legătură cu situația de atunci, când U.R.S.S. avea un cuvânt hotărâtor asupra întregii Europe, Vasile Mârza îl întreabă pe vlădica Valeriu direct: "P.S. cred că este de acord ca Moldova să nu mai facă parte din România, să devină autonomă și să fie pusă sub ocrotirea Uniunii Sovietice, nu-i așa? Aceasta i-ar aduce mari avantaje." La auzul acestor cuvinte, vlădica Valeriu Moglan s-a ridicat în picioare, roșu la față și tulburat până în adâncul sufletului de acea întrebare, a bătut cu toiagul în dușumea și a răspuns: "Domnilor, vorbiți de un lucru ce nu ne aparține și-mi cereți să aprob un fapt ce este mai presus de noi. Moldova, domnilor, nu este a mea și nici a dumneavoastră. Este a lui Ștefan cel Mare și a neamului românesc. Eu nu am drept s-o vând, ci s-o apăr, căci ea este a copiilor și a copiilor copiilor noștri.... Nu mă întrebați pe mine de aceasta, ci întrebați-l pe Ștefan cel Mare și pe toți eroii și martirii neamului românesc și ei vă vor spune dacă aveți dreptul asupra ei sau nu." Le-a întors spatele și a plecat. Și părintele Sava a încheiat discuția cu mine: Acest răspuns al Vlădicăi a fost pentru noi (cei trei însoțitori) o lecție de curaj, de iubire de neam și Țară, o imagine a puterii în credința că Dumnezeu va izbăvi acest neam....

În afară de sărăcie, foamete, tifos își făcea apariția printre oameni și o criză morală care ducea spre deznădejde. Nădejdea ocupă în viața creștinului un loc principal, căci după cum spune Sf. Apostol Pavel, ea este ca o ancoră sigură și tare, care susține sufletul nostru în mijlocul vieții, făcându-l să poată îndura cu răbdare orice nevoi și încercare (*Evrei 6, 19*). Nădejdea te întărește și îți dă putere ca să mergi înainte în munca ta, în faptele tale bune, cu toată greutatea și suferința pe care le ai,

știind că răsplata îți va veni din voia și porunca Domnului. Deznădejdea este o stare nefirească a sufletului, este o boală care, întărindu-se și durând mai mult, poate deveni peste măsură de periculoasă, atât pentru trup, cât și pentru suflet. Cauzele deznădejdii sunt multe: interne și externe, duhovnicești și materiale. Un suflet căzut în deznădejde se aseamănă cu un călător cuprins fără veste de negură și întuneric, așa că el nu vede nici ce-i înaintea, nici ce-i înapoi, nu știe ce să facă, pierde bărbăția și tăria de suflet, cade într-un fel de nedumerire. Trebuie vindecat! Trebuie salvat! Trăiam vremuri zbuciumate, nestatornice, pline de lipsuri, boală, moarte, trăiam într-un prezent stăpânit de furtuni și întuneric. În această flămândă, bolnavă, săracă, descurajată populație, nu puteam răspândi credința în Hristos decât prin faptă bună, izvorâtă din dragoste, precum Însuși Domnul zice: "Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut" (Matei 25,40). Văzând și trăind această situație, doream din tot sufletul să răspândesc credința prin faptă, ca să mă pot face părtaș milei lui Dumnezeu. Mă aflam în legea harului și a dragostei, când trebuia să arăt mai mult prețul vieții și să caut să înlătur durerea, suferința și moartea. Era realitatea vremii și a locului. Ce aveam de făcut acum?

Când am ajuns la Belcești, am găsit pe primarul Vasile Plăcintă și pe notarul Gheorghe Nica. O dată cu mine a mai venit și agentul sanitar Neculai Chirilă. Celelalte cadre au venit mai târziu. După cât mi-aduc aminte, era joi, 13 martie, când am ieșit să cunosc satul și comuna. În mijlocul comunei am întâlnit pe doctorul militar Const. Gheorghiu care, cu o grupă sanitară de soldați, încerca să facă față situației grele, provocată de tifos. M-am prezentat și i-am spus ce cred eu că ar trebui făcut în situația dată. A fost de acord și am alcătuit un program de lucru, în special pentru stoparea tifosului. Pentru aceasta am improvizat un spital în școala din centru, unde aveam mai multe săli și unde au fost aduși bolnavii cei mai grav: bărbați, femei și copii. Am rugat pe doctorul Gheorghiu să aducă la școala-spital cele cinci etuve pentru dezinfectare, el să se ocupe de tratament iar eu, de toate cele necesare pentru buna funcționare a spitalului. În fața durerii și, mai ales, a morții orice om devine mai bun, mai blând, mai înțelegător. Am improvizat niște paturi pe dușumea (fân acoperit cu lăicere și pături aduse din sat, de la anumite familii care le-au dăruit cu dragoste) și imediat am adus bolnavii. Am adunat lemne, cum am putut, ca să facem căldură bolnavilor. În loc de săpun și altele, necesare dezinfectării și tratării râiei, care apăruse și se întindea ca... râia, am folosit cenușa de ciucălăi de porumb. De prin comună am adunat ceva făină de porumb și ceva zahăr, improvizând o

mică bucătărie, unde se servea bolnavilor o ușoară și caldă gustare: cir cald din făină de porumb, îndulcit cu zahăr.

Eram aproape permanent în mijlocul lor. Săvârșeam Sf. Maslu, rugăciuni pentru sănătate, îi spovedeam și îi împărțeam, îi mângâiam, iar eu mă mângâiam cu lacrimile inimii mele. Era o durere sufletească și trupească, specifică vremurilor, izvorâtă din mizerie și sânge; trebuia să o alinăm, trebuia să o îndulcim, să o trecem, pentru a supraviețui. Lucru pe care Dumnezeu ne-a învrednicit să-l facem! Dacă toată săptămâna eram ocupat cu bolnavii de la spital și cu înmormântările (care erau două-trei pe zi), n-am uitat că se apropia Duminica de lăsatul secului și doream din suflet să slujesc Sf. Liturghie în biserica parohială. Greu îmi vine să descriu cum se găsea biserica în vremea aceea! Turla lovită de o schijă de tun, pereții ciuruți de gloanțe, afumați și murdari, icoanele străpunse de baionete, pe dușumea, un strat gros de gunoi - biserica fusese "locuită" de soldați. Fără nici un veșmânt sau carte. Toate erau ca după un război cumplit. Am rânduit o echipă de bărbați și femei care s-au ocupat de biserică, pentru a o aduce la o stare, cât de cât, normală. Au scos gunoiul, au spălat podelele, pereții, icoanele. Sâmbătă după amiază, după ce am săvârșit agheasmă în biserică, am stropit toată biserica invocând Duhul Sfânt să o curețe și să ne învrednicească fără păcat a săvârși Sf. Liturghie în ea. Am confecționat un rând de veșminte dintr-o țesătură țărănească (macat), pe care le-am sfințit, am găsit o psaltire, un ceaslov, liturghier aveam eu și așa am săvârșit Sf. Liturghie în biserica parohială "Adormirea Maicii Domnului", în ziua de lăsat de sec, de dinaintea Postului mare din anul 1945.

Biserica era plină de creștinii care doreau să mă vadă, să mă audă și să se bucure de bucuria credinței noastre. În predică le-am explicat că Duminica lăsatului de sec reprezintă un sfârșit și totodată, un început. În această zi Adam a pierdut viața din rai, deschizând calea păcatului, calea fără Dumnezeu. Asta a făcut Adam. Dar a venit noul Adam, Domnul nostru Iisus Hristos. El a deschis o altă cale, prin care să ne ridicăm de acolo de unde am căzut: calea divino-umană, numită și calea mântuirii, a împărăției lui Dumnezeu. De aceea, această duminică este și ziua iertării. Astfel, ne stau în față: izgonirea și iertarea. Cele două căi străbat istoria omenirii și viața fiecăruia dintre noi. Biserica ni le pune în fața conștiinței în această zi, înainte de a începe Postul mare. De ce? Pentru că numai analizând căderea din rai a lui Adam, vom vedea propriile noastre căderi, vom fi mai recunoscători pentru iertarea care ne-a fost dăruită și vom parcurge mai conștienți calea Postului spre Înviere. Cine nu dă suficientă importanță păcatului original, nu poate înțelege nici Răscumpărarea, nici Mântuirea venită prin Domnul Iisus Hristos, spun Sfinții Părinți.... Am

încheiat: Astăzi ne stau în față raiul, dar și posibilitatea de a rămâne izgoniți din rai, ne stau în față o judecată de Apoi și o osândă, dar și posibilitatea de a fi iertați. Avem din nou în față cei doi pomi: al vieții și al morții. De astă dată, însă, Domnul Iisus Hristos este cu noi; dacă îl avem pe El, vom birui. De noi depinde să-L avem și să credem în El, să facem voia Lui, să ne întoarcem de la păcatele noastre și să ascultăm cuvântul Lui și să-l împlinim. Postul recomandat de Mântuitor să ne fie un mijloc de luptă împotriva patimilor și de înlăturare a acestora, când ele pun stăpânire pe noi. Prin post, Dumnezeu îi dă omului posibilitatea să se curețe de păcate, să se mântuiască și să biruiască tot ce este rău în sufletul său și cu sfințenie să trăiască și să se apropie de El, căci "postul este viața în Hristos, haină luminoasă, ospăț al credinței prin care răstignim patimile și prin care primim cereștile daruri" (*Triod*). Împreună cu credincioșii am lăudat pe Dumnezeu "cu o gură și cu o inimă și într-un gând am mărturisit credința noastră". Ne-am împărtășit la izvorul de taină, de rugăciune și învățături al Sf. Liturghii. Am simțit pe Hristos în mijlocul nostru jertfindu-Se pe Sine pentru ajutorul, izbăvirea și mântuirea noastră. Am simțit în Sf. Liturghie lucrarea sfințitoare prin care ne-am întâlnit cu Hristos și ne-am unit cu El în chip tainic. Cu frică, dar și cu nădejde, am rugat pe bunul Iisus să primească rugăciunile noastre în comun și să le înalțe la ceruri, iar de la Dumnezeu să se coboare peste noi harul sfințitor al Duhului Sfânt ca o ploaie binecuvântată, să ne înalțe sufletește, să sporim în evlavie, credință și să ne izbăvească pe noi de necazurile și durerile în care suntem. La sfârșitul Sf. Liturghii am hotărât ca biserica să fie deschisă permanent, pentru ca aici să ne întâlnim zilnic și să ne mângâiem prin puterea credinței în Hristos. S-a ales un om care să aibă grijă de biserică, în persoana lui moș Mitrea Afrăsinei. Și tot acum am schițat un program de lucru și de întâlniri cât mai dese, la biserică, la școala-spital sau cu orice ocazie, pentru a ne cunoaște mai bine și pentru a rezolva problemele care apăreau. Așa s-a desfășurat prima liturghie, la începutul Postului Mare în biserica parohială "Adormirea Maicii Domnului" din Tansa-Belcești.

Rolul bisericii, în vremurile acelea, era mare. Era o chemare spre o lucrare sfântă, în numele lui Hristos și pentru Hristos. Misiunea ei nu poate fi alta decât slujirea, pe care o îndeplinește Iisus în întruparea Sa. Și în Belcești erau multe probleme sufletești și trupești care trebuiau tămăduite fără ură, fără părtinire, fără zgomot, ci cu dragoste și jertfă. Mă rugam lui Dumnezeu să-mi țină inima caldă de iubire și dăruire ca a samarineanului milostiv, ca să simt și să trăiesc în toată ființa mea aceste dureri ale tuturor. Aveam ca exemplu pe Hristos și pe Sfinții Apostoli și pe toți înaintașii mei care n-au șovăit, ci au dus luptă cu bărbăție și au

biruit prin duhul apostolic în care și-au dus viața. Ca și atunci, și în aceste vremuri, nu ușoare, creștinii așteptau de la mine, păstorul lor, să le fiu izvor de mângâiere, căldură sufletească și lumină, să le fiu apărător și ocrotitor și să creez o atmosferă senină, plăcută, de viață creștină, nu numai prin adevărul învățaturii lui Hristos ci, mai ales, prin faptele și dăruirea mea. Lumea era cu firea răvășită, începea a se răsturna valorile noastre morale, care altădată formau cinstea caracterului nostru românesc. Apărea un dezechilibru sufletesc, ce era alimentat de propaganda comunistă, care devenea din ce în ce mai violentă, mai agresivă. Războiul schimbă pe oameni mult. Legea iubirii este înlocuită de multe ori cu ură și răzbunare. Se înțelege că în asemenea împrejurări trebuie acționat fără întârziere. Ne întrebam: ce este de făcut? Ne-am îndreptat, iarăși, către izvoarele iubirii creștine, prin educație în biserică, la căminul cultural, școală etc. Legătura religiei cu viața este atât de strânsă, încât chiar și atunci când s-ar lupta împotriva adevărilor religioase, necesitățile practice ale vieții se arată atât de puternice, încât adevărurile ei trebuie afirmate și recunoasute. Biserica noastră dispune de această forță a credinței și spiritualității, care să dea omului, prin lucrarea sa "viață și mai multă viață" adevărată. Doream să ne hrănim sufletele prin puterea de credință și să simțim cum aceasta ne întărește sufletul nostru îndurerat. Doream ca puterea de credință să ne apropie, să ne unească în năzuințele noastre, cu Hristos, care era cu noi. Prin ea să vedem rostul vieții noastre, cu ajutorul ei să putem birui potopul de neazuri și de întuneric, pe care vremurile potrivnice le puneau pe umerii noștri. Doream ca fiecare inimă de creștin și român să se deschidă prin credință și cu ochii sufletului să vadă și să cunoască realitatea cu care se confrunta. Credința să ne facă să ne rugăm: "Doamne, ajută-ne!" În sensul acesta am activat, sperând să se nască în oameni, după război, un spirit creștin care să lucreze prin pace, dragoste, bună înțelegere și muncă cinstită pentru ca parohia Belcești să-și recapete locul de cinste pe care l-a avut și-l merita. După o muncă serioasă a medicului C. Gheorghiu, ajutat de echipa sa și de noi, puteam spune că boala a scăzut în intensitate.

Eram în Săptămâna Mare a anului 1945. Primăvara era secetoasă, o grijă în plus pentru săteni. Eram găzduit la un bun creștin și român, Ilie Zaharia, unul dintre vrednicii gospodari ai comunei, exemplu de muncă, cinste și vrednicie. Moș Ilie luase parte la primul război și în luptele de la Mărășești s-a remarcat ca un destoinic soldat, fiind decorat cu "Virtutea militară". Seara, când venea de la vreun prieten, unde mai cinstea câte un păhărel, cânta singur "Pe-al nostru steag e scris unire" sau "Trei culori", fapt care i-a adus multe neplăceri din partea autorităților de

atunci. În casa acestui creștin, pe care nu-l voi uita niciodată, am primit o cameră cu un pat, o masă și două scaune. În această cameră am stat, împreună cu familia, aproape trei ani, până am construit casa parohială, care este și astăzi și unde m-am simțit bine și mulțumit, căci în această casă era pace, dragoste, bună înțelegere, viață cu adevărat creștină, era Hristos. Familia lui moș Ilie era compusă din soție - mătușa Anica -, mama lui moș Ilie, mătușa Marghioala, trei fete necăsătorite și două căsătorite. Dar moș Ilie avea o mare durere în suflet, care îl tulbura până la lacrimi și pe care nu și-o putea potoli decât prin rugăciune și lacrimi. Iată despre ce era vorba: moș Ilie avusese și un băiat, Ilie, pe care dorea să-l dea la seminar, pentru a deveni slujitorul lui Hristos, cum zicea el. După 23 august, când a venit din refugiu, armata sovietică nu era retrasă total. Într-o seară, se trezește în ogradă cu un ofițer rus, beat, care făcea gălăgie mare. Moș Ilie încearcă să-l liniștească; lângă el era și copilul Ilie, de 12 ani. Ofițerul, în nemernicia lui, a descărcat pistolul în pieptul copilului, care a murit în brațele tatălui. O tragedie greu de înțeles, dar mai greu de suportat. Aceasta era tragedia lui moș Ilie Zaharia, pe care mi-o repeta deseori cu lacrimi în ochi.

Zilele din Săptămâna Mare mi le-am petrecut între biserică, școala-spital, înmormântări și vizite la bolnavi, pe care îi spovedeam, împărtășeam și îi încurajam. Pretutindeni unde îi întâlneam, îi întâmpinam cu dragoste și mă bucuram că și ei îmi răspundeau cu aceeași dragoste. Dragostea lui Dumnezeu ne lega pe toți, ca pe un snop de grâu curat, și am început să lucrăm cele bune, am început să ardem ca o lumânare, slujind lui Dumnezeu și unii altora. Doream ca această dragoste să o împărtășesc prin diferite forme de activități, ca să rodească peste tot și să putem intra într-o viață normală și practică. Eram în a doua săptămână a Postului Mare. Învățătorii și ceilalți intelectuali ai comunei sosiseră și ei la casele lor. Deja se făcea simțit un curent al vremii - lupta de clasă -, care se îndrepta împotriva gospodarilor mai înstăriți (chiaburi) și a intelectualilor. În acest sens am să relatez o întâmplare: Foametea de la Belcești era cunoscută până la București. Îmi amintesc bine cum la începutul Postului Mare a sosit în gară la Belcești un vagon cu făină de porumb, pentru a fi împărțit nevoiașilor. Fiecare familie a primit câteva kilograme de făină. Tot atunci, Crucea Roșie suedeză, prin căpitanul King, a trimis în comună pachete cu îmbrăcăminte (nu nouă). Profesorii de la școala de agricultură, învățătorii, funcționarii din comună, împreună cu primarul au hotărât ca acele lucruri să le revină lor, întrucât ei nu primiseră făină. Era duminică după masă când se împărțeau aceste lucruri, la școala din centru, unde eram și eu invitat. După Sf. Liturghie, împreună

cu soția am pornit spre școală. Când ne-am apropiat, la colț, lângă dispensar, lume multă și agitată. Opresc un cunoscut și-l întreb ce se întâmplă, ce este cu agitația aceea? Îmi spune că oamenii sunt nemulțumiți și revoltați pentru că lucrurile de la școală se împart numai la unii, iar ei consideră că au toți dreptul de a primi din acele lucruri. Cu adevărat era o mică revoltă condusă de o femeie, Saveta Prihor. Cine era Saveta Prihor? Era o tânără văduvă cu un copil, al cărei soț murise pe front, în primul an de război. Auzind acestea soția mă roagă să ne întoarcem, căci se puteau întâmpla multe, iar noi aveam destule necazuri. N-am ascultat-o. Am plecat la școală. Școala era înconjurată de oameni agitați, iar un grup numeros în frunte cu Saveta Prihor se afla în fața ușii, strigând lucruri neplăcute împotriva celor dinăuntru. Fără să mă gândesc prea mult, am mers în mijlocul lor și, cu o voce necontrolată, puternică, ridicând mâinile în sus, am strigat peste putere: Cine mai este însetat de sânge, vă dau sângele meu ca să vă săturați și să vă potoliți. Nu s-a mai auzit nici o voce. Când mi-am revenit din starea în care eram, n-am mai văzut pe nimeni. Toți se retrăseseră din curtea școlii. Am bătut la ușă și în geam și i-am rugat să deschidă. Nu le venea să creadă că situația care aproape scăpase de sub control s-a rezolvat atât de repede. Pentru mine această întâmplare a fost un semnal serios care cerea să se ia măsuri urgente. Am cerut directorului școlii, C. Grigoriu, să facă o convocare a tuturor învățătorilor și a tuturor oamenilor de bine, care ar fi putut să ne ajute. Totodată, am invitat și pe profesorii școlii de agricultură, care erau în măsură să își aducă aportul la lucrarea ce doream s-o începem. Toți eram dispuși să ne aducem contribuția pentru ca viața din comună să-și reia cursul ei firesc. În cadrul ședinței, la propunerea mea, s-a reînființat căminul cultural "Omenia", al cărui președinte am fost ales eu, iar ca director, un tânăr și vrednic învățător - C. Popescu-, ajutor de nădejde, prin înțelepciunea și energia sa, în activitatea căminului. Tot la această ședință am hotărât ca în cadrul căminului cultural - pentru a potoli și echilibra spiritele - să înființăm o școală țărănească, ceva asemănător școlilor lui D. Gusti, care existaseră până atunci. Am fost propus să conduc această școală țărănească din Belcești și să fac un program de organizare a ei. Școala avea următoarele secții: 1) religioasă-morală, creștină și socială, pe care am condus-o; 2) culturală, în fruntea căreia era C. Grigoriu, directorul școlii, împreună cu învățătorii C. Harbuz și Gh. Dimitriu; 3) agricolă, condusă de profesorii școlii de agricultură din localitate; 4) sanitară, condusă de dr. C. Gheorghiu. Cursurile se țineau seara, iar duminica, după amiază. Oamenii veneau cu drag la școală, mulți au prins gustul cititului și al întrebărilor. Lecțiile erau bine pregătite și la

sfârșitul fiecăreia se puneau întrebări și se dădeau răspunsuri. Se dorea ca lecțiile să aibă un caracter practic și cât mai aproape de viața pe care o trăiau. Coordonarea cursurilor o făcea învățătorul C. Popescu, directorul căminului cultural și acela care ne înveselea cu programul artistic în fiecare săptămână. Școala a fost de bun augur și a dat roade neașteptate. A fost vizitată, printre alții, de directorul căminului județean, care a rămas impresionat de ceea ce se făcea și cum se lucra la Belcești. În urma acestor constatări, am fost numit îndrumător cultural al căminelor din plasa Tg. Frumos. În această calitate am vizitat multe cămine culturale, unde am stat de vorbă cu învățători, profesori sau preoți cu care schițam programe, având ca esență elementul moral creștin și românesc. O recunoaștere oficială a acestei munci a fost actul de mulțumire al conducerii școlilor țărănești din București, datat 19 iulie 1946: *P.C. Preot Ion Cârciuleanu, comuna Belcești, jud. Iași. Cucernice părinte, Ca urmare la raportul nr. 505/1946 al Căminului cultural Iași, prin care se trimite darea de seamă asupra mersului școlii țărănești din comuna Belcești-Iași în cursul anului 1945/1946, vă trimitem călduroase mulțumiri pentru pilduitoarea activitate desfășurată de Dvs. în acțiunea dusă pentru ridicarea satelor. Cu cele mai bune urări de sănătate Director general..... Directorul Scolilor Țărănești.....*

Pe lângă toate acestea, ceea ce a marcat un moment important în viața Belceștilor a fost reînființarea gimnaziului. În toamna anului 1945, octombrie, o delegație de săteni din Belcești, din care făceam parte și eu, ne-am prezentat la prof. Vasile Mârza, care era autoritatea cea mai mare din Moldova, și am cerut reînființarea lui. În susținerea cererii am prezentat situația grea, din toate punctele de vedere, a oamenilor, datorită unor situații prin care au trecut, fără voia lor. Întrucât erau copii fără nici o altă posibilitate de a învăța, ceream reînființarea acestui gimnaziu, care era o necesitate și o bucurie atât pentru părinți, cât și pentru copiii lor. Pe lângă aprobarea dată, prof. Mârza ne-a promis că va veni la deschiderea școlii, fapt împlinit. Gimnaziul s-a deschis într-un cadru festiv, oamenii erau bucușori că se mai deschidea o cale spre cunoaștere în comună. Direcția gimnaziului a fost încredințată învățătorului Const. Grigoriu, iar mie mi s-au dat orele de religie și istorie. Ca profesor, încercam să am o ținută demnă de preot în școală, să fiu bine pregătit, iar lecțiile ținute în fața elevilor să însemne muncă și zidire morală și intelectuală. Știam că educația moral-creștină transmisă de la catedră elevilor era absolut necesară lor, care erau puși să se confrunte cu principii străine de viața noastră. Și tot așa de bine știam că omul, în special copilul, își făurește viața, conduita după propriile principii morale, conforme unor modele

moral-creștine avute în familie și, mai ales, în școală. De aceea doream să pătrund în mediul și în sufletul acelor copii, iar ei să mă vadă ca pe un luminător și un părinte al lor, care-i ajută să se formeze pentru viață. Lucrând în felul acesta, cu toată modestia, pot spune că am avut un rol aparte în munca de formare a elevilor din Belcești, în acel timp. Erau la acest gimnaziu și copii din Coarnele Caprei, Cotnari, Hodora și din toate satele din împrejurimi. Unii dintre ei au devenit oameni de mare ținută intelectuală, spre cinstea părinților și a comunei.

Activitatea mea la gimnaziu și la școală a durat până la începutul anului 1948, când prin reforma învățământului, preotului i s-a interzis prin lege predarea religiei în școală. O dată cu 1948, școala lua drumul ateismului. Prin lege, comuniștii doreau să întrerupă drumul firesc al vieții noastre, consacrat de tradiție. Dar Biserica avea o chemare istorică în acele timpuri: să fie ce a fost și să rămână prezentă în lucrarea depusă cu tot Duhul ei creștin și românesc, întrupând năzuințele seculare ale poporului nostru. Astfel, activitatea mea misionară se desfășura sub o altă formă în parohie și comună, în viața credincioșilor și se sprijinea pe iubirea de om, ajutându-i să se ferească de primejdia alunecării din adevărul și credința lor prin întâlniri și discuții la biserică sau cu alte ocazii. În toate predicile pe care le țineam în fața credincioșilor prezentam viața creștină, trăită după voia lui Dumnezeu. Și le spuneam că nici una din curatele bucurii ale vieții nu este oprită de învățătura creștină; învățătura creștină e împotriva abuzurilor, a păcatelor, a fărădelegilor, care au urmări atât de tragice pentru viața omului. Învățătura creștină - Biserica - diriguiește sensul și scopul vieții și, deci, și preocupările ei, care țin de viața aceasta, dar scopul ei trece dincolo de lumea fizică, văzută și trăită, spre viața viitoare, dar și spre o fericire sau sancțiune.

Viața pământească trebuie trăită după învățătura Evangheliei și Divinității. "Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă", sună hotărât cuvântul Domnului, având în el tot sensul și învățătura Evangheliei și a religiei creștine. Insistam cu tărie asupra faptului că trebuie să avem conștiința că viața noastră nu este o simplă desfășurare de acte și procese fiziologice și psihologice: impulsuri, dorințe, instincte, cerințe, gânduri și preferințe pornite, mânate și dominate de necesități organice sau conveniențe sociale, ci este un bun dăruit de Creator și o chemare de a trăi creștinește, religios, moral pentru a împlini o datorie a noastră, a oamenilor. A trăi creștinește înseamnă a avea conștiința că pentru tine și pentru menirea ta în lume veghează Dumnezeu însuși, care prin Întrupare s-a pogorât la tine ca, prin Înviere, să te ridice la Sine, pentru o nouă viață mai bună, mai

curată, înnobilită de iubire și sfințită de har. Bogatul har divin din care trăiește creștinismul nu poate constitui o piedică pentru viață, cum propagau comuniștii, este frumusețe și dulceață a vieții noastre, și lucrează ocrotitor și sfințitor asupra noastră, de la purificatoarea taină a Botezului și până la recea sărutare a morții. Credința și virtutea (faptele bune) constituie aportul nostru, cooperarea la infinita revărsare a harului divin în opera noastră de mântuire. Era timpul când eu, ca preot, slujitor al Bisericii mele, trăiam chemarea vremii, de a călăuzi pe oameni în viața creștină autentică; cuvântul creștin era îndemn la rugăciune, la iubire de Hristos și de oameni, la o viață închinată lui Dumnezeu și slujirii aproapelui, era un îndreptar pe calea mântuirii. Prin toate aceste învățături voiam să-i fac să înțeleagă viața creștină ca pe o realitate dinamică, echilibrată, realistă, lucrătoare și creatoare de valori, care se trăiește în raport cu Dumnezeu și cu aproapele.

Interzicerea orelor de religie în școală nu a însemnat întreruperea legăturilor dintre preot și elevi sau profesori. Am ținut în permanență o legătură cu ei, dar în alt mod. Ne întâlneam la biserica parohială, mai ales la Sf. Liturghie, la casa parohială, la căminul cultural, sau cu multe alte ocazii. Era o legătură spirituală puternică, plină de dragoste și prietenie. Mulți elevi cântau în corul bisericii, condus de vrednicul cântăreț Teodosie Teodorovici, pe care îl adusesem de la Dobriceni, și se împărtășeau cu putere de la Sf. Liturghie. Printre foștii mei elevi se numără și Boaru Gheorghe, inginer, Grigoriu Cecina, inginer, Tănăsă Angela, profesoară, Vartic Elena, profesoară și mulți alții. Prin tot ce am trăit împreună, legăturile sufletești nu se puteau șterge. Ele au rămas peste ani. Pot spune, fără îndoială, că prin tot ce am putut face pentru ei, am rămas în memoria elevilor și a oamenilor din Belcești ca preot, ca profesor, ca persoană cu o moralitate creștină și cu sufletul deschis spre om și spre zidirea lui. Vremurile pe care le trăiam erau grele, cu încercări pe măsura lor, erau vremuri care trezeau în oameni simțul datoriei, al răspunderii față de Dumnezeu și față de semenii: ce aveam de făcut și cum trebuia să facem pentru a ne păstra viața ca popor creștin.

Toamna anului 1945 era secetoasă, plină de îngrijorare și durere. Dar perioada cea mai grea abia avea să urmeze: anul 1946 și o parte din 1947. În anul 1946 a fost o secetă cumplită, care a adus după ea foametea. Semănăturile nu au adus recolte. Pământul era însetat, iar oamenii, înfometați. Datorită vremurilor prin care trecuse, lumea nu dispunea de rezerve. Lucrurile nu erau încă bine așezate, nu se putea vorbi de o aprovizionare organizată. Oamenii trebuiau să se descurce singuri. Îmi aduc aminte că un tren, "trenul foamei", circula de la Iași spre București

unde, mai ales cei tineri, sănătoși mergeau și se aprovizionau, în special cu porumb. Trenul acesta, fiind foarte aglomerat, a făcut multe victime. S-a primit ordin de la Sf. Mitropolie ca în fiecare parohie să funcționeze câte o cantină pentru bătrâni și, în special, pentru copii. Pentru salvarea copiilor a apărut un serviciu, C.A.R.S., care avea misiunea să transporte copiii mai expuși în localitățile din țară unde situația era mai bună (Muntenia, Oltenia, Transilvania). Au plecat mulți copii din Belcești și aceștia au găsit familii creștine care i-au salvat și le-au purtat de grijă. O mică parte din cei plecați nu s-a mai întors. Și parohia noastră a înființat o cantină, aproape de gară, care funcționa cu puținul pe care îl puteam strânge din puținul ce exista în comună. Hrana ce o serveam consta din mălai, iar atunci când nu ne ajungea făina de porumb pentru mălai, serveam cir, îndulcit, câteodată, cu puțin zahăr. La Sf. Liturghie și Sf. Maslu se făceau rugăciuni pentru îndurarea lui Dumnezeu ca să-și întoarcă mânia cea pornită cu dreptate asupra noastră și să nu omoare cu foame și sete poporul și animalele. Cu lacrimi și cu credință plină de nădejde în rugăciune, imploram cu toții pe bunul Dumnezeu să trimită ploaie pe pământ și să-l răcorească de pârjol, pentru a putea să aducă roade și cele de trebuință vieții noastre.

Trăiam momente grele, pline de durere și groază. Vedeam copii care se legănau și plângeau de foame. Vedeam mame îndurerate și înspăimântate că nu mai puteau să-și alăpteze copiii. Vedeam bătrâni care își pierdeau puterile și își cereau ajutor, iar tu nu puteai să-i ajuți. Era timpul milosteniei totale și al jertfei cerute și împlinite. Era timpul iubirii aproapelui și al apropierii de Dumnezeu. Era timpul când strigătul celui în suferință chema să-i privim fața și viața și să vedem că fața lui este fața noastră, chipul lui este chip de om, ca al nostru, în care bate o inimă și în care trăiește un suflet, și își cântărește acum toată neputința, își trăiește toată durerea. Era timpul când cel ce avea cât de puțin trebuia să împartă acest puțin cu fratele său de suferință, pentru a-i salva viața. În această situație, am socotit că sunt chemat să împlinesc două porunci: să conving, să determin pe acei creștini, puțini, care aveau, cât de cât ceva, să dea din puținul lor și celor care strigau după ajutor; să arăt valoarea, neînchipuit de mare în procesul de mântuire, a ajutorării în suferință a unui om sărac și chinuit, să mișc inimile, spunându-le că un om în suferință, mai ales în foame, este o parte din Dumnezeu, care s-a născut sărac și a murit sărac. "Căci cu adevărat zic vouă, orice ați făcut unuia din acești frați ai Mei mici, Mie Mi-ați făcut" (*Matei* 25, 40). Prin predici, în convorbiri personale, în adunări, în vizite pastorale, am încercat să-i conving că această jertfă a milosteniei este cerută de Hristos și că ea se urcă până la

ceruri, mijlocește înaintea lui Dumnezeu pentru noi, oprește mânia Lui și face ca mila Celui de Sus să se pogoare asupra noastră și să ne ajute să fim primiți întru Împărăția Sa, "că dragostea acoperă mulțime de păcătoși" (*Petru 4, 8*).

Mărturisesc că am trăit clipele cele mai dureroase din viața mea, pe care, după aproape 60 de ani, nu le-am uitat. Dar oricât de multe erau problemele la care trebuia să fac față, prezența mea ca preot slujitor în biserică era vie și lucrătoare. La Sf. Liturghie încercam să retrăiesc împreună cu credincioșii venirea și petrecerea, între noi, a Fiului lui Dumnezeu întrupat, Nașterea Sa, propovăduirea, Patimile și, cu deosebire, Jertfa Sa pe cruce, care constituie, de altfel, ideea centrală a Sf. Liturghii. Prin predică încercam să-i fac pe creștini conștienți de faptul că sunt chemați să se întoarcă de la păcat și să se apropie de Dumnezeu cu sufletul curat; casa inimii noastre trebuie curățită, sfințită, ca să fie templul lui Dumnezeu, locul Duhului Sfânt. Sf. Liturghie este momentul cel mai de seamă în care noi ne întâlnim cu Dumnezeu prin lucrarea Duhului Sfânt, căci Hristos, în Sf. Liturghie, este de față, real, prezent cu Trupul și Sângele Său. Încercam, după a noastră credință, să-i duc spre cunoașterea Adevărului și a iubirii lui Dumnezeu și a aproapelui nostru.

Reconstrucție

În această atmosferă duhovnicească, credincioșii parohiei noastre au fost chemați la o jertfă sfântă: reparația bisericii. Au fost chemați toți credincioșii din comună și din împrejurimi ca, prin muncă voluntară să restaurăm biserica parohială, locaș de rugăciune sfântă și curată, locul nostru de înălțare sufletească, de ușurare a greutăților vieții, de liniște și pace sufletească, de curățire a păcatelor și de înviere a cugetelor. Lucrarea s-a făcut și cu post, rugăciune și cu puterea lui Dumnezeu, care lucra și ne ajuta. Ne rugam Domnului Iisus Hristos să ne ajute să terminăm lucrarea și simțeam cu toții cum viața noastră era pusă sub puterea și ajutorul Lui, căci tot ce se făcea, se făcea din iubire față de Biserica Sa cea sfântă. Pentru noi, era timpul lucrării, era timpul mântuirii, cum zice Sf. Apostol Pavel: "Iată acum vremea potrivită, iată ziua mântuirii" (II *Corint.* 6,2). Era timpul hărăzit nouă pentru Biserica lui Hristos, era răspunsul nostru la chemarea iubirii Sale. Prin terminarea ei și în condițiile în care s-a muncit, am avut prilejul să arătăm și să dovedim prin fapte puterea credinței și a dragostei noastre pentru Biserica lui Hristos.

Era sâmbătă, 29 iunie 1946, când dintr-o mașină plină de praf, care venea de la Mănăstirea Neaț, cobora în fața bisericii parohiale arhiereul vicar Iustinian Marina, însoțit de P.C. arhimandrit Teoctist Arăpașu și diaconul Aurel Teodorescu, veniți pentru sfințirea bisericii noastre, fixată pentru duminică, 30 iunie. După primele urări de bun venit, am prezentat, pe scurt, situația bisericii, a comunei și a creștinilor. Vlădica Iustinian a rămas îngândurat de ce a auzit, a cercetat lucrările făcute la biserică și m-a întrebat dacă am casă parohială. I-am răspuns că nu, și că nici terenul necesar construirii ei, nu-l avem. Apoi, i-am invitat pe înalții oaspeți la locuința preotului paroh pentru a se odihni și a se ospăta. Casa lui moș Ilie Zaharia, unde locuiam, avea două camere: una locuită de stăpân cu familia sa și o alta, locuită de mine cu familia, o cameră cu lut pe jos, fără dușumea, așternută curat cu niște lăicere țărănești, și plină cu miros de busuioc. Curtea din fața casei era curată, stropită cu apă, din care ieșea miros de pământ uscat. În fața locuinței era

pusă o masă pe care se găseau bucatele gătite pentru ospătarea acestor dragi și așteptați oaspeți. Masa a fost binecuvântată de vlădica Iustinian. Toți ne-am ospătat, după care am făcut rugăciunea de mulțumire pentru darurile pe care bunul Dumnezeu ni le dăruiește. Un cuvânt de mulțumire, dar și de prețuire a fost îndreptat de vlădica și spre maica preoteasă Georgeta, pentru dragostea și priceperea cu care au fost primiți și ospătați. Era târziu. Oboseala cerea odihnă, mai ales că a doua zi trebuiau eforturi mari pentru împlinirea celor sfinte. Am gândit că este bine ca vlădica să rămână în camera mea, iar pe părintele arhimandrit Teoctist și diaconul Aurel i-am dus la familia A. Ștefănescu. Vlădica Iustinian, după ce s-a mai plimbat puțin, a intrat în camera plină de miros de busuioc. După puțin timp, m-a chemat la el, și am stat de vorbă mai mult de o oră. Mi-a cerut să-i spun tot ce știu despre noua putere democratică care se așeza și activa în comună, să-i spun cum am lucrat și lucrez pentru binele Bisericii și al credincioșilor. Dacă am înființat o cantină, cum trăiesc oamenii și cum se aprovizionează, să-i spun ceva din lucrarea mea bisericească. Cu toată cuviința i-am răspuns la întrebările puse, dar pe lângă aceste răspunsuri i-am prezentat și părerea mea asupra regimului comunist care se instaura în țară, și despre lucrarea Bisericii noastre, care este plină de răspundere în fața lui Dumnezeu și a neamului nostru în această epocă plină de furtuni și dureri. Nu mi-am dat seama cât de informat era vlădica în legătură cu ce i-am prezentat eu. Nu m-a contrazis, nu mi-a dat nici un răspuns, dar am văzut că pe fața lui se așterne o neliniște. I-am sărutat mâna, dânsul m-a binecuvântat, și m-am retras, lăsându-l cu gândurile sale. În cealaltă cameră a lui moș Ilie, pe o laviță, unde era și soția cu cei doi copii, Maria și Mihai, m-am lăsat și eu în voia gândurilor care mă frământau: ce va fi? Am închis ochii cu rugăciunea "Fie voia Ta, Doamne!"

A doua zi dimineață am trecut pe la biserică să pun în ordine ce mai era de pus și m-am bucurat că a sosit și părintele protopop de Iași, C. Sinescu. Pe când discutam cu părintele protopop, am fost anunțat de primarul comunei, N. Ciocan, că la sărbătoarea noastră va lua parte și prefectul județului, C. Bordeianu, pretorul Nicolau și alte autorități. Va veni lume multă, iar din partea Preturii Tg. Frumos se va aduce un camion cu pâine, care va fi împărțită la oameni. Mă rugam lui Dumnezeu ca totul să se desfășoare cu pace și cu dragoste. M-am întors acasă și l-am însoțit pe vlădica la biserică. Un sobor de preoți, în frunte cu protopopul, l-au primit pe vlădica Iustinian cântându-i "Întru mulți ani, Stăpâne!" Sfânta Liturghie s-a săvârșit afară, în fața bisericii, pe un podium de scândură pregătit din timp cu cele necesare. Curtea bisericii era plină de credincioși din toată comuna, care doreau să vadă și să se bucure de

această sărbătoare închinată bisericii "Adormirea Maicii Domnului", din parohia Tansa. După săvârșirea tuturor rânduielilor prescrise de tipic, s-a înconjurat biserica, P.S. episcop stropind-o cu apă sfințită și ungând-o cu Sf. Mir, apoi, întreg soborul a intrat în biserică, P.S. săvârșind și înăuntru stropirea și ungerea. După sfințirea bisericii, a urmat Sf. Liturghie arhierască, la care au asistat și autoritățile de stat venite cu această ocazie. La sfârșitul Sf. Liturghii a luat cuvântul părintele protopop C. Sinescu și a subliniat însemnătatea prezenței P.S. episcop Iustinian în mijlocul credincioșilor din această comună și bucuria acestora de a-l vedea, de a-l cunoaște, și de a-i asculta cuvintele pline de învățătură. Totodată, a vorbit de vrednicia preotului și a credincioșilor din această parohie, care s-au străduit cu zel, osteneală și jertfă să realizeze reparația bisericii și să o înzestreze cu cele necesare. Mulțumește P.S. episcop Iustinian pentru cinstea ce a făcut acestei parohii prin slujire și prin sfințirea bisericii și își încheie cuvântul asigurându-l că toți preoții și credincioșii din protopopiatul Iași sunt ascultători Bisericii Ortodoxe și credinței străbune, și plinitori ai cuvântului Sf. Apostol Pavel, care zice: "Vă îndemn, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să vorbiți la fel și să nu fie dezbinări în sânul vostru; ci să fiți cu totul uniți în același cuget și în aceeași înțelegere" (I *Corint.* 1,10), și "Desăvârșiți-vă, mângâiați-vă, fiți uniți în cuget, trăiți în pace și Dumnezeuul dragostei și al păcii va fi cu voi" (II *Corint.* 13,11).

După Părintele protopop mi se dă cuvântul în calitate de preot paroh al bisericii. Am început cu cuvintele psalmistului: "Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într-însa", pentru că P.S. episcop Iustinian, invitat de noi, a binevoit să vină să binecuvânteze și să sfințească biserica noastră, care împreună cu credincioșii, a trecut printr-un foc năprasnic, prin război cumplit, cu urmări dureroase pentru toți. După un mic istoric al bisericii și după ce am arătat reparațiile ce i s-au făcut, am prezentat situația locuitorilor comunei Belcești din timpul evacuării până în acel an 1946, bântuit de secetă și foamete. M-am adresat autorităților, și în special prefectului județului, C. Bordeianu, cu rugămintea de a lua măsurile necesare pentru îmbunătățirea situației celor zece mii de locuitori care sunt parcă părăsiți, lăsați în foame și moarte. Mulțumind în mod deosebit P.S. episcop Iustinian, îl rog cu lacrimi în ochi să intervină la autoritățile în drept pentru ușurarea situației din Belcești, care este alarmantă și dureroasă. Apoi, a luat cuvântul P.S. episcop Iustinian care, adresându-se tuturor, a spus: Este pentru mine o bucurie deosebită să pot fi azi cu dumneavoastră, că am putut în această zi, să sfințim biserica cu hramul "Adormirea Maicii

Domnului" și s-o redăm lui Dumnezeu și credincioșilor care vor veni în ea să stea de vorbă cu Dumnezeu, în ea mai mult decât pot acasă și în viața zilnică. Căci azi, prin sfințirea care s-a săvârșit, Mântuitorul a intrat în această biserică și este prezent continuu pe Masa Sf. Altar. Deci, Domnul Iisus Hristos este aici, cu noi, și noi L-am întâmpinat așa cum L-au întâmpinat femeile mironosițe după înviere. Viața religios-morală trebuie înnoită și voi toți, în frunte cu preotul, trebuie să fiți vrednici de această chemare. Căci în timpul nostru Biserica nu se poate mărgini numai la activitatea duhovnicească, nu se poate închide în cercul ei de preocupări și să fie străină de frământările vremii, ci trebuie să ajute, în duhul iubirii creștine, și la strădaniile societății, pentru o viață mai bună. Vom dovedi că Hristos trăiește în noi, dacă ne vom dăruia pentru binele semenilor noștri, dacă vom munci pentru înflorirea patriei și dacă, prin truda noastră de fiecare zi, oamenii de pe tot întinsul pământului vor trăi în pace și bună înțelegere... Drept urmare, P.S. sa îndeamnă pe credincioși ca, venind la biserica aceasta, să se roage pentru pacea țării noastre și a lumii întregi. În continuare, felicită pe preotul paroh pentru realizările obținute în parohie și comună, menționând totodată, că i se acordă rangul de iconom stavrofor prin hirotosie în cadrul Sf. Liturghii, ca o apreciere a muncii depuse în parohie și a râvnii arătate în slujirea Domnului. P.S. sa mulțumește reprezentanților autorităților de stat pentru prezența lor în viața parohiei și a comunei Belcești și roagă, în special pe prefectul C. Bordeianu și pe pretorul Nicolau să dea curs rugămintii preotului Ion Cârciuleanu în legătură cu foametea din comună și lipsa alimentelor. În final, printre altele a mai spus: Doresc ca Dumnezeu să vă binecuvânteze eforturile făcute, să vă dea bucurii, să aveți parte de copii buni, pe care să îi educați creștinește, de sănătate, ajutor în toate și de mântuirea sufletului. După care, am adresat mulțumiri P.S. sale, reprezentanților autorităților de stat și tuturor participanților, suprema mulțumire fiind adresată lui Dumnezeu. Festivitatea s-a încheiat într-un spirit creștin, când fiecare dintre cei prezenți a primit câte o pâine din partea Preturii Tg. Frumos.

După masă, la care au luat parte și autoritățile de stat, vlădica Iustinian, înainte de plecare, m-a sărutat și mi-a dat cartea sa de vizită, spunându-mi: Ori de câte ori vei avea nevoie, să vii la mine, de față fiind părintele arhimandrit Teoctist Arăpașu, actualul Patriarh al României, diaconul Aurel Teodorescu, protopopul C. Sinescu și alții. Încheind această sumară prezentare a sfințirii bisericii parohiale Belcești II, din 30 iunie 1946, re trăiesc emoția, bucuria, mulțumirea și fericirea de atunci,

pentru momentele de dragoste părintească pe care mi le-a arătat vlădica Iustinian. Cu câtă răbdare m-a ascultat în noaptea de taină din 29 iunie 1946, când i-am vorbit de biserica rusă sub sovietici, de biserica din ținuturile românești ocupate după 1940, de viața preoților și a creștinilor, de tot ce știam și vedeam eu pentru biserică și neam în vremea aceea.... Mulțumesc lui Dumnezeu care a dat Bisericii noastre asemenea slujitori în acele timpuri atât de greu încercate, și să ne străduim să le urmăm pilda, împlinind porunca Apostolului Pavel, care zice: "Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și le urmați credința" (*Evrei 13,7*).... Mare mi-a fost bucuria când vlădica Iustinian a fost ridicat în scaunul Mitropoliei Moldovei, în vremea când răni adânci sângerau pe tot trupul Moldovei, pustiită de urgia războiului. Cu dragoste, cu energie, cu mare râvnă, întru osteneală de zi și noapte, a căutat să aline durerile, să potolească mâniile, să înmănușeze elanurile spre zidirea unei vieți bisericesti și sociale. După care, Hristos Domnul l-a ridicat pe cea mai înaltă treaptă a slujirii, cea de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Patriarhul Iustinian a lucrat neobosit în toate ramurile activității Sale, încât se poate spune cu Sf. Apostol Pavel: "Am lucrat mai mult decât ceilalți apostoli, dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu, Cel ce este întru mine", căci "prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt" (*Corint. 15,10*). Întru smerenie și nestinsă osârdie, întru înțelepciune și neostenită lucrare, întru credință și dragoste atotcuprinzătoare, Patriarhul Iustinian și-a dăruit întreaga viață lui Hristos și credincioșilor, Bisericii. Adânc înrădăcinat în viața Bisericii, în viața poporului, om al vremurilor noi, însuflețit de Duhul cel veșnic viu și creator de viață nouă, Patriarhul Iustinian a împlinit un mare program de activitate într-o perioadă când la noi era mai mult întuneric decât lumină. Analizând opera P.F. Patriarh Iustinian, putem spune cu evanghelistul Ioan: "Cuvântul trup s-a făcut și s-a sălășluit între noi și noi am văzut slava Lui" (*Ioan 1,11*), că acesta a devenit realitate vie prin lucrarea Sf. Sinod, a clerului și a credincioșilor, sub îndrumarea înțeleaptă a P.F. Patriarh Iustinian.

Voi enumera, succint, doar câteva dintre cele mai însemnate înfăptuiri ale sale. Toate aceste înfăptuiri sunt mlădițe ale aceluiași duh, duhul ortodoxiei românești, care își are izvoarele în credința dreptmăritoare veche și totuși mereu nouă și în legătură cu poporul, cu istoria lui, cu năzuințele lui, într-o epocă de cumplite transformări și greutăți. Biserica noastră, sub îndrumarea înțeleptului Patriarh Iustinian a găsit în tezaurul străvechi de gândire și viață ortodoxă românească puteri divine, prin care ea s-a înnoit, pentru a-și putea aduce partea sa de contribuție la mersul

înainte al poporului, într-o epocă pe care Dumnezeu ne-a dat-o s-o trăim. În timpul P.F. Sale, teologia românească s-a manifestat cu o vitalitate deosebită, remarcându-se nu numai prin legătura ei cu Evanghelia Domnului și cu tradiția sfinților părinți și a teologiei ortodoxe, dar și prin implicarea în problemele ridicate de viața bisericii, de viața ortodoxiei și a creștinătății întregi, de viața epocii în care ne găseam. A dorit să aducă teologia la sensul și învățătura dată de pilda Sfinților Părinți: teologia nu înseamnă numai a gândi sau a vorbi despre Dumnezeu, ci e viață în Dumnezeu, e gândire trăită într-o lume cu noile realități ale vremii. Pe planul acțiunii - care constituie mereu o unitate cu planul gândirii teologice -, înnoirea cuprinde toate sferele vieții bisericești, atât viața internă a Bisericii noastre, cât și relațiile ei cu celelalte Biserici ortodoxe, cu alte biserici creștine, cu năzuințele vremii, în spiritul frățietății ecumenice, al luptei comune pentru pace și înfrățire între popoare. În felul acesta se scoate în evidență idealul creștin al apostolatului social, formulat atât de clar și aplicat în mod complex de P.F. Patriarh Iustinian. Dar temelia vieții celei noi care trebuia să se așeze o constituia unitatea deplină dintre ierarhi, preoți și credincioși. Această unitate, prin care toate mădularele bisericii, pătrunse de duhul lui Hristos, sunt împreună lucrătoare pentru propășirea ei și împlinirea ei în lume, și-a găsit expresia în legislația bisericească, bazată pe canoanele ortodoxiei și pe nevoile - de atunci - ale Bisericii. Această legislație este "cea mai completă și mai rodnică" dintre toate legislațiile de până atunci. Ea întărește sinodalitatea în lucrarea ierarhilor și participarea activă a preoților și credincioșilor la viața bisericească; aceștia își pot spune cuvântul prin Adunările eparhiale și în Adunarea națională bisericească, prezidată de Patriarh. Pentru pregătirea preoților, s-a organizat învățământul teologic, s-au instituit cursurile de îndrumare misionară și conferințele de orientare, s-au retipărit cărți și reviste, pregătindu-se, astfel, preoțimea în pas cu desfășurarea vieții bisericești atât pe plan intern cât și pe plan extern. Dintre cărțile de căpătâi ale pastorației și îndrumării credincioșilor, amintim: *Învățătura creștină ortodoxă*, 1952; *Tâlcuirea Evangheliilor și cazaniilor duminicilor de peste an*, 1960 și cele nouă volume de *Apostolat social*. O însemnătate deosebită a avut și apariția unei noi ediții a *Bibliei* și, separat, a *Noului Testament*. Institutul Biblic și de misiune ortodoxă și tipografiile din centrele eparhiale au dat clerului și credincioșilor hrană duhovnicească, necesară pentru vremea aceea.

Prea Fericitul Patriarh Iustinian s-a dovedit nu numai un adevărat cârmuitor duhovnicesc, un organizator de prim rang, dar și un gospodar neîntrecut. A dat o atenție deosebită părții economice: salarizarea clerului,

case de odihnă, casa de pensii și ajutoare, Fondul misionar, ateliere pentru cele necesare cultului, fonduri pentru pictarea și restaurarea bisericilor ș.a. În concepția P.F. Patriarh Iustinian, Biserica nu se poate mărgini numai la activitatea duhovnicească, nu se poate închide în cercul ei de preocupări, nu poate rămâne străină de frământările vremii, ci trebuie să ajute, în duhul iubirii creștine, și la strădaniile societății pentru o viață mai bună. "Vom dovedi că Hristos trăiește în noi - spune părintele Patriarh preoților -, dacă ne vom dăruia pentru binele semenilor noștri, dacă vom munci pentru înflorirea patriei și dacă [...] prin truda noastră de fiecare zi oamenii de pe tot întinsul pământului vor trăi în pace și bună înțelegere" (*Apostolat social*, vol.8, p.124). Această slujire a patriei și a omenirii este ceea ce Patriarhul Iustinian numește cu o expresie fericită "apostolat social", căci apostolul lui Hristos trebuie să fie apostol al dragostei, libertății, egalității, frățietății și păcii. Biserica noastră nu stă aplecată numai asupra ei înseși, ci deschide larg brațele iubirii frățești către toate religiile și bisericile creștine, către toate popoarele iubitoare de pace: "Noi, bisericile ortodoxe surori, zice Patriarhul Iustinian, înfățișăm o mare familie" (*Apostolat social*, vol.4, p.6). De aceea, bisericile noastre "colaborează în aceeași credință, în dragoste și bună înțelegere creștină, pentru binele lor în parte și al ortodoxiei întregi." ("Biserica Ortodoxă Română", 1955, nr.11-12, p.1014). Pe linia aceasta a legăturilor dintre bisericile ortodoxe și a unității ecumenice ortodoxe, manifestările sunt multiple și folositoare. Vizitele făcute bisericii noastre, precum și vizitele făcute de biserică noastră în străinătate au constituit o mărturie vie a contribuției însemnate aduse de aceasta la lucrarea Ortodoxiei întregi în probleme general-ortodoxe, în problemele ecumenice și ale păcii în lume. Mai mult decât atât, și pe plan intern s-a încercat un model de conviețuire și conlucrare între culte; s-a încercat o frățietate ecumenică, o unitate bazată pe credința în Dumnezeu și pe aplicarea acestei credințe în acțiunea comună pentru slujirea patriei, pentru pace. Pe plan extern, biserică noastră lucra - sub îndrumarea P.F. Patriarh Iustinian - în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, al Conferinței creștine pentru pace, al Conferinței Bisericilor Europene, întreținea relații cu Biserica anglicană, cu biserici evanghelice-luterane, cu biserici romano-catolice etc. Dorința tuturor era refacerea Bisericii celei Una, posibilă, după cuvântul P.F. Patriarhului Iustinian, pe baza credinței Bisericii ecumenice din primele veacuri și a principiilor sinodalității și autocefaliei. Dar până atunci, chemarea bisericilor creștine este "slujirea lumii", care trebuie să se facă pentru adâncirea frăției, a dragostei, dreptății și păcii în lume. Toată activitatea P.F. Patriarh Iustinian a fost pusă în slujba Bisericii, a

ecumenismului, a păcii, conturând personalitatea sa ca Întâi stătător al Bisericii Ortodoxe Române, într-o epocă plină de incertitudini și ateism, într-un timp greu de înțeles, dar și mai greu pentru a trăi și realiza binele. Patriarhul Chiril al Bulgariei îl caracterizează ca pe "un reprezentant de seamă al conștiinței ecumenice ortodoxe", iar dr. Franklin Clark Try, președintele Comitetului Central al Consiliului Ecumenic, drept "unul din cei mai mari conducători ai vieții religioase internaționale, un luptător de frunte pentru pace și înfrățire între popoare". N-am putut cuprinde în aceste puține cuvinte decât o parte a personalității și faptelor P.F. Patriarh Iustinian. Arhipăstoria sa se caracterizează prin clarviziune, energie realizatoare, prin înțelepciunea cu care s-a dăruit unui singur ideal: Hristos-Domnul și Biserica Sa, împletită cu viața creștină a poporului român.

După sfințirea bisericii, s-a observat în parohie, și chiar în comună, o atmosferă mult mai calmă, mai duhovnicească, mai spirituală, mai multă rezistență în fața greutăților. Viața spirituală, care este viața în Dumnezeu, din care se revarsă "toată darea cea bună și tot darul desăvârșit", căci El este "Calea, Adevărul și Viața", cuprinde puterea de rezistență, dar și de realizare a tot ce este bun și adevărat. Prin viața spirituală ne înălțăm sufletește, dar ca să aibă valoare, ea trebuie să slujească iubirii, adică să nu trăim pentru noi înșine, ci să trăim în primul rând pentru Biserică, pentru Patrie, pentru cel de lângă noi. Învățătura creștină ne arată că la temelie Bisericii stă jertfa, Crucea lui Hristos, pe care și-a întins brațele, pentru ca, prin dragoste, să ne ridice la o viață nouă. Ce pildă măreață și sfântă constituie acei credincioși care și-au dăruit întreaga lor ființă celor bolnavi, săraci și lipsiți de orice ocrotire! Acei care au slujit ajutorării fraților lor în suferință și necaz își au numele "scris în ceruri". Altarele bisericilor noastre s-au ridicat cu jertfele noastre. Fiecare cărămidă din aceste altare este o inimă vie care bate în zidurile lor. Ele sunt mărturia sufletului ce s-a dăruit pentru Biserică, pentru Hristos. Toate aceste jertfe sunt o chemare pentru ca noi să urmăm pilda celor ce le-au săvârșit, pilda înaintașilor noștri. Gândind la astfel de slujire, de jertfă a creștinului pentru tot ce este bun și folositor, la prima liturghie după sfințire am pus problema construirii casei parohiale, ca un lucru necesar pentru biserică și credincioși. La plecare, vlădica Iustinian ne-a donat pentru construcția casei parohiale 60 kg. de lumânări, în loc de bani și ne-a sfătuit să începem construcția ei.

Orice început este greu. S-a hotărât construirea casei parohiale cu toată dragostea și entuziasmul, dar nu aveam terenul necesar. Creștinii parohiei, în frunte cu consiliul parohial, m-au delegat să fac toate demersurile pentru a duce hotărârea la bun sfârșit. Moș Ilie Zaharia, care

era episcop, mi-a spus o vorbă: orice lucrare începută se va termina; aceasta cere jertfă și din partea noastră, dar ea va dăinui și va mărturisi despre noi. Așa dar, am luat legătura cu primăria și în mod special cu notarul Gheorghe Nica, cel care cunoștea bine situația comunei. Între biserică și școală era o parcelă rezervată Asigurărilor sociale; era locul cel mai bun și binecuvântat pentru construirea casei parohiale. La sfatul notarului Nica, am făcut o cerere adresată primăriei prin care întreaga adunare parohială solicita acest teren. După două luni, printr-un documentat raport, primăria a trecut terenul în proprietatea bisericii. Bucuria a fost mare și am pornit la lucru cu curaj.

Cu toate greutățile și lipsurile, la 14 septembrie 1948 s-a făcut sfințirea casei parohiale. Ea există și astăzi și vorbește de acel timp și de acei vrednici creștini. În acea sfântă zi de 14 septembrie, am înțeles cu toții că viața, ca dar divin, este expresia existenței în fapta cea bună, și pentru a reuși trebuie să punem în centrul ei dragostea și jertfa, datorită cărora relațiile dintre noi devin mai bune, mai plăcute, mai constructive - în familie, în biserică, în societate, oriunde și oricând. Cu această ocazie le-am vorbit credincioșilor mei dragi și buni despre vremurile pe care le trăiam, când Hristos cere de la noi, creștinii, fapte chiar cu jertfă, căci numai prin faptele cele bune "ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu" (II *Corint.* 7,1), ne îmbrăcăm în "omul cel nou" (*Efes.* 4,24) și creștem în Hristos, făcându-ne "făptură nouă" (II *Corint.* 5,17). Pe scurt, faptele cele bune ne ajută să ne urcăm spre împărăția lui Dumnezeu și pe aceasta s-o coborâm în realitatea vieții noastre. Le-am mai spus că faptele bune au o valoare hotărâtoare și pentru veșnicie, ne însoțesc după moarte ca adevărate comori nemuritoare. Ele sunt absolut necesare, fără ele nu putem fi creștini adevărați și nici nu ne putem mântui sufletul. La sfârșitul slujbei, după o mică gustare - specifică ocaziei -, am făcut rugăciunea de mulțumire pentru tot ce ne-a dat Dumnezeu nouă. Pe fața fiecărui creștin se putea citi: a fost greu, dar am reușit, după cum spune Sf. Apostol Pavel: "Toate le pot, întru Hristos, care mă ajută". Mare a fost bucuria tuturor! Dar bucuria mea și a familiei mele era și mai mare! Sunt multe izvoare de bucurie și toate își au rădăcina în bucuria de la temelia vieții noastre creștine: bucuria că Hristos este veșnic viu și că El este cu noi, în Biserică, în casele noastre, la locul nostru de muncă, este pretutindeni, și de la El vin tot darul cel desăvârșit și lumina. Oriunde am fi, dacă suntem cu suflet cinstit, credincios și ne facem pe deplin datoria, Hristos este cu noi și ne ajută, ne ocrotește, ne izbăvește și ne mântuiește. Izvor de bucurie sunt și frumusețile naturii, unde vedem măreția lui Dumnezeu, și

zicem cu psalmistul: "Mare ești Doamne, și minunate sunt lucrurile Tale, și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale". Frumusețea naturii ne ajută să ne înălțăm la frumusețea și bunătatea lui Dumnezeu, ceea ce ne produce o bucurie negrăită, încât putem spune că natura întregă este templul măreț al divinității, în care preamărim pe Cel ce a făcut toate și pe Cel ce le-a rânduit așa de frumos. Ne bucurăm când privim fața aproapelui nostru, dacă privim în ochii lui și vedem cum din ei se revarsă bunătatea, iubirea, mila. Ne bucurăm unul de altul! Ne bucurăm când ne spunem unul altuia veștile bune, dar ne bucurăm și atunci când cineva are răbdare și bunătate să ne asculte necazurile și durerile. Ne bucurăm mult când am putut alina o durere ori am ușurat un necaz, când am putut aduce lumina speranței în ochii triști, când am putut ridica pe cel care a căzut. O mare bucurie a vieții noastre este munca pe care o facem zi de zi, dacă aceasta este cinstită, demnă, corectă, ziditoare. Căci în cartea lui Iov scrie că "Omul se naște spre osteneală, precum puii vulturului pentru a zbura la înălțime" (Iov 5,7). Iată câte izvoare de bucurie sunt în această viață!

Bucuria mea și a familiei mele era justificată din plin. Aveam o familie bogată, cu trei copii, și camera de la moș Ilie nu ne mai ajungea. Camerele de la casa parohială erau spațioase și luminoase, copiii și mama lor se bucurau din plin. Simțeam că Dumnezeu ne înnoiește sufletele, ne înnoiește viața, puteam trăi și noi omenește. Am mulțumit lui Dumnezeu pentru mila și bunătatea Lui revărsate asupra noastră.....

Instaurarea comunismului – primejdie pentru cetățeni, Biserică și preoți

Eram în 1948. Depășisem foametea, boala, și multe alte greutăți ale vremii. Oamenii erau pe linia de plutire a existenței și erau mulțumiți. Viața își luase cursul ei normal, în toată comuna. Dar regimul comunist, după plecarea regelui Mihai, aplica legile socialiste cu duritate și fără milă. Datoriile de război față de U.R.S.S. erau foarte mari și foarte greu de plătit, căci erau achitate mai mult în cereale. În aceste condiții și-a făcut apariția în comuna Belcești un serviciu special, "colectarea". Era format din agenți împuterniciți cu colectarea cerealelor și la dispoziția cărora stăteau toate organele comunale (primăria, miliția ș.a.) pentru a-i ajuta să îndeplinească "planul", care era obligatoriu. Acești agenți vizitau fiecare gospodărie și hotărâau cantitatea obligatorie pentru colectare. Cei ce refuzau să predea ceea ce era hotărât, sau nu se supuneau deveneau "caz penal" și erau trimiși în judecată pe loc. Era o situație grea, ca și foametea. Adeseori, multor familii nu le mai rămânea aproape nimic. Și preoții erau obligați să facă parte din aceste comisii. Cu câtă nedreptate, răutate și lipsă de omenie se purtau agenții comunali! Era tot mai greu. Nu ți se îngăduia rostirea adevărului; de aveai curajul să spui lucrurilor pe nume, erai considerat "dușman al poporului" și erai pus sub supravegherea securității. De multe ori faptele nu pot fi descrise, ele se văd, se trăiesc, dar trebuie să rămână și o mărturie pentru viitor. Vedeam răul și răutatea cât erau de mari, dar știam că puterea lui Dumnezeu este mai mare și ne ajută și ocrotește când facem voia Lui. Cu credință în Dumnezeu, dar și cu curaj, le spuneam oamenilor adevărul în legătură cu faptele ce se săvârșeau, având sentimentul că îndeplinesc un lucru necesar pentru Biserică și țară, căci preoția este o chemare sfântă, o slujire a lui Hristos și a omului. Eram hotărât să nu mă las biruit de amenințări sau să "dormitez". Când mi-am dat seama că "omul vrăjmaș" stă la pândă și aruncă "neghina" în ogorul sufletelor credincioșilor și, mai ales, când știam că trebuie să fiu "sarea și lumina" lor, mi-am zis că nu pot părăsi datoria de a-i învăța și a duce la bun sfârșit lucrarea de propovăduire

încredințată mie, de Biserică. Știam că voi trece prin grele încercări, amenințări, dar nu am șovăit să-mi fac datoria de preot. Aveam în minte sfatul Sf. Apostol Pavel dat ucenicului său iubit, Timotei: "Tu fii întreg întru toate, suferă răul, fă lucrul Evanghelistului, slujba ta fă-o deplină".

Mândria, vanitatea, răutatea, nedreptatea făceau să se înrăutățească relațiile mele cu conducerea politică a comunei. Eu îmi continuam lucrarea preoțească prin tot ce puteam face: Sf. Liturghie, predică, catehizare etc. și astfel, Biserica a câștigat ceea ce i se cuvenea în inima credincioșilor. Am pătruns în sufletele și în mediul de fiecare zi al oamenilor și ei mă priveau cu încredere, mă poșteau în casele lor, îmi povesteau necazurile, grijile și bucuriile lor. Simțeam cu adevărat că sunt preotul lor și că le aparținam. După predică, cu acordul credincioșilor, țineam câte o scurtă meditație în legătură cu Sf. Liturghie, despre rugăciune, rugăciunea în familie, încercarea credinței, despre bucuria întâlnirii noastre cu Domnul Iisus în biserică, despre lupta noastră cu ispitele vieții și despre multe altele. Acestea au adus o înviorare spirituală și aveau puterea să mai alunge frica, grija, neliniștile care întunecau tot mai mult viața, și ne ajutau să ducem cu vrednicie "lupta cea bună" împotriva tuturor patimilor, răutăților și nedreptăților și să ne întoarcem la Hristos, prin care toate le vom birui. "Supuneți-vă lui Dumnezeu. Stați împotriva diavolului și el va fugi de la voi. Apropiati-vă de Dumnezeu și se va apropia și El de voi" (*Iacob 4,7-8*); "Smeriți-vă înaintea Domnului și El vă va înălța" (*Iacob 4,10*).

Mă rugam lui Dumnezeu să-mi ajute să pot face ca toți credincioșii încredințați mie să fie vrednici și să treacă pragul spaimei și al propriilor slăbiciuni, pentru a câștiga valoare sufletul lor. Urmăream un scop: să-i pot face să cunoască adevărul creștin în raport cu ceea ce propagau activiștii. Pentru aceasta, le arătam ce cere Iisus de la noi, cum trebuie să-l urmăm pe Hristos, ce câștigăm trăind o viață creștină și ce putem pierde dacă trăim în afară de Hristos etc. Totdeauna încercam să-i conving cât de frumoasă și plină de măreție este viața creștină, cu toate durerile ei, dar și cu bucuriile ei prezente și veșnice. Doream să aibă în mine modelul real, omul, preotul în care lucrează credința, dragostea, dreptatea, demnitatea, bunătatea și care, prin putere de voință și caracter, duce lupta împotriva a tot ce este rău, nedrept. Pentru ca "cel ce voiește să iubească viața și să vadă zile bune, să-și oprească limba de la rău și buzele sale să nu grăiască vicleșug" (*I Petru 3,10*). Le spuneam că morala creștină, de care era așa de multă nevoie, nu se întemeiază pe o idee sau pe un sistem de idei, nici pe o concepție cu mai multe sau mai puține orizonturi, ci pe un fapt sigur: pe Iisus Hristos, veșnic viu. Era spiritul evanghelic care ne chema să punem întreaga noastră ființă în lucrare și să

nu ne amăgim cu morala proletară, care căuta să ne câștige și să ne transforme. Dragostea lui Dumnezeu ne lega la un loc ca pe un snop de grâu curat, ca să trăim și să lucrăm ca adevărați fii, slujind lui Dumnezeu, și unii altora. Nu trebuia să dăm crezare aceluia care voiau să pună în locul învățaturii lui Hristos învățături străine. "Nu vă lăsați furați de învățăturile străine cele de multe feluri" (*Evrei 13,9*), zice Sf. Apostol Pavel. Nu trebuia să ne lăsăm inimile cuprinse de deznădejde, și nici sufletele învinse de descurajare, ci să ne întărim în credință, în faptele cele bune care sunt mijloace de apărare contra atacurilor și propagandei activiștilor "socialiști" împotriva Bisericii, a slujitorilor ei și a creștinilor. Le spuneam că omul nu poate trăi fără lumina lui Hristos, "căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor veni, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul, și nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de iubirea lui Dumnezeu cea întru Iisus, Domnul nostru" (*Romani 8, 38-39*). Datoria mea era să apăr credința, să apăr Biserica, să-i apăr pe credincioși în fața acelor acțiuni de propagandă atee. Lipsiți de scutul și protecția conducerii statului, ba chiar disprețuiți și urâți, noi am devenit plini de focul credinței, cu ochii sufletului ațintiți spre Iisus și Biserica Lui, pe care Îl vedeam binecuvântându-ne de pe cruce.

Nu am ezitat să împlinesc misiunea de păstor sufletesc, știind că am obligația să înfăptuiesc lucrarea de mântuire, de trezire, de menținere a conștiinței de neam, lucrare pe care Dumnezeu o cerea, precum o cereau și vremurile. În împlinirea misiunii mele întâmpinam obstacole, pentru că era vremea când se dădea o luptă între concepția materialist-marxistă și cea spiritual-creștină. Pentru ca oamenii să nu cadă în învâlmășeala acestor vremuri, se cerea ca prin Sf. Liturghie, prin predică, rugăciuni stăruitoare, prin împărtășania repetată cu sfintele taine, prin demnitatea preoțească să le fortific sufletul, ca ei să rămână buni creștini și români. Credința ne-a întărit și ne-a dat liniște. Știam că Dumnezeu este Tatăl care ne poartă de grijă, că niciodată nu ne-a părăsit, că ne ajută și ne izbăvește de necazurile care ne împresoară. Iubirea ne făcea să simțim dragostea nemărginită a lui Hristos, care ne zice: "Îndrăzniți, nu vă temeți, Eu sunt cu voi" (*Matei 14,27*). Nădejdea ne întărea și ne dădea putere să mergem înainte cu credința noastră, cu faptele noastre bune, creștinești, pentru că răsplata va veni din voia și porunca Domnului. Puterea cuvântului se completa cu frumusețea faptei. Eram chemat nu numai să vorbesc, să propovăduiesc, ci și să arăt prin faptă, căci fapta vorbește mai adânc decât vorbele. Prezența lui Dumnezeu în sufletul nostru o arătam în faptă, în lucrare prin iubire. Pe acest drum al Bisericii lui Hristos mă sileam să merg împreună cu credincioșii, sprijinindu-ne unii de alții și îndreptând

toată ființa noastră spre adevărata viață duhovnicească, luptând pentru același ideal creștin: mântuirea sufletului nostru. Pentru aceasta, încercam să pun la baza pastorației mele credința și iubirea, la care adăugam munca mea permanentă. În felul acesta doream să înfrâng frica, sfiala care îi stăpâneau pe credincioși în fața autorităților politice. Mă rugam mereu lui Dumnezeu pentru întărirea puterilor mele slabe și pentru sporul în lucrarea de a vesti cu cuvântul și cu fapta Evanghelia. Trăiam intens acele vremuri pline de neliniște, lipsuri și rătăcirii. Pe lângă toate acestea, știam că momeala păcatului, sub toate aspectele lui, vine prin toate canalele vieții și lucrează, încât patimile din om iau forme distrugătoare de trup și de suflet. De aceea, prin lucrarea mea, mă străduiam ca lumina lui Hristos să pătrundă în sufletele credincioșilor, să le dea putere să se îndepărteze de aceste slăbiciuni și păcate și să facă voia lui Dumnezeu. Eram mereu printre creștinii parohiei ca să le alin suferințele, să le împărtășesc bucuriile, să le împlinesc bunele dorințe, să-i apăr, să-i întăresc, să-i binecuvânteț și să-i conduc spre viața creștină, spre mântuire. Mă rugam Domnului Iisus Hristos cel înviat să le dăruiască curaj în loc de teamă, bucurie în locul întristării și pace în locul tulburării. Și așa lucrând, credincioșii din parohia noastră erau la un nivel mulțumitor din punct de vedere moral-creștin. Atunci, în biserică și prin biserică se forma demnitatea creștină și românească în lumina cea neumbrită a Evangheliiei lui Hristos.

Sistemul politico-ideologic încerca să oprească, chiar cu forța, activitatea Bisericii și să înăbușe valorile creștine. Și această luptă împotriva Bisericii și a slujitorilor ei nu se făcea la întâmplare, nu era improvizată, ci bine organizată și pusă la punct, iar activiști bine instruiți o duceau fără ezitare. Activitatea creștină de la biserică era atent supravegheată și observată. La Sf. Liturghie îmi ascultau predicile, mă urmăreau cu cine vorbesc, și ce vorbesc. În 1951, lucrurile au devenit destul de serioase pentru mine: mă chemau săptămânal la primărie, îmi făceau observație în legătură cu predicile ținute etc. La toate observațiile lor, aveam un singur răspuns: eu sunt preot și datoria mea este să slujesc lui Hristos și creștinilor, altfel nu am nici un rost. Mă apăram cu articolul din constituție: cultul este liber. Prin 1952 m-am trezit că inspectorul școlar de la plasa Tg. Frumos mă cheamă la primărie și îmi propune să renunț la preoție, că mi se oferă o catedră în învățământ. I-am spus categoric: sunt preot și ca preot slujitor voi trăi și ca preot al Bisericii doresc să mor. I-am mulțumit și am plecat.

După câteva luni de la această discuție, tot în 1952, în Vinerea Mare, când era și mama la mine, dimineață la ora 9 sunt invitat la postul

de miliție din Belcești. M-am prezentat și, spre surprinderea mea, eram așteptat spre a fi anchetat de căpitanul Axinte, șeful securității raionului Hârlău. M-a introdus într-o cameră, a încuiat ușa și a început interogarea, care a durat până pe la ora patru după amiază. Interogarea s-a făcut cu obrăznicie, cu lipsă de bun-simț și de orice educație umană. În tot timpul interogatoriului am fost liniștit, calm și plin de nădejde în ajutorul lui Dumnezeu. Eram acuzat că sunt împotriva partidului și a clasei muncitoare. La urmă am cerut voie să vorbesc despre mine ca om, ca cetățean și ca slujitor al Bisericii. I-am spus că sunt preot și nu pot lucra și trăi decât ca preot-slujitor al Bisericii lui Hristos, și tot ce fac nu este incompatibil cu viața adevărată, corectă, dreaptă și nici cu constituția țării. La despărțire m-a admonestat, spunându-mi că trăim într-un stat socialist și nu creștin, și să fiu cu băgare de seamă ce spun, ca să nu ne întâlnim în alte condiții. M-am despărțit de el cu aceeași demnitate preotească. Pentru mine, ziua de Vinerea Mare din 1952 a rămas în suflet cu o hotărâre nestrămutată: să rămân preot, slujitorul lui Hristos, pentru toată viața.

Toată slujba prohodului Domnului Iisus din acea Vinere Mare, am trăit cu durerea de care au fost stăpâniți ucenicii când L-au văzut pe cruce pe Învățătorul lor. Momentul de pe Cruce al Domnului Iisus este profund, nu se poate descrie, ci se încearcă să fie trăit de fiecare creștin, după puterea credinței sale. La sfârșitul Prohodului Domnului am ținut o meditație care ne-a dat prilejul să rememorăm toate acele întâmplări dureroase pentru Iisus Hristos, care au început din grădina Ghetsimani, au continuat în curtea arhiereului Caiafa, apoi în pretoriul lui Pilat, pe drumul Crucii, și au culminat pe dealul Golgotei, locul Căpățânei. Le spuneam: De două zile urmărim învățătura Sf. Evanghelii și ne pătrunde în suflet zguduitoarea dramă a patimilor Domnului Iisus. De fiecare dată auzim despre aceleași fapte, redată cu aceleași cuvinte și, totuși, în fiecare an mintea noastră descoperă noi și noi înțelesuri. Suntem, sufletește, martorii acestor întâmplări unice și dorim să le pătrundem tot înțelesul și să tragem învățăturile și foloasele cuvenite pentru mântuirea noastră. Lângă mormintele celor dragi nouă, plângem și ne tânguim. Lângă mormântul Domnului Iisus auzim vorbindu-se mai mult despre viață decât despre moarte. "În mormânt viață, pus-ai fost Hristoase..." Da, pentru că Cel îngropat în mormântul lui Iosif din Arimateea era viața însăși (*Ioan* 11,25), iar Învierea și Viața niciodată nu vor fi înghițite de moarte. Ele biruie întotdeauna. "Eu sunt Învierea și Viața; cel ce crede în Mine chiar dacă va muri, va trăi" (*Ioan* 11,25). În adevărul întâmplărilor pe care le ascultăm an de an în aceste zile stau față în față două lumi, două feluri de oameni. Pe de o parte este Iisus împreună cu apostolii Săi.

El este senin, tace. Când este provocat, răspunde scurt, cu înțeleș: "Tu zici". Nu găsește de folos să-și descopere Taina Dumnezeirii Lui unită cu firea omenească unor oameni care n-ar putea înțelege și cărora li se părea că El săvârșește o blasfemie atunci când se numește pe Sine Fiul lui Dumnezeu. Ei caută o vină, dar o găsesc cu greu, deși aduc mulți martori mincinoși. Le-ar trebui o mărturie care să-i aducă lui Iisus condamnarea la moarte. Și, în sfârșit, au găsit-o: "omul acesta a zis că poate dărâma templul și în trei zile să-l rezidească". Însă Iisus vorbise despre templul Legii noi, Trupul Său tainic pe care l-a înălțat prin învierea Sa, în cea de a treia zi. În mintea lor, toate acestea erau sfidări: cum să te faci pe tine fiu al lui Dumnezeu și să pretinzi că poți rezidi un templu care a fost clădit într-un număr mare de ani. Ei se prefac că nu au văzut și nici nu au cunoscut minunile prin care Iisus își dovedește dumnezeirea Sa. Pe de altă parte, este lumea acestor farisei, cărturari, mai mari ai poporului, stăpâniți de pizmă și ură împotriva lui Iisus și care reușesc până la urmă să obțină de la Pilat sentința de moarte a lui Iisus. Pilat, cu toată indiferența lui într-o problemă religioasă ca aceasta a evreilor, simțea că "omul acesta nu are nici o vină". Pe lângă aceasta, era preocupat și de cuvântul soției sale, strecurat în timpul procesului lui Iisus: "Nimic rău să nu faci dreptului acestuia, că mult am pățimit pentru El azi noapte în vis". O ultimă încercare a lui Pilat către iudei: "Pe împăratul vostru să-l răstignesc?" Răspunsul mulțimii ațâțate de mai marii poporului reprezenta, fără îndoială, culmea cinismului și al relei credințe: "Nu avem împărat decât pe Cezarul", pe acel Cezar sub a cărui apăsare se aflau și pe care îl urau din toată inima. Pilat își spală mâinile în semn de neparticipare la această fărădelege. Sentința este dată. Iisus este răstignit și moare pe Cruce. Mâini pioase îl coboară de pe cruce și-L așază în mormântul săpat în piatră, al lui Iosif din Arimateea.

Prin condamnarea la moarte a Domnului Iisus, biruința mai marilor iudeilor părea definitivă. Cu toate acestea, îngroparea Domnului le-a stârnit o neliniște, o temere, că Iisus va învia. În grabă, "a doua zi care este după vineri (sâmbătă), s-au adunat arhieriei și fariseii la Pilat zicându-i: "Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul acela a spus, fiind încă în viață: după trei zile Mă voi scula" (*Matei 27,62-63*) și cer lui Pilat să pună pază la mormânt. "Pilat le-a zis: Aveți strajă, mergeți și întăriți cum știți" (*Matei 27,65*). Mormântul Domnului a fost pecetluit așezându-se deasupra lui o piatră, care era "foarte mare". Dar nici aceste măsuri nu le-au adus liniștea biruinței. Fapt este că după înviere, "unii din strajă, venind în cetate au vestit arhieriei toate cele întâmplate. Și adunându-se ei împreună cu bătrânii și ținând sfat, au dat bani mulți ostașilor, zicând:

spuneți că ucenicii Lui, venind noaptea, L-au furat, pe când noi dormeam" (*Matei* 28,11-13). "Și s-a răspândit cuvântul acesta între iudei, până în ziua de azi" (*Matei* 28,15). Dar aceste neadevăruri sunt contrazise de arătările lui Iisus după Înviere, de existența Bisericii întemeiate pe adevărul Învierii lui Iisus și de toate mărturiile istorice și ale vieții sfinților, martirilor și ale tuturor mărturisitorilor de la Învierea Domnului și până la sfârșitul veacurilor. Adevărul învierii Domnului stă la temelia credinței noastre creștine. "Veți cunoaște Adevărul, a spus Iisus ucenicilor Săi, și Adevărul vă va face liberi, spunând despre Sine: "Eu sunt Calea, Adevărul și Viața" (*Ioan* 14,6). Acest adevăr despre Dumnezeu, despre noi înșine și despre rostul nostru pe pământ îl învățăm, dar îl și trăim în această zi, aici, lângă acest mormânt simbolic care ne aduce aminte că Fiul lui Dumnezeu întrupat a murit și a înviat pentru noi spre a ne izbăvi de robia păcatului și a morții și a ne face fiii Tatălui ceresc. Cuvântul cel de pe urmă al Domnului, de pe cruce: "Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu" (*Luca* 23,46), a zguduit temeliile pământului și tăriile cerului, căci atunci "pământul s-a cutremurat și pietrele s-au despicat; mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților adormiți s-au sculat" (*Matei* 27,51-52). În sfârșit, răutatea neamului omenesc era înfrântă și prin gura unui ostaș păgân care, cu frică și cu cutremur, a recunoscut și a mărturisit, zicând: "Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta" (*Matei* 27,54). De acum înainte, Domnul Iisus Hristos va fi răstignit de păcatele și răutatea oamenilor, de nenumărate ori, dar după fiecare crucificare lumina Sa dumnezeiască va străluci și mai mult peste noi și peste toate veacurile. Veșnic viu, veșnic iubitor și iertător, cu dumnezeiască și nebiruită putere, Hristos va sfărâma încuietorile morții și ne va ridica de-a pururi din moarte la viață și de pe pământ la cer, Amin.

Bucuria Învierii Domnului am încercat să o pătrundem și să o trăim cu toții pe temeiul credinței în dumnezeirea lui Iisus Hristos, să credem și să mărturisim cu adevărat că "Hristos a înviat din morți" "și nouă ne-a dăruit viață veșnică". Printre altele, la slujbă am mai spus: Învierea Domnului este o minune permanentă, mereu actuală, menită să se petreacă în inima fiecărui credincios, pentru că această inimă este și ea un mormânt în care zace harul Botezului, adică însuși Hristos, în numele căruia ne-am botezat. Pecetluit cu piatra grea a patimilor și răutăților, harul Botezului stă îngropat în mormântul inimii, așteptând ca piatra să fie prăvălită, iar Hristos să învie în noi. Dar aceasta depinde numai de voința noastră. Fără această înviere sufletească, praznicul de astăzi poate fi o serbare frumoasă, o îndestulare a trupului, deosebită de alte zile, un simbol frumos chiar, dar nu o trăire adevărată și de folos pentru sufletul

nostru. Pentru acest motiv, Biserica ne îndeamnă în cântările ei, în învățăturile ei evanghelice să înlăturăm ura dintre noi, să iertăm și să ne împăcăm, lăsând iubirea să ne stăpânească, în convingerea că și prin aceasta se prăvălește piatra de pe ușa inimii și harul lui Dumnezeu devine lucrător și biruitor în ea. E ziua Învierii, să ne luminăm cu prăznuirea, și unul pe altul să ne îmbrățișăm; să zicem frați și celor ce ne urăsc pe noi, să iertăm toate pentru Înviere - iată ce chemare sfântă și duhovnicească ne face Biserica în aceste zile, în dorința ca învierea Domnului să nu fie numai un simbol sau o prăznuire fără folos ci, mai înainte de toate, o înnoire lăuntrică, o prefacere a vieții, o trăire în Hristos... Am făcut apoi un scurt istoric al Bisericii lui Hristos în cele dintâi trei veacuri, când se trăia puternic minunea Învierii. Mai aproape de acei care au fost martori ai Învierii, viața primilor creștini era scăldată zilnic în razele marelui praznic al Învierii, ceea ce îi făcea pe oameni fericiți, curați, gata chiar de jertfă supremă în fața prigonirilor împăraților păgâni, dar mai ales, stăpâniți de pace sfântă, de iubire pentru aproapele... Veacurile au trecut și libertatea religioasă primită de creștini nu a întărit totdeauna dragostea dintre ei ci, dimpotrivă, a răcit-o... În lumea noastră de azi, învrăjbită, frământată de război, plină de ură și răzbunare, Biserica lui Hristos face o chemare sfântă: "unul pe altul să ne îmbrățișăm, să iertăm toate pentru Înviere" și să lăsăm să se așeze pacea, iubirea și bună învoirea între noi.... Să lăsăm minunea Învierii Domnului să ne pătrundă sufletele ca o baie de raze luminoase și "să ne curățim simțurile, ca să vedem pe Hristos înviat din morți, tuturor viață dăruind". Să ne iubim unii pe alții ca într-un gând să mărturisim pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea sfântă și nedespărțită. Să iertăm toate pentru Înviere!

Începând cu sfârșitul anului 1955, conducerea comunistă de la noi a devenit mai dură, mai aspră, au început arestările și în rândul preoților. Valorile care trebuiau să conducă și să dea un sens și un conținut vieții, alcătuind ceea ce numim cultură, umanitate, istorie nu mai existau ca realități, ci erau subordonate sau distruse. Omul, coroana creației și opera desăvârșită a iubirii lui Dumnezeu, pe care El numai cu puțin l-a micșorat față de îngeri și pentru a cărui ridicare a întreprins toată îndelunga și măreața operă a Răscumpărării, pe care n-a dat-o îngerilor căzuți, și cărora le-a rămas de-a pururi închisă calea salvării, omul, deci, trebuie să rămână chipul lui Dumnezeu, trebuie să se afle într-o relație vie cu Dumnezeu, prin credință și fapte bune. Pentru că Dumnezeu l-a înzestrat cu toate darurile sale spirituale, cu mijloace și modalități de percepere, trăire și comunicare cu El. Deasupra tuturor faptelor și întâmplărilor în care mă găseam, conștient de rolul meu ca preot, doream și făceam ca

lucrarea mea să fie jertfelnică pentru a nu se pierde spiritualitatea creștină și românească, care trebuia să rămână puternică, așa cum face dovadă Biserica în trecutul istoric al neamului. Pentru realizarea acestor fapte, trebuia să devin nu numai mărturisitor, propovăduitor ca preot, ci trăitor și model de viață creștină, să devin pildă vie pentru credincioși. În credința și propovăduirea mea se adunau faptele care îmi dădeau dreptul de slujitor al Bisericii și duhovnic al credincioșilor în fața autorităților politice. Trebuia să împlinesc cuvântul Sf. Grigore Palama, care zice: "orice cuvânt este contrazis de un alt cuvânt, dar spune-mi cuvântul care să contrazică fapta", sau recomandarea filocalică: "Taci tu, lasă să vorbească faptele". Așa am dorit și așa m-am străduit să păstoresc: prin fapte creștine, cu dăruire totală lui Hristos mi-am potrivit viața după legile Bisericii noastre. M-am condus, cât mi-a fost cu putință, după un adevăr: că lucrarea mea, cu efectele ei, este în funcție de pilda mea, de viața mea creștină, de autoritatea mea morală, de cumpătarea în familie sau în societate, precum ne îndeamnă Sf. Apostol Iacob, care zice: "Faceți-vă împlinitori ai cuvântului" (*Iacob* 1,22). În tot timpul activității am încercat să întrupez cuvântul în viața mea morală, în toată lucrarea mea publică. Știut este că pentru combaterea unor păcate, a unor vicii, pentru curățirea duhului, pentru formarea unor caractere creștine, pentru zidirea omului creștin, pentru mântuirea noastră și a altora, mare se va chema "cel ce va face și va învăța". Așa cum spune Patriarhul Iustinian în *Apostolatul social*: preoția noastră constă tocmai în practicarea calității de model al slujirii, cu conștiința că nu trăim numai pentru noi, ci și pentru ceilalți oameni. Am dorit ca anii mei de pastorație la Belcești să fie ani de slujire creștină, plini de răspundere și jertfă, ca să pot împlini cuvântul Sf. Apostol Pavel, care zice: "Lucrează, îndrăznește, grăiește cu folos, sădește cu Pavel, udă cu Apolo, pentru că cel ce face să crească este Dumnezeu" (*I Corint.* 3,6).

Am încercat să pătrund în mediul și în sufletul acelor oameni, care mă priveau și urmau cu încredere, mă poșteau în casa lor, îmi destăinuiau din durerile și bucuriile lor, ocupam un loc aparte în viața și sufletul lor. Totdeauna le-am vorbit blând, cu zâmbet cald și încrezător. Când slujeam Sf. Liturghie, când le predicam, când săvârșeam Sf. Taine, când îi întâlneam doream și încercam să am totdeauna sufletul mare și bun, înțelegător și plin de viață și lumină creștină, pentru a putea aprinde o scânteie sacră și în sufletele lor, care să însemne cuvânt de muncă, cinste, cuvânt de zidire morală creștină și românească. Aceasta a însemnat pentru mine o datorie de conștiință și îndeplinind această datorie, am fost convins că și prin mine Biserica Ortodoxă Română pășește cu demnitate pe drumul lui Hristos, al Apostolilor, al Sf. Părinți și pe drumul plin de lumină al strămoșilor noștri.

Satisfacția unei misiuni împlinite. Despărțirea de Belcești

La 1 martie 1959 am fost anunțat că sunt transferat la biserica Galata, Iași. Trebuia să plec, să mă despart de aceste suflete de care mă apropiasem atât de mult. Emoțiile erau mari. Orice despărțire este grea, dar a unui păstor de suflete este și mai grea! Era în duminica Floriilor a anului 1959, și biserica era plină de dimineață de femei, bărbați și copii. Erau clipe de emoție pentru toți. Eram cu toții acolo, să ne lepădăm de "toată grija lumească și să trăim Sf. Liturghie împreună, cu adevărat, să simțim puterea și lucrarea Duhului Sfânt, care ne luminează, ne sfințește și ne unește în duh și simțire. Era momentul când ne rugam împreună în Duh și Adevăr". Era momentul de taină și de rugăciune, când ne împărtășeam împreună din același potir. Era momentul când, trăind la Sf. Liturghie jertfa nesângeroasă a Mântuitorului, Îl primeam pe El în inimile noastre. În predica din acea zi am dorit să umplu sufletele tuturor de bucurie duhovnicească. Am spus, printre altele: ...Cu ajutorul bunului Dumnezeu, au trecut șase săptămâni din Post, 40 de zile de nevoință, străduință, cercetare, de adâncire în viața și sufletele noastre. Fiecare dintre noi am dorit să ajungem la ziua de azi, pentru a-l întâmpina pe Domnul Iisus Hristos, ca El să intre ca împărat în viața și sufletele noastre. El, Dumnezeu fiind, este Împăratul întregii creații, este din veșnicie împărat. Dumnezeu este împărat peste tot pământul, spune psalmistul, Împărat veșnic, Împăratul cerului și al pământului. El "pentru noi, oamenii, și a noastră mântuire, s-a pogorât din cer și s-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara și s-a făcut om", pentru ca natura Lui umană să biruiască pe satana și să așeze împărăția lui Dumnezeu pe pământ. Dumnezeu fiind, Iisus purta în Sine întreaga omenire, luând asupra Sa și toate păcatele noastre, ale omenirii întregi, ca să ne curețe și să ne mântuiască. Biruința Domnului nostru Iisus Hristos asupra satanei constituie încoronarea lucrării Sale pământești. Prin moartea și Învierea Sa, "capul șarpelui a fost zdrobit"...

Intrarea Domnului în Ierusalim este un eveniment care se petrece între marea minune a învierii lui Lazăr și Săptămâna Patimilor. Biserica îi

acordă o mare însemnătate, socotind-o printre cele douăsprezece sărbători împărătești ale anului. Și iată de ce: intrarea triumfală a lui Iisus în Ierusalim este singurul moment din viața Sa pământească, în care El a acceptat să fie aclamat ca împărat. De data aceasta, chiar El singur își pregătește intrarea, conform profețiilor, ca să fie recunoscut după Lege, că este Mesia, Împăratul lui Israel. Înainte de a intra în cetate, trimite doi ucenici ca să-i aducă mânzul unei asine pentru a intra călare pe el, după cum prevestise proorocul Zaharia: "Saltă de bucurie fiica Sionului - împăratul tău vine călare pe asină" (*Zaharia* 9,3; *Matei* 21,4). Iisus dorea să precizeze El însuși, din timpul vieții pământești, că este Mesia, Împăratul lumii, cel așteptat, a cărui împărăție nu va avea sfârșit. În vederea acestei împărății a creat Dumnezeu lumea; Împărăția lui Dumnezeu este cauza și scopul creației. După căderea omului în păcat, Iisus a coborât din cer în lume, pentru a o instaura din nou. Intrând ca Împărat în Ierusalim, Iisus anticipează biruința Sa apropiată ca biruință finală a omenirii întregi, pe care o va purta în Sine. Poporul îl întâmpină pe Iisus ca pe Mesia, cu ramuri de finic. Mulțimile mergeau înaintea Lui sau după El. Își așterneau hainele - și prin acestea, sufletele - la picioarele Lui ca să le curețe și să le sfințească. Era întâmpinarea bucuriei. Oamenii simțeau și trăiau bucuria că Însuși Dumnezeu a venit pe lume, pentru a aduce salvarea și mântuirea ei. Poporul îl întâmpină cu strigăte, repetând psalmul mesianic 117: "Osana! Binecuvântat Cel ce vine întru numele Domnului. Osana întru cei de sus" (*Marcu* 11,9-10; *Matei* 21,9; *Luca* 19,38). Acest psalm 117 era cântat la marea sărbătoare a Corturilor. Atunci, în ziua a 7-a a sărbătorii, se făceau procesiuni solemne, cu ramuri de finic, sălcii și palmieri. Agitând buchetele, înconjurau altarul, parcă în întâmpinarea celui ce trebuia să vină, Mesia cel așteptat. Se cânta "Osana, binecuvântat Cel ce vine în numele Domnului. Dumnezeu este Domnul și s-a arătat nouă".

La intrarea în Ierusalim, mulțimea de bărbați, femei și copii îl întâmpină pe Iisus cu ramuri de finic, ca pe un împărat, strigând: "Osana! fiul lui David, Împăratul lui Israil, binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului" (*Matei* 21,9; *Ioan* 12,13). Poporul era în delir, fremăta de bucurie și entuziasm și, de ar fi tăcut poporul "pietrele ar fi strigat Osana". Singur Mântuitorul era trist, până în adâncul sufletului Său... Era trist pentru că îi era milă de popor. Aceasta era ultima chemare ce o adresa El poporului ales, dar știa că nu va fi ascultat. Ochii săi dumnezeiești văd patimile ce vor urma. Numai câteva ceasuri vor trece și acest popor se va lepăda de El. Mântuitorul știa că cei ce cântă acum "Osana", vor striga mai târziu "Răstignește-L! Răstignește-L". Mântuitorul știa că cei ce cântă acum "Împăratul iudeilor, Osana, bine este cuvântat" vor rosti cea mai

josnică minciună, că n-au alt împărat decât pe Cezarul și vor cere ca sângele lui Iisus să cadă asupra lor și asupra copiilor lor. Ochii dumnezeiești ai Mântuitorului văd cum ramurile de finic se prefac în bici și cunună de spini; mâinile ce aruncă flori în calea Lui se vor strânge în pumni care îl vor lovi fără milă, iar buzele ce-L preamăresc Îl vor scuipa și-L vor huidui. Peste strigătele de "Osana", Mântuitorul aude cum se bat piroanele răstignirii. Mântuitorul era trist pentru că trei ani de zile le-a vorbit despre Împărăția lui Dumnezeu, a săvârșit minuni, vindecări, a arătat nenumărate semne despre dumnezeirea Lui, dar poporul L-a primit neîncredător, apoi l-a urât de moarte, căutând să-L omoare de câteva ori. Iată de ce era trist Mântuitorul. El știa că nici de data aceasta poporul nu va înțelege. Știa că Tatăl nu va lăsa nepedepsită răutatea poporului ales, după cum s-a și întâmplat în anul 70. Dar în aceste momente de tristețe Iisus a întrezărit Crucea de pe Golgota și dincolo de aceasta, El vedea zorile Învierii. Ce lecție minunată pentru noi și lume! "Osana" și "Răstignește-L" se desfășoară în scurta noastră viață pământească! Și astăzi se găsesc oameni, asemeni lui Irod și fariseilor, care vor să-L nimicească pe Iisus, dacă se poate să-L scoată din inimile noastre și din istorie. Să acoperi soarele, să nu mai strălucească? Să acoperi luna, să nu mai dea lumină? Este lipsa judecății umane, voința rea, care nu vrea să recunoască existența unui Creator și Mântuitor, dorind să-L șteargă, să-L alunge din inimă, să nu mai dea lumină. Dar Împărăția lui Dumnezeu este și nu "va avea sfârșit"! Momentul intrării Domnului în Ierusalim marchează venirea ei în slavă. Ea a coborât în lume după Înălțarea lui Iisus, la coborârea Duhului Sfânt, și se zidește de-a lungul timpului până la a doua venire, până la Judecata cea de Apoi.

Întâmplările din Duminica Floriilor trebuie să ne fie spre înțeleaptă învățatură. Să venim și să ne încredem în Dumnezeu și să ascultăm glasul Său când ne cheamă și să nu-L întristăm cu răutatea noastră. Sufletul nostru să-L primească pe Domnul Iisus cu bucurie, ca odinioară Ierusalimul, căci vine ca biruitor al morții și izbăvitor vieții. Iisus este lângă noi și ne spune: "Iată, stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine" (*Apoc.* 3,20). Cât de aproape este Iisus de fiecare dintre noi! "Împărăția lui Dumnezeu este înăluntru vostru", a spus El. Dar fiind înăluntru nostru, El așteaptă ca noi, cu toată dragostea, să-I deschidem ușa, pentru ca El să se așeze împărat în sufletele noastre. Iisus ne-a arătat care este binele și cum să-l urmăm, ne-a arătat calea desăvârșirii pentru toți oamenii, și anume calea divino-umană, cu Dumnezeu și prin Dumnezeu: Dumnezeu prin om și omul prin Dumnezeu. Aceasta este

calea vieții, pe care ne-a dat-o Iisus pentru a ne întoarce la Dumnezeu Tatăl, pentru ca Împărăția lui Dumnezeu să se instaureze, cu voia și iubirea noastră, în noi și în lume. Iisus, cu bunătatea, cu blândețea, cu înțelepciunea Lui, bate la ușa inimii fiecăruia, ca să-I deschidem și să devenim fiii împărăției Sale. Iisus își zidește împărăția de-a lungul istoriei prin lupta cu forțele răului, dusă prin oameni, cu harul Său. Dumnezeu nu stăpânește lumea din afară, ci dinlăuntru ei, prin oameni. Aceștia, prin Iisus, nu s-au lăsat biruiți de satana, ci au biruit prin viața lor personală, prin renașterea lor spirituală. Iisus zidește, prin aceștia, Împărăția Sa. Este o lucrare ce se împlinește în timp, în Biserica sa. Prin Sf. Liturghie, împărăția lui Dumnezeu coboară neîncetat în lume. De aceea, Sf. Liturghie începe prin cuvintele: "Binecuvântată este împărăția Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh". Împărțășirea conștientă cu Sfintele Taine ale lui Hristos reprezintă intrarea faptică în împărăție. Noi putem cunoaște împărăția Lui în noi și în Biserică; ne rugăm neîncetat: "vie împărăția Ta, precum în cer, așa și pe pământ". Împărăția lui Dumnezeu, ca și viața de veci, începe de aici, din lumea aceasta, înainte de învierea de obște. Trăirea, în mod concomitent, a celui veșnic cu cel din timp, este taina și bucuria vieții spirituale, este tăria împărăției lui Dumnezeu, arătată prin faptele și viața noastră. După dovada de biruință asupra păcatului, prin muncă susținută și conștientă și o luptă continuă, pentru unii grea și anevoioasă, pentru alții plăcută și dorită, dar pentru toți aducătoare de roade, omului îi sunt oferite cele mai alese comori ale sufletului: "dragostea, bucuria, pacea, îndelungă răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea poftelor". ...Crenguțele acestea mici, pe care le purtăm în ziua de azi, sunt semnul biruinței noastre. Cu ele îl întâmpinăm pe Iisus primindu-L în inimile noastre, în casa noastră, în comuna noastră, în țara noastră, ca Împărat și Mântuitor. Intrăm în săptămâna Sfințelor Patimi, când Domnul Iisus urcă spre Golgota. Să alergăm și noi înaintea Mântuitorului, să așternem înaintea Lui florile și ramurile de finic ale credinței noastre și hainele faptelor noastre cele bune, deschizând larg porțile cetății inimii noastre ca să intre Domnul puterilor. Să străbatem cu Domnul Iisus drumul acesta, fără șovăire, pe tot parcursul vieții noastre. Să fim cu El în suferință, ca să ne învrednicim a fi cu El și în ziua cea luminată a Învierii Lui, Amin.

După predică, într-o liniște cu adevărat de biserică, am anunțat că activitatea mea ca preot în parohia Belcești încetează, fiind numit, cu data de 1 martie 1959, preot paroh la biserica "Înălțarea Domnului", din Galata-Iași, la care trebuie să mă prezint cât mai repede. Până la numirea unui alt preot, în locul meu, Sf. Mitropolie trimite pe preotul

Gh. Popescu, pentru suplinire. Urma să sosească marți. Tot marți mă voi învrednici a săvârși Taina Sf. Maslu, cu rugăciunea de mulțumire pentru tot ajutorul primit de la Dumnezeu în lucrarea mea duhovnicească, săvârșită în acest timp în parohia și comuna Belcești, și când îmi voi lua rămas bun de dânșii. Lumea mă privea cu dragoste, dar și cu tristețe. Vedeam pe fețele lor durerile și bucuriile pe care le-am trăit împreună. Dar și aceleași fapte vrednice de urmat, pe care le-am înfăptuit tot împreună, care ne-au dat tărie și bucurie sufletească. Era momentul tainic trăit în Sf. Biserică, locaș sfânt, când ne întâlneam cu Domnul Iisus Hristos și ne uneam cu El în chip tainic prin Sf. Împărtășanie, la Sf. Liturghie. În această tainică tăcere, își aduceau poate aminte de cuvintele care se rostesc din fața Sf. Altar: că și în suferințele și necazurile ce vin asupra noastră, trebuie să vedem mâna iubitoare a lui Dumnezeu, care cu orice chip urmărește îndreptarea noastră. Căci așa ne și grăiește El: "Eu pe câți îi iubesc, îi mustru și cert" (*Apoc. 3,19*). Și în alt loc ne zice: "Domnul ceartă pe cel pe care îl iubește și ca un părinte pedepsește pe fiul care îi este drag" (*Pilde 2,17*). Aici, în biserica aceasta am învățat să înțelegem iubirea nețărmurită pe care Dumnezeu o are față de noi, oamenii, încât nimeni să nu se îndoiască de aceasta: că însuși "Dumnezeu este iubire" (*I Ioan 4,16*). Și dacă știm că Dumnezeu este iubire, știm și că acest adevăr ne îndatorează să dăm răspuns la iubirea arătată de Dumnezeu. Această iubire trebuie să se transforme într-o putere spirituală creștină, să pătrundă în ființa noastră ca să iubim pe Dumnezeu și să facem voia Lui. Pe mine, această atmosferă duhovnicească mă determina să fiu conștient de legământul preoțesc, care mă făcea răspunzător în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, atât de cele materiale, cât mai ales, de cele sufletești, "căci din mâna ta se vor cere sufletele lor" (*Iez. 3,18-19*).

În această atmosferă creștinească ne-am despărțit, urmând să ne întâlnim seara, la denie. Luni, împreună cu câțiva credincioși, am împachetat avutul nostru. Seara, la vecernie, biserica era plină. Predica s-a mărginit la evanghelia zilei și o mică meditație în legătură cu săptămâna Patimilor. Marți dimineată, după cum a fost anunțat, împreună cu preotul Gh. Popescu am săvârșit Sf. Maslu, cu rugăciunile de deslegare și de mulțumire pentru toate binefacerile ce am primit în timpul petrecut la Belcești. Era o zi frumoasă de primăvară. Curtea era plină de bărbați, femei, tineri. După slujba împlinită, cu emoțiile cuvenite unui preot în asemenea situație, i-am privit cu drag pe toți; și ei erau cu toții cu privirea pe mine, cu întrebarea pe buze, fără să o pronunțe: De ce ne lași? De ce pleci de la noi? I-am privit din nou și mi-am început cuvântul, rememorând timpul petrecut împreună, din martie 1945 până în martie

1959. Apoi, am continuat: ...Lucrarea duhovnicească pe care am făcut-o cu ajutorul lui Dumnezeu și cu dragostea dumneavoastră, se încheie. Tot ce s-a făcut bun și folositor în timpul acesta este rodul credinței noastre în Dumnezeu și al iubirii față de om: "Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri" (Matei 5,16). Plecarea mea nu înseamnă că vă părăsesc, cum poate gândiți unii dintre dumneavoastră în momentul de față. Nu! Este iubirea și lucrarea lui Dumnezeu, pe care trebuie să o primesc. Este voia lui Dumnezeu ca să împlinesc o lucrare a Bisericii și eu mă rog să mă învrednicească să o pot împlini, după voia Sa. Pentru mine, ca și pentru dumneavoastră este o durere sufletească această despărțire de locuri și de timp, dar legătura aceasta sufletească ce s-a stabilit între noi va fi neîntreruptă, pentru că s-a făcut prin Biserica lui Hristos. Mă voi întâlni cu dumneavoastră în rugăciunile mele; mă voi ruga pentru iertarea păcatelor, ajutor și mântuire. Dar ne vom întâlni și în această biserică, ori de câte ori mă va ajuta Dumnezeu să vin ca să ne rugăm.

La sfârșit le-am dat câteva sfaturi: Suntem creștini și trebuie să rămânem creștini. În familie se formează și se întăresc bunele deprinderi, moravurile cele bune, caracterele și tot ce este bun și frumos. Familia are un rol hotărâtor în creșterea copiilor. Ea trăiește și înflorește, se dezvoltă atunci când formează o comunitate a iubirii. Iubirea este totul; din ea izvorăsc nădejdea, credința, frica de Dumnezeu, înfrânarea, paza minții, răbdarea în necazuri, blândețea. Toate acestea întăresc și sfințesc familia. Le-am vorbit despre valoarea familiei mai ales în acele vremuri. Vremurile de încercare ne cer și chiar ne impun nouă, creștinilor, pentru liniștea noastră, refugiul într-o trăire evanghelică, creștină, într-o adâncire a ființei noastre, a familiei în Hristos. Le-am spus că părinții trebuie să fie modele vii pentru copiii lor, căci, în general, copilul începe să-și făurească viața după principiile morale primite de la părinți. Orice gest, vorbă sau faptă de-a părinților trebuie să fie un model de morală creștină... Le-am vorbit și despre datoriile copiilor față de părinți, despre rugăciunea în familie, despre pregătirea pentru Sf. Împărtășanie, despre participarea la Sf. Liturghie... Și am încheiat: Un singur gând să avem: slujirea lui Dumnezeu și a neamului prin credință și fapte; o singură grijă să avem: grija de suflet și de soarta țării; o singură bogăție să ne strângem: comoara faptelor celor bune și creștinești; o singură dulcețată să cunoaștem: munca cinstită pe altarul bisericii și al neamului. Le-am spus mamelor să învețe pe copii să se roage fierbinte, cu credință și cu dragoste. Duceți-i la biserică și la Sf. Împărtășanie și feriți-i de păcate. Toate să le faceți pentru a dobândi mila și dragostea lui Dumnezeu. Să ne

rugăm mai mult, cu inimă curată și smerită mai ales în aceste zile de post și rugăciune. Să facem milostenie, să-i ajutăm pe cei mai săraci ca noi. Să renunțăm la gândurile rele și să medităm asupra faptelor creștinești, ca să ne întărim sufletele. M-am adresat și copiilor: Voi sunteți bucuria bunilor voștri părinți, sub a căror îngrijire ocrotitoare sunteți. Ascultați pe părinții voștri și aduceți-le bucurii prin purtarea și faptele voastre, iar când veți fi mari, nu uitați să le răsplătiți grija ce o au pentru voi. Iubiți-L pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și Biserica Lui, și Hristos vă va iubi pe voi. Dăruți inima voastră în paza Lui, cât este încă neîntinată de rugina plăcerilor și ispitelor timpului în care trăim! Lăsați-vă în bucuriile Domnului și El vă va ferici! Am terminat cu rugăciunea: Învrednicește, Doamne, pe credincioșii creștini ai sfintei Tale Biserici ca să fie lumină, pildă, pururea treji și veghetori întru îndrumarea spre Hristos a copiilor lor, iar pe aceștia fă-i să fie ascultători și plinitori ai vocii Tale prea sfinte, și să înțeleagă chemarea cea sfântă pe care Hristos o face către noi: "Veniți la Mine!" Amin.

N-am putut cuprinde în aceste pagini nici toată durerea și suferințele timpului acela, nici toate faptele lucrate, care sunt lăsate să mărturisească ele înseși peste timp. Eu am rămas cu o mare bucurie: mult din ceea ce s-a semănat atunci a adus roade care s-au transformat în viață creștină cu muncă cinstită, cu credință în Dumnezeu, iubire de aproapele, cu pace și bună înțelegere. Plecând, doream să las în Belcești un spirit creștin care să lucreze prin credință și fapte ca acea mare așezare să-și recapete locul de cinste pe care îl merita. Nu pot să închei aceste pagini fără să pomenesc măcar trei persoane: pe doctorul D. Ungureanu, pe notarul Gh. Nica și pe Nicolae Ciocan, care au avut un rol important în viața comunei Belcești în timpul celor paisprezece ani cât am păstorit acolo. Doctorul D. Ungureanu, medic la dispensarul uman, a fost o personalitate a locului. A fost concentrat și a plecat pe front, iar în 1944 a căzut prizonier, în Crimeea. A stat în lagărele rusești aproape trei ani, după care revine la Belcești, unde desfășoară o neostenită activitate medicală până în 1964, când se transferă la Iași. A lucrat efectiv în campaniile de combatere a epidemiilor de tifos, poliomielită și malarie. În 1956, obține titlul de "Medic emerit". În perioada 1960-1963, inițiază și finalizează lucrările unui nou dispensar uman. Doctorul D. Ungureanu nu se mărginea numai la activități medicale; aborda cu competență orice problemă socială, politică etc. Vorbea și lucra cu mare prudență. Fiind luat prizonier, a avut ocazia să cunoască îndeaproape viața din țara sovietelor. Medic bun, a putut ajunge în casele multor familii ale fruntașilor politici. Era un apropiat al Bisericii și, cunoscând bine evenimentele politice, ne atenționa, de multe ori, ca, la rândul nostru, să

ne luăm măsuri de precauție. Era spontan și plin de voieșie. Își exercita profesia de medic cu competență și cu credință. Prin maniera cu care trata bolnavul, dădea dovadă de un tact izvorât din dragoste de om și Dumnezeu. Avea un fond spiritual bogat, despre care puțini știau. În același timp, era de o modestie de care nu sunt în stare decât oamenii cu suflet mare. Ca medic, avea conștiința unei misiuni înalte față de om, prin grija deosebită de care dădea dovadă în toate faptele sale medicale. L-am cunoscut în 1948, după ce a venit din prizonierat. Am colaborat în multe probleme și s-a stabilit între noi o încredere și o simpatie reciprocă. Am mulțumit lui Dumnezeu că m-a învrednicit să cunosc un "om" și un prieten. Totdeauna l-am înconjurat cu afecțiune și prietenie. Era un credincios convins. Citea *Biblia* regulat și deseori discutam pasaje din ea. În timpurile acelea, foarte grele și din punct de vedere medical, împreună cu agentul sanitar N.Chirilă și cu moașa Eleonora, ducea greutatea și răspunderea pentru sănătatea unei comune de zece mii de locuitori. Nu se plângea niciodată. Cu răbdare și perseverență, făcea în așa fel, încât toată lumea era mulțumită. Ce oameni! Au lăsat în urma lor fapte și multă recunoștință în sufletele celor cărora le-au fost în preajmă. Au devenit pentru urmași modele demne de urmat. S-a stins din viață în 1997, lăsându-și faptele să mărturisească despre el. Mi-a fost dat să-l prohodesc și să-i pecetluiesc mormântul în cimitirul Galata, unde voi odihni și eu. Mă întâlnesc cu doctorul Ungureanu în rugăciune, amintindu-mi de locuri și oameni din trecut.

Gheorghe Nica s-a născut în 1902, în comuna Lungani, jud. Iași și a absolvit Școala Normală "Vasile Lupu", în 1920. După șapte ani de activitate ca învățător, este cooptat în administrația publică, fiind secretar de plasă la Tg. Frumos, notar în comuna Erbiceni, iar în 1938 este transferat la primăria Belcești, unde rămâne și activează până în anul 1963, când se pensionează. Notarul Gh. Nica era un om plin de viață, de umor, vesel și sfătos, optimist, cu dragoste pentru om și dornic să ajute și să facă bine celui apropiat. Avea o mare putere de muncă și o perseverență greu de egalat. Era cel mai popular și mai conștiincios dintre funcționarii primăriei. Toți plecau, dar notarul Gh. Nica rămânea până târziu, la masa lui de lucru. Aici era găsit de toți, în orice ceas al zilei. Toți, dar mai ales cei necăjiți, se adresau "domnului notar" Nica, pentru că numai el era acela care îi înțelegea și le rezolva necazurile. Tot ce făcea, făcea dintr-o mare iubire de om. Avea vocație pentru munca ce o desfășura la primărie cu atâta demnitate creștină. Încerc să-mi amintesc o parte din faptele sale, care au rămas peste timp și mărturisesc despre el: a salvat arhiva primăriei, în timpul refugiului, strămutând-o în jud.

Dâmbovița; după război, a dus o muncă grea pentru refacerea primăriei și pentru reorganizarea arhivei și documentelor de stare civilă; în anii 1944-1945, împreună cu primarul comunei, a distribuit ajutoarele bănești văduvelor și orfanilor de război; în timpul foametei, cât a fost posibil, și cum a fost posibil, a asigurat aprovizionarea, distribuirea de alimente și haine familiilor aflate în mare dificultate; prin intervenții repetate, reușește să afilieze comuna la programul "Reconstrucția Moldovei", prin care se construiau locuințe pentru cei rămași fără adăpost din cauza războiului. A lucrat mult pentru construcția școlilor din comuna Belcești: la Ruși, 1958, la Liteni, 1959, Satul Nou, 1960, la Belcești centru, 1960. În 1963, cu mare greutate și cu multe riscuri, reușește să salveze de la distrugere o bună parte a arhivei primăriei, acte de mare importanță (acte de la împrumutarea lui Cuza), acte care ulterior au fost predate Arhivelor Statului. L-am cunoscut în 1945, când am sosit, ca preot, în Belcești. Am luat legătura cu el, și de la început am lucrat împreună și pentru biserică. M-a ajutat să obțin teren, materiale și fonduri pentru construirea casei parohiale, casă ce există și astăzi. Întotdeauna a fost pentru împlinirea și rezolvarea problemelor bisericii cu sufletul și fapta, ca un adevărat creștin. Relațiile dintre noi au devenit mai puternice când l-am cunoscut pe Elena, soția lui, învățătoare în comună, iar pe fiul lor, Virgil, azi secretarul comunei Belcești, l-am botezat. A trăit 102 ani, stingându-se din viață în ianuarie 2005, lăsând urmașilor amintirea faptelor sale de o viață, iar trupul i se odihnește, alături de al soției, în cimitirul din Belcești.

Pe Neculai Ciocan l-am cunoscut în 1947, într-o situație specială. Era un tânăr de 24-25 de ani, care venise din prizonierat cu unitatea "Horea". Era inteligent, plin de viață, dornic de a se manifesta. Provenea dintr-o familie săracă din Ciorăni. Dorea să-și întemeieze o familie. Fata pe care o plăcea, aparținea unei familii înstărite, iar mama se opunea acestei căsătorii. M-am întâlnit de câteva ori cu tânărul, discutam despre diferite lucruri - printre altele, îmi povestea despre munca de "reeducare" din lagăr -, dar și despre dorința lui fierbinte de a se dăruia familiei pe care dorea să și-o întemeieze, precum și oamenii din sat, ce porniseră la îndeplinirea unor lucrări necesare dezvoltării economice și culturale a comunei. Frumusețea sufletului îi răzbătea prin cuvinte, găsite cu greu în spovedaniile lui. L-am văzut cum este cu adevărat. După aceste discuții avute cu el, am mers la familia fetei care, în cele din urmă, a acceptat căsătoria celor doi tineri. Le-am oficiat slujba cununiei în biserica parohială și le-am botezat primul copil, pe Maria, care trăiește și azi în Hârlău. În același an a fost ales primar al comunei Belcești și numit

secretar de partid al comunei. Toate forțele de partid și securitate care veneau în comună luau legătura cu el și nimic nu se hotăra în privința sătenilor, fără aprobarea lui. Reprezenta, în comună, puterea politică a vremii. El a fost cel care, în momente dificile pentru mine, a contribuit la aplanarea "conflictelor" dintre mine și autorități; lui cred că îi datorez faptul că nu am devenit un "chiriaș" al unei celule, Dumnezeu lucrând prin el, pentru a rămâne cu familia mea și cu credincioșii. A garantat, întotdeauna, pentru mine. Vioiciunea spiritului, legăturile puternice și permanente cu cei din mijlocul cărora plecase, simțul dreptății și al datoriei, toate l-au ajutat să ajungă primar al Hârlăului, președintele raionului și, în 1965, deputat în Marea Adunare Națională. Legătura sufletească și umană statornică între noi, în ani, a durat și după ce a plecat de la Belcești. A murit într-un accident, prin 1984-1985, fiind înmormântat la Hârlău. Îndeplinesc o datorie de conștiință aducându-l în aceste pagini memoriale, și rugându-mă pentru liniștea lui.

Era marți, în Săptămâna Mare a anului 1959, când mi-am luat rămas bun de la enoriașii mei din Belcești. La plecare, l-am rugat pe părintele Popescu să continue, pe cât îi va fi posibil, activitatea pastorală pe care eu am desfășurat-o în comună. Oamenii aveau nevoie de tărie sufletească, aveau nevoie de putere de rugăciune, aveau nevoie de ajutorul Domnului pentru a putea trece cu bine peste cea mai mare pacoste venită peste ei: colectivizarea forțată. Colectivizarea a început din 1958, iar acum, în 1959, era în toi și se înfăptuia cu o brutalitate de nedescris: bătăi, arestări, se foloseau cele mai brutale și josnice metode. Era mai greu de suportat ca în timpul foametei. Se pornise prigoana împotriva clasei țărănești, care a rezistat și a păstrat valorile neamului românesc. Pentru conducători, omul nu era nimic: nu avea dreptul să spună nimic în fața doctrinei comuniste, care trebuia aplicată cu orice sacrificii. Oamenii erau demoralizați, se temeau să vorbească despre ce-i preocupă, erau deznădăjduiți. Trebuia să trecem peste pragul acestui moment greu, al spaimei, al neîncrederii, al propriilor noastre slăbiciuni omenești. Aceasta era rugămintea mea către părintele Popescu: întărirea sufletească prin credință, rugăciune, prin Hristos, spre a nu aluneca înspre părțile negative ale vieții omenești. Trebuia să ne căpătăm echilibrul sufletesc și puterea de credință în Dumnezeu că vom fi izbăviți. Când am plecat, era o zi de primăvară frumoasă, cu aer curat și proaspăt, care îți umplea plămâni cu fiecare respirație.

**CEA MAI IMPORTANTĂ MISIUNE:
PAROHIA GALATA – IAȘI**

Mănăstirea Galata

Mănăstirea Galata, zidită într-un moment de răscruce a istoriei noastre, reprezintă un moment-cheie în dezvoltarea nu numai a arhitecturii din Moldova, ci și a arhitecturii românești, înțeleasă în întregimea ei. S-a numit Galata după numele cartierului cu același nume din Constantinopol, unde erau primiți domnii din Moldova care mergeau la Poartă și unde Petru Șchiopul a locuit mai mulți ani înainte de a fi domn. Petru Șchiopul, ctitorul mănăstirii Galata (1584), domn de origine munteană, provenind dintr-o ramură a Basarabilor, întemeietori ai Țării Românești, a avut două domnii în Moldova, între anii 1574 și 1579, și între 1582 și 1591. Petru Vodă și-a început domnia în condiții foarte grele, țara fiind ruinată în urma jafurilor pe care le făcuseră oștile turcești și tătărești, care "s-au lăsat în pradă peste tot și au robii de n-au fost niciodată mai mare pustietate în țară decât atunci", cum relatează cronicarul Grigore Ureche în *Letopisețul* său. Seceta, frigul și zăpada iernii anului 1575 au adus și ele nenorociri asupra țării. Foametea era prezentă peste tot, în palate și în bordeie. Vitele se prăpădeau și ele. Ambasadorul polon Andrei Taranowschi, trecând în martie 1575 prin Moldova, relatează că pe tot drumul parcurs nu a întâlnit decât foamete, mizerie, oameni care se omorau pentru o coajă de pâine. Foametea a continuat și în anul 1576, când chiar voievodul nu i-a putut oferi lui Ștefan Bathory decât o pâine de secară. Nici a doua domnie a lui Petru Șchiopul nu a fost mai norocoasă, tot din cauza unei mari secete din 1585, când "au secat toate izvoarele, văile, bălțile, dobitoacele neavând ce paște vara, ci le-a fost dărâmând frunză", cum afirmă același cronicar Ureche. În 1588, situația se agravează prin ravagiile făcute de o ciumă îngrozitoare, care a secerat mii de vieți, și a determinat părăsirea în masă a unor localități. Domnul însuși și-a așezat Curtea în corturi, în afara reședinței domnești. Dar cea mai apăsătoare greutate era dominația otomană, prin mărirea tributului.

Petru Șchiopul a trăit mulți ani la Constantinopol. Instruit și familiarizat cu cultura și monumentele bizantine, având relații cu societatea aleasă greacă și otomană, s-a căsătorit cu Maria Amiralii,

descendentă a unei familii cu mare influență în cercurile de vază din Constantinopol. Venirea pe tronul Moldovei a lui Petru Șchiopul a însemnat un moment fără precedent în istoria noastră. Pentru întâia oară, un reprezentant din familia domnitoare a Basarabilor, din Țara Românească ajunge, în 1574, domn în Moldova familiei domnitoare a Mușatinilor. În timp ce Petru Șchiopul domnea în Moldova, fratele său, Alexandru al II-lea, domnea (1568-1577) în Țara Românească, timp în care au întreținut, firește, relații, realizându-se, astfel, o unire interdinastică. Este o legătură cu caracter familial, dar reprezintă, fără îndoială, un pas important pe drumul unității naționale. Domnia lui marchează strângerea relațiilor dintre cele două țări surori. Relațiile nu erau numai de ordin politic, ci și cultural. După ce domnitorul Moldovei a reușit să stabilizeze viața internă, a creat și climatul necesar unei dezvoltări culturale, pe mai multe planuri: învățământ, arhitectură, răspândirea cărților ș.a. Cea mai importantă realizare, pe plan cultural, a domniei lui, o reprezintă triumful limbii române în cancelarie, atât în cea particulară, cât și în cea oficială. El și-a făcut toate însemnările personale în românește, fiind întâiul voievod român de la care ne-au rămas multe documente de acest fel: testamente, catastife de averi, actul de căsătorie cu Irina doamna ș.a. În timpul domniei lui, Luca Stroici scrie cu alfabet latin rugăciunea *Tatăl nostru*; la mănăstirea Putna, "ritorul" Lucaci redactează, pentru prima dată în Moldova, în românește, *Pravila* (*Nomocanonul* - culegere de norme juridice); la sugestia lui, călugărul Azarie a reluat cronica Moldovei; din însărcinarea sa, și sub supravegherea ginerelui său, Zotu Tzigara, Ierotei a copiat *Cronograful* lui Dositei al Monembaziei, adăugându-i la sfârșit o parte ce cuprinde evenimentele petrecute de la 1570 la 1691.

Unitatea dinastică de la sfârșitul secolului al XVI-lea își află materializarea și pe plan artistic, prin arhitectura mănăstirii Galata, ctitoria lui Petru Șchiopul, și a bisericii schitului Hlincea, de lângă Iași, ctitoria din 1587 a Mariei, fiica voievodului, și a soțului ei Zotu Tzigara. Timpul domniei lui Petru Șchiopul, atât de împovărat, a însemnat, deci, și o perioadă de înflorire culturală, în care studiile juridice și cele istorice s-au împletit, în care arta și arhitectura munteană și moldovenească și-au căutat o formă originală de expresie comună. El a fost un om al păcii, căutând să păstreze autonomia țării. Cronicarul Grigore Ureche, în *Letopiseșul* său, crede că "putem să-i zicem Cel Milostiv, că binele său au lepădat pentru țară.... Era domn blând, ca o matcă fără ac, la judecată dreptu, nebețiv, necurvar, nelacom, nerăsăpitoriu, putem să-i zicem că toate pre izvod le-au ținut ca să nu să smintească", iar Ierotei al Monembaziei relatează despre domnitor că era "om dulce la vorbă, distins

la caracter și iscusit, milostiv față de robi, săraci, mănăstiri, biserici, priceput la meșteșuguri și învățături". Noblețea caracterului domnitorului, care și-a iubit poporul, se vede și atunci când turcii i-au cerut să sporească tributul, iar el a preferat să renunțe de bună voie la domnie, autoexilându-se, deși boierii insistau să rămână. "Ci Pătru Vodă nici într-un chip nu voi să apuce de acea dare și să ia blestemul țării asupra sa", ne spune în *Letopisețul* său același Grigore Ureche. Îl însoțește în exilul său în Tirol, familia: Doamna Irina (a doua soție, cu care se cununase, în taină, în ianuarie 1591, în mănăstirea Galata), fiul lor, Ștefan, fiica, domnița Maria, cu soțul său, Zotu Tzigara, precum și o parte din boierimea moldoveană din acea vreme, nelipsind nici egumenul de la Galata. La 3 noiembrie 1592, moare în exil Doamna Irina, fiind înmormântată în cimitirul de lângă biserica franciscanilor din Bolzano (Bozen). La 1 iulie 1594, se stinge din viață și Petru Voievod "în vârstă de peste șaiszeci de ani", cum glăsuiește inscripția de pe piatra sa de mormânt, așezată lângă biserica franciscanilor, în afara zidurilor acesteia, Petru Vodă netrecând la catolicism, cu toate presiunile exercitate asupra sa. Moare departe de țară, printre străini, fără măcar să poată fi înmormântat în ctitoria sa, Galata, pe care a zidit-o să-i servească drept lăcaș de veșnică odihnă.

Dorința domnitorului Petru Șchiopul de a-și consolida poziția, de a lăsa o urmă demnă de predecesorii săi Mușatini se materializează prin cel mai evident simbol al personalității sale, chiar dacă vicisitudinile vieții i-au rezervat un mormânt departe de țară. El rămâne legat de pământul Moldovei prin biserica Galata, sinteză artistică și arhitecturală, proprie poporului român.

Dacă am prezentat, sumar, viața domnitorului Petru Șchiopul, ctitorul bisericii Galata, consider că este de folos să prezint, tot sumar, și biserica Galata, cu întregul ei complex. Biserica Galata se prezintă ca o remarcabilă operă de arhitectură, mult deosebită de cele înălțate până la ea, cu elemente noi, care indică evoluția și influențele suferite de arhitectura moldovenească din ultimele decenii ale sec. al XVI-lea și primul deceniu din secolul următor. În plan, ca și în stabilirea dimensiunilor și a proporțiilor părților care dau volumul construcției, precum și în înfățișarea globală, biserica păstrează distribuția și multe dintre formele tradiționale caracteristice arhitecturii moldovenești din epoca anterioară, dar și elemente de construcție și decorative noi. Biserica Galata a contopit în proiectul ei elemente de arhitectură din Moldova și din Țara Românească, alături de cele gotice transilvănene, deja împământenite. Se realizează astfel, una din primele, dar definitorii faze ce duc în mod inevitabil la o sinteză culturală, artistică și arhitecturală specifică poporului român.

Biserica este masivă și impunătoare. Materialul de construcție este aproape ca la bisericile anterioare: piatră și cărămidă. Pe un solid fundament de piatră, se înalță zidurile construite din piatră și cărămidă roșie, așezate alternativ, și sprijinite de nouă contraforți. Planul bisericii este cel specific moldovenesc, trilobat, cu absidele rotunjite și discret conturate, împărțit în pridvor, pronaos, gropniță, naos și altar. Pridvorul supralărgit, boltit sferic, are trei mari deschideri terminate în arc frânt. La bolta pronaosului, încoronată de turla zveltă, trecerea de la planul pătrat la cel circular se face prin intermediul unor trompe de colț sferice, procedeu unic, folosit pentru prima dată la biserica Galata. Gropnița este marcată de bolțile mai joase, transversale, prin care se realizează trecerea în sepulcral, motivație arhitecturală care a urmărit sporirea capacității interioare a bisericii, prin înglobarea spațiului gropniței. În camera mormintelor din biserică, se găsesc trei morminte: mormântul Mariei, prima soție a lui Petru Șchiopul, și cele ale fiilor Despina și Vlad. Mormintele au fost descoperite cu ocazia săpăturilor arheologice din 1963, când s-au găsit și diferite obiecte de valoare istorică și artistică.

Una dintre inovațiile cele mai importante aduse de biserica Galata constă în amplificarea spațiului interior prin înlocuirea zidului dintre gropniță și naos cu trei arcade sprijinite pe două coloane angajate. Amplificarea spațiului interior va fi preluată de bisericile Aroneanu și Hlincea, construite la scurt timp după Galata, precum și de majoritatea bisericilor construite în Moldova, în prima jumătate a sec. al 17-lea. De fapt, nu este vorba de un nou procedeu, ci mai degrabă de o nouă gândire asupra spațiului interior, eliberat de fragmentarea compartimentală. O astfel de schimbare importantă nu poate fi întâmplătoare, ea se încadrează în evoluția însăși a concepțiilor generale, mai puțin închistate în formule rigide, reflectând o eliberare din modul de gândire medieval. În ce privește turla de pe naos, sistemul se menține pe arce în consolă (tradițional moldovenească), dar se intercalează între tambur și arcele piezișe, formând o coroană de opt arce în consolă, care scot și mai mult în relief tendința spre înălțare și dinamica spațiului monumental al naosului. Absida altarului este boltită semisferic. În exterior, pereții bisericii sunt netencuiți - piatră cioplită alternează cu câte trei rânduri de cărămizi, procedeu de tradiție bizantină, preluat de arhitectura muntenească. Policromia discretă a zidului este îndulcită și de mortarul colorat deschis, care era, în acele timpuri, din cărămidă pisată. Soclul înalt, în special în dreptul altarului, unde înălțimea se accentuează și datorită terenului în pantă, este alcătuit din blocuri masive de piatră și șiruri de cărămidă, păstrându-se și o parte din profilul original, cu caracter gotic. În dreptul

zidurilor transversale și al altarului sunt amplasați nouă contraforți de piatră, alcătuiți în trepte, până la jumătatea zidului. Ferestrele bisericii, douăzeci și două la număr, toate la fel, cu chenare dreptunghiulare, ca și decorația exterioară, denotă o influență evidentă a construcțiilor similare din Țara Românească. Brâul muntenesc, format din brâu torsadă așezat între două rânduri de cărămizi profilate, dispuse în zig-zag, încinge fațada, rezultând o împărțire în două registre, ca la unele biserici din Țara Românească. De o parte și de alta a brâului, paramentul exterior este decorat cu firide oarbe. Registrul superior este subîmpărțit pe înălțime inegală, dând naștere unui șir mic de ocnite sub streșină. În dreptul pronaosului, brâul se frânge, ridicându-se; se menține numai un șir de arcade, amintind de ocnitele de la partea superioară. La biserica Galata întâlnim, pentru prima dată în Moldova, două turle. Ele au o bază pătrată și două stelate, procedeu unic. La bazele stelate ale turlelor, în ocnitele de pe cele douăsprezece laturi, sunt dispuse discuri smălțuite de culoare verde. Pictura în frescă a interiorului bisericii nu a fost complet terminată până în 1591, când ctitorul ei s-a autoexilat în Tirol. În 1653, când Paul de Alep vizitează biserica, erau pictate altarul, naosul și o parte din pridvor, lucru confirmat cu ocazia restaurării monumentului (1961-1971).

Casa domnească. O dată cu zidirea bisericii, a fost construită și o casă domnească, în care Petru Șchiopul a locuit mai mult timp. În anii ce au urmat, clădirea a suferit mai multe transformări, printre care și adăugarea etajului, în sec. al XVIII-lea. În cadrul proiectului de restaurare, nu s-a putut reconstitui arhitectura inițială, optându-se pentru îndepărtarea anexelor construite în timp. S-au păstrat și conservat doar părțile de zidărie de la parter și ruinele alăturate, cu pivnițele boltite de la subsol. În interiorul casei domnești se află biserica-paraclis, cu hramul Sf. Apostol Iacob. A fost concepută ca o capelă a familiei domnitoare a lui Petru Șchiopul; pictura din interior a suferit modificări în secolele următoare.

Turnul-clopotniță și zidul de incintă, ridicate în același timp, fac din mănăstirea Galata o adevărată cetate de apărare. Zidurile care închid întregul complex, de formă ovală, fără turnuri de apărare, prevăzute cu drum de strajă, au fost refăcute începând din anul 1735, în timpul domniei lui Grigore al II-lea Ghica. În totalitate, biserica Galata rămâne o expresie vie a arhitecturii medievale moldovenești, care continuă șirul glorios al bisericilor lui Ștefan cel Mare, dar reprezintă în același timp și o cotitură importantă în evoluția arhitecturii moldovenești și chiar românești, fiind prima operă de sinteză arhitecturală românească.

Spuneam dintru început că biserica Galata, cu întregul ei complex, a trecut prin perioade nefaste. Astfel, după plecarea în exil a ctitorului ei, care a lăsat-o bogată și înzestrată cu de toate, starea materială

și viața morală călugărească au decăzut, în special după închinarea ei de către Radu Mihnea, în anul 1618, Sfântului Mormânt de la Ierusalim. De atunci înainte, călugării și egumenii ce se vor instala aici vor fi greci și vor avea mai puțină grijă de mănăstire. Pe vremea domniei lui Grigore Callimachi, la 19 noiembrie 1762, biserica a avut de suferit de pe urma unui mare incendiu. Au ars catapeteasma și veșmintele, iar vasele sfinte și celelalte odoare, s-au topit. Egumenul de atunci, Procopie, s-a străduit s-o refacă, cheltuind mulți bani și înglodând-o în datorii. În timpul revoltei de la 1821, după înfrângerea armatei lui Alexandru Ipsilanti la Sculeni pe Prut, un grup numeros de soldați greci s-au refugiat, în taină, la mănăstirea Galata, unde s-au pus pe trai bun, cu frații lor călugării greci. Fiind trădați, un detașament de turci a pătruns în mănăstire pe ascuns, pe porțița ce dă în cimitir. Au pierit mulți călugări și soldați greci atunci. Mulți dintre călugării rămași au plecat, lăsând biserica în voia sortii. După secularizarea averilor mănăstirești (1865) de către domnitorul Al.I. Cuza, mănăstirea devine biserică de parohie pentru cartierul Galata. Datorită zidului de incintă și vechilor chilii, complexul Galata va fi, după 1880, închisoare, când militară, când civilă. În timpul cutremurului din 1940 și în timpul celui de al doilea război mondial, biserica a avut mult de suferit, fiind în zona operațiunilor militare. Dacă până la evacuarea din 1944 a fost închisoare, după 23 august 1944 a deveni lagăr de prizonieri români, luați de ruși. Acești prizonieri români, în număr de câteva mii, au stat și au dormit în biserică, în paraclis, casa domnească, beci, turn, până la începutul lui martie 1945, când au fost transportați în U.R.S.S. După plecarea prizonierilor, biserica devine din nou închisoare, dar numai politică, pentru "reacționari", "dușmani ai poporului" și ai regimului, chiaburi, închisoare care a funcționat până în 1959, când Mitropoliei i s-a dat drept de proprietate asupra bisericii.

Din 1944, în biserică nu se mai slujise. Pereții erau afumați, din cauza focului făcut de prizonieri pentru a se încălzi, pe jos era tizicil de jumătate de metru, acoperișul, aproape inexistent. Turlele bisericii erau înclinate și fisurate, soclul era îngropat în pământ, casa domnească aproape complet descoperită; când ploua, apa se infiltra în pereți; curtea, într-o stare de nedescris, semăna cu o paragină unde erau aruncate cărămizi, piatră, fier, murdării. În spațiul rămas liber după desființarea închisorii, locuiau 10 familii, fără nici o formă legală, și care făceau uz de dreptul lor "muncitoresc" de a locui acolo, dar fără să îngrijească acel loc. Aceasta era, în mare, situația bisericii și a întregului complex Galata la sosirea mea acolo, în 1959, ca preot paroh.

Un nou început

Ajunși la Galata, ne-am aciuat în singura cameră liberă, jos, la intrarea în casa domnească. Aici va locui întreaga mea familie: soția și ce trei copii ai noștri: Maria, Mihai și Neculai. Am mulțumit lui Dumnezeu pentru tot ce ne-a dăruit. După amiază, am ieșit să cercetez acest complex de mare importanță, care străjuiește Iașul de veacuri. M-a impresionat tot ce vedeam: biserica, turnul, casa domnească cu paraclisul domnesc, zidurile, tot. Mă simțeam mic, nevrednic și slab pentru răspunderea ce o aveam: să aduc acest complex la adevărata stare și misiune pe care le merita.

Împreună cu mai mulți credincioși (P. Oțeleanu, care avea căruță cu cai, Gh. Vieru, Gh. Marinescu, Vasile Mocanu, Maria Gavrilescu, Leontina Dabija, Maria Bănuț, Maria Vârlan ș.a.), după o rugăciune prin care ceream ajutorul lui Dumnezeu, am făcut un program de lucru, pentru curățenie. Am început cu paraclisul, dorind ca în Joia Mare să putem săvârși Sf. Liturghie. Era marți după amiază când femeile s-au apucat de curățenie, iar miercuri la amiază totul era spălat și curat. Părintele Ștefan Verteș, parohul bisericii Sf. Vasile, mi-a împrumutat veșminte, cărți, o cutiuță pentru sfinte, așa că în Joia Mare, în paraclisul domnesc, puteam slăvi pe Dumnezeu prin săvârșirea Sf. Liturghii. Miercuri, ora patru după amiază, clopotul cel mare al bisericii Galata a sunat cu duioșie, chemând pe credincioși la rugăciune. Au venit în număr mare, cu sufletul însetat după o viață în Hristos, plină de evlavie creștină, și cu dorința de a lega vremelnicia cu veșnicia. Se crease o atmosferă de evlavie creștină, care pătrundea adânc în mine. Doream să fiu un preot model de sânguință întru slujirea celor sfinte, cu dăruire și cu frică de Dumnezeu, conștiincios în tot ce voi întreprinde pentru buna gospodărire a complexului. După ce s-a făcut agheasmă și s-au spus rugăciunile de sfințire, s-a stropit spre sfințire paraclisul și anexele lui, după care am intrat înăuntru și am început slujba ce se cuvenea săvârșită în acea zi sfântă de post. În atmosfera tainică a bisericii, ne simțeam cutremurați sufletește de patimile Domnului, din care se revărsa iubirea-I nemărginită, pentru noi și pentru întreaga lume.

La sfârșitul slujbei am încercat, printr-o mică meditație, să le spun că ne aflăm în săptămâna cu cea mai adâncă semnificație a vieții

noastre. ...Săptămâna Mare cuprinde esența credinței creștine, și aș putea spune că ea cuprinde, totodată, esența vieții umane. Fiecare zi din această săptămână poartă numele de sfânta și marea zi luni, sfânta și marea zi marți și a.m.d. Într-adevăr, mari sunt aceste zile! În Săptămâna Patimilor domină evangheliile. Ele se citesc în fiecare zi, pentru noi și a noastră mântuire. Prin tot ce trăim în aceste zile trebuie să ne cercetăm pe noi înșine și să ne trezim din somnul greu al nepăsării și al păcatului, să înțelegem bunătatea dumnezeiască, dragostea nemărginită ce a avut Hristos în jertfa Sa pentru neamul nostru omenesc și pentru mântuirea întregii lumi. Sfânta Liturghie din Joia Mare, ținută în fața credincioșilor care umpluseră biserica, m-a întărit sufletește, dându-mi nădejdea unei bucurii de viață creștină în parohia încredințată mie. La sfârșit, având în vedere importanța deosebită a acestei zile, am amintit câteva dintre tainele săvârșite de Iisus la Cina cea de taină: ...“Înainte de a se așeza la cină, Iisus s-a dezbrăcat de hainele Sale, s-a încins cu un ștergar, a spălat picioarele ucenicilor săi și le-a șters cu ștergarul cu care era încins” (Ioan 13,4-5). Prin aceasta, El ne-a dat nouă, tuturor, pilda smereniei, prima virtute necesară pentru a ni se deschide "ușile pocăinței". Cum am putea noi porni pe calea pocăinței, dacă n-am fi conștienți de păcatele noastre? De aceea, fără smerenie nu poate fi nici pocăință, nici evoluție, nimic. Dacă omul a căzut prin mândria minții, poate birui numai prin virtutea ce i se opune: smerenia. Ce pildă de smerenie și slujire ne-a dat nouă Domnul Iisus! La împotrivirea Apostolului Petru, i-a spus lui, și nouă, tuturor: "Dacă nu te voi spăla Eu, nu ai parte de Mine" (Ioan 13,7-8). Prin aceasta, ne-a spus că numai El (Iisus) ne poate curăți de toată întinarea noastră, pentru a putea primi darurile Duhului Sfânt, pe care le pregătea. După ce s-a așezat la masă, Iisus a început cina cu cuvintele "Cu dor am dorit să mănânc cu voi acest Paști, mai înainte de patima Mea" (Luca 22,15).

Dar cu ei la masă era și trădătorul. Iuda aranjase deja cu marii poporului vânzarea lui Iisus. Vânzarea era pregătită, tocmeala făcută: 30 de arginți, ca să predea pe Cel mai blând, pe Cel mai bun și nevinovat, pe Domnul Iisus, Fiul lui Dumnezeu. La începutul cinei, Iisus amintește de trei ori de trădarea care i se pregătește: "Unul dintre voi mă va vinde" (Ioan 13,18-21). El voia, măcar în ultimul moment, să-l întoarcă pe Iuda de la trădare. Acesta însă, nu-și revine, nu renunță. La întrebarea directă a ucenicilor: "Doamne, cine este?", Iisus îl descoperă: "Acela este, căruia Eu, întingând bucățița de pâine, i-o voi da. Și întingând bucățița de pâine, a luat-o și i-a lui Iuda" (Ioan 13,26) și "atunci a intrat satana într-însul" și îndată a plecat de la cină. Prin Iuda, omul a primit deplina libertate, de a lupta chiar împotriva lui Dumnezeu. Prin

Iuda se deschide calea tuturor trădătorilor și satanizațiilor din istorie. De acum încolo, Iuda își are și el urmașii lui. Supunându-se Tatălui ceresc, Iisus și-a subscris răstignirea, prin respectarea totală a libertății creaturilor Sale, a omului. Prin supunerea Sa, Iisus a biruit, a devenit împăratul lumii. De aceea, imediat după plecarea lui Iuda, a spus: "Acum a fost proslăvit Fiul Omului și Dumnezeu a fost proslăvit în El". La Cina cea de taină, Iisus a sărbătorit împreună cu ucenicii săi Paștele iudaic și totodată, a încheiat cu Dumnezeu Tatăl un Legământ nou, care a fost prezis de proroci (*Jeremia* 31,31-34). În vechiul Legământ, Dumnezeu Tatăl a cerut credință și ascultare, pentru a dăruia în schimb "pământul făgăduinței". Iisus încheie noul Legământ prin jertfa Sa, cerând, în schimb, pe Duhul Sfânt, prin care întreaga omenire să poată intra în împărăția lui Dumnezeu. "Acest pahar este Legământul cel nou, întru sângele Meu, care pentru voi se varsă" (*Luca* 22,20). Vechiul Legământ a fost oferit de Dumnezeu prin Moise, pentru a-i pregăti spre Hristos. Pe muntele Sinai, Moise a întrebat întâi poporul dacă primește sau nu Legământul și numai după încuviințarea repetată de trei ori (*Eșire* 24,3; 19,7-8), a stropit cu sângele animalelor de jertfă, care prefigura sângele Mielului Hristos (*Evrei* 9,20). Pentru a încheia noul Legământ, Iisus nu întreabă pe nimeni, nimic. El, care cuprinde în trupul Său cosmic întreaga omenire, se jertfește pentru toți, pentru a primi Duhul Sfânt pentru toți. Prin noul Legământ, nimănui nu i-a fost îngrădită libertatea de a primi putința îndumnezeirii, fiecare rămânând liber să-și aleagă calea spre Dumnezeu, sau nu. Dar, fiecare poate încheia Legământul cu Tatăl, numai prin Hristos, care s-a jertfit pentru noi toți. "Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine" (*Ioan* 14,6).

La Cina cea de taină s-a adus jertfă de către Domnul Iisus. El mulțumește Tatălui că I-a primit jertfa și roagă pe Duhul Sfânt să coboare pentru a preface Sfintele daruri de pâine și vin în Trupul și Sângele său. La Cina cea de taină, a avut loc, pentru prima dată, minunea prefacerii, ce poate fi pătrunsă numai prin credință: natura creată a fost prefăcută în natură necreată, divină, în Trupul și Sângele Domnului. Putem spune că atunci, în întreaga natură creată, s-a produs o schimbare, întreaga natură a primit putința de a fi transformată în firea umană îndumnezeită a lui Iisus Hristos, prin participarea conștientă a omului și prin lucrarea Duhului Sfânt. La Cina cea de taină, Iisus a săvârșit împreună cu ucenicii Săi, prima Sfântă Liturghie, pe care a adus-o odată pentru totdeauna și pentru întreaga omenire. Atunci, Iisus a instituit Taina Sfintei Euharistii, împărțind pe apostoli cu Trupul și Sângele Său. Ei toți erau un duh și o inimă, în stare de a se putea uni cu Iisus. "Și mâncând

ei, a luat Iisus pâinea și binecuvântând, a frânt și le-a dat lor și a zis: Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu. Și luând paharul, mulțumind, le-a dat și au băut din el toți. Și a zis lor: Acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă." (*Marcu* 14,22-24). Paharul noului Legământ cu sângele iubirii este dăruit ucenicilor și, prin ei, nouă tuturor, sub forma Cinei euharistice. Sfânta Euharistie sau Sfânta Împărtășanie este semnul noului Legământ prin care primim pe Domnul Iisus Hristos. El devine Paștele nostru, "căci Paștele nostru Hristos s-a jertfit pentru noi" (*I Corinteni* 5,7). Prin binecuvântarea dată și prin legământul încheiat, Iisus a deschis calea ca Duhul Sfânt să coboare la toate invocările noastre de la Sfânta Liturghie și să prefacă pâinea și vinul în Trupul și Sângele Său. Sfânta Euharistie este cel mai mare dar pe care putea să ni-L dăruiască Dumnezeu, este salvarea omenirii. Ea ne dă putința de a ne uni din nou cu Dumnezeu, ea stă la baza îndumnezeirii noastre. De aceea, creștinismul nu poate fi asemănat cu nici una dintre religiile lumii. Toate sectele desprinse din Biserica catolică sau Biserica ortodoxă, întrucât în majoritatea lor nu recunosc Sfintele Taine, nu cred în prefacerea Sfintelor Daruri în Trupul și Sângele Domnului, sunt lipsite de Sfânta Euharistie și au pierdut darul cel mare dăruit nouă de Dumnezeu - pâinea vieții fără de care omul nu poate avea viața cea vie în el (*Ioan* 6,58). "Dacă nu veți mânca Trupul Fiului Omului și nu veți bea Sângele Lui, nu veți avea viață în voi" (*Ioan* 6,53).

La Cina cea de taină, Iisus încredințează ucenicilor, împărăția Sa: "Iată, Eu vă încredințez vouă împărăția Mea, ca să mâncați și să beți la masa Mea, în împărăția Mea" (*Luca* 22,29-30). Primind Sf. Euharistie, ucenicii au devenit părtași la lupta, la jertfa, la iubirea lui Iisus, au devenit părtași la dumnezeirea Lui. Împărăția lui Dumnezeu, cea propovăduită și așteptată, a devenit o realitate pentru ucenici. Ea n-a fost văzută prin semne exterioare, totuși, în acea noapte ea a pătruns în viața și istoria noastră. Ei au cunoscut pacea dăruită lor de Iisus, pe care nimeni altul nu o putea dărui, pacea cu Dumnezeu și în Dumnezeu, pacea cu oamenii, pacea cu noi înșine. Ucenicii au cunoscut împărăția iubirii și bucuria în Duhul Sfânt. Dăruind ucenicilor împărăția Sa, Iisus a întemeiat un nou Așezământ în lume, o nouă ordine divino-umană, care este trupul Său tainic - Biserica. Domnul Iisus pune bazele acestui Așezământ (Biserica), cu totul diferit de celelalte așezăminte umane: omul să gândească și să lucreze prin Dumnezeu și Dumnezeu prin om, având la bază iubirea Sa nemărginită. Această realitate noi nu o vedem încă în lume prin semne exterioare. Ea totuși există, căci Domnul Iisus este prezent și lucrează prin cei ce cred în El și Îl urmează prin faptele lor. La Cina cea de taină

Domnul Iisus Hristos și-a rostit Testamentul: "Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea". Prin Sf. Euharistie s-a născut o viață cu totul deosebită în lume, oameni părtași firii dumnezeiești. Aceștia, Iisus le-a lăsat moștenire Testamentul Său. Lor le-a cerut și pe ei i-a împuternicit să aducă jertfa Lui, pentru ca toți oamenii să aibă parte de Pâinea vieții, de Pâinea cea vie care s-a coborât din cer, și care este trupul Său. Astfel, Cina cea de taină, prevestită încă în Vechiul Testament (*Isaia 25,6-9*), continuă și va continua până la sfârșitul veacurilor, pentru ca prin ea să ne unim cu Domnul și Mântuitorul nostru. Ea ni se dăruiește la fiecare Sf. Liturghie.

Patimile Domnului ne cutremură adânc, pentru că din ele se revarsă iubirea cea nemărginită a Domnului Iisus. El ne-a iubit până la moarte, și încă moarte pe cruce. Această supremă iubire a Domnului face să se dărâme în noi răutatea, egoismul și să iasă la lumină setea de iubire ce zace ascunsă în sufletul nostru. Iubirea lui Iisus trezește în noi iubire. Brațele întinse pe cruce sunt brațele iubirii, care îmbrățișează întreaga omenire, ca să ne ridice de pe pământ la cer, din vremelnicie la veșnicie. Dar totodată, iubirea Lui ne cheamă să ne iubim și noi unii pe alții, așa cum ne-a iubit El. "Să vă iubiți unii pe alții așa cum v-am iubit Eu", este porunca Lui (*Ioan 15,2; 13,24*). Ca să fim vrednici de Sf. Împărtășanie și să nu ne împărtășim spre osândă, ci spre viața adevărată, să iubim pe om, pe semenul nostru, Biserica și omenirea, așa cum a iubit El, cu o iubire jertfelnică, cu o iubire care slujește și se dăruiește, neașteptând nimic decât iubire. Dumnezeu ne cheamă prin iubire la Sf. Împărtășanie, unde se dă pe Sine însuși de hrană, ca să ne împărtășim cu El și, astfel, să se împlinescă cuvântul Domnului: "Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el" (*Ioan 6,56*). Să rămânem cu toții întru Hristos! ...Ne-am despărțit coplesii de măreția și complexitatea îndemnurilor Sf. Liturghii din Joia mare.

Timpul Postului Mare este asemenea unui urcuș, pe care îl parcurgem an de an, și al cărui moment culminant îl atingem în Vinerea patimilor. Această zi se deosebește de celelalte zile ale postului prin atmosfera sobră ce se degajă din întreaga noastră trăire sufletească. Doream din tot sufletul ca la slujba Prohodului să retrăim durerea de care au fost stăpâniți ucenicii Mântuitorului, femeile mironosițe și tot sufletul închinat lui Hristos, să simțim durerea fiecărui moment al calvarului, batjocura suferită de Domnul, scuipările și palmuirile, biciuirea Sa până la sânge, cununa de spini, hlamida roșie și, mai mult decât toate, pironirea pe cruce între cei doi tâlhari și moartea. În această atmosferă de durere și întristare, am prohodit pe Acela care, cu toate că era viața lumii, a fost dat spre moarte, pentru ca prin moartea Sa, să surpe pe cel ce avea stăpânirea

morții, adică pe diavolul (*Evrei 2,14*). El, Cel drept, Împăratul măririi, izvorul vieții și stăpânul morții, a murit pe cruce ca om, pentru ca prin moartea Sa, să aducă întregului neam omenesc harul izbăvirii din păcat și din moartea cea veșnică sau din osânda morții. Am simțit și trăit împreună cu credincioșii pe Domnul nostru Iisus Hristos, pe Cel care a adus în lume Bucuria, Adevărul și Iubirea, și care a fost osândit la moarte și răstignit. Prin Prohod ne arătăm regretul, durerea, protestul nostru împotriva trădării lui Iuda, împotriva iudeilor și păgânilor care L-au răstignit. Totodată, ne mărturisim și nădejdea în Învierea Lui. Îi aducem flori la mormânt, ca unui mort, și Îi cântăm cu toții pentru a-I arăta credința noastră și a-I cere ajutorul și mântuirea.

În noaptea Învierii, împreună cu credincioșii, eram stăpânit de o bucurie nespusă, de o mulțumire sufletească nemăsurată, pentru că "Paștele sfinților astăzi nouă s-a arătat, Paștele care ne-au deschis nouă ușile raiului. Că prin Înviere din moarte la viață și de pe pământ la cer Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi". Trăiam împreună marea sărbătoare creștină, care ne chema prin vestirea adevărului că "Hristos a înviat!" Bucuria noastră era mare. Mântuitorul, după Înviere, după ce s-a întâlnit cu femeile mironosițe, cu ucenicii și, în decursul vremurilor, cu toți creștinii, astăzi se întâlnește cu noi, întâmpinându-ne cu dumnezeiasca urare: "Bucurați-vă!" (*Matei 28,9*). Toată suflarea se bucura că Hristos a înviat ca să dăruiască viață lumii. Căci așa cum mărturisește Sf. Ioan Gură de Aur, "astăzi este pe pământ bucurie, astăzi este în cer bucurie. Acum saltă de bucurie îngerii, acum se veselesc arhanghelii, acum heruvimii și serafimii prăznuiesc împreună cu noi sărbătoarea de azi". Iată bucuria pe care ne-o aduce Învierea Domnului, cel mai mare praznic al creștinătății. Este praznicul bucuriei negrăite, care unește cerul cu pământul într-o armonie divină, restabilind firea omenească, apărută de întunericul păcatului și chemând-o să prăznuiască cu Hristos cel înviat bucuria vieții asupra morții, bucuria luminii asupra întunericului.

Am încercat să sădesc în sufletele credincioșilor ideea că Învierea Domnului nu este numai o bucurie și o sărbătoare anuală a creștinilor ci, mai ales, un adevăr dumnezeiesc pe care se cuvine să-l pătrundem și să-l trăim în fiecare zi din viața noastră. Pe temeiul credinței în dumnezeirea lui Iisus Hristos, creștinul dreptcredincios crede și mărturisește minunea Învierii Domnului, iar pe temeiul iubirii, dorește ca această minune să se întâmple și în viața lui. "Hristos a înviat din morți" este cântarea de biruință asupra morții, biruință câștigată de Iisus prin înviere, iar întregirea ei este o chemare, un îndemn pentru toți creștinii: "și nouă ne-a dăruit viață veșnică". Învierea Domnului este, deci, o minune permanentă,

mereu actuală, menită să se petreacă în inima fiecărui credincios, pentru că această inimă este și ea un mormânt în care zace îngropat harul Botezului, adică însuși Hristos, în numele Căruia ne-am botezat. Pecetluit cu piatra grea a patimilor și răutăților, harul Botezului stă îngropat în mormântul inimii, așteptând ca piatra să fie prăvălită, și să învie Hristos în noi. Depinde numai de credința și voința noastră! Fără această înviere interioară, praznicul Învierii Domnului poate fi o serbare frumoasă, o îndestulare a trupului, un simbol frumos chiar, dar nu o trăire adevărată și de folos pentru suflet. Pentru acest motiv, Biserica ne cheamă, ne îndeamnă în cântările sale, la înlăturarea urii dintre frați, la iertare și împăcare, la iubire, în convingerea că și prin acestea se prăvălește piatra de pe ușa mormântului și harul lui Dumnezeu devine lucrător în ea. "E ziua Învierii, și să ne luminăm cu prăznuirea, și unul pe altul să ne îmbrățișăm; să zicem fraților! și celor ce ne urăsc pe noi, să iertăm toate pentru Înviere!" - iată ce chemare sfântă și duhovnicească ne face Biserica în aceste zile, în dorința ca sărbătoarea Învierii Domnului să nu fie numai un simbol sau o prăznuire lumească, deșartă, ci mai înainte de toate, o înnoire lăuntrică, o prefacere a vieții: "Să ne curățim, deci, simțurile, ca să vedem pe Hristos înviat din morți, tuturor viață dăruind".

În aceste zile sfinte, când ne-am bucurat și ne-am îmbrățișat cu dragoste creștină, cerând ca binecuvântarea Domnului Iisus Hristos cel înviat peste noi să ne aducă pace, sănătate, spor în lucrările noastre, am avut grijă să pregătesc pe bunii creștini, cerându-le să ajute la o curățenie generală a complexului, care se cerea împlinită. Le-am amintit că fiecare dintre noi este considerat mădular al trupului lui Hristos, deci membru al Bisericii Sale, și că deci, toți avem datoria să fim lucrători ai cauzei Sale sfinte. Toți trebuie să fim mărturisitori neînfricați, apărători și susținători ai credinței Bisericii noastre. Numai așa Biserica va propăși și noi ne vom mântui.

Miercuri, după Sf. Paște, curtea bisericii era plină de bărbați, femei, tineri și chiar copii, care veniseră să-și arate dragostea și credința față de Hristos și de Biserica Sa. După o scurtă rugăciune ne-am organizat pe echipe și am început lucrul: o echipă scotea gunoiul afară din biserică, alta îl încărca în căruța lui Petru Oțleanu, femeile curățau pereții bisericii, tinerii adunau pietrele și greblau în curte. Fiecare, după puterea sa, își îndeplinea o datorie sfântă, ca un mădular al aceluiași trup, Biserica, și care devenea un rod al iertării și o afirmare a credinței săvârșite în bucurie și dragoste. Eram în mijlocul lor, le vorbeam despre Biserică și Hristos, cum nu s-a despărțit El de Biserică și de noi, precum le-a spus apostolilor: "Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul

veacurilor" (*Matei* 28,20). Prin puterea Duhului Sfânt și a credincioșilor ea devine puternică, nebiruită, izvor de sfințenie și de credință. Mă rugam: "Ține-ne, Doamne, strânși lângă Tine, ca nici o putere vrăjmașă să nu ne poată smulge de la sânul Bisericii Tale, și vom preamări numele Tău". Gândeam: ce rol mare și hotărâtor are Biserica în zidirea sufletească a omului! Ea renaște în har, ne altoiește în Hristos și astfel ne înobilează. Ea este rugătoare, luptătoare și iertătoare, maica prin care se creștinează omul și se învață fără greș "înțelepciunea lui Dumnezeu" (*Efes.* 3,10). Pentru a putea fi în slujba acestor idealuri, mă rugam lui Dumnezeu să-mi dea o inimă cu adevărat de slujitor al lui Hristos, să pot trece peste toate lipsurile și suferințele fizice și morale care îmi stăteau în față și să am putere duhovnicească pentru a trăi și a da mărturie despre Hristos și neam în vremurile acelea tulburi. Aveam în față întregul complex Galata căruia îi simțeam plânsul său istoric și dorința de înnoire. Aveam încredere în ajutorul lui Dumnezeu, știam că El ne va ajuta să începem lucrările de reparație și restaurare, valorificând integral biserica, turnul, casa domnească cu paraclisul, zidurile.

Lucrările noastre gospodărești s-au împlinit mai repede decât gândeam, datorită credincioșilor care au venit cu dragoste pentru a împlini o datorie creștină. Biserica spălată, curată acum, a devenit luminoasă, gata de a primi credincioșii la Sf. Liturghie. Casa domnească, turnul cu toate anexele au fost trezite la viață, curtea săpată pentru a amenaja straturi cu flori. Toate acestea m-au făcut să mă prezint la Î.P.S. Mitropolit Iustin și într-un raport să-i prezint cele găsite și cele împlinite, cu rugămintea ca Biserica Galata, chiar în starea în care se găsea, să fie deschisă și să se săvârșească în ea Sf. Liturghie, până vor începe lucrările de restaurare. Î.P.S. Mitropolit m-a ascultat cu răbdare părintească, mi-a dat unele îndrumări, cerându-mi să înzestrez biserica cu cele necesare, să fac agheasmă, să o sfințesc și să săvârșesc Sf. Liturghie, până vor începe lucrările de reparație și restaurare. Totodată mi-a vorbit despre toate demersurile care se fac la Direcția Monumentelor Istorice pentru a fi prins în planul de restaurare și complexul Galata, arătându-se valoarea istorică și arhitecturală, precum și starea lui actuală. I-am mulțumit și, sărutându-i mâna, m-a binecuvântat, spunându-mi: "Trebuie să fii la înălțimea chemării tale de preot. Trebuie să fii mulțumit cu ceea ce este. Tu să faci mai mult!" Am ieșit plin de emoție, dar și cu un sentiment de respect pentru acest mare mitropolit pe care Dumnezeu l-a ales să conducă Biserica Moldovei în acele timpuri învolburate cu atâta înțelepciune și dragoste părintească.

Mitropolitul Iustin Moiescu a fost și a rămas un mare mitropolit al timpului său și va rămâne un model pentru istoria bisericii și a

neamului. Figură adânc pătrunzătoare în tainele sufletului preoțesc, era, pe cât de blând, pe atât de exigent și drept. Bun cunoscător al firii omenești, dădea cu dreptate și înțelepciune fiecărui preot ce este al său, în funcție de capacitatea, activitatea și faptele sale aduse Bisericii. Când îl ascultai vorbind, trăiai momente duhovnicești, iar el îți devenea model de viață și activitate duhovnicească. A făcut tot ce a putut pentru binele Bisericii și al preoțimii, oricând, oriunde și oricum. A fost un suflet mare și părintesc, a pătruns și a rămas în sufletele preoțimii moldovene și ale tuturor celor care l-au cunoscut.

Întors la biserica Galata cu puteri noi, simțeam că mi se deschide un câmp larg de activitate și răspundere în parohie, întru realizarea a tot ce mi se cerea. Mi-am zis: "Toate le pot într-un Hristos, care mă ajută". Primul lucru care trebuia făcut era înzestrarea bisericii cu tot ce era necesar pentru slujba lui Dumnezeu: veșminte, cărți, sf.vase etc. etc. Pentru a rezolva aceste lucruri, nu mă puteam baza decât pe dragostea plină de jertfă a credincioșilor. Micul cartier care forma parohia Galata, în vremurile acelea nu avea decât aproximativ 200 de familii. Împreună cu episcopul Gh. Marinescu (aveam deja un consiliu parohial), am vizitat, în câteva zile, familie cu familie. Doream să le trezesc inima, conștiința, puterea morală, iubirea și adeziunea spirituală pentru a ajuta biserica. Simțul nostru moral și conștiința trebuiau să împlinească dreptatea lui Dumnezeu. Căci "oricine este născut din Dumnezeu, biruiește lumea" (Ioan 5,4). Trebuia să-i fac pe credincioși să înțeleagă chemarea bisericii Galata, care era o chemare sfântă și care trebuia îndeplinită cu orice jertfă. Mare mi-a fost bucuria când, peste câteva zile, am aflat dorința multor credincioși să aducă pentru "zestrea bisericii" jertfa lor. Împreună cu consiliul parohial am stabilit strictul necesar pentru a putea deschide biserica mare și a săvârși Sf. Liturghie. Întrucât la această lucrare sfântă și de jertfă erau mai multe femei decât bărbați, deși timpul era scurt, s-a hotărât, totuși, ca deschiderea bisericii cu săvârșirea Sf. Liturghii să se facă în duminica a 3-a după Paști, de ziua femeii creștine (Duminica mironosițelor). Eram însuflețit de o profundă credință, de o caldă iubire față de acești credincioși și stăpânit de un optimism care îmi dădea tăria să-L rog pe Dumnezeu ca biserica Galata să devină un loc de viață creștină, o lumină a credinței noastre strămoșești, o oază de liniște și pace sufletească, o vatră de viață bisericească, în mijlocul unei propagande străine de neamul nostru și de credința noastră.

Era sâmbătă după amiaza, înainte de Duminica a 3-a după Paști. Clopotul cel mare anunța, cu un dangăt plin de duioșie, slujba vecerniei. În biserica rănită, ca după război, de data aceasta se respira o atmosferă

creștină, duhovnicească, simbol al regăsirii și trăirii demnității creștine, în lumina cea neînserată a lui Hristos. Într-o liniște sfântă, ce o poate da numai credința trăită și biruința asupra răului, bărbați, femei, tineri, copii, cu inimile îndreptate către Dumnezeu și cu lepădarea a toată "grja cea lumească", umpleau biserica. Ultimul dangăt de clopot se stinsese când, într-o liniște deplină începe slujba aghesmei mici, adică sfințirea apei cu care, în murmurul rugăciunilor cerute a fost stropită biserica spre "curățire și sfințire" și toți credincioșii. Toată slujba vecerniei a fost ca o rugăciune sfântă de înălțare sufletească, de ușurare, de liniște, de pace, de curățire de păcate și de sprijin statornic în lupta cu viața.

La sfârșitul slujbei vecerniei, le-am vorbit credincioșilor despre familia creștină. ...Familia este importantă pentru viața și destinul unui popor și al lumii, pentru că ea este izvorul vieții. În sânul ei se formează și se întăresc bunele deprinderi, caracterele și tradițiile unui popor. Ce este familia? "Este chipul lui Dumnezeu însuși" spune Sf. Ioan Gură de Aur. Prin binecuvântarea pe care biserica o dă la săvârșirea tainei cununiei, se împărtășește mirilor harul dumnezeiesc, care face ca unirea lor să fie icoana unirii mistice a lui Hristos cu Biserica, după cum zice Sf. Apostol Pavel: "Taina aceasta este mare, iar eu zic în Hristos și în Biserică" (*Efes. 5,32*). Familia își are sfințenia sa, și valoarea sa, mai ales în timpurile pe care le trăim, când ne este dat să trecem multe încercări. Aceste vremuri ne cer, pentru zbuциumul nostru sufletesc, refugiul într-o trăire evanghelică, creștină, o înviore a ființei noastre, a familiei noastre în Hristos și prin Hristos. Am insistat a le spune cum familia creștină își are rolul și datoria să fie izvor de viață, să fie marea școală a formării omului de caracter, a omului adevărat, model pentru societate și Biserică, model de viață religioasă și morală. Una dintre marile dureri ale timpului nostru este că la o parte dintre creștini le lipsesc trăirea și morală creștină, conștiința răspunderii a tot ce fac în raport cu poruncile lui Dumnezeu și cu aproapele. Părinții, prin nașterea și educarea copiilor, aduc lui Dumnezeu jertfă bineplăcută, se fac purtători de cruce, "iar crucea este scara care duce la ceruri". Copiii sunt un dar de la Dumnezeu și "ferice de omul ce și-a umplut casa cu ei" (*Psalms 126,5*).

Modelarea naturii umane în sensul valorilor formează esența spirituală și datoria de căpetenie a familiei. Dragostea și vocația părinților au puterea de a forma sufletul "valoros" al copilului numai în măsura în care se integrează în învățătura creștină și națională. Copilul este o lume necunoscută, dar și nădejdea viitorului pe care îl poartă în ființa sa. Părinții trebuie să fie modele pentru copiii lor, căci, de obicei, copilul începe să-și făurească viața după principiile morale ale părinților.

Am insistat, apoi, asupra comportării părinților unul față de altul și față de copii. Orice gest, cuvânt sau faptă a părinților trebuie să poarte pecetea adâncii lor moralități. Altfel, devine un fals educator, căci, cu toată dorința și stăruința depuse, munca lor nu va avea succes. Nu se poate descrie în cuvinte cât pot strica părinții prin pilda lor rea. Viața morală a părinților, bazată pe credință, dragoste, dreptate, stă la temelia educației. Trebuie să recunoaștem că în familie, mama are cea mai mare influență în educație, în formarea celor "șapte ani de acasă". Ea este mai blândă, mai răbdătoare, mai iertătoare, se dăruiește întru totul copilului; ea înseamnă viață, blândete, dragoste, devotament și, de cele mai multe ori, jertfă.

Le-am vorbit despre credință, care este cea mai mare putere a sufletului nostru, și care nu poate fi despărțită de dragoste. Ea luminează mințile și mângâie inimile, ea limpezește conștiințele și întărește pe om, îndemnându-l spre preocupări și fapte superioare; le-am vorbit despre rugăciune, care ne umple inima de iubire, de pace, de mângâiere și de sfințenie. Rugăciunea este o forță spirituală pentru părinți, dacă vor ști să aprindă candela credinței în sufletul copiilor. Cea dintâi pildă pe care părinții creștini trebuie să o dea copiilor lor este pilda rugăciunii. De mare folos în educația copiilor este și experiența postului, pregătirea copiilor pentru Sf. Împărtășanie, participarea la Sf. Liturghie ș.a. Peste toate acestea, exemplul direct al părinților are o importanță hotărâtoare în educația și pregătirea copiilor pentru viață. Copiii astfel educați vor fi în viață drepecți, buni, toleranți, hotărâți în credința lor. Ei vor păstra cu drag în suflet credința, puterea și dragostea de muncă, precum și iubirea de părinți. Vor sta departe de faptele vulgare și înjositoare, de minciună și de tot ce degradează ființa umană, o înjosește, o pătează. Părinții și, în special mama, care dă viață copilului din viața ei, trebuie să facă din copilul ei, prin educație, un om de caracter, stăpân pe sine, hotărât, muncitor, iubitor de credință, pe care o va apăra, iubitor de țară, pe care o va onora în toate împrejurările, prin faptele sale. Căminul este cea dintâi instituție de educație a copilului, iar mama, care îl iubește, cea mai desăvârșită educatoare. Noi suntem, în bună parte, ceea ce am fost și ceea ce am primit de la mamele noastre. Ferice de acele mame care își găsesc deplina fericire în căminul familial, în creșterea și educarea copiilor, singura adevărată fericire pe lumea aceasta. Am încheiat cu: Doamne, dă-ne femei, soții și mame ce poartă în familii mirul faptelor bune, al credinței și al iubirii, iar pe noi fă-ne să înțelegem că nu este alt temei al înțietății decât iubirea dusă până la sacrificiul de sine. Ne-am despărțit într-o atmosferă plină de iubire creștină, cu dorința de a ne întâlni a doua zi, la Sf. Liturghie.

În Duminica mironosițelor, biserica era împodobită cu multe flori, care îi dădeau o înfățișare nouă și răspândeau o mireasmă duhovnicească. Totul era învăliuitor și sfânt. Credincioșii, în tăcere, își luau locul pentru rugăciune. Era o zi binecuvântată de Dumnezeu, o zi mai deosebită, când biserica își deschidea ușile, după ani de întuneric, pentru a primi pe credincioșii ei spre a asculta cuvintele de taină, de rugăciune și învățătură ale Sf. Liturghii, spre a se împărtăși din izvorul ei de har sfințitor. În acele momente de lumină și înălțare sufletească, din zidurile vechi ale bisericii, parcă se auzea o voce care spunea: trecutul nostru este mai mult decât o cunoaștere a Evangheliei, este o trăire a Evangheliei. Trecutul nostru este o țesătură sacră de jertfe, mistuite în gând și glas de rugăciune, după pilda Evangheliei. Prezentul nostru este o chemare la păstrarea și continuarea acestei țesături istorice, creștine, și la înlăturarea acelor învățături străine care încearcă să se strecoare în duhul nostru, să ni-l împrăștie și să-l strice... În timpul Sf. Liturghii simțeam puterea tainică a rugăciunii care ne unea unul cu altul și ne înălța spre Dumnezeu, care ne împărtășea harurile Sale. Ceream în rugăciunea noastră ca totdeauna, la Sf. Liturghie, să ne prezentăm cu inimă curată, plină de dragoste și bunătate, cu gândurile și faptele noastre bune, pentru ca Domnul să le sfințească și să le curețe de orice întinare. Ne întăream dorința de a iubi locașul Domnului și de a-l frecventa, mai ales la Sf. Liturghie și a ne împărtăși cu Sf. Taine, mărturisind din adâncul sufletului, cu Psalmistul: " O zi în curțile Tale, Doamne, mai bună este decât o mie departe de Tine" (*Psalmi* 83,11).

După Sf. Liturghie, tema prediciei a fost misiunea creștină a femeii. Printre altele, am spus: ...Ca și în duminica trecută, Sf. Evanghelie ne vorbește despre Învierea Domnului și despre unele persoane care au fost martore ale acestei mari minuni, ca unele care au vorbit cu Iisus cel înviat din morți. Aceste persoane, martore ale Învierii Domnului, după cum am auzit din Sf. Evanghelie de azi, sunt femeile mironosițe. Dacă Apostolul Toma a avut nefericirea să fie cel din urmă dintre apostoli care să audă de Învierea Domnului și să-L vadă, femeile mironosițe au avut fericirea să știe, cele dintâi, că Iisus a înviat, să-L vadă și să vorbească cu El. Este aceasta un dar dat femeilor mironosițe, îndeosebi? Se poate să fie, dar este și o răsplată pentru multa lor iubire și neînfricată urmare a Domnului în timpul propovăduirii, până la îngropare, căci iată ce ne spun evangheliștii despre aceste femei: Ev. Luca zice că împreună cu cei doisprezece apostoli, mergeau după Iisus "și niște femei care fuseseră vindecate de duhuri rele și de boli: Maria ce se cheamă Magdalena, din care ieșiseră șapte demoni și Ioana, femeia lui Huza, ispravnicul lui Irod

și alte multe care-I slujeau din avutul lor" (*Luca* 8,1-3). Ev. Matei, istorisind răstignirea Domnului, spune că erau acolo "și femei multe, de departe privind, care urmaseră pe Iisus din Galileea, slujindu-I, între care era Maria Magdalena și Maria, mama lui Iacov și a lui Isaia, și mama fiilor lui Zavedei" (*Matei* 27,55-57). Ev. Ioan le-a văzut chiar lângă cruce: "Și sta lângă crucea lui Iisus mama Lui și sora mamei Lui, Maria a lui Cleopa și Maria Magdalena" (*Ioan* 19,25). Aceleași femei sunt, apoi, de față la punerea în mormânt a Domnului, însemnând bine unde se află locul în care Iosif din Arimateea își săpase mormânt nou nebănuind că aici mâinile lui vor așeza corpul Învățătorului său iubit, Iisus (*Matei* 27,57-61). Tot ele vin duminică dis-de-dimineată, la mormânt, cu miruri și miresme (*Matei* 28,1). Află că Iisus a înviat, vorbesc cu El și vestesc bucuria cea mare apostolilor: "Duceți-vă și vestiți fraților Mei să meargă în Galileea, și acolo Mă vor vedea" (*Matei* 28,9-10). "Și întorcându-se de la mormânt au vestit toate acestea celor unsprezece și tuturor celorlalți" (*Luca* 24,9). Și femeile mironosițe au spus ucenicilor și tuturor cunoscuților că Iisus a înviat. Cu alte cuvinte, Dumnezeu a dat femeilor mironosițe o răsplătă unică - aceea de a fi aflat, cele dintâi, pe Iisus cel înviat și de a fi dus - cele dintâi - vestea cea mare chiar ucenicilor Săi. Așa cum femeia auzise, după căderea în păcat, osânda rostită de Dumnezeu, tot femeia va auzi, cea dintâi, vestea cea mare a izbăvirii din morți prin Iisus cel înviat. Pentru femeile purtătoare de mir această veste era cea mai mare bucurie, pentru că Mântuitorul a ridicat femeia din starea în care era ținută în lumea antică, la cinstea pe care o merita.

Ca om, Iisus s-a născut din femeie. Când îngerul Gavriil a rostit către Fecioara Maria cuvintele: "Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine", putem afirma că Mântuitorul a redescoperit lumii valoarea femeii, a scos la lumină sufletul femeii prin întreitul ei destin: de soție, mamă, educatoare. Purtând în ea virtuțile specifice pe care i le-a rânduit Dumnezeu la creație, femeia este, în primul rând, soție. "Nu este bine ca omul să fie singur pe pământ. Să-i facem ajutor potrivit pentru el" (*Facere* 2,18). Aceste cuvinte exprimă o ordine stabilită de Creator, care nu poate fi nesocotită fără a pricinui vieții omenești cele mai mari drame. Adevărata femeie creștină știe să întemeieze o căsnicie durabilă, care să fie asemenea cetății de care vorbea Mântuitorul: să nu fie clădită pe nisip, ci pe piatră, încât orice încercări și necazuri ar veni în viață, ele să fie ușor înlăturate. Ea nu se descurajează, știe să meargă mereu înainte, alături de soțul ei, și la bucurii și la necazuri, însoțindu-l până la mormânt. Prin muncă cinstită, printr-o viață aleasă, prin dragoste deplină, prin devotament conjugal ea devine "cununa bărbatului ei", după cuvântul înțeleptului Solomon.

În al doilea rând, femeia este mamă. Ca mamă, dă viață din viața ei, aduce în lume o ființă nouă, după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Ea hrănește pruncul, de la ea învață primul zâmbet și primul cuvânt, acela de mamă. Ea sădește și dezvoltă în copil credința, îl învață rugăciunea, respectul, disciplina vieții, dragostea de muncă, de Dumnezeu, de aproapele, de țară, cultul datoriei împlinite, conturându-i personalitatea și formând omul matur de mai târziu, pe care se vor rezema, ca pe niște stâlpi de nădejde, Biserica și națiunea. Tot ea este aceea care aprinde candela virtuților creștine și românești în familia ei și la locul ei de muncă. Ea este aceea care veghează la munca soțului, la viața și joaca pruncilor ei și-i formează ca buni creștini și buni români. Femeia creștină este aceea care aduce liniștea, pacea, echilibrul în familie și face din căminul ei un loc odihnitor, izvor de puteri înnoite pentru soț, și loc cald și sfânt pentru copii. Toate acestea le poate îndeplini prin puterea de credință și printr-o răbdare îngerească, până la jertfă. Sunt renumiți oamenii de știință cu descoperirile lor, scriitorii, artiștii și toți ceilalți creatori, dar deasupra tuturor stă MAMA, care naște copiii, îi crește și îi educă. "Dați-mi o generație de mame bune și voi schimba fața lumii", zice un gânditor. Pentru aceasta creștinismul a ridicat femeii un "altar", care este căminul. Aici, ea nu poate fi înlocuită de nimeni pe lume, și misiunea femeii nu poate fi nicăieri mai însemnată, mai binefăcătoare, mai cerută, mai folositoare și mai sfântă ca în mijlocul familiei ei.

Creștinismul a dat lumii atâția eroi morali, atâția sfinți și martiri pentru că el a pătruns în inimi de mame care și-au împlinit chemarea în mijlocul familiei lor, după învățătura lui Hristos. De cămin sunt legate maternitatea, cinstea, cumpătarea, iubirea, abnegația, devotamentul, spiritul de sacrificiu și alte virtuți care pot încununa viața unei femei. Cunoscând valoarea femeii, Biserica nu susține, nu cere ca femeia să părăsească titlurile câștigate cu multă trudă, adică să nu fie medic, profesor, magistrat, cercetător sau orice altceva, pentru care s-a pregătit. Creștinismul cere ca, pe lângă toate acestea, femeia să nu uite că altarul ei, în care a rânduit-o Dumnezeu este FAMILIA, și, în special, creșterea și educarea copiilor ei. În familie, femeia este stăpâna și regina vieții. În toate celelalte munci este, mai mult sau mai puțin, o funcționară care poate fi înlocuită; în cămin însă, nu poate fi înlocuită de nimeni, căci îndeplinește cea mai importantă și mai cerută misiune a vieții pentru viață. Creștinismul nu interzice femeii să fie folositoare prin inteligența, pregătirea, priceperea și munca ei, dar azi, în aceste vremuri tulburi prin care trece omenirea, îi amintește că cel mai mare folos, un folos de neegalat, pe care îl poate aduce societății și vieții, este acela de a fi mamă

cu adevărat. Zadarnic se vor elabora principii, metode și se vor consuma energii de la catedre, în formarea omului adevărat, dacă lipsește izvorul de viață, așa cum a rânduit Dumnezeu. Zadarnic va sta femeia în posturi de conducere și de dezvoltare socială, dacă izvorul ce pulsează viața este anemic sau chiar sec. Femeia nu trebuie să-și uite datoria ei de mamă. Ea dă copiilor "cei șapte ani de-acasă". N. Iorga spunea că "dacă-ți lipsesc cei șapte ani de-acasă, toate universitățile nu-ți pot face nimic din punct de vedere moral, căci tot ce se clădește se risipește", iar Gh. Longinescu afirma: "Două puteri sunt în lume: Dumnezeu în cer și mama pe pământ. Un copil este așa cum l-a lăsat Dumnezeu și cum l-a crescut mama lui". Ca și odinioară Mariei Magdalena, Iisus spune azi tuturor femeilor creștine: "Mergeți și vestiți fraților Mei, adică tuturor oamenilor, Învierea". Fă, Doamne, ca nici una din mamele noastre creștine să nu rămână indiferente la chemarea Ta! Nici una să nu rămână nehotărâtă, mai ales azi, într-această lume neliniștită și plină de păcate și fărădelegi, în lucrarea ei de salvare de vieți și suflete! Ci fiecare mamă să audă glasul Domnului Iisus: "Lăsați copiii să vină la Mine" și să răspundă la această chemare sfântă cum au răspuns mironosițele femei și toate mamele creștine, spre slava Ta, Doamne, și spre mântuirea noastră, a copiilor noștri și a neamului nostru!...

Toate s-au sfârșit, în acea zi, într-o atmosferă caldă, plină de sfințenie duhovnicească. Cu inimă curată, plină de dragoste și bunătate ne-am despărțit, hotărând să poposim cât mai des în Casa Domnului, spre folosul nostru. Toți credincioșii, întăriți în credință și rugăciune, plecaseră. Era ora 13. Singur, în liniștea bisericii, stăpânit de gânduri și emoții, simțeam prezența Domnului Iisus. În fața mea era lucrarea ce trebuia făcută la acest așezământ al strămoșilor și mă simțeam nevrednic de ea. Am căzut la rugăciune: Doamne, luminează viața mea, întru lumina Ta, care singură alungă întunericul, singura care aduce adevărata mângiere și bucurie! Dă-mi trăirea duhovnicească necesară să-mi dea putere să-mi îndeplinesc propria misiune! Temerile se risipeau...Rugăciunea mi-a aprins în suflet un foc care mi-a ars îndoiala și slăbiciunea omenească, mi l-a făcut parcă mai curat, iar pe mine mai hotărât în lucrarea ce-mi stătea în față. Eram decis și de data aceasta să străbat timpul pe care îl trăiam cu răbdare, perseverență, cu statornicie în credință și în iubirea lui Hristos.

Se apropia hramul bisericii Galata - Înălțarea Domnului -, și doream să trăim această sărbătoare într-un mod mai deosebit, întrucât era și ziua eroilor. În spatele zidului de răsărit al bisericii se găsește cimitirul Galata, care își are și el istoria sa, și unde odihnesc cei dintâi slujitori ai bisericii, enoriași, eroi din primul și din al doilea război, prizonieri.

Cimitirul nu mai semăna a cimitir. Era un maidan deschis pentru jocul copiilor sau păscutul animalelor, fără gard, fără pază, fără nici o stăpânire și răspundere. Această situație reprezenta pentru mine o neliniște permanentă, o durere, pe care o simțeam venită, parcă, din mormintele celor ce-și odihnesc somnul de veci în cimitir. Curățarea și înfrumusețarea lui am considerat-o ca o datorie de recunoștință pentru înaintașii noștri adormiți în locurile lor de veci. După o săptămână de lucru, în sâmbăta următoare s-a făcut agheasmă și s-a stropit întreg cimitirul, urmat de un parastas cu pomenirea tuturor celor ce odihnesc în acest cimitir. Credincioșii care aveau morminte acolo au fost rugați să le îngrijească, să răsădească flori, iar mormintele vechi au fost date spre îngrijire unor grupuri de femei. Ne-am organizat în așa fel, ca de sărbătoarea Înălțării Domnului cimitirul să ne primească, pentru pomenirea eroilor noștri, cu aspectul lui normal.

Dar cea mai importantă lucrare care trebuia făcută fără întârziere, era împrejmuirea lui cu gard. Lungimea gardului, după câte îmi amintesc, era de aproximativ cinci-șase sute de metri, căci trebuia făcut prin partea de jos a cimitirului, pe marginea unei pădurici. Consiliul parohial al bisericii Galata era format din oameni vrednici, buni creștini și buni gospodari, iubitori de Dumnezeu și de Biserică - Gh. Vieru, Mircea Zăstăuceanu, Vasile Apetri, Th. Răchițeanu, Anton Grigorovici, Iosif Coman, Const. Ganicencu, acesta din urmă fiind cel mai tânăr, este și astăzi un stâlp vrednic al bisericii și poate da mărturie de tot ce a fost și cum s-a lucrat în acele vremuri. Cu acest consiliu m-am sfătuit, împreună cu ei am hotărât asupra treburilor gospodărești, cu ei s-a realizat tot ce s-a realizat, cu ei m-am bucurat și cu ei m-am întristat de tot ce n-am putut realiza. Consiliul a hotărât împrejmuirea cimitirului cu plasă de sârmă, pe postament de beton, înainte de hramul bisericii. Din punct de vedere financiar, parohia se găsea aproape la zero. Totul trebuia realizat prin puterile noastre. Gardul, care este și astăzi, a fost terminat pe la 1 septembrie 1960. Imaginea îmi este vie: epitropul Gh. Vieru căra plasa în spate, Th. Răchițeanu săpa bordura, împreună cu alții, preotul turna beton, bunele creștine aduceau de mâncare. Se muncea cu voie bună, cu dragoste față de Hristos și Biserică. În toată lucrarea am văzut puterea de credință și dragostea creștinului care îl pun în relație cu Dumnezeu și îl călăuzesc spre adevărata lui menire în lume.

Într-o atmosferă plină de bucurie duhovnicească, ne-am pregătit să întâmpinăm sfânta și marea sărbătoare a Înălțării Domnului. Miercuri la ora 16,00, clopotul mare chema la rugăciune pe credincioșii cartierului Galata. Biserica era pregătită și frumos împodobită cu flori și verdeață și

primea ca o mamă pe credincioșii ei. După săvârșirea aghesmei și stropirea bisericii și a credincioșilor, am început slujba vecerniei, urmată de acatistul Domnului Iisus Hristos. La sfârșit, le-am explicat cum Înălțarea Domnului este prilej de adâncă trăire și meditație creștină. ...Ea ne descoperă adevărul că prin har și voință, omul se poate ridica integral - trup și suflet - la cea mai înaltă mărire, la îndumnezeire. Căci în persoana divino-umană a Fiului lui Dumnezeu, devenit Fiul omului, firea omenească s-a ridicat la demnitatea sa de coroană a creațiunii, la așezarea sa - și cu trupul - pe tronul dumnezeiesc, ca Domnul și Stăpânul universului, așa cum l-a rânduit Dumnezeu din actul creațiunii. Pe de altă parte, înțelegem originea divină a trupului, care este creat de El, cu mâna Sa (*Facere* 1,27), la fel ca și sufletul. Înălțarea este sărbătorirea întoarcerii Mântuitorului la opera de conducere a lumii, pe care a răscumpărat-o cu scump sângele Său. "Dumnezeu l-a înălțat nespus de mult și l-a dat numele mai presus de orice nume, pentru ca în numele lui Iisus să se plece tot genunchiul, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt și orice limbă să mărturisească, spre mărirea lui Dumnezeu Tatăl, că Iisus Hristos este Domnul" (*Filip.* 2,9-11). Dar bucuria Înălțării Domnului este legată atât de triumful Mântuitorului, cât și de darurile pe care această sfântă zi ni le-a adus nouă, credincioșilor. Prin înălțarea lui Iisus Hristos, avem la Dumnezeu-Tatăl un atotputernic mijlocitor. Cum scrie Sf. Apostol Pavel: "Hristos a intrat în cer ca să se înfățișeze acum pentru noi înaintea lui Dumnezeu" (*Evrei* 9,24). Aceasta arată dragostea nemărginită a lui Iisus pentru neamul omenesc. Răscumpărarea adusă pentru noi pe Golgota nu s-a încheiat acolo, în Ierusalim, ci continuă în veac. "Iisus trăiește pururea ca să mijlocească pentru noi, cei care ne apropiem de Dumnezeu printr-Însul" (*Evrei* 7,25). Din sfânta biserică să ne întoarcem la casele noastre pline de bucurie duhovnicească și "să umblăm după bucuriile cele de sus, unde Hristos șade la dreapta lui Dumnezeu" (*Col.* 3,1). ...După miruire, în această atmosferă creștină-duhovnicească, ne-am despărțit cu hotărârea ca a doua zi să luăm parte cu toții la Sf. Liturghie.

Joi, de Înălțarea Domnului, la Sf. Liturghie, biserica era plină de credincioșii care veniseră să celebreze adevărul de credință istorisit de Sf. Evanghelie, că după mărita Sa Înviere din morți, Domnul Iisus Hristos a petrecut pe pământ încă 40 de zile, după care s-a înălțat la cer. Era momentul când lăsam țărâniile cele din țărână și ne ridicam ochii, inima și gândurile spre cele de sus, unde Iisus ne-a deschis porțile veșniciei și prin credință și rugăciune trăiam momentul fericit. După Sf. Liturghie, prin predica pe care am ținut-o în fața credincioșilor, am dorit să pătrund în adâncul sufletului lor și să-i îndrum către idealul creștin, care nu poate

fi altul decât înnoirea sufletească în Iisus Hristos. Încerc să redau o parte din acea predică: ...Cu minunea Înălțării Domnului nostru Iisus Hristos la cer, se încheie lucrarea Sa pământească pentru mântuirea neamului omenesc. La acest praznic sărbătorim minunea prin care Iisus și-a arătat în chip deplin dumnezeirea Sa, puterea și mărirea Sa divină, întoarcerea întru slava pe care a avut-o dintru început la Tatăl. Această minune s-a petrecut pe Muntele Măslinilor, nu departe de Ierusalim, dincolo de grădina Ghetsimani, pe muntele unde s-a arătat de mai multe ori ucenicilor Săi, după Înviere. Ea s-a întâmplat la patruzeci de zile după ce a înviat din morți. Pe bună dreptate s-ar putea întreba cineva de ce nu s-a înălțat Iisus la cer îndată după Învierea Sa? De ce a mai stat cu ucenicii Săi și li s-a arătat timp de patruzeci de zile, în multe rânduri? În consens cu mărturia Sfintei Scripturi, Părinții Bisericii au văzut în această rămânere a lui Hristos în lume două temeuri: mai întâi, zic ei, Domnul a rămas să încredințeze pe Apostoli că El este cu adevărat viu. Pentru aceasta, le-a oferit diferite privilegii să-L vadă, să pipăie rănilor Lui, să mănânce cu El, să-i învețe, să-l reazeze pe Apostolul Petru în rândul apostolilor prin întreita mărturisire a iubirii, căci de trei ori s-a lepădat și a spus că nu-L cunoaște, să umble cu ei, să-i binecuvânteze. Pe lângă acest temei, Domnul a rămas cu sfinții Săi Apostoli ca să le dea misiunea și puterea de a merge în lume să propovăduiască Evanghelia la toate popoarele și să fie "martorii" Săi înaintea oamenilor, botezându-i în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh și "povățuindu-i să păzească toate câte le-a spus" (Matei 28,18-20). Tot în acest timp, Iisus le-a dat negrăita putere de a lega și dezlega păcatele oamenilor: "Datu-mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ", a zis Iisus. "Oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în cer, și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer". Cu alte cuvinte, în acest timp, după Înviere și până la Înălțare, Mântuitorul a așezat acele semne și taine prin care se împărtășește credincioșilor darul lui Dumnezeu și posibilitatea de a fi pururea cu Hristos. De aceea, după ce le-a dat această putere, a adăugat: "Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor". Așadar, i-a încredințat că va fi cu ei și cu lumea până la sfârșitul ei, adică va continua într-un chip nou să lucreze și să ajute pe oameni să se mântuiască.

La patruzeci de zile după Înviere, Iisus s-a dus cu ucenicii pe Muntele Măslinilor. Avea vii în minte cuvintele rostite de Iisus înainte de pătımirea Sa: "Mă duc la Tatăl Meu, și la Tatăl vostru... Mă duc să vă găsesc vouă loc... Este bine să Mă duc. Dacă Eu nu Mă duc, nici voi nu veți putea veni... Mă duc, dar nu vă voi lăsa orfani, căci voi trimite pe Duhul Sfânt-Mângâietorul, care vă va învăța toate. Acum sunteți triști, dar

vă veți bucura și bucuria voastră nimeni nu o va putea lua de la voi..." Era ecoul unor cuvinte pe care apostolii le auziseră în Joia Mare, înainte de Cina cea de taină. Apoi, le-a zis: "De Ierusalim să nu vă depărtați, până nu va veni Mângâietorul, Duhul Adevărului, care vă va da vouă tot ce să graiți". Și binecuvântându-i, s-a înălțat la cer, fiind învăluit de un nor luminos. Iar ei închinându-se Lui, s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare. Și erau toată vremea în biserică, laudând și binecuvântând pe Dumnezeu" (*Luca 24,50-53*). În faptele Apostolilor ni se spune că "un nor L-a luat de la ochii lor și privind ei, pe când El mergea la cer, iată doi bărbați au stat lângă ei îmbrăcați în vestminte albe și le-a zis: "Bărbați galileeni, de ce stați privind la cer? Acest Iisus care S-a înălțat de la voi la cer, așa va veni, precum L-ați văzut mergând la cer" (*Fapt. Apost. 1,11*). Apostolii nu cunoșteau încă deplin că Iisus a venit în lume nu numai pentru ei, pentru bucuria și mântuirea lor. În planul mântuirii era însă scris ca Domnul să se întoarcă întru slava care a fost de la început la Tatăl, în mărirea dumnezeiască, spre a fi Mântuitorul tuturor oamenilor.

Timpul și spațiul nu puteau limita ființa Sa dumnezeiască, pentru că El era același "ieri, azi și în veac". Poate că ei nu înțelegeau, precum și nouă ne este greu să exprimăm în cuvinte, că înălțarea la cer a Mântuitorului nu este o mutare spațială, precum nu este nici o despărțire, cum obișnuim noi să zicem; este doar ieșirea din realitatea văzută a simțurilor noastre și trecerea în realitatea nevăzută a strălucirii Sale dumnezeiești. Pentru aceea, cântarea bisericească din această zi spune: "Înalță-Te, Doamne, înălță-Te la cer. Gata este inima să Te primească". Adică inima noastră este gata să-L primească pe Iisus ca Dumnezeu, pentru că L-a primit pe El ca om. Și El fiind Dumnezeu și om, este mereu cu noi. Inima celor credincioși este ca un cer în care sălășluiește Iisus Hristos. Deci, prin înălțarea Sa la cer, Hristos Domnul nu a părăsit lumea, nu ne-a lăsat orfani, nu este străin de rugăciunile pe care le îndreptăm spre El. Iisus s-a înălțat la cer spre bucuria noastră, nu spre întristarea noastră. Domnul Iisus s-a înălțat la cer ca să ne facă părtași la viața veșnică, să deschidă porțile raiului cele încuiate din pricina păcatului strămoșesc. Este drept că Iisus ne-a dăruit multe binefaceri pentru viața noastră pe pământ. Domnul ne-a învățat cum să trăim, cum să prețuim viața noastră și pe a altora. Ne-a arătat care este rostul nostru în lume. Prin jertfa sa de pe cruce ne-a răscumpărat din robia păcatului.

Toate binefacerile pe care ni le-a adus Hristos nu se opresc la viața aceasta. El a venit la noi, în lumea vremelniciei, a zbuciumului, în lumea în care se dă o luptă cumplită între bine și rău, în lumea în care, de multe ori cădem, a venit să ne înalțe, să ne dea viața veșnică, după care

însetează sufletul nostru. A venit la noi ca să ne arate că suntem destinați vieții, și nu morții. "Mă duc să vă gătesc vouă loc", a spus Apostolilor și, prin ei, nouă, tuturor. El ne-a arătat Calea, Adevărul și Viața, și ne ajută să ne întoarcem "acasă, la Tatăl nostru". Luând în trupul Său trupul nostru și înălțându-l în slava dumnezeiască, Iisus ne-a dat dreptul și ne ajută să ne întoarcem acasă la Tatăl nostru Cel ceresc. El ne-a arătat că, isprăvind călătoria noastră în această lume, avem dreptul la "cetățenia" cerului. Stăpânul vieții și Biruitorul morții s-a înălțat la cer ca să ne atragă și să mijlocească pentru noi moștenirea împărăției cerurilor. După ce a zdrobit puterea iadului și a slobozit din el pe toți cei dreți, Domnul, înălțându-se la cer, ne ridică pe toți, împreună cu El, întru slava și strălucirea vieții veșnice. "Ajungând mulțimea cea mare a dreptilor celor mântuiți, în frunte cu Iisus, la porțile raiului cele încuiate prin păcat și păzite cu dumnezeiască poruncă de către puterile cerești ale Arhanghelilor (*Geneza 3,24*), Domnul, ca un împărat biruitor, atotputernic și plin de mărire, poruncește îngerilor: "Ridicați, căpetenii, porțile voastre și vă ridicați porțile cele veșnice și va intra împăratul slavei" (*Psalzii 23,7*). Îngerii, mirați, întreabă de trei ori: "Cine este acesta împăratul slavei?" (*Psalzii 23,8*). Cine are putere să deschidă porțile raiului ceresc? Cine are putere să facă din nou pe oameni fericiți? Și Iisus, ca un împărat biruitor, răspunde de trei ori: "Domnul cel tare, Domnul puterilor, acesta este împăratul slavei" (*Psalzii 23, 8-10*). Înviind Iisus și înălțându-se la cer, a deschis raiul și a dat dreptul, prin jertfa și învierea Lui, tuturor celor ce cred în Dumnezeu și fac voia Lui, să intre în viața cea fericită. Iar biserica de acum reprezintă însăși împărăția lui Dumnezeu pe pământ. Porțile împărăției lui Dumnezeu se deschid și deschise vor rămâne pentru totdeauna pentru noi. Iar Domnul Iisus ne va ajuta să ne întoarcem acasă și să intrăm, întru bucuria Domnului nostru, în împărăția care ne-a fost dată de la întemeierea lumii. Iisus este împăratul sufletelor, și împărăția Lui nu va avea sfârșit. El s-a înălțat la cer și stă de-a dreapta Tatălui, nu ca să fie departe de noi, ci ca să fie al tuturor și veșnic cu noi. Acum înțelegem mai bine adevărul cuvintelor Scripturii: "Cu noi este Dumnezeu", căci Iisus ne-a spus: "Dacă mă iubește cineva, și va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi pe el, și vom veni la El și ne vom face lăcaș" (*Ioan 4,23*).

Astfel, după învățătura creștină, stăm sub privirea ocrotitoare a Fiului lui Dumnezeu, înălțat la cer, dar nedespărțit de noi. Fiecare veac este asemeni unui val care se îndreaptă spre țărmul veșniciei. Fiecare viață omenească e ca o picătură de apă în cursul timpului și fiecare duce în ea un conținut de lumină sau umbre ale păcatului. Peste toți și peste toate stă

iubirea lui Dumnezeu, arătată prin Fiul Său, înălțat la cer, și prin lucrarea sfințitoare a Duhului Sfânt, Mângâietorul și vistierul tuturor bunătăților cerești. Înălțându-se la cer, Domnul a ieșit din lumea simțurilor noastre, care nu pot cuprinde întreaga dumnezeire a Lui; El rămâne, însă, cu noi prin iubirea, puterea și lucrarea Sa, care se săvârșesc în Sfânta Biserică. Ea este "cerul pe pământ" în care lucrează însuși Hristos, prin darurile Duhului Sfânt, la mântuirea noastră. Iisus este împreună cu noi, primește rugăciunile noastre, se jertfește în chip tainic și ne ajută să ajungem la mântuire. Stăpâniți de această bucurie, să mulțumim și să dăm mărire lui Dumnezeu Domnul Cel înălțat la cer, pentru tot ce a făcut pentru noi. Să ridicăm ochii și gândurile spre cele de sus, unde Iisus ne-a deschis porțile veșniciei. "Să umblăm după lucrurile cele de sus, unde Hristos șade de-a dreapta lui Dumnezeu" (*Colos. 3,1*). Și să-L rugăm pe Hristos ca Înălțarea Lui la cer să fie și pentru noi un ajutor puternic spre a putea face parte din Împărăția Lui, unde bucuria e desăvârșită și veșnică, Amin.

Înainte de săvârșirea parastasului pentru eroi, am spus următoarele: ...Odată cu Înălțarea Domnului, neamul nostru își comemorează eroii, născuți din credința, hărnicia, truda și jertfa lui. Ei au crezut în ființa neamului, pe altarul căruia au adus cea mai sublimă jertfă: Viața! În ființa lor se află niște comori sfinte - truda și jertfa înaintașilor -, din care se hrănesc, neîntrerupt, prezentul și viitorul nostru. În ei stă, într-o inextricabilă legătură, ceea ce este vremelnic dar și ceea ce este etern în făptura omului. Jertfa lor a fost motivată de faptul că ei știau că cine se luptă pentru dreptate, libertate, credință, luptă pentru Dumnezeu, apără familia, moșia, cultura, limba, legea, neamul. Pământul românesc, pe o arie tot mai întinsă, dă mărturii sfinte despre adevărații lui stăpâni, care l-au lucrat cu sudoarea frunții lor și au pecetluit dreptul asupra lui și a libertății, cu sânge de martir și eroi. Din jertfa lor, în ceasurile noastre de îndoială, ne vin îndemnuri, muștrări și sfaturi. Ei s-au jertfit pentru idealuri înalte, precum Sf. Cruce și tricolorul național. Pilda lor de slujire necondiționată și jertfă neprecupețită ne asigură în aceste momente statornicia și viitorul țării și ne asigură biruințe viitoare. E lung, nesfârșit de lung pomelnicul de eroi și martiri ai neamului românesc. Ei își dorm somnul în nădejdea învierii alături de strămoșii și părinții noștri, iar pe osemintele lor se ridică mărețul edificiu: România. Ziua eroilor, ce se sărbătorește în această sfântă zi, simbolizează culmea jertfei, a bucuriei și gloriei la care s-au ridicat, peste veacuri, aleșii neamului, pentru a ne aduce întregirea, dezrobirea, pacea și libertatea după care am însetat. Astăzi, ei vin la noi și ne cer să alungăm din noi egoismul, răutatea, dușmănia, ura, nedreptatea și tot ce ne desparte și ne îndepărtează și să ne

unim ca un snop de grâu pentru a simți și a ne împlini datoria față de noi și neamul nostru. Ei ne cer o schimbare a mentalității și o recâștigare a gândirii sfinte, care să ne ducă spre o renaștere, o reînviere sufletească, pentru a deveni mai buni, mai cinstiți, mai credincioși, mai muncitori, plini de înțelegere și dăruire. Ei nu se jlesc, ei cer să fie urmați pe calea muncii, a faptelor și a jertfei pentru idealul de lumină din care să răsară pentru noi toți o viață mai bună, liberă, plină de pace, dragoste și demnitate. Cinstirea faptelor lor eroice o vom arăta nu prin discursuri și confesiuni istorice, ci prin înălțarea noastră la măreția și strălucirea jertfei lor. Biserica străbună binecuvântează jertfa eroilor și se roagă pentru mântuirea sufletelor lor. În această prăznuire sfântă, ea roagă pe Cel ce și-a dat viața pentru izbăvirea și mântuirea lumii să așeze sufletele eroilor și martirilor Patriei în rândul dreptilor și al aleșilor împărăției lui Dumnezeu, Amin. ...După parastasul pentru eroi, am mers cu toții în cimitir, unde le-am stropit mormintele, rugându-ne pentru ei.

Vineri dimineața, după Înălțare, am intrat în biserică și m-am rugat lui Dumnezeu să-mi dea lumina cunoașterii și a adevărului, să-mi călăuzească pașii spre lucrarea poruncilor Sale, să mă primească, mai departe, în dragostea Sa, să-mi întărească credința, să-mi insufle curajul și să-mi dea puterile necesare să împlinesc lucrarea la care sunt chemat. Vremurile nu erau favorabile nici Bisericii, nici Neamului. Însă este cunoscută zicala: aurul în foc se lămurește. La fel și sufletele vrednice de împărăția lui Dumnezeu, în vârtoarea necazurilor și a greutăților se arată. Purtați sarcina greutăților vieții cu încrederea deplină în bunătatea lui Dumnezeu, faceți binele și urâți răul și așa "veți împlini legea lui Hristos", zice Apostolul Pavel. Așa gândind, eu, preotul lui Hristos prin viața, credința și faptele mele, trebuia să fac lumină în mintea mea, în faptele mele și în toată lucrarea mea, folosind timpul cu înțelepciune. Timpul este, pentru noi, intervalul în care Dumnezeu așteaptă răspuns la chemarea iubirii Sale. "Până avem timp, să facem binele pentru toți" (*Galat. 6,10*).

Gândeam toate acestea pentru că războiul adusese multe schimbări. Societatea românească era în plină frământare. Comunismul impus de Moscova devenea tot mai nemilos. Colectivizarea, industrializarea, propaganda comunistă și toate măsurile luate de guvern au declanșat convulsii sociale, răsturnări de valori și mari fierberi spirituale. Prin depopularea satelor și transferul spre orașe, se încerca crearea unui "om nou". Ca preot și exponent al bisericii care "lucrează" cu sufletele oamenilor, trebuia să țin seama de toate problemele vremurilor pe care le trăiam, să-mi înnoiesc, cumva, metodele de pastorație, să fiu mai circumspect, având a lucra și cu oameni ai timpului. Viața ne aparține în

întregime, de aceea nu se putea neglija nici un aspect al ei. În acest sens, trebuia să vorbească și să lucreze nu numai omul din mine, dar, mai ales, preotul din mine. Trebuia să particip întreg, cu o viață primenită, înduhovnicită, pentru că așa voi fi privit, urmărit și urmat, pentru ca toată activitatea mea să nu rămână o simplă osteneală. Trebuia să rămân statornic în lucrarea cea bună pentru Hristos și pildă bună la frământările vieții, neclintit în fața ispitelor, pentru mântuirea noastră și binele credincioșilor încredințați mie. Eram conștient că pentru a ajunge să împlinesc toate după voia Domnului, mi se cerea un efort mai mare: abandonare de sine, altruism, multă iubire, credință puternică, adăpată zi de zi la "fântâna de viață dătătoare". Obsedat de viziunea lumii spirituale creștine, în slujba căreia îmi era absorbită viața, trebuia să străbat și de data aceasta cutezător în mijlocul credincioșilor cu cuvântul și fapta, să fiu model de sânguință întru slujirea celor sfinte, cu dăruire, cu trăire și cu frică de Dumnezeu în toate cele ce voi săvârși. Știam că trebuia să duc la bun sfârșit, cu demnitate creștină de preot, și cu orice jertfă, toate îndatoririle ce îmi reveneau ca slujitor al bisericii Galata, să fiu un slujitor al altarului și al omului. Propovăduirea cuvântului și împlinirea obligațiilor legate de slujba mea preotească se cereau a fi făcute cu "timp și fără timp", cu credință, cu dragoste, cu răbdare și cu rugăciune, pentru împlinirea poruncilor lui Dumnezeu. Când ai un ideal sfânt și ești hotărât să-l îndeplinești, nu mai există pentru tine nici griji, nici bucurii sau suferințe care să-ți dea dreptul să uiți de această chemare. Eram hotărât să nu mă las biruit de hărțuieli, intimidări, piedici sau chiar amenințări.

Credincioșii cartierului Galata erau și ei prinși în frământările vieții noi, care se înfiripa. Prin prezența mea directă sau indirectă, totdeauna am încercat să-L aduc pe Hristos în contemporaneitate și în inima credincioșilor. Ca atare, să-L reprezint pe Hristos în diferite ipostaze: preot slujitor al lui Dumnezeu și al oamenilor, ca învățător al comunității parohiale, stând la dispoziția enoriașilor mei, cu un cuvânt, să fiu capabil să răspund trebuințelor, tot mai variate și mai complexe, ale lor. Cu aceste gânduri pline de duhul rugăciunii, am pășit spre lucrarea care îmi stătea în față: ca să zidesc fapte, fapte ale lui Hristos, și în genunchi m-am rugat: Doamne, dăruiește sufletelor noastre ochi care să privească spre Tine, să cunoască adevărul Tău și să-l împlinească pe el.

Restaurarea complexului Galata. Preot și ghid indezirabil pentru Securitate

Pe lângă munca de "restaurare" sufletească, se desfășurau și lucrările de restaurare la întregul complex Galata, care au durat din 1961 până în 1971, sub patronajul Direcției Monumentelor Istorice. În gândirea de atunci, activitatea de restaurare era echivalentă cu activitatea de creație. Cercetările fundamentale pe bază de documente întreprinse în zona ansamblului au avut ca punct de pornire mărturiile iconografice - tabloul votiv pictat pe peretele dinspre nord al naosului bisericii, în care s-a putut analiza macheta bisericii. Acest tablou a fost descoperit în decursul lucrărilor de restaurare în anul 1967, sub stratul de pictură în ulei, și corespunde descrierii făcute de Paul de Alep, care admirase fresca inițială și o prezentase amănunțit în 1653, când a vizitat mănăstirea Galata. Restauratorii au optat pentru îndepărtarea repictărilor din secolul al XIX-lea, pentru a sugera patina și pitorescul pe care l-a avut inițial interiorul bisericii. Cu o atenție deosebită a fost studiat și tabloul votiv din paraclisul aflat la parterul Casei domnești. Modul de prezentare a figurilor ctitorilor, a detaliilor de vestimentație, cât și a machetei bisericii sugerează faptul că acest tablou votiv a fost executat având ca sursă de inspirație tabloul original din biserica mare. Cercetările comune ale arhitectului restaurator și ale arheologului au furnizat informații cu privire la tipologia construcției, la tehnica de execuție și unele aspecte de plastică. Toate aceste rezultate au condus la concluzia că restaurarea trebuie să redea componentelor ansamblului imaginea lor originală. Cu prilejul săpăturilor arheologice executate de arh. Vlad Zirra au fost descoperite, în gropnița bisericii șase morminte, dintre care trei aparțin familiei lui Petru Șchiopul. Singura lespede funerară care s-a păstrat este cea de la mormântul fiicei lui Petru Șchipul, Despina (născută în anul 1588 și decedată probabil, în același an), având următoarea inscripție în limba slavonă: "Această groapă a făcut-o și înfrumusețat-o Io Petru Voievod fiicei sale Despina, care s-a strămutat la veșnicile lăcașuri în luna mai 15 zile și s-a născut în anul 7096 (1588)". Al doilea mormânt, a cărui

piatră funerară nu s-a păstrat, este al fiului lui Petru Șchiopul, Vlad, mort de tânăr. Al treilea mormânt, neacoperit cu piatră funerară, este al primei soții a ctitorului, Maria Amirali. Doamna Maria se presupune că a decedat în anul 1588, an în care Moldova fusese bântuită de o epidemie de ciumă. În mormântul său s-au găsit, pe lângă resturile de îmbrăcăminte, lucrate din mătase, stofă brodată cu fir de aur și argint, și obiecte de podoabă, din care rețin atenția în mod deosebit două brățări, doi cercei, un inel sigilar și șase nasturi, toate executate din aur. Pe inel este gravat un text în limba slavonă: "Maria lui Io Petru Voievod".

Pentru celelalte construcții din incinta monumentului, arhitectul restaurator nu a avut informații suficiente pentru a le reda forma inițială. S-au demolat clădirile adăugate zidului de incintă, care fuseseră construite ulterior și primiseră în decursul timpului diverse destinații, fără a corespunde, nici funcțional, nici estetic, ansamblului mănăstiresc. Dintre clădirile vechi s-au păstrat și restaurat turnul de intrare, palatul domnesc, zidurile împrejmuitoare. Prin acțiunea complexă a echipei de restauratori a D.M.I. între anii 1961 și 1971, coordonată de arhitectul N. Diaconu, s-a dat ansamblului mănăstiresc de la Galata o unitate compozițională și stilistică ce se sprijină pe vigoarea și frumusețea bisericii întregită de sveltețea turlilor, stabilitatea cubică a locuinței domnești și verticalitatea turnului clopotniței, protejat de ziduri înalte și sobre care delimitează incinta și oferă o puternică personalitate bisericii. Lucrările de restaurare terminate au scos în evidență valoarea excepțională a acestui monument de artă, care a marcat o etapă nouă în istoria arhitecturii românești, influențând prin noile forme și concepte structura principalelor monumente moldovenești din secolul al XVII-lea. La lucrările de restaurare am avut și eu partea mea de contribuție, recunoscută și consemnată în procesul verbal de recepție.

Mănăstirea Galata a atras atenția și a stârnit admirația multor călători străini care ne-au lăsat însemnări prețioase despre rostul și importanța ei istorică, artistică și culturală. Vom aminti câțiva: Iezuitul Giulio Mancinelli, care a vizitat Moldova între 1582 și 1586; John Newberie, primul călugăr englez care ne-a lăsat o relatare despre Moldova la 1582; Ieremia al II-lea Tranos, patriarhul de Constantinopol, a călătorit în Moldova în 1588, fiind primit de ctitorul mănăstirii, Petru Șchiopul; Vasile Gagara, călător rus din Kazan, la 1643; Marco Bandini ș.a. Dar cel care se oprește mai mult asupra mănăstirii, descriind-o amănunțit, este Paul de Alep, însoțitorul patriarhului Macarie al Antiohiei, care o vizitează în 1653. Din 1842, avem o descriere sumară a Galatei făcută de călătorul prusac Neigebauer, care scrie: "Galata este o mănăstire foarte pitorească, așezată pe malul drept al Bahluiului, în fața orașului Iași..."

Cu atât mai mult oamenii timpului pe care îl trăiam erau însuflețiți de dragostea de a cunoaște și a se împărtăși din frumusețea ei de taină. Pentru că mănăstirea Galata a fost și rămâne o filă din istoria Moldovei. Astăzi, mănăstirea Galata - în haină nouă - este mănăstire de maici, din 1996. Astfel, ea îndeplinește și rolul de mănăstire cu regulile ei speciale, care prin slujbele și privegherile pe care le săvârșesc în prezent, este pată de lumină a credinței noastre, un loc binecuvântat de liniște, pace sufletească, meditație pentru toți cei care o cercetează. Iar măicuțele, cu preotul lor duhovnic, mereu în rugăciune, își duc viața în "lumina cea adevărată", chiar dacă trăiesc într-o lume a acestui veac, contemplând slava Domnului și rugându-se pentru Biserică și Neam.

Ținând cont de cerința vremii și importanța monumentelor istorice bisericești, la Centrul eparhial din Iași s-a deschis în 1960 un curs de "ghizi", cu profesori distinși: prof. Gr. Ionescu, decanul Facultății de Arhitectură din București, Maria Muzicescu, arh. Năstase, prof. I.D. Lăudat, prof. Răzvan Theodorescu și alții. Cursul a continuat și în 1961, la mănăstirea Agapia, unde am participat și eu. Începând cu 1960, complexul Galata devine un punct principal de atracție pentru vizitatori, străini și din țară. Am fost foarte fericit când mi s-a încredințat această activitate de prezentare a monumentului în fața vizitatorilor, căci doream ca și sub această formă de slujire să încerc să mențin cât mai trează flacăra credinței și a iubirii de neam și biserică. Am considerat că este o datorie și o chemare care făcea parte din slujba preoției mele, în acea vreme. Căci tot ceea ce urma a fi spus celor care aveau să treacă pe la această biserică, doream să fie auzit nu numai cu urechile, dar și cu inima, pentru ca fiecare să devină nu numai cunoscător, dar și mărturisitor, propovăduitor al cuvântului Domnului. Am considerat că trecutul nostru este țesătura sacră de jertfă ce trebuia mistuită în glas și gând ca de rugăciune, după pilda Evangheliei. Prezentarea monumentului era pentru mine o permanentă lecție de istorie și de spiritualitate românească a zbuciumatelor secole 16 și 17, rostită cu iubire de Biserică și neam. Simțeam cum cuvintele și sfaturile mele rămâneau adânc dăltuite în inimile ascultătorilor, mai ales că vremurile de atunci erau lipsite de asemenea lucruri duhovnicești. Mă simțeam bine după fiecare grup, ca după o sfântă liturghie, mai ales când toți mă ascultau cu interes și plăcere. Mă descărcam și mă încărcam sufletește alături de vizitatori, și nu oboseam niciodată în asemenea ocazii. De multe ori, în prezentările făcute lasam vocea să vibreze între evlavie creștină și iubire de țară. În descrierea bisericii, legată de istoria ei, strecuram convingător puterea de credință a noastră, a românilor, și rolul mare al Bisericii Ortodoxe Române în viața

și istoria neamului. Simțeam că le cuceream sufletele atunci când le vorbeam de biserica noastră și de dragostea Domnului Iisus Hristos pentru noi. Le spuneam că vremurile pe care le trăiam cer putere de credință care trebuie să ne transforme, să ne renască într-o făptură nouă, creștină, să ne apropie de Dumnezeu, să ne pună în legătură cu El și să ne facă să-L vedem și să-L simțim ca pe bunul nostru Părinte, care ne-a izbăvit și ne izbăvește de toate durerile și necazurile. Vedeam în ei o schimbare! Aceasta îmi era hrana sufletească și ea făcea ca întreaga mea ființă să fie stăpânită de o bucurie caldă, luminoasă și duhovnicească. Înțelegeam pe deplin, și de data aceasta, ce înseamnă pentru mine chemarea și lucrarea preoțească, izvorâte din credință, iubire și jertfă, ca orice faptă creștină. Eram ascultat! Mulți doreau să stea de vorbă cu mine. Veneam în mijlocul lor și stăteam de vorbă despre situația reală în care ne aflam, dând glas îngrijorărilor. Trebuia să rămân statornic în lupta cea bună pentru Hristos și Biserica Lui și pildă bună în frământările vieții, în fața ispitelor care ne asaltau, pentru binele și mântuirea noastră. Cu aceste ocazii am cunoscut diferite persoane și personalități, de care am rămas sufletește legat.

În Casa domnească am amenajat o colecție muzeu care cuprinde obiecte vechi de cult, copii fotografice după unele documente referitoare la trecutul ei istoric, stampe vechi, peceți, portrete ale familiei ctitorului și ale unor domni ai Moldovei care au locuit sau au făcut donații mănăstirii. Acest muzeu există și astăzi în Casa domnească, unde se află și condica de impresii a vizitatorilor.

Încercam să-mi îndeplinesc această datorie, dar oamenii securității se aflau peste tot și, mai ales, la bisericile-monumente, unde puteai intra în contact cu străinii care veneau să le viziteze, cu dorința de a afla cât mai multe despre noi, mai ales în vremurile acelea. Nu era ușor ca sub un regim comunist să te întâlnești cu oameni străini și să le vorbești, în special despre evenimente istorice ale țării tale. Erai supravegheat, înregistrat și avertizat de consecințele ce puteau urma dacă nu te încadrai în directivele partidului, mai ales după evenimentele din 1956, din Ungaria, când totul a trecut sub control politic. Deci, am fost pus sub observație. Deseori, ofițeri de securitate, care ne vizitau aproape zilnic, m-au făcut atent cum trebuie să mă port, să evit orice discuție cu oamenii, în special cu străinii, pentru cazuri aparte să scriu o "notă informativă" etc. Aceste "sfaturi" se repetau des, însă fără ca eu să țin seama de ele. Îmi îndeplineam munca după conștiința mea de slujitor al bisericii. Am început să întâmpin greutăți, hărțuiri și chiar amenințări. Le spuneam că nu fac nici un rău. Îmi repetau, ca o amenințare: "Vei vedea ce se va întâmpla cu dumneata, dacă nu ne ascuți!"

Era într-o dimineață de septembrie 1965, când mă trezesc cu o notă, sub formă de ordin, de a mă prezenta la ora 11 la Securitatea județului. Nu avea nici o explicație în plus. M-am prezentat și ofițerul de serviciu m-a condus la cabinetul comandantului: colonel Ionescu, după cât îmi aduc aminte. Am intrat și l-am salutat cu "bună ziua". Nu mi-a răspuns la salut, s-a sculat în picioare și a început să țipe la mine și să izbească cu pumnii în masă, aruncându-mi în față că sunt împotriva partidului, că sunt un reacționar, că totdeauna am avut o purtare dubioasă, că vina este a partidului care m-a tolerat și că locul meu nu este în societatea socialistă, ci în altă parte etc. Comandantul era un om cam la 50 de ani, înalt, cu fața negricioasă, cu mustață și sprâncene zbârlite, fără zâmbet și părea că este cuprins de răutate și răzbunare. Așa mi-a părut mie în momentul acela. Eu eram liniștit și încrezător că Domnul Hristos este cu mine și mă va izbăvi de toate necazurile. În sfârșit, când el s-a mai potolit, am cerut să vorbesc, nu ca să mă apăr, cât să mă prezint ca preot, ce fac și de ce fac ceea ce fac, cum conștiința mea îmi spune că ceea ce fac este bine. I-am enumerat faptele mele puse în ajutorul multor familii, cum m-am ocupat de acele familii de țigani, ce am făcut pentru educația și viața lor, cum am adus pacea și liniștea în multe familii, cum am reușit să îndrept spre muncă atâția leneși, cum am reușit să fac atâția oameni să se lase de beție etc. etc. Am încheiat: "Toate cele spuse sunt mărturii curate, drepte, ale unor fapte izvorâte din conștiința unui preot care dorește, în acest fel, să slujească Biserica și țara. Nu este împotriva binelui și a dreptății, ci caută să facă binele și urăște răul". Era mult schimbat. Gândeam: puterea lui Dumnezeu a îmblânzit și fiara din el. În cele din urmă îmi ține o "predică" despre societatea socialistă care se construiește pentru binele nostru, al tuturor. Și înainte de a-mi da drumul, mă întreabă dacă am familie, câți copii am și dacă soția lucrează. I-am răspuns la întrebări și am completat că nu am nici un alt venit decât salariul meu de preot. Răspunsul lui a fost: Dacă nu mă gândesc la mine, să mă gândesc la familie, dându-mi iar sfaturi de comportament "adecvat", și a încheiat: "Vezi să nu fie prea târziu".

M-am întors la Galata. Am intrat în biserică, i-am mulțumit lui Dumnezeu pentru toate și am terminat rugăciunea cu: "Scoate-mă de la vrăjmașii mei, Dumnezeule, și de cel ce se scoală împotriva mea, izbăvește-mă" (*Psalms*. 58,1). Gândeam: prin răbdare și rugăciune se vor risipi toți, ca fumul. Dumnezeu ne încearcă, prin ei, dar nu ne părăsește. Știam că trebuia să rămân neabătut, indiferent de necazul întâlnit. Credința în Dumnezeu și rugăciunea erau tăria și sursa de sprijin în toate momentele grele. Ca preot, trebuia să fiu model de sânguință întru slujirea celor sfinte,

cu dăruire, cu tărie și cu frică de Dumnezeu. Prin credință și faptă am încercat întotdeauna să-mi definesc personalitatea înaintea "mai marilor vremii" și a celor care stăteau la pândă împotriva mea. Oriunde m-am găsit, oricui am avut de dat răspuns, am fost preot și m-am comportat ca un preot, nu spectaculos, ci pașnic, cu sfințenie. Eram conștient că am o chemare: să aduc lumină chiar acolo unde întunericul dorea să stăpânească deplin. Eram hotărât ca din gândurile și faptele mele să radieze permanent lumina învățaturii creștine, Hristos însuși, al cărui slujitor eram.

Oamenii Securității mă asaltau în diferite chipuri și moduri. Voiau cu orice preț să mă învingă, să mă facă o slugă a lor. Eu îmi căutam de slujba mea pașnic și senin, ca și cum nu mă interesa ceea ce îmi vorbeau ei. Am devenit o adevărată "pacoste" pentru ei. Câteodată îmi vorbeau politicoasă, îmi aduceau exemplul pe alții, mă ademeneau cu avantajele pe care le-am putea avea eu și familia mea. Îmi propuneau să accept să fiu mutat la o parohie din centru, spunându-mi că Galata este o parohie săracă și plină de probleme. Văzând că nu cedez, deveneau duri și amenințători. Aceste discuții și încercări au durat mult timp, până în septembrie 1983. În toate aceste momente am rămas pe poziția mea de preot slujitor al lui Dumnezeu și nu numai că am refuzat să semnez ceva sau să accept orice colaborare cu ei, dar am avut curajul să le demonstrez că între comunism și creștinism nu este nici un punct de întâlnire sau compromis. Comunismul înseamnă totală negare a creștinismului, dar nu numai o negare ideologică, ci una de fapt: distrugere, desființare. Stau față în față, fiecare cu învățătura și metodele ei. Creștinismul cu ordinea morală, luptând cu armele spiritualității spre a îndrepta omul, prin iubire și cu ajutorul lui Dumnezeu, spre o țintă mai bună, mai fericită, aici, pe pământ, ca și în ceruri; comunismul, cu izbucnirea lui de ură și violență, pentru a crea numai pe pământ o nouă ordine a lumii. Discuțiile noastre erau de multe ori aprinse și așa putea spune, chiar cu folos, căci, ziceam eu, totuși se învață ceva, dacă sunt purtate deschis și cu curaj, într-o vreme fără libertate. Curajul din discuțiile cu ei era o putere a Duhului Sfânt, dar era susținut și de faptul că mulți dintre demnitarii vremii veneau în ascuns și-și botezau copiii noaptea, se cununau și unii chiar se mărturiseau. Multe cazuri de acest fel s-au întâmplat la Galata și mărturie stau înregistrările făcute. În această atmosferă îmi îndeplineam cu credință și dragoste lucrarea mea de regenerare duhovnicească, mai mult spirituală, care ne garanta iubirea lui Dumnezeu, Cel care ne urmărește continuu și de care nu ne poate despărți "nici moartea, nici îngerii, nici stăpânirile, nici ce este acum, nici ce va fi, nici înălțimea, nici vreo altfel de făptură" (*Rom. 8,38-39*). Rolul bisericii era mare și hotărâtor în zidirea

sufletească, pentru că ea renaște în har, ne altoiește în Hristos și face să sporească credința și dragostea față de Dumnezeu și om, căci aici se învață fără greșală "înțelepciunea lui Dumnezeu" (Efes. 3,10).

Dar, pe cât de hotărât eram eu ca preot al bisericii în activitatea și mărturisirea mea, pe atât de agresive și neplăcute erau convorbirile provocate de ofițerii de Securitate. Erau experți, ca fariseii de pe vremea Mântuitorului, în anchetele lor. Știam ce urmăresc: să mă facă informatorul lor. Dar acest lucru nu se va întâmpla niciodată! Spiritul de dăruire în slujirea lui Hristos și a bisericii ardea și era viu, iar în momentele acelea ardea mai puternic. În fața necredinței, a apostaziei, a nepăsării și a mândriei, trebuia să spun adevărul care își avea rădăcina în Hristos, în Biserica Sa. Și le-am spus acest adevăr cu curaj și demnitate. Le-am vorbit de Legământul preoțesc de a sluji pe Hristos și biserica, le-am vorbit de trădarea lui Iuda, de renegare și conștiință. Le spuneam că cine crede în Iisus, cu adevărat, acela capătă putere și nu se mai întoarce de la El. Ne despărțeam în liniște și fără alte comentarii, doar cuvintele acestea le auzeam: vom mai vedea. Îmi dădeam seama că sunt supravegheat îndeaproape în toată activitatea. Mă rugam lui Dumnezeu să mă ajute să împlinesc totul cu sfințenie. Nu-i uram, căci iubirea nu se împiedică de acest lucru, ci îi compătimizeam; erau robii unei ideologii atât de nefaste. Toate acestea le consideram "mici accidente", iar activitatea mea se desfășura în mod normal. Eram asaltat mereu de ei. Din multele cazuri, mă voi opri la două, pentru a înțelege mai bine atitudinea lor față de biserică, și mai ales față de preot, în vremea aceea.

Era joi, a 40-a zi după Înviere - Înălțarea Domnului, 1983, hramul bisericii Galata. Lume multă, de toate felurile, nu numai din parohie, ci și din oraș și din împrejurimi. Din partea centrului eparhial, cum se obișnuia atunci, era delegat părintele C. Buzdugan, consilier cultural. Sf. Liturghie, cu întreaga slujbă s-a desfășurat solemn, terminându-se cu predica și slujba parastasului pentru ctitori și eroi. La ieșire am fost întâmpinați și salutați de un doctor englez baptist, înconjurat de un grup de fete, probabil studente, care îi traduceau spusele, și însoțit de un profesor. Între cei prezenți în fața bisericii erau și mulți cerșetori, bolnavi etc. Pentru a evita întâlnirea doctorului englez cu acei oameni, l-am rugat pe părintele consilier să-l invităm pe străin la agapa care ne aștepta în Casa domnească. Părintele a fost de acord. Masa s-a desfășurat într-o atmosferă creștină. La sfârșit, fiecare a vorbit câte ceva în legătură cu praznicul sărbătorit. A vorbit părintele consilier, am vorbit eu și a cerut să vorbească și doctorul englez. Cuvântul nu i-a fost politic, ci pur religios, în legătură cu sărbătoarea Înălțării. Printre altele, a spus: "La noi, în

Anglia, există o istorioară pe care o știe toată lumea. Când Mântuitorul S-a înălțat la ceruri, îngerii au început să plângă. Atunci Mântuitorul i-a întrebat de ce plâng. Îngerii au răspuns: Doamne, Te-ai întrupat și ai venit în lume pentru mântuirea ei, dar actul de mântuire abia a început. Ce se va întâmpla cu suirea la cer? Și atunci Mântuitorul le-a răspuns: Am lăsat în lume Biserica cu slujitorii ei care vor continua până la sfârșit actul de mântuire a omului". Aceasta a fost tot ce a vorbit doctorul străin cu noi la masă. Când ne-am despărțit, l-am rugat pe părintele consilier să facă nota informativă, care era obligatorie, și să o depună la oamenii în drept.

Dar prezența și cuvântul doctorului englez la acest praznic s-au soldat cu nemulțumirea ofițerilor de securitate care răspundeau de Galata și cu un necaz mare pentru mine, de care cu greu am putut scăpa. Luni după Înălțare, trei ofițeri de Securitate au venit să mă ancheteze: cum mi-am putut permite o așa fărădelege - să invit un străin și mai ales un englez, la masă și pe lângă toate acestea să-l las să și vorbească? Nu știam că nu este permis? Le-am răspuns liniștit. Am încercat să le explic, să-i fac să înțeleagă că nu este vorba de politică, de interese de stat sau de altceva, ci este vorba de o sărbătoare a bisericii, de hramul ei și că există o tradiție creștină de care nu pot să nu țin seama, chiar și în vremurile acelea. Le-am spus că l-am invitat la Casa domnească tocmai pentru a evita întâlnirea cu niște oameni care nu prea ne făceau cinste - cerșetori, țigani etc. Și cel mai important lucru era că acest doctor englez baptist a dat dovadă de foarte mult bun-simț și n-a vorbit altceva decât că ne-a spus o istorioară, pe care le-am redat-o întocmai. Nici nu auzeau ce le spuneam. Repetau doar: cum mi-am permis un astfel de lucru? Discuția a durat, pentru a-mi aduce acuzații fără rost: că sunt împotriva partidului și a statului. A doua zi am fost chemat la securitate și din nou cercetat: aceleași întrebări, din nou declarație, aceleași răspunsuri din partea mea. Situația aceasta a durat vreo zece zile. Am fost chemat la Protopopiat, din nou anchetat de doi ofițeri, fiind de față și inspectorul politic Medeleanu. Ancheta a durat câteva ceasuri. Le răspundeam mereu același lucru. La sfârșit, fără să stau prea mult pe gânduri, "căci Dumnezeu nu ne-a dat duhul temerii, ci al puterii și al dragostei și al înțelepciunii (2 Tim. 1,7), m-am sculat în picioare și foarte serios, le-am vorbit: Domnilor, faceți un abuz cu mine, cu acest caz. Nu există nici o lege sau vreo rațiune să vă dea dreptate, să vă puteți justifica această acțiune împotriva mea. Întrucât cu dumneavoastră nu mai termin acest caz, căruia îi dați atâta importanță, fără nici o justificare legală sau morală, m-am hotărât să mă adresez Direcției Securității București și să-i aduc la cunoștință cazul, exact așa cum s-a petrecut și să cer o anchetă, pentru a se lămuri definitiv această

problemă. Sunt sigur că adevărul va fi de partea mea, a moralei și a cinstei. S-a făcut tăcere. M-au fixat de parcă nu mă cunoșteau și strecurând un "vom mai vedea!", au deschis ușa și au plecat. La Protopopiat nu mai era nimeni. Era după amiază. Liniștit și împăcat cu mine însumi, am ieșit și m-am îndreptat către Catedrală să mă rog și să-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru toate câte mi le-a dat. În suflet purtam cuvintele sfinte: "Eu vă zic vouă: iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și vă rugați pentru cei ce vă nedreptățesc și vă prigonesc" (*Matei* 5,44), "Iar când stați și vă rugați, iertați orice aveți împotriva cuiva, ca și Tatăl vostru din ceruri să vă ierte vouă greșalele voastre" (*Marcu* 11,25). M-am rugat și pentru ei, ca "Dumnezeu să fie unul pentru toți" (*1 Corint.* 15,28), să-i ierte, să-i liniștească și să-i aducă la cunoștința adevărului Său, iar eu să fiu lăsat în pace, că multe mai aveam de făcut pentru biserică!

Înainte de a încheia partea aceasta atât de neplăcută din viața mea, voi mai povesti un caz. Era spre sfârșitul lui septembrie 1983, când trei ofițeri de securitate mă invită în cancelaria parohiei, pentru a le da niște lămuriri. Era ora 9,30 -10, când am intrat în cancelaria parohială și ușa s-a închis în urma mea. Fără să se prezinte cine sunt și care este rostul venirii lor acolo, ofițerii intră direct în subiect, adresându-mi-se la început politicos, apoi mai dur și mai dur, până la țipete. Veniseră să cerceteze "persoana" mea: cine sunt, activitatea mea, de când eram copil și până în prezent, localitățile pe unde am trecut, faptele pe care le-am făcut, cine m-a adus la Iași etc. Îi interesau, de asemenea, părinții mei, frații, surorile, rudele mai apropiate și ce legături am cu străinii. Chiar de la început le-am răspuns cu curaj și cu demnitate la tot ce m-au întrebat. Speram că discutând cu calm despre viața și faptele mele, vor înțelege că munca mea cu oamenii nu poate fi decât folositoare tuturor. Dar nu a fost chip! Se îndârjeau și țipau la mine, ca la cel din urmă om. Eram calm și stăpân pe mine și hotărât să merg până la capăt. Acțiunea lor în forță era îndreptată mai mult asupra psihicului meu, crezând că voi ceda și voi fi de acord cu ceea ce doreau ei. Dintre cei trei ofițeri, cel mai înverșunat împotriva mea era căpitanul Grămadă, care mi-a confiscat și un caiet cu însemnări care se găsea pe masa din cancelarie. Era pornit cu atâta răutate, cu atâta înverșunare, parcă ar fi vrut să mă zdrobească. Era ora patru după amiază. Ancheta, nici vorbă să se termine. Se repetau aceleași întrebări, cu aceleași amenințări, iar din partea mea, aceleași răspunsuri. Eram obosit, dar plin de încredere în Dumnezeu și în ajutorul Lui. Vedeam și simțeam în acel moment degradarea, dezumanizarea și chiar "fiara din om pornită împotriva omului", pierzându-se în luciferica

lucrare a patimilor și a păcatului, pentru a sluji partidului comunist. Atunci, m-am sculat în picioare, i-am privit cu compătimire și fără să mă gândesc prea mult, am bătut cu pumnul în masă, puternic și am strigat: Domnilor, ce vreți de la mine? Vreți să mă faceți erou sau martir? Și ridicându-mi mâinile în sus, am zis: Pofțiți, mie îmi convine! Și iarăși i-am privit. S-a făcut liniște de mormânt. Nu știu nici până acum ce au crezut, dar din momentul acela, când au plecat fără să zică o vorbă, n-am mai fost oprit, întrebat sau cercetat de securitate. Eram stăpânit de biruința asupra răului. Știam că sunt în observația lor, dar eram mulțumit că nu mai aveam de-a face cu ei, căci întâlnirile noastre deveniseră de nesuportat. Am intrat în biserică și am mulțumit lui Dumnezeu pentru izbăvirea de necazurile care au venit asupra mea și L-am rugat să-mi dea putere de credință și nădejde, ca să-mi pot îndeplini misiunea.

Întemeiere duhovnicească

În contextul activității mele la biserica Galata, nu puteam neglija nimic, dar cel mai mult mă interesa latura sufletească, duhovnicească a creștinilor, de care mă simțeam răspunzător în fața lui Dumnezeu și a societății românești. Niciodată nu am uitat că sunt în primul rând preot al sfântului altar, rugător. Trebuia să rezistăm, să biruim răul, minciuna, calomnia și cu viață curată, plină de dragoste și bunătate să arătăm și să trăim cu adevărat creștinește. Ideologia marxistă, prin propaganda ce o făcea în vremea aceea, căuta să subordoneze definitiv omul, să desființeze și să înnăbușe toate valorile creștine, care s-au format de-a lungul timpului, prin multe osteneți și sacrificii. Omul este creator de valori, dar tot el adăpostește și cea mai înaltă valoare pe care o are: sufletul, care-și are originea în Dumnezeu. Sufletul nostru simte un dor, o chemare pentru a-l căuta pe Dumnezeu, ca pe Cel ce îi poate împlini năzuințele spre desăvârșire și sfințenie; este căutarea izvorului vieții, a harului și a bucuriei pe care o oferă comuniunea cu El, comuniune care este suprema bucurie și fericire a sufletului însetat de Dumnezeu. Odată ce "Dumnezeu este iubire" (1 Ioan 4), iar iubirea este tendința spre comuniune, dăruire de sine dezinteresată și jertfă, atunci înțelegem de ce Dumnezeu-Iubire se coboară la noi, ne cheamă în comuniune cu Sine: pentru a gusta din rodul acestei comuniuni, care este pacea, dragostea, bucuria. Fericitul Augustin exprimă acest dor în cuvinte nemuritoare: "Ne-ai făcut pentru Tine, Doamne, și neliniștit este sufletul nostru până se va întoarce la Tine". Nu am dus o luptă directă cu regimul comunist, nu puteam; dar m-am preocupat permanent de sănătatea sufletească a credincioșilor din parohie, pentru ca ei să rămână adevărați creștini și români. Am folosit pentru a împlini această lucrare puterea de credință și nădejdea în Dumnezeu și Sfintele Taine pe care le găsim în Biserica lui Hristos, "căci în afară de Biserică nu este mântuire", aici se unește divinul cu umanul. Numai drumul ce trece prin Biserica lui Hristos este drumul care duce în mod sigur la Împărăția lui Dumnezeu, fiindcă pe acest drum îl întâlnim pe Domnul Iisus Hristos, singurul și adevăratul nostru izbăvitor și mântuitor. Pe fiecare

dintre noi Iisus voiește să-l învrednicească pe acest drum. Pentru aceasta a luat El chip de om, ca să ne arate prin viața Sa care este calea pe care trebuie s-o urmăm. Cât de frumoase sunt cuvintele Scripturii, care ne spun: "năvălea mulțimea la El, ca să audă cuvântul lui Dumnezeu".

Pentru acest adevăr care se cerea împlinit, am lucrat cu toate puterile mele duhovnicești să leg pe credincioși de Sf. Biserică, "izvorul cel viu" al Sf. Taine, din care se revarsă bogăția nesfârșită de lumină și de putere a harului dumnezeiesc. Am încercat, prin toate mijloacele pe care le aveam, să-i fac pe credincioși ca în toate duminicile și sărbătorile să vină la biserica Lui, ca să gustăm cu toții din cuvintele vieții de veci. Aici aflam cu toții că sufletul nostru nu poate trăi cu adevărat decât numai prin păstrarea legăturii cu Hristos-Domnul și prin a vieții după voia Lui. Dar această credință trebuie să devină o putere vie și lucrătoare în noi; ea ne dă liniștea și pacea sufletului și ajută ființei noastre să se ridice deasupra tuturor greutăților și păcatelor și să ne păstrăm haina sufletului nostru curată, pentru a fi plăcuți lui Dumnezeu, știind că în viața viitoare vom da seama, fiecare, de faptele săvârșite în această lume. Tot prin credință să dobândim împlinirea rugăciunilor noastre: "Și toate câte veți cere, rugându-vă cu credință veți primi" (*Matei 21,22*). Doream ca prin puterea credinței, viața noastră să se îmbogățească în pace și să sporească toate virtuțile ce înobilează pe omul creștin, știind că "credința fără fapte este moartă" (*Iacob 2,14,27*); doream și ceream în rugăciunile mele ca, prin credință, Dumnezeu să ne lumineze mințile și să ne mângâie inimile, să ne limpezească conștiințele și să ne întărească sufletele, îndrumându-ne preocupările și silințele spre idealurile vieții creștine, prin Biserică Sa pe care a întemeiat-o, spre mântuirea noastră. Repetam deseori că Hristos ne spune fiecăruia în parte și tuturor împreună: "Pentru aceasta am venit, ca fiecare să creadă, să vină la cunoștința adevărului și să-și mântuiască sufletul" (*1 Timotei 2,6*). Lucram ca temelia vieții fiecărui creștin să fie Iisus Hristos, și atunci, orice ispită și necazuri care ar veni, nu-l vor doborî, căci viața lui este clădită pe un fundament solid. Aceasta era dorința și lucrarea mea: ca viața noastră creștină să fie zidită pe temelie de granit, pentru că atunci omul, din "om lumesc" va deveni un "om duhovnicesc", din un "om vechi", un "om nou" (*Efes. 4,24*), o faptură superioară. Prin urmare, nu este de ajuns să te naști creștin, ci trebuie să trăiești ca un creștin, după cum zice și Sf. Ioan Gură de Aur. Trebuie să rupi cu trecutul păcătos și să începi o viață nouă, cu Domnul: "să mori față de păcat și să viezi lui Dumnezeu prin Iisus Hristos" (*Romani 6,11*), pentru a moșteni viața veșnică. Dar, "nu se poate ajunge la Tatăl Meu, decât prin Mine", a zis Mântuitorul. De aceea, trebuie să fim în

permanentă comuniune sfântă cu Iisus Hristos, pentru a deveni moștenitori ai împărăției Sale. N-am uitat niciodată cuvintele Lui care ne cheamă la El, zicându-ne: "Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, că Eu vă voi odihni pe voi" (*Matei* 11,28).

Aceste adevăruri veșnice m-au ajutat să reușesc în lucrarea mea pastorală, să leg pe credincioși de biserică prin Sf. Liturghie, care reprezintă urcușul duhovnicesc cel mai înalt de trăire și comuniune cu Hristos. Este cea mai cuprinzătoare rugăciune a Bisericii noastre, în care se întâlnesc cele cerești și cele pământești. Încercam să-i fac să înțeleagă că Sf. Liturghie nu este numai o aducere aminte a Cinei celei de Taină, a patimilor Mântuitorului, nici numai un simbol al jertfei de pe Golgota, ci este însăși continuarea jertfei de pe Cruce a Domnului, într-un chip tainic și nesângeros. Ea oferă credincioșilor prilejul de a se împărtăși, cu adevărat, cu trupul și sângele Domnului. Prin această unire, oamenii devin mădulare ale trupului tainic al lui Hristos. Sf. Liturghie trezește și luminează inima creștinului și are un rol deosebit în viața lui, devenind un mijloc de ascensiune spirituală, mai ales prin aceea că îi trezește sentimentul sacralului în forma cea mai deplină. Marea însemnătate a liturghiei constă în faptul că ea coboară asupra omului harul dumnezeiesc și-l pune în legătură cu însuși izvorul acestui har: cu Iisus Hristos, care este prezent, El fiind Cel ce slujește, Cel ce se jertfește și Cel ce primește jertfa. El se dă spre împărtășanie credincioșilor, spre viața veșnică, după cum a spus: "Eu sunt pâinea cea vie, care m-am coborât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu" (*Ioan* 6,51). Scopul Sf. Liturghii se împlinește prin împărtășirea credinciosului cu Sfintele Taine, spre iertarea păcatelor, prin unirea cu Duhul Sfânt, dobândirea împărăției cerurilor; sufletul se trezește la o viață nouă, în Hristos. Astfel, Sf. Liturghie transformă și dăruiește credincioșilor aceste mari daruri cerești și devine un izvor de sfințenie în viața lor, o putere spirituală întemeiată pe jertfa și taina unirii cu Hristos. Ca preot slujitor am căutat nu numai să le explic Sf. Liturghie și importanța ei, dar să o și trăim împreună, "cu frică" și "cutremur", spre a deveni mai buni, mai iubitori de Dumnezeu și de aproapele, printr-o viață morală, creștinească plină de credință și fapte bune.

Slujirea și administrarea, cu aleasă grijă, a Sfintelor Taine, ca mijloace de lucrare duhovnicească și de mântuire în păstoria credincioșilor a fost o preocupare permanentă a activității mele. Sfintele Taine trebuiau cunoscute și folosite, căci ele sunt candelile prin care coboară la noi harul sfințitor al lui Dumnezeu, fără de care nu ne putem sfinți, îndrepta sau mântui. Ele sunt lucrări sfinte văzute, prin care se

împărtășesc darurile nevăzute ale Sf. Duh. Forma lor văzută este cerută de firea omenească a credinciosului care, în acest chip e mai convins de împărtășirea cu adevărat a darului nevăzut al Sf. Duh. Sf. Taine sunt în număr de șapte: botezul, mirungerea, cuminecătura, pocăința, preoția, cununia și maslul. Ele împărtășesc deplinătate darurilor prin Biserică și corespund trebuințelor sufletești ale credincioșilor. Prin botez ne naștem din nou la o viață nouă și sfântă, mirungerea ne întărește după botez și ne ajută să creștem în curățenia Botezului, cuminecătura (Sf. împărtășanie) ne hrănește cu trupul și sângele Domnului spre desăvârșirea noastră în cele duhovnicești; pocăința ne aduce curățirea de păcate după botez; preoția dă Bisericii conducători duhovnicești, săvârșitori ai Sfințelor Taine și învățători ai cuvântului dumnezeiesc; cununia ne sfințește legăturile căsătoriei, întărind familia creștină pentru păstrarea în lume a Bisericii lui Hristos ca organism social, iar maslul aduce vindecarea de bolile trupului și sufletului. În săvârșirea acestor taine, m-am străduit să fac pe fiecare credincios să fie creștin practicant, să trăiască cu Dumnezeu și pentru Dumnezeu, prin credință și fapte bune. La săvârșirea lor stăruiam ca prin rugăciune să rămânem statornici în lupta cea bună pentru Hristos și pildă bună în frământările vieții și în fața ispitelor.

Metodele folosite de mine în parohie, în lucrarea mea, au fost multe și variate. Una dintre ele, cu rezultate duhovnicești care mi-au adus bucurii, este predica. Ea m-a ajutat foarte mult în pregătirea și formarea creștinilor din punct de vedere sufletesc-duhovnicesc. În viața mea preoțească am fost stăpânit de convingerea că, pentru om, cuvântul este ca valul ce te prinde în mrejele lui: te duce de multe ori unde vrea el. Un cuvânt, o frază, o imagine descrisă pe scurt este de ajuns, de multe ori, să stârnească un proces sufletesc, o trezire de conștiință, o schimbare. Eram slujitorul lui Hristos, "trimisul Său în lume" (*Matei 16,15-18*), ca să învăț pe oameni să-L cunoască pe Dumnezeu (*Ioan 17,3*), dar în același timp să vestesc evanghelia dragostei, a păcii și a bunei învoiri între oameni. Eram obligat să predic, să învăț, după cum poruncește Sf. Apostol Pavel: "Propovăduiește cuvântul, stăruiește cu timp și fără timp, muștră, ceartă, îndeamnă cu înaltă, lungă răbdare și dând neconținut sfaturi". Prin predica ținută la Sf. Liturghie, cu ocazia Sfințelor Taine, sau cu alte ocazii, am urmărit să aprind în credincioși puterea de credință, să-i prefac, să cresc în sufletele lor nădejdea de mai bine și de mântuire. Eram convins că sunt chemat să fiu tâlmaciul vocii lui Dumnezeu către oameni, propovăduitorul, cu orice risc pentru mine, al cuvântului dărâmat de idoli, de realități false, de păcate și fărădelegi, dar în același timp, întemeietor de viață creștină. Eram obsedat de viziunea unei existențe spirituale, în slujba căreia îmi

simțeam absorbită viața și încercam să străbat - și trebuia să străbat - cutezător în mijlocul oamenilor cu cuvântul meu pătrunzător, pentru a-i deștepta din somnul păcatelor, pentru a-i smulge din lăncezeală și a-i împinge către adevărata viață creștină. Ori de câte ori pregăteam sau țineam o predică simțeam răspunderea ce o aveam în zidirea unei inimi curate în credincios, în trezirea conștiințelor și încovoierea voințelor trufașe și întru îmbrățișarea smereniei. Consideram această răspundere ca pe o îndatorire a mea de a crește credincioșii în duhul unei neșovăitoare îndrăzneli împotriva răului și ca o neînduplecată hotărâre de a duce până la capăt, cu orice jertfă personală, îndeplinirea poruncilor lui Dumnezeu. Totdeauna căutam ca predica să cuprindă și lucruri reale, practice și să fie expusă într-un stil ușor și curgător, să constituie o adevărată elevare spirituală, putând fi de folos și înțeleasă de toți oamenii. Am ținut cont și de împrejurările în care rosteam predica: tălmăcirea evangheliei de la Sf. Liturghie, botez, cununie, înmormântare, botezul celor veniți de la alte confesiuni, botezul sectarilor etc.

Asprimea vremurilor pe care le străbăteam îmi cerea o energie deosebită în a combate patimile și răutățile, care în acele timpuri lucrau mai mult ca altădată și amenințau desprinderea omului de Dumnezeu. Ținând cont de timp și împrejurări, prin predică trebuia să trezesc conștiința păcătoșeniei și să provoc puternic hotărârea de îndreptare. Am înfruntat și combătut orice fel de păcat și pe oricine l-ar făptui. Todeauna am încercat să-i conving pe credincioși de adevărul că mânia lui Dumnezeu cea dreptă s-a abătut asupra noastră pentru mulțimea păcatelor noastre și pentru greutatea lor de nedescris; că suntem vinovați și că pentru a abate urgia care este deasupra noastră e nevoie de pocăință sinceră și adevărată, stropită cu lacrimi de regret amar, că trebuie să ispășim pedeapsa pentru aceste păcate, pentru a merita apoi ca Dumnezeu să-și întoarcă iarăși fața Sa spre noi și să ne miluiască. Am încercat să așez în suflete nădejdea puternică și credința neclintită în ajutorul lui Dumnezeu, care ne iubește și ne cheamă la Sine "ca pe niște fii ai Săi". În toate și pentru toate am adus temeieri morale din Sf. Scriptură, din Sfinții Părinți, temeieri raționale și istorice. Dar totodată, încercam să pătrund cu dragoste în tainele sufletului omului creștin, pe care îl îndrumam către adevărata viață creștină, care nu putea fi alta decât înnoirea sufletească întru Hristos. Așa am crezut, așa am predicat totdeauna, devotat credinței noastre străbune, străduindu-mă să-mi fac cu orice preț datoria, ca să triumfe viața spirituală creștină a neamului românesc.

O altă metodă folosită de mine cu mare succes în parohia Galata a fost Taina mărturisirii (Duhovnicia). Știam că sunt păstor de suflete și

am fost stăpânit totdeauna de blândețe și iubire pentru fiecare. Prin această taină am căutat să vindec răul, păcatul, să eliberez sufletul din robia păcatului și să-i redau omului bucuria vieții adevărate. Ori de câte ori eram la Taina duhovniciei îmi stăpâneam gândurile și cu o emoție sfântă încercam să pătrund sufletul penitentului. Pentru mine, ca preot duhovnic, fiecare om era unic și nu făceam nici o deosebire între persoanele care veneau la mărturisire. N-am disprețuit niciodată pe omul căzut în patimi sau păcate ci, cu delicatețe duhovnicească m-am îndreptat către inima lui și am încercat să vindec răul, să-i eliberez sufletul de păcat, nu să-l înfierez. Sufeream cu cel ce suferea, mă bucuram cu cel bucuros, iar rugăciunea mea cea dintru ascuns, nimeni nu o știa. Cu încredere în mila și bunătatea lui Dumnezeu, care cere omului îndreptare și hotărâre în a-și schimba viața într-una curată, lucrătoare de fapte bune, plăcută Lui, îi dădeam sfaturile necesare pentru a se îndrepta, spre unire cu Domnul Iisus, prin credință. În scaunul duhovniciei eram cu mare luare aminte la sfaturile și mângâierea pe care le dădeam și care aveau scopul să vindece răul și să elibereze sufletul pentru viața cea adevărată, creștină. Pentru aceasta, pe chipul meu de duhovnic trebuia să se vadă seninătate și bucuria sufletului, darul dumnezeiesc pe care trebuia să-l ofer. Încercam să rămân și să arăt prin viața mea și prin râvnă o lumină călăuzitoare pe calea mântuirii și să fiu într-o legătură permanentă cu Dumnezeu prin rugăciune și viață. Știam bine că dacă mă rătăcesc de la această chemare nu voi mai putea povățui bine sufletele credincioșilor, cunoscând ceea ce a spus Domnul: "Orb pe orb nu poate să călăuzească". N-am uitat niciodată să le trezesc conștiința păcatului, să le amintesc că suntem în fața lui Hristos, preotul fiind numai un martor înaintea lui Dumnezeu, un rugător fierbinte pentru sufletele lor. Celui venit la mărturisire îi recomandam să aibă pururea pe Dumnezeu înaintea ochilor, să aibă temei în tot ce face, să citească din Sf. Scriptură și din Sfinții Părinți, să nu fie schimbător, adică să slujească și răului și binelui. Răul trebuie exterminat, înlăturat definitiv, că doar de aceea s-a întrupat Hristos, pentru a ne da viața cea adevărată. Trebuia să înțeleagă că nu e suficient să nu înfăptuiască răul, ci trebuie să-l și combată.

Eram stăpânit de frica de Dumnezeu, care este începutul înțelepciunii. După puterea mea trăiam prezența lui Dumnezeu, prezență de care doream să fie pătrunși toți creștinii. Am combătut lenea, iubirea de sine, răutatea, lăcomia, neînfrânarea. Nu admiteam scuze pentru justificarea păcatului. Păcatul săvârșit își avea responsabilitatea lui și se cerea mărturisit și urmat de căință și de hotărârea de a nu-l mai săvârși. Orice păcat este "omorât" printr-o faptă bună (virtute). Astfel, în locul

egoismului am încercat să sădesc altruismul, în locul mândriei să punem smerenia, îndoiala s-o înlocuim cu credința, iar deznădejdea cu speranța, în locul urii să punem dragostea, iar postul și milostenia să ia locul lăcomiei și neînfrânării. Unde am constatat tendința de a vedea la semenul nostru numai partea negativă și umbroasă, am sădit dragostea și dorința de a vedea mai întâi partea cea bună, luminoasă, a lui. În Taina mărturisirii, omul trebuie să găsească sensul vieții creștine în raport cu Dumnezeu și cu oamenii; încercăm să dau momentului o trăire creștină, cu caracter dinamic, echilibrat, optimist și realist, determinat de însăși viața care, în esența ei, cere binele și ascensiunea spre mai bine.

În activitatea mea pastorală nu neglijam nimic din ceea ce constituia viața omului, și mai ales, partea sufletească. Omul are mereu nevoie de mâna ocrotitoare a lui Dumnezeu, care ne grăiește: "Fără de Mine nu puteți face nimic" (*Ioan 15,5*). Trebuie să-I cerem ajutorul în permanență, prin rugăciune. Rugăciunea este firul de legătură sufletească între noi și Dumnezeu. Este înălțarea cugetului și a inimii noastre spre Dumnezeu. Ea face parte din cultul Bisericii creștine, este zestrea noastră spirituală. A te ruga înseamnă a fi lângă Dumnezeu, și Dumnezeu lângă tine. Dumnezeu se apropie, te ascultă și-ți ajută (*Psalms. 68,21*). "Cheamă-mă în ziua necazului tău și Eu te voi mântui și tu mă vei preamări" (*Psalms. 49,16*), zice Sf. Scriptură. Noi strigăm, suspinăm cu duhul după Dumnezeu (*Rom. 8,26-27*) și Domnul ne izbăvește din toate nenorocirile vieții. El ceartă marea zbuciumată a inimii noastre și potolește valurile înfuriate ale sufletului nostru. Rugăciunea, pentru noi, creștinii, este o datorie, o trebuință sufletească și o bucurie. Orice creștin trebuie să se roage și are pentru ce să se roage. Gândul bun născut din rugăciune aprinde în suflet un foc ce arde păcatul, patima, lăsându-l mai curat, mai strălucitor, mai aprins pentru săvârșirea binelui. Prin rugăciune și meditație, sufletul se purifică, scoate din mocirla morală trupul, îl ia cu sine spre înălțimi. Omul astfel schimbat, prin post și rugăciune, are puteri să biruie greutățile vieții. Socotim rugăciunea de mare trebuință și de mult folos. Pentru aceasta, am insistat și lămurit în predică, lecții de catiheză și cu orice altă ocazie, ce este rugăciunea, care este însemnătatea ei și cum trebuie să facem rugăciunea. Și mai ales rugăciunea caldă, "cu duhul și adevărul" (*Ioan 4,24*), care mișcă sufletul nostru, care îmbracă și trupul în frumusețea și lumina cerească, lăsând "toată grija cea lumească". Când această căldură și lumină a rugăciunii pătrunde ființa noastră, devenim mai credincioși, mai buni, mai statornici în cele bune și întăriți în lupta spre mai bine, mai milostivi, mai aproape de Dumnezeu, care aduce pace și dragoste între noi, viața plăcută și fericită pe care o dorim și

pentru care ne rugăm. Rugăciunea încălzită de roua harică a Duhului Sfânt era pentru noi, în vremea aceea, și o chemare ce intenționa să influențeze viața creștinilor, să o plămădească, să o înnoiască și să o țină trează: "Ca fii ai luminii să umblați, răscumpărând vremea, căci zile grele sunt" (*Efes. 5,10*). Împreună cu credincioșii încercam să trăim rugăciunea: "O, Iisuse! cu inima zdrobită de remușcări, venim în această clipă, când ne chemi Tu la Tine! Venim, ca fiul cel rătăcit! Venim să ne mărturisim păcatele, să cerem îndurarea Ta și strigăm: nevrednici suntem Doamne, de îndurările Tale! Binevoiește, Doamne, și ne primește și ne șterge din nou păcatele noastre și ne învrednicește de o viață statornică creștină și românească!" Amin.

Duhovnicie și ajutor social

Pentru a-i cunoaște cât mai bine pe credincioșii din parohia Galata, m-am folosit de vizitele pastorale. Astfel, în aceste vizite am cunoscut starea economică, morală, creștină a familiilor, cu care ocazie am întocmit o statistică ce ne-a fost de mare ajutor în aflarea celor nevoiași. Mulți aveau nevoie de ajutor sufleteș și material. Era timpul să arăt și să dovedesc prin fapte credința și dragostea față de aproapele. Împreună cu consiliul și comitetul parohial, am întocmit un plan de lucru. Acțiunea noastră pornea din iubire și avea un caracter dezinteresat, sincer, creștin, ca să îndulcim viața celor în necazuri, pe cât ne era posibil, fără a înjosi pe cineva și fără a cere ceva în schimb. Am început cu blocurile de garsoniere M1, M2 și M3, de pe malul Nicolinei. Oamenii care locuiau aici erau, cei mai mulți, pensionari sau cu venituri foarte mici, proveniți din cartierul Frumoasa, unde își avuseseră căsuțele și grădinițele cu zarzavat. Mutați forțat la bloc, își pierduseră mica lor sursă de existență. Erau la aceste blocuri vreo 20-25 de familii care aveau nevoie de ajutorul bisericii pentru a-și duce existența. Îi vizitam deseori, pentru a-i mângâia cu cuvântul Domnului. Mă simțeam chemat nu numai să le vorbesc, ci să și lucrez cu fapte. Prezența lui Dumnezeu în sufletele lor trebuia să le-o arăt în faptă, în lucrare, prin iubire creștină. Trebuia să-L ascult pe Domnul Iisus Hristos și să-L urmez Lui, ca un adevărat slujitor. Căci toate întrebările judecății lui Hristos sunt întrebări despre iubire, despre iubire concretă, cu fapte; faptele sunt măsura vieții. Întotdeauna accentul cade pe cuvintele: "Întru cât ați făcut unora dintre acești frați ai Mei mai mici, Mie Mi-ați făcut". În această chemare de iubire am găsit râvnă, chiar dorință din partea enoriașilor să fie împlinită prin fapte această hotărâre, care a devenit a noastră, a tuturor. S-a făcut un tabel cu aceste familii și fiecare primea o sumă pentru achitarea întreținerii, luminii etc. Suma de participare a enoriașilor era benevolă și era strânsă de epitropul Gh. Vieru, asistat de consilierii Th. Răchițeanu și Iosif Coman, iar printr-un proces verbal se împărțea la acele familii, după nevoile lor, dar și după posibilitățile noastre. În afară de banii necesari, dragostea enoriașilor parohiei noastre făcea ca în casele celor nevoiași să se aducă diferite alimente: ulei, zahăr, orez, făină, mai ales cu ocazia marilor sărbători tradiționale: Crăciunul, Paștele ș.a.

În parohie erau multe lucruri care trebuiau lămurite și vindecate, prin iubire și lucrare creștină. În acest sens, o problemă care ne-a preocupat serios a fost situația celor circa 15 familii de țigani care locuiau pe coasta Galatei, la apus de strada Cărămidari, și care duceau o viață sub orice limită umană. Trebuia să le schimb mentalitatea: "așa am apucat, așa trăim"; doream să-i scot la lumină, să-i ajut să-și câștige calitatea de om, și prin muncă cinstită să-și asigure existența, stimulându-i, totodată să renască în dorința hotărâtă de a se regăsi în mijlocul familiei și al societății, ca un factor constructiv. Mai întâi, am făcut cunoștință cu ei, trecând din casă în casă, discutând cu multă blândețe și înțelepciune despre suferința, sărăcia, mizeria din casele lor și ceea ce ar trebui să fie: pace, dragoste, credință și cele necesare atât trupului cât și sufletului, câștigate prin muncă cinstită. Le spuneam că fără muncă cinstită nu putem fi oameni ai lui Dumnezeu, că munca este o cerință, o datorie sfântă pe care trebuie s-o desfășurăm din copilărie până la bătrânețe, și care ne dă cinste, bunăstare, demnitate. Am insistat asupra faptului că nimeni nu poate scăpa de sărăcie, mizerie prin furt, lene, necinste, înșelăciune, ci numai prin muncă cinstită, credință și faptele cele bune. Apoi, am ales câțiva dintre ei, de 25-30 de ani, și am început cu ei munca de schimbare. Primul lucru pe care l-au făcut a fost o curățenie generală în casă și afară - copiii spălați, tunși, unghiile tăiate. Pe cât mi-a fost posibil le-am dus niște hăinuțe curate și ceva de încălțat. Nu veneam la ei fără o traistă de pâine, dar le și spuneam de fiecare dată că munca îl conduce pe om într-o lume umană, îl apropie de alți oameni, înlătură sărăcia și suferința.

Familia este mediul cel mai prielnic pentru educație și pregătirea omului pentru viață. Chipul mamei și al tatălui trebuie să rămână în sufletul copiilor un exemplu de urmat. Părinții trebuie să fie modele pentru copiii lor, căci, de obicei, copilul începe să-și făurească viața după principiile morale primite de la părinți. În aceste familii se vorbea urât, murdar, se mințea, se fura, se jura, se pomenea diavolul, se trimiteau copiii la cerșit etc.; era o orbire sufletească, nu deosebeau binele de rău, așa putea spune că aveau o întunecare a minții pentru înțelegerea adevărului. Aveam de luptat cu prejudecăți, defecte și vicii grosolane. Eram hotărât să merg până la capăt, convins fiind că îi voi îndrepta prin educație. Evident că drumul de la teorie - explicații - până la faptă împlinită era mare. În discuțiile cu ei nu eram rece, rigid, ci flexibil, cu dragoste creștină. Doream să intre în acțiune eul fiecăruia, conștiința lor să ajungă în lumea vieții și a faptelor bune, prin care trebuia învinsă obișnuința lor de până atunci.

Fără îndoială, a fost nevoie de multe așa-zise lecții, de fapte concrete, de eforturi pentru a-i dezobișnui de un fel de viață și a-i obișnui cu alt fel. Le-am vorbit despre omul creștin și de dreptatea lui Dumnezeu, de

răspunderea omului pentru faptele sale. După ce i-am lămurit ce este rugăciunea și folosul ei pentru noi, i-am învățat a se ruga. Întâi pe copii și tineri, apoi pe cei mai în vârstă, i-am învățat a face sfânta cruce și a spune *Tatăl nostru*. M-am rugat împreună cu ei, să-i întăresc în credință și rugăciune, până când mi-au oferit posibilitatea să întrevăd o schimbare adevărată.

Dar nu m-am oprit aici. Trebuia să fac ceva mai departe pentru ca acești oameni să atingă demnitatea umană, să-și dezgroape talantul și să-l înmulțească prin muncă cinstită, în folosul lor și al societății. Pentru aceasta, am luat legătura cu oameni care lucrau la diferite întreprinderi, fabrici, instituții și i-am rugat să ne comunice posturile vacante de muncitori necalificați, paznici etc. La mulți le-am făcut cerere la forțele de muncă, arătând starea în care se găseau și dorința lor de a avea un loc de muncă. Mulți s-au încadrat ca paznici, alții au devenit muncitori calificați, alții și-au găsit loc de muncă la I.A.S. Galata. Au putut să atingă demnitatea umană și să înțeleagă că viața îi cheamă și pe ei alături de toți ceilalți fii ai neamului, spre îndeplinirea unei datorii sfinte: munca.

Omul are nevoie de iubire, fiindcă măsura iubirii este chezașia trăirii în umanitate. Deseori am întâlnit în viața mea necazuri, suferințe care copleșesc pe om sau chiar îl prăbușesc în fața vieții. Acestea mi-au mișcat întotdeauna inima. Astfel am putut să-l slujesc și sub aspect material - în cazul unei nenorociri, al unei boli sau al sărăciei, sau sub forma unei îndrumări, spre a se putea regăsi în viața familială, în viața societății din care face parte. Am căutat întotdeauna să dezvolt în om ceea ce este bun, accentuând acțiunea de spiritualizare creștină. Și aceasta, pentru că făptura cea nouă se constituie, se plămădește în noi în funcție de primirea lui Hristos cel mort și înviat (*Corint. 5,7*), în măsura în care Hristos ia chip în omul botezat (*Galat. 4,19*), în măsura în care omul trăiește în Hristos și Hristos în el. De aceea, în orice faptă de trăire creștină am urmărit curățirea firii, pe cât este posibil, de orice păcat și eliminarea a tot ce este rău și a tot ce poate să ne atragă spre rău. Am urmărit pătrunderea firii de "duhul lui Hristos", dezvoltarea ei după asemănarea lui Hristos. Acestea lucrând, am avut încredere în puterea liberatoare a creațiunii și spiritul deschis marilor schimbări obiective. Am crezut că omul se poate descoperi pe sine și în această lucrare de adâncire spirituală, va vedea toată măreția umană a formării lui educative în spiritul creștin. Și aceasta nu o vor uita niciodată!

Orice apostolat este o lucrare până la jertfă, a iubirii lui Hristos și a aproapelui. Prin credință și iubire ne simțim legați de Hristos și de toți frații noștri cei în Hristos și mai ales de cei în dureri sufletești și trupești. Urmând pilda Mântuitorului, am încercat să fiu alături de viața aproapelui

meu, venind cu ajutor, dacă era în necaz, în primejdie, în boală, sărăcie sau în neștiință. Totdeauna, în orice lucru bine făcut, am căutat să nu ating demnitatea omului, l-am considerat un egal și un frate al meu - un om cu suflet, pe care Hristos îl iubește și dorește să-l mântuie. Am considerat, de fapt, că iubirea lui Dumnezeu și iubirea aproapelui sunt una și aceeași virtute, fiindcă există un singur motiv pentru care îi iubim pe Dumnezeu și pe aproapele: Dumnezeu. Iubirea aproapelui e necesară ca și iubirea lui Dumnezeu; nici nu poate exista una fără cealaltă. În acest sens, am auzit strigătul de durere și necazul altuia. Am încercat ca această dragoste să pătrundă și în inima credincioșilor și să dea roade. Pot aminti câteva exemple: Ion Gâfei, din parohia Galata, om sărac și cu mulți copii a pierdut vaca, singura posibilitate de existență; într-o săptămână i s-a cumpărat o altă vacă; Maria Atodiresei, văduvă cu copii mici, fără casă - într-o lună de zile i s-a cumpărat casă pe strada Mănăstirii, unde este și astăzi. Ajutați în alt mod: Maria Lupu, Elena Lupu, Natalia Lambă, Ion Antoci, Maria Ferent, Elena Bungeag, Ion Florescu etc. etc.

În parohia Galata exista un cămin de bătrâni, condus atunci de bunul și vrednicul doctor Alex. Funiac, datorită căruia prezența bisericii la spital a fost rodnică, atât spiritual cât și material. Am privit cu grijă și dragoste chipul și viața acestor oameni - bătrâni, mulți bolnavi, părăsiți, săraci, și de multe ori m-am cutremurat. Îmi dădeam seama că sunt chemat să îi slujesc cu dragoste și devotament, care pentru mine înseamnă un altar sfânt. Mă duceam deseori la ei. Ne rugam împreună, citeam și comentam un text potrivit din Sf. Evanghelie, sau un Psalm. Fețele lor deveneau mai luminoase, iar sufletele lor, mai dornice de a-L cunoaște pe Hristos și sensul vieții creștine. Stăteam de vorbă cu ei, de la om la om, de la suflet la suflet, spre a înțelege realitatea celui aflat în nevoi, în suferință. Îi consideram frați ai noștri, oameni care trebuiau ajutați, luminați și întăriți în credință, nădejde, spre a trăi creștinește. Le spuneam că viața nu se termină aici și acum. Credința într-o înviere și răsplată viitoare este aceea care dă valoare vieții pe pământ și o înalță, o face mai frumoasă și vrednică de trăit. Le mai spuneam: noi credem în aceste adevăruri ale religiei noastre pentru că ele ne sunt garantate chiar de Dumnezeu. Noi credem în ele fiindcă ni le-a descoperit Domnul Iisus Hristos, au fost adevărate prin semne și minuni, care nu au putut fi negate nici de acei care au fost împotriva lui Iisus. Noi credem în Hristos, Domnul nostru, credem că El este Mântuitorul nostru care voiește ca toți oamenii să ajungă la cunoștința adevărului și să se mântuiască. Acolo unde este credință, suferința este mai ușoară, îl înalță pe om, îl apropie de Dumnezeu. Mântuitorul, venind în lume, a ales suferința ca mijloc de

mântuire și El însuși îndură cele mai grele suferințe, pentru a arăta că drumul Crucii (suferința) duce la desăvârșire și mântuire. Suferința ar trebui să ne ducă spre adevărata viață creștină, să devenim mai buni, mai credincioși, mai drepți, să ne iubim, să ne ajutăm unul pe altul, trăind în permanentă comuniune cu Hristos Domnul, "pentru că suferința noastră de acum, ușoară și trecătoare, ne aduce nemăsurată slavă veșnică"(Corint. 4,17). Aceste momente duhovnicești erau, de cele mai multe ori, însoțite de daruri aduse de femeile noastre creștine, care făceau ca pe lângă alinarea sufletească, să le aline și rănilor trupești. Ca dragostea noastră să fie deplină și adevărată se împărțeau dulciuri, fructe, pâine etc. Și aceasta se făcea din iubire, pentru că era iubire, ca apa care curge pentru că este apă, sau roadele pomului care se oferă pentru că sunt roade. Aveam în minte cuvintele Sf. Ambrozie : "Cine-și aduce aminte de necazul celor săraci, va avea în ziua judecății pe Domnul însuși dator cu milă față de el".

În lucrarea mea preotească la căminul Galata mi-am dat seama că nu pot realiza acolo o viață cu adevărat duhovnicească fără un locaș de rugăciune sfântă și curată, loc de înălțare sufletească, de liniște, pace, de curățirea păcatelor și de învierea cugetelor. Trebuia să refacem din temelii fostul paraclis care, atunci, era ca și inexistent, dar, totodată, refacerea lui era oprită prin lege. Legătura mea cu ei era continuă, prin întâlniri duhovnicești, mărturisire, împărtășanie, prin darurile ce se aduceau, mai ales la sărbătorile mari, dar se simțea lipsa unui locaș de închinare, unde mai cu ușurință putem îmbrăca haina rugăciunii curate. În fața Sf. Altar ne descoperim mai ușor slăbiciunile, dar și păcatele și patimile, și acceptăm mai ușor curățenia și smerenia. Așa că după 1992, bunul Dumnezeu ne-a învrednicit să începem lucrarea construirii paraclisului de la acest cămin. Lucrarea s-a terminat (inclusiv pictura) și paraclisul a fost sfințit în ziua de 20 iulie 1995 de către Î.P.S. Mitropolit Daniel, de P.S. episcop Calinic Botoșăneanu, cu un sobor mare de preoți. Au luat parte la această festivitate și autoritățile locale, cadre sanitare precum și multă lume. Cuvintele psalmistului: "Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa" reflectau momentul de înaltă trăire duhovnicească - s-a sfințit o biserică, lucru foarte important pentru viața creștină, și mai ales a unui cămin, care devenise după 1991, numai de copii. Acest paraclis era un dar scump și sfânt, căci de acum încolo devenea lumină, mângâiere, bucurie sufletească pentru cei aproximativ 60 de copii. Lucrarea aceasta mare a fost făcută de parohie, cu multă dragoste și jertfă din partea enoriașilor. Din numărul mare al celor care au contribuit, amintesc doar pe câțiva: Const. și Sanda Ganicencu, Zoița și Mircea Zăstăuceanu, Gh. Vieru, Mircea și Tanța Crenganeș, Elena Zaharia,

Ana Cotruță, familia Alexa, Vasile și Iulia Apetri, Th. Răchițeanu și mulți, mulți alții, pentru care rog pe bunul Dumnezeu să le primească jertfa plină de dragoste curată și sfântă.

Vremurile prin care treceam erau vremuri pline de temeri, de rătăcirii, de nedreptăți, de antihriști. În acele condiții trebuia să înfăptuim fapte cerute de biserică și neam, trebuia să ne gândim la tineret cu îngrijorare, dar și cu responsabilitate. Căci numai pătruns de realitatea lumii spirituale, a valorilor și a moralei creștine, care trebuie să se traducă în fapte bune, tineretul va putea fi de folos lui însuși și țării. Spiritualitatea creștină trebuia să pătrundă în ei prin cuvântul lui Dumnezeu, să-i schimbe, să-i facă oameni, creștini, buni români, fii ai lui Dumnezeu. Pentru aceasta mi se cerea credință puternică, cunoștințe, dragoste, răbdare și o mare putere de convingere. Cum am procedat atunci, ca preot la Galata? Atât în predică, la catiheză, dar mai ales în discuțiile purtate cu diferite ocazii, cu tinerii, abordam chiar acest subiect, tinerețea, cu problemele ei de atunci. Încercam să le spun că tinerețea este cumpăna de aur a omului, este izvorul optimismului, perioada descătușării elanului vital. Este întruchiparea puterii de creație și răsadnița în care cresc florile sufletești și puritatea iubirii. În tinerețe, ca într-un creuzet, se conturează înțelepciunea vieții. De aceea, numai prin trăirea corectă a ei se pot deschide marile perspective ale unui viitor fericit, care nu poate accepta jumătăți de măsură, declin prin patimi și păcate, înfrângeri, și vrea să fie mereu biruitor în tot ce este frumos și bun.

Prin discuții ajungeam ca ei înșiși să-și cerceteze viața și să tragă concluziile. Nu-i lăsam până nu erau conștienți de ceea ce trebuia făcut. Le vorbeam despre dragostea creștină, de frumusețea adevărului moral, despre iubirea lui Hristos, despre suflet. Alte ori le vorbeam despre Biserica noastră ca despre o instituție divino-umană, al cărei cap este însuși Dumnezeu Fiul și al cărei susținător în veșnicie este Duhul Sfânt, și despre care se spune "că porțile iadului nu o vor putea birui". Le spuneam că tineretul trebuie să se îndrepte și să cerceteze biserica, să cunoască adevărurile creștine și să le împlinească, spre bucuria și fericirea lor. Discutam și despre frumusețea vieții care se cere împodobită cu credință și fapte, despre rugăciune și folosul ei pentru creștin, despre vremurile prin care treceam, pline de dureri și lipsuri și că acestea trebuie să ne întărească în credință și rugăciune. Nu uitam să le amintesc faptul că tinerețea înseamnă dragoste fierbinte de adevăr, frumos, dreptate, de muncă, bună cuviință, bună rânduială și chiar jertfă, de tot ce poate înălța viața, făcând-o mai frumoasă, mai luminoasă, mai bună, mai demnă de trăit; toate aceste valori doream să prindă contur vădit în ființa lor, să facă

parte din ei, din plămada lor sufletească și trupească. În sensul acestor discuții, pe care aș putea să le numesc "spirituale", îmi amintesc de tinerii Taisia și Tincuța Boișteanu, Ion, Felicia și Rodica Buliga, Octavian Mancaș, Cristian Ganicencu, surorile Luca, Codrina Bârleanu cu surorile ei și mulți, mulți alții, care au ajuns oameni ai demnității, ai cinstei, ai muncii și chiar ai jertfei, pentru biserică și țara lor. Mare îmi este bucuria și astăzi, când unele persoane pe care le întâlnesc și pe care eu nu le mai cunosc, îmi amintesc de acele lecții și îmi mulțumesc. A fost o lucrare care nu se uită ușor!

Stăruință neîncetată pentru întărirea credinței

Era de datoria bisericii, a slujitorului ei să răsădească în sufletele credincioșilor cuvântul lui Dumnezeu pentru salvarea sufletului. Împlineam aceasta prin Sf. Liturghie, care este lucrarea de mântuire cea mai importantă, cea mai sfântă, este centrul de har și inima bisericii, din care se revarsă darurile jertfei de pe cruce a Mântuitorului. Stând la izvorul de taină, de minune, de rugăciune și învățături al Sf. Liturghii, ne împărtășeam de har sfințitor. Trăiam și simțeam că Mântuitorul Hristos era în mijlocul nostru, jertfindu-se pe Sine pentru ajutorarea și mântuirea noastră. Sf. Liturghie ducea mintea și inima noastră pe calea credinței, până la adevărata cunoaștere și iubire a lui Dumnezeu. În toată activitatea mea de preot slujitor, cel mai important lucru a fost să-l fac pe creștin să înțeleagă că Biserica este locaș sfânt, casa lui Dumnezeu, iar Sf. Liturghie este o lucrare sfințitoare prin care putem să ne întâlnim cu Domnul Hristos și să ne unim cu El în chip tainic. O datorie pe care am încercat să o împlinesc și la Galata în mod deosebit a fost predica legată de Sf. Liturghie și de alte ocazii. Prin predică am avut la îndemână cea mai bună metodă de propovăduire și de apărare a dreptei credințe, iar credincioșilor le-am oferit posibilitatea să cunoască învățătura creștină și să se ferească de orice altă învățătură greșită și păgubitoare pentru suflet. Totdeauna, în predică le împărtășeam convingerea că în lupta cu greutățile vieții nu suntem singuri, ci mereu ajutați de Hristos, oriunde și în orice situație (*Matei 28,20*). Adevărul evanghelic încercam să-l dau viu, cald, apropiat, simplu, iar cuvântul trebuia să iasă dintr-o inimă plină de dragoste. Eram înflăcărat, de multe ori aprins, dar și degajat, convingător, prin rostirea într-o adevăr, prin logică, expresie, discernământ, perseverență, smerenie etc. Urmăream însușirea adevărului de credință, mișcarea inimii, înduplecarea voinței, într-o ordine succesivă, ținând cont de locul în care mă găseam și de scopul urmărit. Toate se bazau pe Cuvântul lui Dumnezeu rostit în diferite împrejurări pentru a aduce întărire, mângâiere, îmbărbătare, și erau menite să spulbere prejudecăți, îndoieli și să ne facă să-L cunoaștem și să împlinim voia Lui. Trăind și predicând așa, știam că

slujesc Domnului Iisus Hristos și tot așa știam că preoția mea nu este trai ușor și huzur, nu este odihnă și desfătare, nu este o oarecare profesiune omenească, ci este trăire și lucrare în slujba lui Dumnezeu, este purtarea crucii și a jugului sfânt al lui Iisus Hristos.

Ca o completare în cunoașterea lui Dumnezeu și a Mântuitorului Iisus din care izvorăște viața credinței și harul, în anul 1971, la biserica Galata, pe tăcute, am început un curs de catehizare, la care luau parte oameni de toate vârstele și din tot orașul. Aceste lecții sau "convorbiri duhovnicești" urmăreau o cunoaștere și o trăire cu adevărat a sensului vieții creștine, erau un îndemn de a părăsi cărările păcatului, o chemare către credință prin Biserică, unde Domnul Iisus Hristos ne așteaptă cu iubire și iertare. Punctul de plecare al acestor lecții era cuvântul Domnului: "Eu sunt Calea, Adevărul și Viața" (*Ioan* 4,6), "Calea vieții este Calea Domnului" (*Matei* 3,3), este "Calea Adevărului" (*I Petru* 2,7), este "Calea Păcii" (*Luca* 1,79; *Rom.*3,17) și a "mântuirii" (*Fapt.* 16,17). Tema acestor lecții de catehizare era învățătura dată de Mântuitorul Iisus, care se păstrează în Evanghelia Sa: ce este sufletul, mântuirea, iubirea creștină, familia creștină, rugăciunea, Sfintele Taine, păcatul și urmările lui etc. etc., toate legate indisolubil de credința în Dumnezeu. Eram hotărât să nu-mi trădez idealul meu sfânt, ci să-l împlinesc. Lecțiile se țineau în biserică, duminica, la ora 16, și fiecare lecție se termina cu o rugăciune caldă și stăruitoare, care înviora ființa noastră cu roua harică a Sf. Duh. Cursurile erau urmărite cu mult interes nu numai de credincioșii din parohie, ci și din alte părți ale orașului, și au dat roade bune. Mulți dintre cei ce s-au îndoit au revenit la credință. La predarea acestor lecții de "adevăruri creștine" simțeam că trăirea morală și spirituală reprezintă puterea sădită de Dumnezeu în om, care duce spre înălțare divină, prin aspirația către ceea ce este mai presus de noi. Mă rugam ca din cei dați mie să nu pierd pe niciunul, ci să ajungă fiecare să-și mântuiască sufletul. După mai multe avertizări și amenințări, la sfârșitul lui 1973 cursurile de catehizare au fost închise ca fiind în afara legii.

Legătura dintre preotul slujitor și credincioși constituie temelia și succesul vieții bisericești. Am încercat să o realizez prin putere de credință în Dumnezeu și rugăciune, prin toate slujbele bisericești, dar am știut că pentru a reuși trebuie să fiu pildă vie și îndemn stăruitor pentru toți enoriașii mei, întru mărturisirea și trăirea vieții creștine. Această legătură se realizează și se întreține prin purtare demnă, cinstită, corectă și plină de atenție față de fiecare enoriaș și totul trebuie să izvorască dintr-o inimă de părinte plină de iubire pentru toți cei pe care îi consideră fiii lui. Eram mereu în mijlocul lor, slujind viața și idealurile de mai bine ale omului,

încercând să transmit mesajul evanghelic al dăruirii pentru semenii și să-i fac să cunoască bucuria vieții, prin dragostea lui Hristos. Prin credință și iubire ne simțeam legați de Hristos și Biserica Sa, care ne dădea "Calea, Adevărul și Viața". Era mult de lucru. Prezența și lucrarea Domnului Iisus Hristos în biserică se îndeplinea pe toate laturile vieții. Pilda de viață creștină, cu autoritatea ei morală, prin care m-am impus cu credință și curaj în lucrarea mea îmi garanta dragostea credincioșilor care mă înconjurau cu drag, mă apărau și, după mărturisirea lor, se rugau pentru mine.

Alte lucrări de construcție și consolidare

Ca un gospodar, trebuia să mă îngrijesc de biserică și parohie. Într-o zi, am primit vestea că grădina din fața bisericii, unde fusese vechea casă parohială, distrusă în timpul războiului, la propunerea unor arhitecți, va fi transformată într-un parc al tineretului de către conducerea orașului. În minte mi s-a derulat toată influența negativă a acestei acțiuni asupra bisericii. Trebuia să iau toate măsurile pentru a contracara acest plan, să urmez cuvintele Sf. Apostol Pavel: "Slujba ta fă-o deplină". Imediat m-am prezentat la I.P.S. Mitropolit Iustin și i-am prezentat situația, cu tot ce va însemna acest parc pentru biserica Galata și activitatea ei. M-a întrebat ce am putea face. I-am răspuns: o casă parohială, care să se încadreze întru totul complexului Galata, și să fie locuință pentru slujitorii bisericii. A fost de acord, spunându-mi, însă, că formele vor fi greu de obținut de la D.M.I. și în special autorizația de la primăria orașului. Totodată, mă face atent: Mitropolia nu poate să te ajute cu nimic, totul cade pe parohie. Cu ajutorul lui Dumnezeu am început formele. Planul casei a fost întocmit de arhitectul Dolinescu, pentru care îi mulțumesc și pe această cale și mă rog pentru sufletul lui bun, iar inginerul Mihai Cârciuleanu a preluat răspunderea tehnică a construcției. Construcția casei a început în 1972 și s-a terminat în 1976 și stă și astăzi ca mărturie a unei credințe pline de jertfă și iubire. După terminarea casei, s-a împrejmuit locul cu stâlpi din beton și s-a plantat grădina cu pomi fructiferi. Bucuria mea este mare, căci această casă care s-a zidit cu multă jertfă, astăzi este sălașul maicilor mănăstirii, în frunte cu stareța Valentina, care mă invită cu multă dragoste creștină să slujesc și să predic în biserica mănăstirii, unde am slujit 37 de ani. Ori de câte ori slujesc sau mă găsesc la Galata, retrăiesc momentele timpului trecut, în toată complexitatea lui.

Era timpul, mai mult ca oricând, să arăt și să dovedesc prin fapte puterea credinței față de Dumnezeu și aproapele. Eram fericit că știam și simțeam că sunt slujitorul Domnului și îmi găseam mângâierea și pacea în El, spunându-i în rugăciune durerea, necazul și bucuria mea. Nu mă lăsam învins de necazurile vieții. Știam că Domnul îmi va călăuzi pașii pe calea

cea dreaptă, mă va sprijini, mă va apăra și mă va izbăvi. Cu această putere de credință am rămas neabătut și hotărât, plin de iubire și optimism în lucrarea mea. Erau multe de făcut și la biserica Galata! În curtea bisericii se găsește o fântână de cca 25 m adâncime, care își are originea în istoria monumentului. Nu a fost prinsă în planul de restaurare. Era părăsită și complet deteriorată. Am restaurat-o, dându-i forma ei originală, care se încadrează perfect complexului mănăstiresc. Lemnul și dranița pentru acoperiș ne-au fost date de maica Eustachia, stareța mănăstirii Agapia, pentru care ne rugăm. În urma cutremurului din 1977, turnul de intrare s-a crăpat de sus până jos și era pericol ca fisura să crească. Am pornit la repararea lui. Proiectul l-a întocmit același arh. Dolinescu, iar la partea tehnică am fost ajutați de ing. Mihai Cârciuleanu. Cheltuielile le-a suportat parohia, cu multe sacrificii din partea credincioșilor.

În activitatea mea pastorală, echilibrul sufletesc, precum și echilibrul dintre diferitele preocupări mi-au fost de mare folos. După cuvântul Sf. Apostol Pavel: "Pe una să o faci și pe cealaltă să nu o lași". Nu trebuia să neglijez nimic din ceea ce constituia datoria mea în acele vremuri întunecate. Înainte de toate eram stăpânit de dorința de a reuși în lucrarea pastorală, prin care spiritul evanghelic să pătrundă în sufletul oamenilor și să lucreze în formă creatoare și să-i însenineze, dându-le putere de muncă, luminându-le viața și faptele. Lucram cu râvnă ca sufletul creștinului să se umple de dragoste față de Biserica lui Hristos și să simtă mângâierea și prezența Lui în orice clipă a vieții sale. Căci adevărata viață creștină să propovăduiește și se trăiește cu Hristos și prin Hristos, fiindcă nu se descoperă nimic în această lume ca să nu pornească de la Iisus și să nu se reducă la Iisus. Căci nu este adâncire de gândire pe linia perfecțiunii morale decât aceea care a fost măsurată cu măsurile pe care le-a lăsat Iisus, și nu este dragoste și nu a fost dragoste adevărată, decât aceea care s-a dat altuia în numele și pentru bucuria lui Hristos.

Era o criză spirituală, Iisus era izgonit din toate instituțiile de cultură; ba, cu durere pot spune că și în familie pătrundeau, după cum mai pătrund și azi, alte puteri, ale întunericului, și o întunecau. Dar îmi spuneam că cei care îl mărturisim pe Hristos suntem obligați să știm că există o singură slujire a lui Hristos, aceea de a-L urma, atât cât omenește este posibil, fiecare în viața sa, în raport cu el, cu aproapele și cu Dumnezeu. Căci Iisus este Adevărul. El ne descoperă cine suntem și de unde venim, încotro ne ducem și ce înțeles are viața noastră pe pământ. Iisus este Iubire și numai El singur poate satisface setea noastră de pace și fericire. În acea vreme, și acum și totdeauna Domnul Iisus, blând și plin de dragoste față de om, își îndreaptă chemarea către biserica cea sfântă ca să-și înzecească

activitatea spirituală și pastorală pentru a-l aduce pe om la cunoștința adevărului, la a trăi cu adevărat creștinește, ca să-și poată mântui sufletul.

Trebuia să dăruiesc ce era de dăruit ca biserica Galata să devină un mic centru spiritual, care să facă să crească viața creștină, iar fiecare creștin, cu calitățile sale personale, să înalțe viața cea întru Hristos. Pentru îndeplinirea acestui sfânt ideal de apostolat, am lucrat, am activat pe toate laturile vieții, știind că învățătura Mântuitorului este o forță, o putere spirituală în totalitatea activităților omenești cele bune. Veșnic mă întrebam ce am realizat pe câmpul sufletesc creștin, ce roade se pot culege, știind că "Dumnezeul păcii va zdrobi pe satana sub picioarele noastre, în curând" (*Rom. 16,20*). Și după cum am mai spus-o de atâtea ori, pe unde am poposit spre lucrarea mea preoțească, dorința mea, hotărârea mea era să zidesc toată ființa mea în sufletele oamenilor încredințați mie, spre a-L cunoaște pe Hristos și a face voia Lui. Dar pentru a reuși, măcar în parte, eram conștient că trebuie să am în lucrarea aceasta o pregătire spirituală, o puritate morală și duhovnicească, o energie pilduitoare, fără compromisuri. Tot ce puteam face era să întăresc credința și nădejdea, și aceasta mai ales prin faptă. Căci "orice cuvânt este contrazis de un alt cuvânt, dar spune-mi cuvântul care să contrazică fapta", spune Sf. Grigore Palama, sau cum zice recomandarea filocalică: "Taci tu, lasă să vorbească faptele tale".

Oamenii cu care veneam în contact doreau să vadă iubire și bunătate pe chipul meu, în ochii mei, în fapta mea. Iar eu doream să nu plece niciunul de la mine fără să-l fac mai bun și mai fericit. Aceasta era bucuria mea pe care căutam mereu să o împlinesc. Ca bucuria mea să fie deplină, trebuia să restaurez omul lăuntric, "omul nou", de care vorbește atât de frumos Sf. Apostol Pavel. Și aceasta nu se poate face decât prin lepădarea lui de haina cea veche și întinată de păcate, prin descătușarea lui din lanțurile grele ale patimilor, prin curățirea lui de patima răutății, a fărâdelegii și ambițiilor deșarte, prin îngroparea omului vechi, a omului întunecat de păcate. Omul nou trebuie să fie în măsură să-și abandoneze slăbiciunile, să trăiască așa cum se cuvine: păzind și împlinind poruncile lui Dumnezeu. Prin împlinirea acestor lucruri, știam că vom ajunge ca Hristos să fie lumina vieții noastre. Mângâierea noastră. Puterea noastră. Învățămintele noastre de a gândi și a voi binele. A lucra dreptatea. A iubi și a împlini adevărul. A nădăjdui mântuirea. A iubi sfințenia. A crede în viața viitoare, pe care o vom dobândi numai dovedind că înțelegem să fim cu adevărat fiii lui Dumnezeu. Am știut și am învățat că împlinind poruncile Domnului, inima noastră va deveni izvor nesecat de milă și de jertfă, iar casa, binecuvântată de rugăciune curată și de sfințenie. Ținând

seama de cuvintele Sf. Apostol Pavel: "Dacă aş grăi în toate limbile omeneşti şi îngereşti, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare şi chimb al răsunător [...] Dragostea zideşte, cucereşte, înalţă, toate le rabdă, dragostea niciodată nu pierde" (I Cor. 13,1;7), îmi dădeam seama că toate acestea se pot împlini. Mare este iubirea creştină!

În acele vremuri, când se propaga ura, lupta de clasă, îmi revenea datoria creştină ca prin tot ce făceam să aprind focul dumnezeiesc al iubirii ca să putem răspunde cu iubire la iubirea lui Dumnezeu. Am unit lucrarea mea spirituală cu truda şi suferinţa morală şi materială. Orice slujbă religioasă, orice întâlnire şi convorbire duhovnicească şi în special Sf. Liturghie doream să devină o reculegere spirituală a sufletului nostru creştin. O atenţie deosebită am acordat familiei. Am desfăşurat o activitate spirituală de înnoire, de refacere, în lumina învăţăturii lui Hristos, pentru ca familia să fie izvorul şi "albia vieţii", dătătoare de valori spirituale, care să pregătească, să formeze şi să întreţină permanent firea omului, restaurată de Hristos, în stare de viaţă creştină. Totdeauna am adus în responsabilitatea părinţilor creşterea şi educarea copiilor, ca o datorie morală, de conştiinţă, o preocupare "sfântă". Am întărit multe familii prin puterea de credinţă şi lucrarea harului Domnului Iisus Hristos, casa lor devenind casă binecuvântată de rugăciune curată şi de fapte bune. M-am oprit cu responsabilitate şi, aş putea zice, cu teamă, în faţa copiilor şi a tinerilor, a căror educaţie morală creştină şi cultură morală în genere am considerat-o importantă şi la care m-am angajat cu toată seriozitatea.

Îmi îndeplineam activităţile cu responsabilitate şi în realizarea faptelor creştine eram susţinut de credinţa şi misiunea de preot. Mă obliga dragostea mea care-i îmbrăţişa pe toţi, şi în primul rând pe cei ce erau în nevoi, bolnavi, pe toţi cei care erau în sărăcie sufletească şi trupească, năpăstuiţi, nedreptăţiţi. Mă obliga nădejdea mea că Dumnezeu mă cheamă să fiu slujitor omului spre fericirea şi mântuirea lui. Am lucrat să menţin vie credinţa prin respectarea valorilor, prin dragostea faţă de faptele cele bune, care să ne stăpânească şi să contribuie în permanenţă la lucrarea spirituală morală şi socială a poporului nostru. În această stare de activitate mă găseam, când s-a produs cutremurul din 1986, care a afectat grav turnul de la intrare (înalt de 32 de metri). Exista pericolul prăbuşirii lui. S-au luat toate măsurile ca trecătorii să evite pericolul. Turnul de la intrare, legat de zidurile de incintă prin drumul de strajă, are o importanţă istorică şi arhitecturală deosebită. Trebuia deci salvat. Pentru consolidarea lui, care se cerea a fi cât mai rapidă, ne-am confruntat cu două mari greutăţi: autorizaţia şi problema financiară. Şi de data aceasta am apelat la arh. Dolinescu. S-a oferit să ne facă proiectul de restaurare, iar ing.

Mihai Cârciuleanu s-a angajat să execute partea de rezistență și să supravegheze lucrarea din punct de vedere tehnic. La partea financiară nu mă mai gândeam. Autorizația era foarte greu de obținut. Direcția Monumentelor Istorice, având în vedere importanța lucrării, ne-a aprobat proiectul, pe care l-am depus apoi la serviciul tehnic al județului spre aprobare și obținerea autorizației. Multe drumuri am făcut, fără nici un rezultat, la serviciul tehnic! Șeful mi-a spus clar că nu depinde de el, ci de președintele Consiliului județean care era și prim-secretarul de partid al județului. N-am disperat, mă rugam mereu lui Dumnezeu să mă ajute să încep această lucrare.

După câte îmi aduc aminte era într-o după amiază a unei zile frumoase de sfârșit de septembrie, când mă găseam în fața turnului, privindu-l cu atenție. O mașină luxoasă apare în fața bisericii și două persoane se dau jos din ea. Aceste două persoane, discutând, s-au îndepărtat pe drumul care duce spre capul dealului. Șoferul mi-a spus că este prim-secretarul și un ministru. Eram bucuros, căci gândeam că atunci când se vor întoarce, voi avea ocazia să le prezint turnul în starea gravă în care se găsea, și că aceasta va fi un motiv serios pentru obținerea autorizației. Mă rugam Domnului să le dea înțelepciune și dragoste de neam și cu nerăbdare îi așteptam să se întoarcă. S-au întors și au intrat în curtea bisericii. Le-am prezentat într-un mod captivant, din punct de vedere istoric, această ctitorie de sfârșit de secol 16, cu drumul ei istoric și cu importanța ei pentru vremea noastră. După care, m-am întors cu fața la turn și m-am adresat secretarului de partid: Domnule secretar, vă rog să priviți acest turn! Este o mărturie a istoriei, arhitecturii și culturii din Moldova de la sfârșitul secolului al 16-lea. El nu este al bisericii, nici al altcuiva, ci, cum singur mărturisește, prin rolul și importanța lui, al neamului întreg. Nu cere de la dumneavoastră nimic altceva decât dezlegarea ca să fie salvat, căci dacă nu ne grăbim, se va prăbuși și aceasta va fi și ea o mărturisire a vredniciei sau nevredniciei noastre. I-am mai spus că toate formalitățile erau îndeplinite, așteptam doar aprobarea serviciului tehnic. Amândoi s-au uitat la mine, m-au măsurat și la plecare secretarul de partid mi-a zis: "Îți vom da". A doua zi dimineață m-am și prezentat la serviciul tehnic al județului, am luat aprobarea, de acolo am plecat la regionala C.F.R. pentru a-l ruga pe directorul Alex. Filioreanu să-mi împrumute schela necesară de la regionala de construcții, pentru a putea începe lucrarea.

Lucrarea era pretențioasă și implica multă răspundere. A fost executată în regie proprie și a durat un an și opt luni. După terminarea lucrărilor, într-o după amiază am fost vizitați de P.F. Patriarh Teoctist, care cunoștea starea turnului înainte de începerea lucrărilor de reparații și

era îngrijorat. S-a bucurat mult când l-a văzut cum arată, m-a binecuvântat, m-a felicitat și împreună am făcut o plimbare în jurul bisericii, pe la Casa domnească, în jurul zidurilor până la cimitir și ne-am oprit la casa parohială, întrebându-mă cum am lucrat de am reușit să fac atâtea lucruri mari, căci Galata înainte de 1959 era o ruină, și totodată să creez în biserică și parohie o atmosferă, o stare de trăire creștină? I-am răspuns: Preoția este o chemare sfântă și trebuie dovedită prin slujire sfântă a altarului și a omului, cu dragoste, bunătate, jertfă și fără compromisuri. I-am adus aminte de ziua de la sfințirea bisericii "Adormirea Maicii Domnului" de la Tansa-Belcești, din 1946, când arhiepiscopul de atunci, P.S. Iustinian m-a onorat cu gradul de iconom stavrofor și mi-a spus că în mine își pune mari nădejdi. Am încheiat: Pentru mine preoția este o taină sfântă, o chemare, o misiune cu multă răspundere înaintea lui Dumnezeu și a propriei conștiințe. Această misiune preoțească am încercat să o împlinesc, tot timpul, după cât mi-a fost posibil ca om, fără patimi, fără prejudecăți, și să împlinesc cuvântul lui Dumnezeu cu credință și dragoste. Cu dârzenie am dorit să merg pe acest drum al cinstei, al demnității preoțești față de propria mea conștiință, cât și față de biserică și credincioșii încredințați mie până la capăt. Am combătut cu strășnicie păcatele care se nasc din lipsă de credință, de rugăciune, din indiferență și lene și am dorit să fiu pildă tuturor prin credință, dragoste, smerenie și faptă. N-am disperat niciodată, ci credința în puterea și ajutorul lui Dumnezeu m-au ajutat și m-au ocrotit. După cum am mai spus, misiunea vieții mele a fost și este altarul sfânt și omul. Iar dorința mea a fost tot timpul să-mi zidesc, pe cât se poate, ființa mea în sufletele oamenilor, ca ei cu adevărat să devină creștini spre slava lui Dumnezeu și mântuirea sufletului lor. ...P.F. Părinte Patriarh Teoctist m-a sărutat și mi-a pus următoarea întrebare: Ce-ți mai dorești în momentul de față? Răspunsul mi-a fost scurt: cel care îmi va urma la parohie să fie mai vrednic decât mine și să ducă mai departe lucrarea pastorală-duhovnicească începută de mine. Aceasta mi-a fost dorința pe care am repetat-o când am dat în primire părintelui Gh. Manole, în 1996.

Pe urmele trecutului. Tristeți și bucurii

După această fericită întâlnire cu părintele Patriarh, eu mi-am continuat lucrarea pe toate laturile vieții creștine, cu toată răspunderea. Timpul, în trecerea lui, vestea un curent de schimbare, care venea, de data aceasta, fără oprire, și care determina politicul să mai cedeze. Fără să bănuiesc evenimentele ce vor urma, în august 1989 am vizitat orașul Cernăuți și prima mea parohie, Dolineni - Hotin. Trecuseră 45 de ani, erau schimbate locurile, erau schimbați oamenii, multe altele se schimbaseră. Consider interesant să notez câteva gânduri și impresii din această călătorie. La 23 august, eram în Cernăuți, orașul studenției mele, când toate ziarele și afișele preamăreau actul de la 23 august 1944 și frăția României cu U.R.S.S. După o scurtă plimbare prin Piața Unirii, m-am îndreptat cu pași repezi spre clădirea în care a funcționat Facultatea de Teologie. La poartă, paznicul mă oprește și îmi spune în rusește: "Ne mojno. Zdesi universitet (Nu se poate. Aici e universitatea)". L-am rugat să vorbim românește și am aflat că era român, de la Molnița, un sat românesc, între Herța și Cernăuți. I-am spus: sunt preot și am învățat aici, în aceste clădiri, unde spui că funcționează o universitate de stat și dorul meu de a vedea această clădire nu poate fi oprit de nimeni. Omul s-a rușinat, a pus capul în pământ și a zis: știu că sunt român, dar ce pot face, sunt considerat și eu un străin. Am intrat înăuntru. Parcul, frumos întreținut. Priveam măreția palatului mitropolitan, cu clădirea Facultății de Teologie, care cred că este una dintre cele mai frumoase clădiri din răsăritul Europei. Nu mi s-a permis să vizitez nici o sală de curs. Am privit prin geam la capela facultății, odată bijuteria artistică și spirituală a complexului, acum magazie cu diferite obiecte. Mi-am îndreptat ochii spre sala sinodală de la etaj și am trăit clipa de fericire a momentului unirii din noiembrie 1918. Totul era acum atât de străin și trist. Am căzut în genunchi și m-am rugat: Plângere cu vărsare de lacrimi, jale și mâhnită tânguire m-a cuprins pe mine, Doamne! Cu milostivire caută Doamne, cu ochiul Tău cel atotvăzător și vezi că au intrat vrăjmașii în moștenirea Ta și au pângărit biserica Ta cea sfântă. Nu lăsa, Doamne, pentru păcatele noastre, poporul

român să alunece în ispite mai presus de putere și să se afunde în necazuri, în primejdii și în nesuferite prigoniri. Ci degrabă împacă-Te cu noi și ne ușurează întristarea. Și ne scoate din mâinile vrăjmașilor noștri și a tuturor celor ce ne fac strâmbătate și ne mântuiește, Amin! Am lăsat să cadă câteva lacrimi, am sărutat acest pământ sfânt, luând câteva fărâme din el, ca o legătură până la mormânt, le-am pus într-o cutie pe care o am și astăzi. Eram obosit. Simțeam o durere sufletească și gândurile îmi alunecau pe cărările întortocheate ale neamului meu.

Am ieșit și am mai schimbat câteva vorbe cu portarul, pe care binecuvântându-l, l-am rugat să nu uite niciodată că este creștin român. Plin de gânduri și de durere, am ajuns în fața fostei universități românești "Carol al II-lea". Am intrat pe holul mare al clădirii și i-am comunicat omului de serviciu că doresc să vizitez câteva săli, spunându-i cine sunt și că acum 50 de ani am fost studentul universității de atunci. Răspunsul a fost fără nici un comentariu: ești străin, nu poți vizita decât în grup organizat. Întristat, murmurând aceeași rugăciune, m-am îndreptat spre gazda mea, Ilie Suceveanu, de pe strada Molodiojno, altădată Mănăstirești, unde mă aștepta soția. După masă m-am odihnit, cu dorința de a mă liniști, ca să pot vizita cimitirul mare al orașului Cernăuți, Horecea, unde își dorm somnul de veci oamenii mari ai Bucovinei. Ei își dorm somnul în nădejdea învierii, alături de strămoșii și părinții lor, făcând parcă un legământ cu pământul și istoria neamului. Aici odihnesc osemintele românilor bucovineni Hurmuzachi, Flondor, Aron Pumnul, Comoroșan, pictori, poeți ș.a., care și-au făcut pe deplin datoria față de neamul și credința lor. Fac parte din noi. Prin opera și spiritul lor, petrec în rândurile noastre și constituie pentru noi, cei de azi, o vie și grăitoare mărturie despre cunoașterea unui neam și drepturile lui, care au putut fi călcate vremelnic în picioare. Era ora 5 după amiază, 23 august 1989, când am intrat în cimitirul Horecea ca într-un loc sfânt, ca să îngenunchez în fața aceluia care au dăruit atâtea comori sfinte neamului și bisericii. Pășind cu sfială pe aleea principală, am rămas consternat de ceea ce vedeam. Cea mai mare parte din morminte fuseseră profanate, crucile, monumentele distruse, osemintele aruncate afară, făcând loc, după cum mi-a spus o persoană - Gârbu - care se afla în cimitir, noilor stăpâni. Am simțit multe lacrimi, multe glasuri de durere, suspine care ieșeau din morminte și întunecau parcă cerul de deasupra lor. Da, ceva groaznic, dar adevărat plana asupra aceluia cimitir în acea vreme. Rătăcind printre morminte, cu inima îndurerată și cu mintea plină de zbucium, am dat de mormântul lui Aron Pumnul, neprofanat. În față mi-a apărut omul școlii și al culturii românești, omul care a plămădit sufletul atâtor generații de tineri români (și pe al lui M. Eminescu), din care au ieșit atâtea valori ce au intrat prin

opera lor în cultura și istoria neamului. Am căzut în genunchi, am aprins o lumânare și am făcut o rugăciune de veșnică odihnă și pomenire pentru el, Aron Pumnul, și pentru toți cei care odihnesc în acest cimitir. M-am sculat ca dintr-un vis și m-am întrebat cu durere: de ce nici după moarte nu sunt lăsați în pace să-și doarmă somnul de veci în pământul lor sfânt? Gândeam: să nu ne temem de nici o putere lumească atunci când este vorba să apărăm ce este al nostru, fiindcă Dumnezeu, căruia nu i se poate împotrivi nimeni, a fost și este cu noi. Trăiam în mine adevărul că batjocura mormintelor, a pământului și a limbii noastre nu o va lăsa Dumnezeu nepedepsită. Am ieșit pe poarta cimitirului, rugându-mă: Doamne Dumnezeule, azi cad în genunchi în fața Ta și mă rog din adâncul sufletului meu, izbăvește și ocrotește neamul românesc, binecuvântează Țara Românească și pe binecredinciosul ei popor.

Adânc îndurerat sufletește, rătăceam pe străzile Cernăuțiului, când, deodată, m-am trezit în fața bisericii "Cuvioasa Paraschiva", de pe fosta Stradă Română. O cunoșteam bine din vremea studenției. Era un focar de lumină creștină și românească și de multe ori poposisem în ea pentru reculegere și meditație. Era aproape de ora 19, biserica era bogat luminată și plină de lume: ucraineni, români, ruși. Se săvârșea rânduiala privegherii de un sobor de cinci preoți, cu un arhiepiscop în frunte, în limba ucraineană, cu mult ceremonial. Dintre preoți, am cunoscut un român, de la Cuciur, care m-a invitat să-i fac o vizită. L-am întrebat dacă în Cernăuți este vreo biserică unde să se slujească în românește; mi-a răspuns că nu. Mi-a mai spus că orice discuție pe această temă este zadarnică și periculoasă, deoarece românii sunt supravegheați și orice acțiune, vorbă sau chiar numai bănuială ar duce la mare necaz. Am înțeles că tăcerea, și de data aceasta, este de aur. M-am închinat, rugând pe Cuvioasa Paraschiva să se roage pentru noi, românii, ca Domnul să ne izbăvească de necazurile prin care treceam și am pornit spre gazdă. Ajuns acasă, am discutat cu soția și gazda noastră despre soarta grea pe care a avut-o poporul român: așezat la o "râscruce de drumuri" ale Europei, unde s-au întretăiat căile hoardelor năvălitoare, într-un loc unde se ciocneau interesele marilor imperii, supraviețuirea lui a fost posibilă numai ca un dar al lui Dumnezeu pentru mărturisirea sa de credință și dragoste. Mă gândeam: cât de toleranți și ospitalieri sunt românii! Ei n-au exercitat niciodată intoleranță religioasă sau de neam! Câtă deosebire între români și străinii care ne-au ocupat și vor să ne stăpânească! Cu aceste gânduri am adormit, știind că de data aceasta trebuie să dau prioritate rațiunii, și nu sentimentului.

Era în dimineața zilei de 24 august 1989, când împreună cu soția, cu o mașină, am pornit spre Hotin, să vizităm parohia Dolineni, unde mi-am început activitatea preoțească. Era o zi frumoasă. Distanța dintre

Cernăuți și Hotin (40 km) era țesută cu sate în majoritate românești, care mă făceau să mă simt ca acasă. Hotinul, cu cetatea lui celebră de pe Nistru, era aproape neschimbat de acum 50 de ani, de când nu-l mai văzusem. Soborul (Catedrala) străjuia ca o stăpână întreg orașul. Am intrat în biserică, am îngenuncheat și am mulțumit lui Dumnezeu pentru bunătatea cu care m-a învrednicit să văd locurile tinereții mele. Orașul era plin de forfota oamenilor: români, ucraineni, ruși vindeau și cumpărau cele necesare gospodăriilor lor. Trecând spre cetate prin piață, am intrat în vorbă cu câțiva bătrâni, tineri și chiar copii, făcându-mi o părere despre oameni și viața lor. Cetatea Hotinului, cea mai veche cetate care a străjuit ca un bastion partea de nord a Moldovei, a rămas o mărturie de istorie, de spiritualitate și strajă românească. Poate ar fi bine, pentru iubitorii de trecut și de neam, dar mai ales pentru sensibilizarea tineretului nostru, sub această latură, a cunoașterii și prețuirii zbuciumului și jertfei neamului, să se viziteze aceste locuri. Istoricul A.D. Xenopol scrie că "o cetate, o ruină ce domină o culme de munte vorbește mai mult de sufletul poporului decât orice cunoștințe abstracte istorice căpătate în școală". Trecutul cu comorile lui trăiește nu numai prin ceea ce a fost, ci și prin informațiile pe care le oferă pentru prezent și viitor. Era o zi minunată de vară. M-am ridicat la paraclisul cetății, la altarul ei, și am trăit aievea clipe mari, înălțătoare, căci în inima mea de preot român se auzea o șoaptă tainică, o rugăciune înflăcărată care se ridica din adâncul altarului și cuprindea tot ținutul românesc înstrăinat. Aceste clipe de taină și rugăciune mi-au dat putere, m-au liniștit, m-au entuziasmat, m-au făcut plin de încredere și speranță în viitorul neamului meu. Încărcat de aceste gânduri am plecat spre Dolineni, la câțiva kilometri de Hotin. Aveam în fața ochilor imaginea parohiei Dolineni cu biserica "Adormirea Maicii Domnului", pe care timpul în loc să o șteargă, a înfrumusețat-o în sufletul meu în chip minunat. Era icoana care reprezenta un fragment de pastorație, o realitate a activității mele de tânăr preot plin de entuziasm, o experiență de neuitat.

Satul, așezat pe cele două dealuri care lasă să treacă printre ele șoseaua ce-l leagă de Hotin, era liniștit, așa cum îl știam. Trecuseră 45 de ani de când nu-l mai văzusem. Era o altă lume, lumea de după al doilea război, o lume născută în frământări, necazuri și dureri, dar și într-o realitate istorică nouă. Primul drum l-am făcut la biserică. Deși era încuiată, m-a primit ca într-o rugăciune în care murmură glasul tainic al unui trecut de cumpănă și restriște. Mi se părea că fii ai acestui neam, de același sânge și același grai stăteam la rugăciune în fața sfântului altar și ne rugam cald și stăruitor. Când lumina rugăciunii pătrundea în ființa noastră, atunci strigam ca și Apostolul Pavel: "Doamne ajută-ne, că pierim! Maică Preacurată, acoperă-ne cu acoperământul aripilor Tale!"

Și doream ca faptele noastre să fie cu adevărat o mărturie sfântă a credinței în Dumnezeu și în ajutorul Maicii Sale, pe care îl ceream cu lacrimi. Mi-e greu să spun tot ce simțeam în acele clipe! A fost o regăsire a vieții mele sufletești într-o trăire evanghelică creștină și simțeam că aceasta îmi dă o înviore a ființei mele. Cu emoție și bucurie am pornit pe ulițele satului, unde am întâlnit și oameni cunoscuți din vremea pastorației mele, mai ales foști elevi de-ai mei. Vestea că a venit preotul de acum 45 de ani "să ne vadă" s-a împrăștiat repede, și s-au adunat la casa gospodarului Vania Kulicov, unde s-a pregătit o masă bogată. Întâlnirea cu aceste suflete, după un timp atât de îndelungat, pentru mine era o binecuvântare dumnezeiască și trăiam cu bucurie amintirea unei activități care se resimțea și după 45 de ani. Am simțit puterea lor de credință și mai ales dragostea inspirată de Duhul lui Hristos care le-a dat putere de înțelegere, de rezistență, de mărturisire și au rămas buni creștini. Pentru mine era cea mai mare bucurie sufletească și trăirea unor fapte de zidire împlinite. Am evocat momete din timpurile trecute, când veneam la biserică cu toată dragostea și cu toată ființa. Credința rănită o aduceam la biserică și o încredințam lui Dumnezeu, cerându-I ajutorul, "căci timpuri grele erau". Își aduceau aminte cum le spuneam că nici unul, din cei care au venit la Domnul nostru Iisus Hristos, nu a rămas fără să primească ajutor, mângâiere, binecuvântare și har dumnezeiesc. De aceea, pentru un credincios nimic nu este mai de folos, mai de preț decât a se apropia de Dumnezeu și a-și duce viața în lumina învățăturilor date nouă, prin Biserică, de Domnul nostru Iisus Hristos.

În cele câteva ceasuri petrecute împreună, am evocat faptele, întâmplările, oamenii și timpurile trecute și eram încredințat că a rămas mult din ceea ce am semănat. Mă gândeam: Cât este de puternică forța spiritual-creștină care peste slăbiciunile cărnii, peste piedicile timpului învinge răutatea și străucește permanent. Ea rămâne ca o comoară spirituală, ce se transmite din generație în generație și aduce roade bogate de valori întru bucuria și fericirea vieții. Venise ora să ne despărțim. Am făcut o rugăciune, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate bunătățile și binefacerile ce ne-a dat nouă, rugându-L să primească rugăciunile noastre și cu milostivire să ne învrednicească și de acum înainte a spori în dreapta credință, în dragoste și în toate faptele cele bune. Ne-am rugat ca Domnul Dumnezeul nostru să ne mântuiască de tot necazul, mânia și primejdia, să ne dea iertare de păcate și mântuirea sufletului nostru. Și de data aceasta despărțirea a fost duioasă. Ne-am îmbrățișat, chiar cu lacrimi, și am reînnoit promisiunea că nu-i voi uita niciodată în rugăciunile mele. Le-am spus că sper să-i mai vizitez, dar fără pașaport! Drumul înapoi spre

Cernăuți a fost plăcut. sate românești, cu case și grădini îngrijite ne desfătau ochii. Îmi veneau în minte cuvintele marelui nostru învățat, Nicolae Iorga: "Să nu ne închipuim că vreodată, un om sau o nație poate birui prin înșelăciune sau dibăcie". Unitatea națională apare ca o binecuvântare a lui Dumnezeu: "Cât de bine și cât de frumos este să locuiască frații împreună" (*Psalms*. 132); "Dumnezeule Prea Înalte, de ce suferi tirania?/ Izgonește toți vrăjmașii și-i zdrobește cu mânia, / Și în patria cea dulce pe noi toți ne adună,/ Ca la a Tale altare să putem cânta împreună", spune și mitropolitul Veniamin Costachi în cunoscutele versuri intrate în popor și cântate în Moldova ca un imn național.

Marea schimbare socială. Final înseninat

Cu aceste gânduri și stări sufletești m-am întors în ziua de 26 august 1989 la parohia Galata și cu puteri înnoite pentru a porni la intensificarea lucrării mele preoțești de regenerare duhovnicească. Se simțea că se apropie o schimbare. Era un suflu de învioreare hrănit, între altele, și printr-o propovăduire creștină rodnică, făcută de acei smeriți preoți care s-au datat întru totul preoției, primind a fi gura Domnului pentru biserică și neam, în acele vremuri de urgență. Eram convins că se simte o tot mai intensă trăire creștino-evanghelică prin Hristos, o tot mai mare dorință de viață nouă. În această situație, datoria mea era ca darul lui Dumnezeu să rodească tot mai mult. Trăiam răspunderea bisericii față de viața și sufletul omului în acele momente. Și prin viața și activitatea mea trebuia să confirm, să adevăresc chemarea mea de slujitor al bisericii. Am avut o atitudine hotărâtă în propovăduirea cuvântului Domnului, lucru cerut de biserică, al cărui slujitor eram. Trebuia să-mi demonstrez valoarea moral-creștină de preot și de trăitor al credinței în familia mea, în parohia mea, oriunde. Toate faptele mele izvorau din iubire - legea care unea, care aduna și armoniza activitățile mele pastorale, prin biserică. Ea (iubirea) mi-a dat puterea spirituală și m-a ajutat să înțeleg necazurile oamenilor și să încerc, pe cât mi-a fost posibil, să le vindec, să aduc lumină și mângâiere sufletească. Toată strădania mea, cu dorința hotărâtă de a realiza viața creștină duhovnicească, era în concordanță cu învățătura bisericii, singura care garantează adevărul și dreptatea: "Eu sunt Calea, Adevărul și Dreptatea", cum spune Mântuitorul.

Cam în această stare de spirit și de lucru m-a prins focul fierbinte al evenimentelor din decembrie 1989. La noi, comuniștii au activat și s-au arătat prin toate faptele lor ca dușmani ai bisericii. Au încercat să rătăcească minți, să usuce inimi, să depărteze pe oameni de Dumnezeu. Era o apăsare sufletească de care se plângea toată lumea. Și ceea ce părea imposibil s-a produs. Speranțele în restaurarea adevărului, libertății și a democrației și-au găsit încununarea în evenimentele din decembrie 1989. Grupuri de oameni au ieșit în stradă și au început să mărșăluiască, în

Timișoara, București, Iași, în toată țara, cântând "Deșteaptă-te, române!" Patriotismul acesta, despre care se credea că se autodesființase și murise în ființa noastră, a apărut ca o putere vulcanică din adâncuri, când mii de oameni și în special tinerii, strigau: "Jos comunismul! Jos Ceaușescu! Libertate!", în fața militarilor înarmați, gata să tragă. Pe figurile acestei mulțimi hotărâte se vedeau însemnate aceleași dureri și suferințe, dar și speranța în libertate. Spontan, din piepturile acestor mii de oameni, izbucneau furtunos: "Deșteaptă-te, române", "Trăiască România", "Tatăl nostru", "Cu noi este Dumnezeu"! Oare ce altă dovadă mai convingătoare putea arăta sentimentele de care era însuflețită această mulțime? Revistele, ziarele, radioul, televiziunea anunțau că Timișoara, Bucureștiul, toată țara și-au dat întâlnire în fața tricolorului românesc. Poporul român s-a trezit ca dintr-un somn adânc și se pregătea pentru o nouă viață. În Timișoara, București și în alte orașe s-a vărsat sânge. Eram neliniștit și îndurerat, nu de ce se întâmpla, ci de jertfa de sânge care să dădea în acele zile de foc. N-am plecat nicăieri; mi-am zis că și de data aceasta locul meu este în biserică, în rugăciune. După rugăciune am mers în casă, am deschis radioul și am auzit vestea: Au fugit soții Ceaușescu! Suntem liberi! Era miercuri, 23 decembrie. Am ieșit în oraș, să mă bucur și eu de libertatea câștigată cu sânge. Ce-am văzut? Pe stradă lumea cânta, se săruta, se bucura. Nu se mai ținea cont de circulație.

Joi, 24 decembrie, s-a comunicat că în București și în alte orașe s-a tras în demonstrații. Se spunea că acest act este unul din marile evenimente din istoria poporului nostru... Iar vineri, 25 decembrie, ziua mării sărbători - Nașterea Domnului Iisus Hristos -, când apunea o lume și se năștea alta, se stingea o împărăție a păcatului și a morții și se instaura alta, a mântuirii și a libertății, soții Ceaușescu au fost lichidați. Oricine ar fi fost ei și orice ar fi făcut, acest act cred că s-a săvârșit în afara oricărei legi creștine, pentru că în lumina sfântă a Nașterii Domnului lumea pășește de la "întunericul și umbra morții" la lumina ce se profilează pe drumul împlinirii făgăduinței lui Dumnezeu, care ne umple de nădejde. Toți oamenii, și în special credincioșii au respectat această zi sfântă în toate timpurile, pentru că ea este nu numai o zi de reculegere, ci și de înălțare, renaștere și întărire sufletească, de unire cu divinul. Faptele din această zi de vineri, tragică pentru soții Ceaușescu, m-au făcut să mă gândesc dacă au cumva vreo legătură cu demolarea bisericii Sf. Vineri din București. Ce învățătură, chiar pentru cei necredincioși! Istoria nu iartă pentru tot răul făcut, plătește, mai devreme sau mai târziu; și lor le-a plătit, căci nu ca eroi au murit, ci ca trădători. Gândind la acest fapt, mi-au venit în minte cuvintele profesorului Traian Brăileanu, la sfârșitul unui curs de etică: "sângele sânge cere".

Evenimentele se desfășurau repede. Întreaga țară era într-o continuă transformare, totul căpăta un ritm atât de alert, încât nu se putea prevedea ce va fi în final. Eram puși sub ocrotirea lui Dumnezeu, în care ne-am pus credința și nădejdea că ne va izbăvi de necazuri. Românii sperau că acest eveniment, pe care străinii îl admirau, să le aducă un viitor măreț, frumos și înălțător și erau gata să accepte toate sacrificiile pentru realizarea lui. Ajunși aici, nădăjduiam că Dumnezeu ne va lumina și se vor găsi oameni potriviți la conducerea țării. Se cerea o mare atenție din partea noastră, a tuturor. Dumnezeu ne-a lăsat deplina libertate să ne alegem conducătorii care să realizeze în practică idealurile pline de jertfă curată. Dar nu a fost cum s-a dorit! S-au deschis granițele și în țară au început să intre droguri, a apărut prostituția, hoția, satanismul etc. etc., multe rele și sminteli. În această situație, se simțea nevoia ca prezența Bisericii să fie mai activă în toate laturile vieții, ca pe cât posibil să stăvilească, prin principiile de viață creștină, curentele negative distructive.

Cum am procedat eu? Prin predică și catihază am avut la îndemână metoda cea mai potrivită de propovăduire și de apărare a dreptei credințe. Adevărurile creștine și cunoașterea realităților moral-sociale contemporane au format pentru mine surse de inspirație pentru predici. Adevărurile creștine, împărtășite prin predică și catihază doream să le pun în slujba vieții spirituale a credincioșilor, ca să le fie un ghid vrednic de urmat. Și exemplul meu personal s-a dovedit a fi un mijloc eficace de păstrare și întărire a adevărurilor de credință creștină ortodoxă. Nu am uitat învățătura referitoare la iubire, milostenie și ajutorarea semenului. Dar și alte probleme de natură socială, cum era sărăcia și bogăția. După puterile mele, am încercat să aduc lumina concepției creștine asupra tuturor problemelor care preocupau viața de fiecare zi a credincioșilor și am încercat să găsim soluții pentru rezolvarea lor. Pot spune că am făcut, creștinește, tot ce mi-a stat în putință ca pentru fiecare creștin legătura cu biserica să fie prilej de înălțare sufletească, de sporire în credință și de trăire a unei vieți creștine, prin cunoașterea adevărului.

Dar, odată cu această activitate strâns legată de biserică și parohie, m-am îndreptat cu toată dragostea și elanul la cele două școli: Școala profesională de fete, de lângă Spitalul de recuperare, cu un număr de peste 250 de eleve, și școala din Galata. Școala profesională avea eleve din toată țara, cu deprinderi diferite, cu mentalități diferite, din familii diferite. Era nevoie de multă experiență și îndemânare pentru a putea să le aduc, pe cât era posibil, pe aceeași linie de gândire creștină și în al doilea rând, să le capăt încrederea și dragostea. Nu aveam manuale, dar am încercat să le înlocuiesc cu inima și bunătatea. M-am apropiat de ele cu

vorba blândă, cu sfatul, cu mici ajutoare; le-am încurajat, mai ales că unele dintre ele erau cu defecte fizice, le-am dăruit câteva cărți de rugăciune etc. În general, copiii sunt foarte buni psihologi. Cunososc sufletul nostru și citesc în adâncul firii celui care trăiește și simte ca ei, ca și scopul urmărit. Lucrul cel dintâi pe care l-am făcut a fost prezentarea istorică a Mântuitorului Iisus Hristos ca Fiul al lui Dumnezeu, care a venit în lume ca să o mântuiască. Cum spune Sf. Evanghelist Ioan: "Aceasta este viața cea veșnică, a Te cunoaște pe Tine unul adevăratul Dumnezeu și pe cel ce l-ai trimis, pe Iisus Hristos" (Ioan 17,3). Apoi am stăruit asupra vieții Domnului Iisus, asupra faptelor și minunilor Sale, asupra exemplului pe care ni l-a dat în tot cursul vieții Sale, prin smerenie și prin multă iubire de oameni, prin măreția operei Sale și așezarea în lume a Bisericii sale, căreia i-a dat un caracter divin și pe care "porțile iadului nu o vor putea birui". Am stăruit, în lecțiile pe care le-am ținut, asupra patimilor, morții și Învierii Sale, asupra divinității Sale. Urmăream ca elevul să fie pătruns de dragoste creștină și inima să-i fie mișcată de frumusețea adevărului moral al lui Iisus Hristos și al Evangheliei Sale. Știam că cine a ajuns prin sentiment la o înțelegere a lui Hristos, acela nu-și va mai lăsa dragostea pentru Hristos niciodată. Pentru a ține statornic în minte chipul lui Hristos, încercam să le înfierbânt sufletul cu acea subtilă înțelegere a patimilor lui Hristos și a luptelor Lui pentru întemeierea adevărului veșnic care se continuă în lume prin Biserica Sa cea sfântă, al cărei susținător în veșnicie este Duhul Sfânt. Urmăream ca aceste eleve să câștige iubire de biserică și de slujitorii ei.

După ce le-am inițiat cu sumare elemente despre om și Dumnezeu, am trecut la partea esențială a învățământului religios, din punct de vedere educativ: rugăciunea. Rugăciunea este partea cea mai însemnată din învățământul religios. Ea pornește din sufletul creștinului. Toate celelalte discipline religioase influențează pe copil din afară înăuntru, rugăciunea singură izvorăște din inimă și se manifestă din interior spre exterior, pătrunzându-l și îmbărbătându-l în toate acțiunile sale. Prima cerință, când am predat rugăciunea, a fost ca elevul să înțeleagă ceea ce spune, căci înțelesul rugăciunii mișcă și încălzește sufletul copilului (elevului); rugăciunile învățate pe dinafară, fără a fi înțelese, aduc răceală sau chiar dezgust. Am avut toată grija să le învăț cum se face sf. cruce, cum trebuie să împreună cele trei degete de la mâna dreaptă, mai întâi la frunte, apoi jos, de aici la umărul drept și apoi la umărul stâng. Cea dintâi rugăciune învățată a fost: În numele Tatălui, și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin. Am învățat împreună mai multe rugăciuni și în cele din urmă, *Tatăl nostru*. Le-am explicat fiecare verset

în parte, apoi am lămurit înțelesul întregii rugăciuni. Am comparat înțelesul unor rugăciuni cu *Tatăl nostru*, arătându-le elevilor scopul fiecăreia. Am urmărit deprinderea elevilor de a se ruga în școală, în familie, în biserică și oriunde se vor afla, seara la culcare și dimineața la scolare. Le-am explicat că pentru noi, creștinii, rugăciunea este o datorie, o trebuință sufletească și o bucurie. După aceasta, am trecut la cunoașterea faptelor biblice și a vieților alese ale persoanelor din *Vechiul și Noul Testament*. Prin toate am urmărit îndrumarea lor spre o viață religioasă morală. Scopul urmărit de mine în școală, prin predarea lecțiilor de religie, era de a da cunoștințe, de a-i face pe elevi să iubească pe Dumnezeu, pe aproapele, de a-i ajuta să devină oameni de caracter, stăpâni pe ei înșiși, hotărâți, muncitori, în stare de a-și orienta viața, de a-și dirija faptele, de a-și iubi credința și a o apăra, de a-și iubi țara și a o onora prin viața și faptele lor.

Misiunea mea pastorală - slujirea altarului și a omului - se apropia de sfârșit. A venit vremea socotelilor, a unui bilanț de viață și activitate puse în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor. Mi-am făcut un examen de conștiință. Chemat de Dumnezeu și de oameni să plămădesc viața și s-o înnoiesc, să dau duh trupului și trup gândului, adică să împlinesc cu darul lui Dumnezeu iarăși și iarăși voia și cuvântul Lui, cuvântul Sf. Scripturi ce zice: "Și cuvântul trup s-a făcut" (*Ioan 1,14*), am dorit ca lucrarea mea să se petreacă în zona învolburată a faptei, care cerea și o intensă putere spirituală. De la început am pășit cu sfială și chiar cu frică dintr-o zonă a existenței liniștite, a omului obișnuit, în viața agitată a unui preot ortodox în vreme de război, nesigură, pândită de atâtea neazuri, lipsuri și chiar de moarte. Am căutat din răspuțeri să răspândesc credința în Dumnezeu, dragostea și buna înțelegere între oameni. Zilnic am fost preocupat de om, de destinul lui pe pământ și dincolo de moarte, de nevoile vieții sale prezente și de rosturile sale dincolo de timp. Atitudinea mea față de feluritele probleme ridicate de viața oamenilor alături de care trăiam, nu a fost dictată de calcule sau interese, ci de învățătura lui Hristos primită prin Biserica Sa, pe care cu pasiune și dragoste am dorit să o zidesc în sufletele credincioșilor. Am încercat ca întreaga mea activitate să se desfășoare, căci așa este corect, bine și frumos, în deplină concordanță cu învățătura Evangheliei, cu dogmele și canoanele bisericii noastre. Am dorit ca toate faptele mele să-și aibă izvorul în iubirea creștină, care "îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de

adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată" (I Corint. 13,4-8). Am căutat să mă prezint în fața altarului și a oamenilor curat, modest, echilibrat, cu stăpânire de sine, cumpătat și nu pătimaș sau robit unor năravuri care degradează atât de mult făptura umană, așezând-o adesea sub nivelul animalelor. Elementul moral a stat la baza lucrării mele pastorale, m-a ajutat să înfrunt multe greutăți și obstacole și tot el a fost cel care mi-a dat putere de a respinge orice ademenire potrivnică, pentru a nu primejdui interesele majore ale bisericii, familiei și ale societății. Trăirea morală a constituit pentru mine un izvor binefăcător de liniște sufletească, de idei înalte, de voință neclintită în realizarea datoriilor mele pastorale și familiale, de multe ori atacate de unele curente cu influențe nefaste, care fac familia să sufere. "Și dacă un mădular suferă, toate mădulele suferă împreună", zice Sf. Apostol Pavel.

Am căutat ca frumusețea cuvântului să o completez cu frumusețea faptei. Eram chemat nu numai să le vorbesc, ci să și lucrez, căci faptele grăiesc mai adânc decât vorbele. Prezența lui Dumnezeu am simțit-o în sufletul meu, în fapta cea bună, făcută din iubire. Am căutat să așez în inima și viața creștinului dragostea lui Hristos, care să fie ca o fântână nesecată cu a cărei apă să se poată răcori, îmbărbăta în lupta zilnică cu păcatul și cu toate ispitele vieții. Urmăream un scop: să-i aduc și să-i fac pe creștini a cunoaște Adevărul, care îi face liberi. M-am ocupat în mod special de acei creștini care au trecut peste propriile slăbiciuni și neputințe omenești, s-au învins, ca să devină un exemplu viu, un model pentru viața creștină.

Am fost însuflețit de duhul iubirii de om, de biserică, de patrie, de tot ce e bun, folositor pentru propășirea vieții, ca astfel să se preamărească Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sf. Duh. Am avut un ideal sfânt în chemarea și lucrarea preoțească, și am fost hotărât să-l împlinesc. Eram conștient de el și n-am șovăit, nu m-am lăsat biruit de hărțuieli, amenințări, ci cu rugăciunea în ajutorul lui Dumnezeu am dus la bun sfârșit, după puterea mea, lucrarea de mântuire a sufletelor încredințate mie. Prin tot ce am făcut bun, creștinește, n-am făcut altceva decât să deschid "cartea vieții mele" creștinului. Am dorit să fiu o pildă, un călăuzitor de conștiințe pentru enoriași, să am o înrâurire cât mai favorabilă asupra vieții religioase din parohie, să aduc o renaștere spirituală. Preoția este o taină și are în lucrarea ei alte taine, adânci, greu de înțeles. În calea misiunii mele preoțești și duhovnicești, am întâlnit tot felul de suferințe trupești și sufletești: lipsuri, griji, săraci flămânzi, goi și năpăstuiți, rătăciți, pătimași etc. etc. Toți aceștia au avut nevoie de lumina lui Hristos, de dreptate, de preot, chiar

dacă ei n-au cerut și n-au mărturisit. Pe cât am putut i-am asistat sufletește, i-am ajutat, i-am luminat, i-am îndreptat și i-am binecuvântat. I-am îndemnat să cunoască și să trăiască viața creștină, să părăsescă repede cărările păcatului, pentru că viața este darul lui Dumnezeu și în ea se ascunde sufletul nostru, care este nemuritor și se va prezenta în fața lui Dumnezeu. Am mai întâlnit și oameni reci, duri, pătimiși, indiferenți și răi pe care cu dragoste, răbdare și nădejde am încercat să-i câștig pentru Hristos. Am căutat să mă fac "tuturor toate ca pe toți să-i câștig", cum spune Sf. Apostol Pavel. În iubirea inspirată de Duhul lui Hristos am găsit dragostea, înțelegerea și puterea ca să fac ceea ce am făcut.

Cele expuse nu îndreptățesc concluzia că am făcut tot ce trebuia și că am fost fără scăderi și păcate. Cine nu este păcătos? Suntem cu toții plini de păcate, de greșeli, unele mai vădite, altele mai puțin. Am avut și am și eu scăderile și păcatele mele. De multe ori am păcătuit și "fărădelegi am făcut", și am nesocotit iubirea față de Dumnezeu și față de aproapele. Sunt și eu om cu toate slăbiciunile lui. Am avut totdeauna conștiința păcatului. Mi-am dat seama de păcatele și greșelile săvârșite, m-am muștrat eu însumi și am alergat la scaunul mărturisirii, și, prin pocăință sinceră, i-am cerut iertare Tatălui ceresc, iar prin fapte de îndurare sufletească, mi-am arătat iubirea atât față de Dumnezeu, cât și față de aproapele. Prin împlinirea acestei porunci am avut conștiința că sunt, cu adevărat, ucenicul lui Hristos, pe care îl rog permanent, cu lacrimi, să mă ierte, să mă ajute, să mă întărească și să mă învrednicească să-i rămân slujitor credincios până la sfârșitul vieții mele. Biserica lucrează în lume prin slujitorii ei. Roadele, în cea mai mare parte sunt pe măsura vredniciei în lucrarea lor.

În scurgerea timpului, a venit ziua pensionării mele, ziua despărțirii de parohia pe care am păstorit-o 37 de ani, în timpuri de grele încercări și mari transformări. Aceasta a fost pe 3 septembrie 1996, zi frumoasă de început de toamnă. Momentul îmi dădea un fior sfânt, de trăire a legământului meu cu biserica și neamul. Simțeam și o bucurie, izvorâtă din sentimentul îndeplinirii acestui legământ, realizat "cu timp și fără timp", cu bună grijă de slujba bisericii și cu dragoste de neam. Era împlinirea legământului făcut la intrarea mea în preoție, a lucrării pe care cu "frică și cu cutremur" am încercat să o fac printre oameni. Era momentul când se deschidea "cartea vieții mele", cu faptele ei, ca să se poată citi câte s-au realizat și câte nu, și de ce nu. Căci faptele spun mai mult decât vorbele. Prin fapte, prin realizări, viața capătă adevărata ei valoare umană și creștină. Eram cuprins de trăirea morală și spirituală pe care Dumnezeu a sădit-o în mine într-o împlinirea misiunii mele preoțești,

prin aspirația către ceea ce este mai presus de lume, către înălțarea divină, către ceea ce este mai presus de om, prin adâncire spirituală, prin interogarea sufletului despre sensul suprem al vieții.

În aceste clipe de rugăciune și trăire sufletească, m-am adresat celor prezenți: Iubiți credincioși! Orice despărțire este duiosă, pentru că se rupe un fir de colaborare care leagă inimile. E grea orice despărțire, dar nici una nu este mai mișcătoare ca despărțirea dintre preot și credincioșii săi. O astfel de despărțire nu poate fi exprimată în cuvinte, iar durerea sufletului este nedescrisă. Așa au fost și împrejurările despărțirii dintre Sf. Apostol Pavel și credincioșii din Milet, despre care Sf. Scriptură spune: "Și au plâns cu toții, și căzând pe grumajii lui Pavel, îl sărutau... Mai ales i-a cuprins jalea când le-a zis că nu vor mai vedea fața mea" (*Fapt. Apost. 20,27*). Noi ne găsim azi în situația celor din Milet. Ca și Sf. Apostol Pavel, vă zic tuturor: plec de la această parohie, din această biserică pe care am slujit-o cu frică de Dumnezeu 37 de ani, în care ne-am rugat împreună, ne-am bucurat, ne-am mângâiat și am cerut mila lui Dumnezeu, pentru că este casa Dumnezeului nostru, casa Părintelui ceresc care locuiește în noi și este poarta cerului (*Fac. 28,17*). Plec azi de la dumneavoastră cu inimă curată și cu conștiința împăcată, că după puterea mea, mi-am făcut datoria din tot sufletul, am făcut lucrul încredințat de Hristos prin Biserica sa. M-am silit să vă conduc cu sfatul, cu exemplul bun către împărăția lui Dumnezeu și ca slugă credincioasă să-mi înmulțesc talantul primit de la Domnul și să-L întorc Lui, cu dobândă, ca să fiu vrednic de răsplata cea bună în ziua judecății, când mi se va cere socoteală de cele ce am lucrat în viață (*Matei 25,20-23*). În această clipă nu mă voi lăuda cu cele ce am făcut, ca să nu fiu nevrednic de răsplata Părintelui ceresc, care știe toate, ci las să vorbească faptele mele, martorii cei drepecți. Pot mărturisi cu modestie că las mai multă credință, mai multă viață duhovnicească, așa cum am râvnit, mai multă lumină a lui Hristos, mai multă dragoste de Dumnezeu și de om, o mai puternică bază materială pentru biserică. Dacă am realizat ceva în acești 37 de ani, cât am păstorit aici, toate le-am făcut cu ajutorul lui Dumnezeu și al dumneavoastră. M-ați înțeles, m-ați străjuit în momentele grele pentru mine și m-ați ajutat să fac cele ce se văd și altele care sunt ascunse în inima multora. Pentru toate acestea mulțumesc mai întâi lui Dumnezeu, care m-a luminat și m-a călăuzit cu harul său pe drumul vieții și a făcut ca munca mea să rodească. Vă mulțumesc apoi și dumneavoastră, care m-ați ajutat atât moral, cât și material, de câte ori am apelat la dumneavoastră. Dacă n-am reușit întru totul cât aș fi dorit, nu sunt eu de vină, ci slăbiciunile și greutatea care mi-au fost potrivnice, pe care unii le cunoașteți, și pe care nu le-am putut depăși.

Ca păstor de suflete, m-am străduit să fac pe fiecare credincios să fie creștin practicant, să trăiască cu Dumnezeu și pentru Dumnezeu. În acest scop m-am silit să întorc la Dumnezeu pe cei rătăciți și căzuți în păcate grele, celor întunecați am încercat să le dau lumina lui Hristos, pe cei căzuți să-i ridic, celor indiferenți să le trezesc conștiința. Dumnezeu știe cât am reușit, dar voința și dorința mea au fost mereu treze și îndreptate spre ei. Vreme de 37 de ani la această parohie, m-am făcut "tuturor toate" ca să vă câștig pentru Hristos și să vă mântuiți prin harul și lucrarea lui Dumnezeu în sufletele voastre (I Corint. 9,22). Pe toți, mic și mare, tânăr și bătrân, bogat și sărac, bolnav sau sănătos, înțelept sau mai puțin înțelept, v-am îmbrățișat cu dragoste curată și v-am ajutat, ca un părinte, ca un frate, ca un prieten adevărat, să cunoașteți și să faceți voia lui Dumnezeu, să împliniți poruncile Lui și să fiți fericiți. V-am încreștinat copiii prin taina Sf. botez, i-am catehizat, i-am învățat să se roage, i-am adus la Dumnezeu și le-am arătat calea fericirii în viață. Prin taina Sf. mărturisiri, v-am chemat să vă îndreptați de păcate ca să puteți lua iertare și să puteți lua Sf. împărtășanie, ca să deveniți fiii lui Dumnezeu. Am slujit Sf. Liturghie și prin jertfa Mântuitorului Hristos v-am împărtășit cu sfântul Său trup și sânge, ca să primiți sfințenie, să deveniți una cu el și să vă faceți părtași vieții veșnice pe care o dorim cu toții. Prin taina Sf. cununii am împreunat mâinile celor care se iubesc și m-am rugat ca Dumnezeu să le dea viață curată, pașnică și liniștită, fără certuri și dezbinări, să aibă copii sănătoși, plăcuți lui Dumnezeu și oamenilor. Am săvârșit Sf. maslu, ca Domnul Hristos - doctorul sufletelor și al trupurilor noastre, să ridice din patul suferinței pe cei bolnavi și să le dea sănătate. Cu durere mare, apoi, am însoțit la mormânt pe cei dragi ai dumneavoastră: părinți, copii, frați, surori, soți, rudenii și prieteni, după ce i-am spovedit și împărtășit cu trupul și sângele lui Hristos. V-am predicat Evanghelia mântuirii în duminici și sărbători și v-am hrănit cu pâinea ce s-a coborât din cer cu cuvântul lui Dumnezeu, care v-a luminat și întărit credința și v-a aprins focul dragostei de Dumnezeu și a unuia față de altul. V-am învățat să fiți buni, blânzi, iubitori, iertători, binefăcători, cinstiți, corecți și drepecți, să trăiți în pace, să munciți și să vă jertfiți unul pentru altul. Ne-am rugat împreună pentru țara noastră și poporul nostru, pentru ostașii noștri, pentru pacea a toată lumea, pentru rodirea pământului, pentru a fi scăpați de timpuri grele, de secetă, de potop, de foc, de robie, cutremure și pentru a avea un sfârșit creștinesc. Pe scurt, am cerut de la Domnul Hristos, Mântuitorul nostru Cel bun, să ne dea toate cele de folos sufletului și trupului nostru, spre mântuirea noastră. Pretutindeni v-am întâmpinat cu dragoste și mi-ați răspuns cu dragoste, pentru care vă

mulțumesc din suflet, și acum. Dragostea lui Dumnezeu ne-a legat împreună, ca pe un snop de grâu curat, și am lucrat toți cele bune, am ars împreună ca o lumânare, slujind lui Dumnezeu și unii altora. Doresc ca această dragoste să ardă mai departe în inimile noastre. Mă despart oficial de dumneavoastră, cu trupul, dar sufletul meu rămâne cu dumneavoastră, în această biserică și voi continua să mă rog și mai departe pentru mila, pacea, viața, sănătatea și mântuirea dumneavoastră, după cum vă rog să faceți la fel, să vă rugați lui Dumnezeu pentru mântuirea sufletului meu și a familiei mele. Mulțumesc lui Dumnezeu pentru toate câte a făcut mie, că din umilință m-a înălțat, m-a întărit, m-a învrednicit; îmi plec cu smerenie genunchii sufletului meu și zic: "Mărire Ție, Doamne, că de cele înalte m-ai învrednicit!"

Mulțumind lui Dumnezeu pentru toate câte ni le-a dat, să ne rugăm cu toții să ne aibă și de acum în paza Sa, să ne împlinească cererile pentru mântuire și să ne ocrotească cu harul său. Pe cei buni să-i întărească întru bunătate, pe cei răi să-i facă buni. Familiile dumneavoastră să le păzească de orice necaz, pruncii să vă crească în credință. Pașii celor tineri să-i îndrepte pe calea binelui, ascultării de părinți și să-i întărească în credință. Pe bătrâni, Dumnezeu să-i ocrotească de degradare și mizerii, pe cei întristați să-i mângâie, pe cei învrăjbiți să-i împace și să trăiască în dragoste. Pe cei rătăciți de la credința cea dreaptă să-i întoarcă pe calea adevărului și să-i unească cu sfânta Sa biserică. Bolnavilor să le dea sănătate, pe văduve și orfani să-i ocrotească de orice rău. Ultimul îndemn pe care doresc să vi-l pun în inimă este să iubiți pe Dumnezeu și biserica Lui, care este poarta cerului și mama neamului nostru în trecut, prezent și viitor. Ascultați-o, sprijiniți-o, întăriți-o, că numai în ea veți afla viața cea adevărată, aici, pe pământ și în cer. În ea este izvorul harului divin mântuitor. Acest har îl cer azi de la Dumnezeu pentru dumneavoastră, pentru familiile dumneavoastră, pentru parohia și biserica aceasta. Îl rog din suflet pe părintele Manole, urmașul meu, să continue tot ce este bun, să desăvârșească ce este de desăvârșit, să facă lumină acolo unde este întuneric, să aducă mângâiere acolo unde este întristare, să pogoare încredere acolo unde este deznădejde, să înfrângă egoismul, să alunge din suflete tot ce este rău și să răsădească și să cultive tot ce este bun, drept, cinstit, corect și să umple sufletele tuturor creștinilor cu o nesfârșită iubire de Dumnezeu și de aproapele. Și toate acestea să le împlinească cu iubire și bunătate.

Îmi îndrept, acum, mulțumirea și recunoștința către I.P.S. Mitropolit Daniel pentru tot ce a făcut pentru mine și parohia noastră. Mulțumesc P.C. părinte protopop, care este de față, pentru dragostea pe care mi-a arătat-o în toată lucrarea mea pastorală de la Galata. La plecare,

adânc îndatorat se îndreaptă sufletul meu către fiii acestui locaş, mulţumindu-le şi spunând tuturor, ca Sf. Apostol Pavel: "Vă încredinţez lui Dumnezeu şi cuvântului harului Său. El să vă păzească de orice rău, şi să vă zidească întru voia Sa, ca să vă facă moştenitori ai vieţii fericite cu toţi sfinţii pe pământ şi în cer" (*Fapt. Apost. 20,22*).

La plecare, mi-am îndreptat privirea şi sufletul spre biserica cea sfântă a lui Hristos pe care am păstorit-o 37 de ani, şi ca psalmistul am zis în inima mea: "De te voi uita pe tine, Preasfântă Biserică, de voi uita învăţăturile tale, de nu voi lucra pentru strălucirea ta, de nu te voi înălţa pe tine, noule Ierusalime...uitată să fie dreapta mea". Amin.

*

* * *

În aceste clipe de rugăciune şi meditaţie duhovnicească, mulţumesc încă o dată, din adâncul inimii, milostivului Dumnezeu că ne-a ajutat ca în timp 63 de ani să-L putem preamări, să ne putem închina Lui, să-L putem chema în ajutor şi să ne bucurăm de darurile cu care ne-a învrednicit. Cu adevărat Domnul a auzit rugăciunea mea şi mi-a prelungit viaţa ca să continuu a fi mai departe slujitor al lui Hristos cu aceeaşi emoţie şi bucurie, să vestesc cuvântul lui Dumnezeu. Ieşirea mea la pensie nu a însemnat nicidecum întreruperea lucrării preoţeşti. Această lucrare o simt ca pe o datorie în continuare cu aceeaşi putere, cu aceeaşi răspundere înaintea lui Dumnezeu şi a conştiinţei mele de preot. Încerc să o împlinesc cu aceeaşi dragoste, dar acum în alt mod. Ca om şi preot, am rămas legat de Biserica lui Hristos, al cărui slujitor mă simt că sunt pentru că biserica este "una sobornicească şi apostolească", pentru toate timpurile şi pentru toţi oamenii. Întemeiată de Domnul Iisus Hristos, Duhul Sfânt o face să fie vie, lucrătoare, nebiruită, izvor de sfinţenie, păstrătoarea adevărilor de credinţă neschimbată, aşa cum le-a primit de la Domnul Iisus Hristos şi din predicile Apostolilor, care le-au fixat în scripturi, în dogme, în liturghii, în simboluri de credinţă. Ea hrăneşte generaţii după generaţii, ca un rod al Duhului Sfânt, ca să se îplinească cuvântul Domnului: "EL are să vă călăuzească în tot adevărul" (*Ioan, 16,13*). Sunt convins de următorul adevăr: credinţa este o forţă sufletească, în stare să transforme şi să renască într-o făptură nouă fiinţa omenească. Ea este puterea care ne pune în legătură cu Dumnezeu şi cu oamenii, ne face să-L simţim şi să-L vedem ca pe un părinte bun şi iertător. Cred în continuare că este de datoria mea să fac să rodească darul lui Dumnezeu cât mai mult prin credinţă, rugăciune, Sfânta Liturghie, predică, mărturisire, convorbiri, în special cu tinerii şi cu copiii, acasă, pe stradă, în faţa blocului etc. etc. Cu putere de credinţă şi nădejde în

Dumnezeu, mă prezint în fața acestei lumi – credincioși și necredincioși – și le spun cuvântul lui Dumnezeu cu dragoste, blândețe și smerenie, la loc potrivit și când trebuie. Bunătatea și puterea spirituală harică mă întăresc și îmi dau putere de a săvârși lucrul lui Dumnezeu. Cum spune Sfântul Grigore de Nazians: “Să ai grijă de tot sufletul și dacă-i în primejdie de a se pierde, să-i arăți calea, iar dacă s-a stricat, să-l aduci din nou la starea dintâi” (*Despre Preoție*). Și acum, când mă îmbrac în veșminte și slujesc Sfânta Liturghie, sunt răscolit în toată ființa mea de om și de preot. Trăiesc atunci toate durerile neamului meu. Cu credință și iubire, mă rog pentru toți dreptmăritorii noștri frați întru Hristos pentru iertarea păcatelor, ajutorul și mântuirea lor. Mă simt contopit cu divinul și umanul! Trăiesc acele clipe fericite care îmi înalță sufletul și mă apropie de Dumnezeu. Peste slăbiciunile bătrâneții, inima îmi arde să predic cuvântul Evangheliei, să trezesc inima omului, cu dorința de a-i aprinde iubirea și adeziunea spirituală la adevărata viață creștină. Timpul, în trecerea lui, a determinat schimbări esențiale. Este necesar ca Biserica, prin slujire, să dezvolte virtuțile morale și sociale și să lege învățătura ei de viață. Am o atitudine hotărâtă în propovăduirea cuvântului cerut de Biserică, al cărei slujitor sunt și acum. Am dorit și doresc să am o viață închinată lui Dumnezeu și omului, cu dăruire totală, slujind și având o comuniune cu credincioșii în toate problemele care preocupă sufletul omenesc, prin credință și iubire. Și acum, ridic în rugăciune sufletul meu și zic: Mulțumesc Ție, Doamne, pentru toate câte mi-ai făcut mie, că din umilință m-ai înălțat, m-ai întărit și m-ai învrednicit de bunătățile tale; plec cu smerenie sufletul meu și-ți mulțumesc pentru toate, Doamne. Și Te rog, Doamne, revarsă în sufletul meu frica fericitelor Tale porunci, insuflă în mine duhul dragostei cu care m-ai îmbrăcat întru slujirea poruncilor Tale. Și când mă vei chema la Tine, Doamne, dă-mi “sfârșit creștinesc, fără durere, neînfruntat, în pace și răspuns bun la înfricoșătoarea Ta judecată”. Amin.

Cuvinte de recunoștință

Nu pot să închei aceste mărturisiri fără să vorbesc și de viața mea de familie. Pentru că este un adevăr: preotul este angajat în misiunea sa sacerdotală și socială nu numai cu persoana sa harismatică, ci cu întreaga sa familie. El trăiește și lucrează în ea și cu ea. Știu că familia este celula și baza societății, dar tot așa de bine știu că familia mea de preot este și celula Bisericii prin excelență; este primul ogor de pastorație și de duhovnicie, de activitate sacerdotală, locul primelor mele străduințe misionare, așa putea spune, pepiniera morală a parohiei. Am încercat să împlinesc sfatul Sf. Apostol Pavel, care cere preotului "să-și conducă bine casa, având copiii ascultători, cu toată bunăcuviința. Iar de nu știe cineva casa să și-o chivernisească, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu?" (I *Timotei* 3,4-5). În acest sens mă consider un om fericit și binecuvântat de Dumnezeu. Am avut și am o soție credincioasă, demnă, înțeleaptă, conștientă de sfințenia și răspunderea preoției, de sarcinile ei mari și sacre, care mi-a fost sprijin și mângâiere, dar și model femeilor din parohie și pentru oricine a cunoscut-o. Soția și-a dus viața alături de soțul ei întru toate, pătrunsă de datoria de soție și mamă, pentru care n-a precupețit nici o jertfă spre a le împlini. Și-a desfășurat viața în lumina nemuritoare a credinței și nădejzii, fiind sprijin și putere în osteneala lucrării faptelor creștinești, în răbdarea necazurilor cât și în stările de bucurie. O fire firavă, dar plină de viață, care a avut ca fundament existențial credința și munca sfântă. A cultivat buna măsură în hrană, îmbrăcăminte, în cuvânt și ceea ce a caracterizat-o în mod special a fost modestia în toată frumusețea ei. Venitul nostru a fost modest. Cu înțelepciunea și cumpănirea care o caracterizează a răbdat, a nădăjduit și niciodată n-a spus că este puțin și nu ajunge. Pe chipul ei s-a văzut întotdeauna iubire, bunătate față de toți cei cu care venea în contact; gata oricând să ajute, dacă era nevoie. Ea a fost aceea care de multe ori mi-a risipit neliniștea din suflet, mi-a adus echilibrul și tăria sufletească în munca și răspunderea mea. A înțeles că slujirea preoțească înseamnă să-ți dedici viața pentru împlinirea ei, și aceasta reușește în funcție de pilda, de viața creștină, de autoritatea morală, de comportarea în familie, în societate a familiei preotului.

Ca mamă și educator a făcut din copiii oameni de caracter, stăpâni pe ei înșiși, hotărâți, muncitori, în stare de a-și orienta viața, de a-și dirija faptele, de a fi făuritorii propriei lor fericiri și a altora, de a-și iubi credința și a ști s-o apere. A avut, pe lângă dragoste de mamă și vocația de a forma, alături de soțul ei, sufletul copilului, care trebuie să fie bun, drept, tolerant, clarvăzător în credința lui, fapt care l-a făcut pe copil, mai târziu, să-și deschidă sufletul cu dragoste către mama. Autoritatea ei morală, dragostea conjugată cu bunătatea au pregătit sufletul copiilor pentru viață, dar și pentru împărăția lui Dumnezeu, calități cerute astăzi mai mult ca oricând. Voința, înțelepciunea, dragostea călăuzită de rațiune în mod statornic au format personalitatea morală a copiilor noștri, "cei șapte ani" de acasă, care i-au făcut statornici în virtuțile cerute atât în familie, cât și în societate. Privind cu drag la copiii noștri buni, cumiți, muncitori, credincioși, iubitori și plini de răspundere pentru familiile și părinții lor, suntem convinși de rolul mare al familiei și în special al mamei, de a fi izvor de viață, de mare școală a formării omului adevărat, fiind chemată ca o binecuvântare cerească să facă din educarea copilului o preocupare sfântă. Sunt convins că și copiii noștri înțeleg prin cuvântul "mamă" viață, blândețe, iertare, dragoste, devotament și de cele mai multe ori, jertfă. Iar noi, părinții, suntem nu numai bucuroși, ci fericiți de copiii noștri, care încadrându-se într-o muncă serioasă și cu o purtare frumoasă, zidesc, alături de tatăl lor - preotul - și de mama lor, o comuniune sufletească, moral-creștină, care contribuie la împlinirea misiunii preoțești a părintelui lor, purtător de har și de răspundere. Orice familie își are o taină proprie, durerile ei, trupești și sufletești, înțelese și neînțelese. Nici soția mea n-a fost scutită de dureri, dar împreună le-am trăit și le-am învins cu demnitate, putere de credință, rugăciune, cu muncă și nădejde. Aceste trăsături moral-creștine s-au conjugat în definirea personalității ei cu responsabilitatea datoriei de presbiteră, de profesoară sau salariată a Institutului de Medicină. Aceasta a fost și este presbitera Georgeta Cârciuleanu, în mijlocul familiei sale dragi, pe care a slujit-o și o slujește cu un devotament deosebit. A fost și a rămas o ființă cu mintea luminată, cu suflet curat, bună, credincioasă, care niciodată nu s-a despărțit de modestie, muncă, cinste și demnitate. Se află azi la vârsta de 86 de ani și își găsește mângâierea în a face ceva util pentru familie sau pentru alții. A trăit, a muncit și s-a rugat.

Împreună ne ducem viața creștină ca o toamnă spre sfârșit. Încercăm să pătrundem și să trăim cu adevărat viața creștină în raport cu Dumnezeu și cu aproapele. Hristos ne spune: "Eu sunt Calea, Adevărul și Viața" (*Ioan 14,6*). Cu conștiința datoriei de creștin împlinite, încercăm să

trăim viața de fiecare zi stând în legătură, prin rugăciune, cu izvorul vieții, cu Hristos, care se află cu noi și în noi, căci aceasta înseamnă a trăi viața cea adevărată, pe care Dumnezeu ne-a dat-o ca pe un dar și ne rugăm să ne ducă spre viața veșnică. Ce frumoasă e bătrânețea noastră când am cunoscut pe Dumnezeu și am împlinit voia Lui și acum găsim mângâierea și pacea sufletului la El, spunându-I necazul, durerea și bucuria noastră! Bătrânețele noastre le comparăm cu un pom plin de roade binecuvântate. Am arat, am semănat, am prășit și acum la noi a venit culesul roadelor. Acum văd ce roade am dat în toată viața mea! Căci faptele bune au o valoare de netăgăduit pentru viața veșnică (*Matei 10,21*), ne însoțesc după moarte ca adevărate comori nepieritoare. Dorim ca bătrânețele noastre să fie trăite cu sfințenie și să fie un exemplu luminos pentru toți, dar mai ales pentru bătrâni, ca ei să se apropie de Dumnezeu prin viața și faptele lor, căci așa ne vrea Dumnezeu. Iar când vom trece din această lume, să fim cuprinși de o mângâiere adâncă și să zicem cu dreptul Simion: "Acum slobozește pe robul Tău în pace, după cuvântul tău, căci ochii mei văzură mântuirea Ta" (*Luca 2,29*). Astfel gândind și lucrând vom descoperi binefacerea faptei în slujirea aproapelui nostru de pretutindeni, care ne va deschide ușa în ziua cea mare spre "Casa Tatălui" (*Ioan 14,2*). Să medităm asupra îndemnurilor Sfinților Părinți, care se potrivesc cu cerințele vieții creștine și mai ales cu sfârșitul: "Orice cuvânt este contrazis de un alt cuvânt, dar spune-mi cuvântul care să contrazică fapta" (Sf. Grigore Palama); sau recomandarea filocalică: "Taci tu, lasă să vorbească faptele tale". Sf. Apostol Pavel, vorbind de bunătatea lui Dumnezeu poruncește să se vestească aceasta prin faptele noastre cele bune: "Vrednic de crezare este cuvântul și voiesc să adeverești aceasta cu tărie pentru ca cei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune" (*Timotei 3, 8*).

Din activitatea mea la parohia Galata, din timpul întunecat al comunismului am păstrat și amintiri frumoase, legate de diferite persoane și personalități din afara parohiei. Întâlnirile și discuțiile noastre aveau diferite teme legate de vremurile ce le trăiam, dar toate într-o notă de optimism, ca o încurajare, o mângâiere ca să putem înfrunta cu seninătate durerile și amărăciunile din viața de zi cu zi. Printre partenerii de discuții s-a numărat profesorul **Alexandru Husar**, figură reprezentativă a vieții culturale ieșene; a ocupat un loc aparte în viața mea de la Galata, prin încrederea, dragostea și momentele spirituale oferite. Plin de bunătate și înțelegere, adânc cunoscător al existenței umane, activ și stăruitor, atent, îndatoritor și dezinteresat, discuta cu mine ore întregi deschis și fără teamă, de la inimă la inimă, în spiritul creștin, problemele vremii legate

de neam, biserică, de prezent și viitor. Ne opream deseori în discuții la idealul moral al omului (creștinului), care nu poate fi altul decât cel al societății în care trăiește și activează, bazat pe o gamă de calități morale: înaltul sentiment al demnității, urmare a trăirii credinței, spiritul de solidaritate, fermitatea, întraajutorarea, cinstea, munca, eroismul creștin, la cultivarea cărora biserica, prin slujitorii ei, este chemată să ajute. În cartea domniei sale *Anti-Gog*, în capitolul *Înviere*, povestește cum ne-am cunoscut. Îi mulțumesc și pe această cale de toată dragostea ce mi-a arătat și de sfaturile pe care mi le-a dat în unele momente ale vieții.

În memoria mea, sunt încă vii **V. Neamțu**, profesor de istorie la Universitatea ieșeană, cu care coboram, în discuții, pe cărările istoriei și ale bisericii noastre românești, întâlnind vremuri grele, încercări mari, eroi și martiri, în fața cărora ne opream cu credință și rugăciune; doamna **Eugenia Neamțu**, istoric arheolog, care a făcut săpături în spatele bisericii Galata, descoperind mormântul comun al eteriștilor lui Ipsilanti din 1821, retrași la mănăstire; profesorul **Emil Alexandrescu**, cu care purtam lungi discuții despre credință, duhovnicie, creștinism, misticism, dragoste creștină, despre cum Hristos ne stă în ajutor spre a birui orice greutate; vechiul meu prieten venit în Iași de la Belcești, dr. **D. Ungureanu**, cu care mă întâlneam mai rar, dar când ne întâlneam, discutam ore întregi despre societatea sovietică, pe care o cunoștea bine din timpul prizonieratului, despre metodele partidului de a introduce și la noi modelul sovietic, despre ce ar fi de făcut ca să putem împiedica aceasta etc. Și mulți alții, cu care, prin discuții ne mângâiam, ne încurajam, ne întăream.

În afară de aceste prietenii, sufletul meu era legat cu "legământ sfânt" de "Mater Ecclesia", Mitropolia Moldovei, care în acele vremuri ne cuprindea, ne unea în Hristos, întărindu-ne și pregătindu-ne prin puterea credinței și ascultarea conștiinței, să împlinim neconținut lucrarea ce ne este dată de însuși Hristos. Lucrarea noastră, a preoților, trebuia să fie în concordanță cu învățătura bisericii, care garantează adevărul și dreptatea, cum spune Mântuitorul: "Eu sunt Calea, Adevărul și Viața". În afară de înțeleptul mitropolit Iustin, care veghea în tăcere biserica Moldovei din vremea aceea, voi mai aminti de vlădica vicar **Irineu Crăciunaș**, un om de o aleasă ținută morală, stăpânit de mare dragoste de Dumnezeu și om, fapt ce l-a făcut pe mitropolitul Moldovei să-l numească "Irineu cel bun și înțelept". Bunul vlădică Irineu venea deseori în parohia noastră, interesându-se îndeaproape de mersul lucrurilor, de activitatea preotului, de starea sufletească a credincioșilor. Cu ochii plini de lumină sfântă, cu zâmbetul său optimist și consolator, se mistuia în inima noastră prin

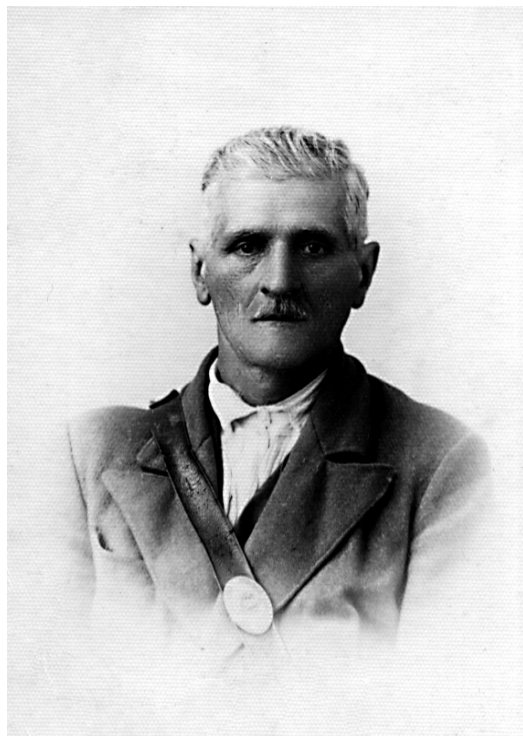
învățăturile, prin sfaturile izvorâte dintr-o inimă plină de iubire și răspundere pentru Biserică și preot. Vlădica Irineu a rămas un exemplu viu de slujitor al bisericii, un exemplu de religiozitate și pietate, de tărie a credinței în acele vremi. A fost un frate mai mare al fiecăruia dintre noi, al tuturor; preotul **Const. Nonea**, consilier cultural, apoi vicar administrativ mult timp, te întâmpina cu zâmbetul plin de încredere în lucrarea spirituală a bisericii. Te sfătuia ca un bătrân duhovnic, știind să imprime chiar în conștiința ta de preot datoria care trebuia îndeplinită, fără scuze, în acea vreme; preotul **Scarlat Porcescu**, consilier cultural și apoi vicar administrativ, plin de viață, de răspundere și morală creștină, a fost pentru noi un model în domeniul culturii de orientare umano-morală a Sf. Scripturi. El rămâne în amintirea celor care l-au cunoscut ca un om adevărat, ca un adevărat preot al bisericii noastre, a cărei modestie, cinste, demnitate consecventă în atitudine constituie un exemplu demn de urmat; preotul **Ioan Sandu**, fost consilier administrativ și protopop, știa să aducă în inima preotului bărbăția creștină, hotărârea de slujire prin dragoste și chiar jertfă, dacă este nevoie. Te primea plin de voie bună, te punea în curent cu tot ce aveai nevoie, dându-ți sfaturi folositoare pentru activitatea pastorală. Ce să mai vorbim de preotul **Valerian Brânzei**, în ai cărui ochi și inimă se mistuia parcă toată dragostea creștină. Preot cu o cultură superioară, cu o ținută morală deosebită, de o corectitudine și cinste demne de un preot slujitor al bisericii "40 de sfinți", un duhovnic ales și căutat de toți; preotul **Ștefan Gheorghiu**, fost preot militar în campania din 1916-1918, preotul **Paul Mihail** plin de bunătate și înțelepciune, preotul **Dumitru Ciolan**, fost paroh la biserica Sf. Arhangheli "Mihail și Gavril" din Tătărași și alții, preoți vrednici în vremea aceea, ce azi nu mai sunt, dar care, prin slujirea lor, prin dragostea lor, prin purtarea și dăruirea lor, prin demnitatea și jertfa lor preotească, au devenit pentru mine pildă de slujire. La ședințele avute și prin orice întâlnire preotească, transmiteau autoritatea lor morală, experiența lor pastorală, bunătatea și "meșteșugul" de a sluji, de a învăța, de a pregăti și educa sufletul creștinilor. Inima lor era plină de iubire și credință întru slujirea și înălțarea bisericii noastre.

Cuprins

Întâmpinare	3
Repere istorice și spirituale	4
Primii ani. Prima parohie	23
Copilăria și studiile	25
Duhovnicie și patriotism	28
Vindecarea rănilor bolșevismului	40
Fapta caritabilă	51
Scurt răgaz de așezare creștină	56
Apropierea frontului – pericol de moarte	67
În refugiu. A doua parohie	85
Refugiul. Parohie provizorie	87
Note istorice	103
Călătorie prin țara ocupată	108
Noua parohie. Rănila războiului	111
Reconstrucție	124
Instaurarea comunismului – primejdie pentru cetățeni, Biserică și preoți	134
Satisfacția unei misiuni împlinite. Despărțirea de Belcești	143
Cea mai importantă misiune. Parohia Galata Iași	153
Mănăstirea Galata	155
Un nou început	161
Restaurarea complexului Galata. Preot și ghid indezirabil pentru Securitate	184
Întemeiere duhovnicească	194
Duhovnicie și ajutor social	202
Stăruință neîncetată pentru întărirea credinței	209
Alte lucrări de construcție și consolidare	212
Pe urmele trecutului. Tristeți și bucurii	218
Marea schimbare socială. Final înseninat	224
Cuvinte de recunoștință	236

Mama (1893 – 1963)

Tata (1886 – 1955)

Elev cercetaș, 1930

Student la Cernăuți, 1939

Școala militară,
Ploiești, 1941

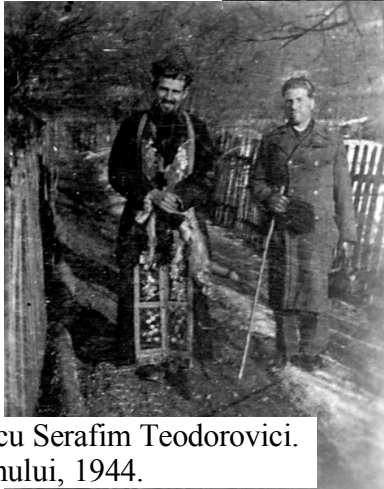

Prima parohie, Dolineni, 1942 – 1943.

După hirotonie, prima slujbă, 14 oct. 1942.

La Dobriceni, cu Serafim Teodorovici.
Ajunul Crăciunului, 1944.

La Belcești, cu familia.

Belcești, 1956 – 1957.

Cernăuți,
fosta Reședință Metropolitană
și Facultatea de Teologie

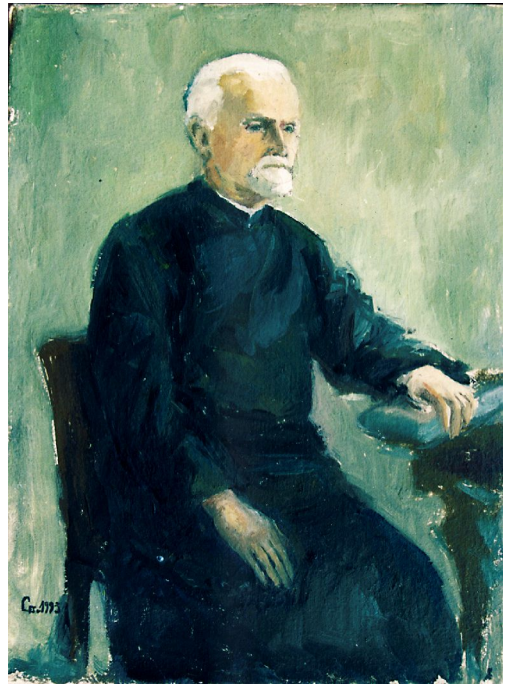

Hotin, Biserica

Cetatea Hotinului

Prof Univ Codrina Barleanu.
Portretul parintelui Ion Cârciuleanu

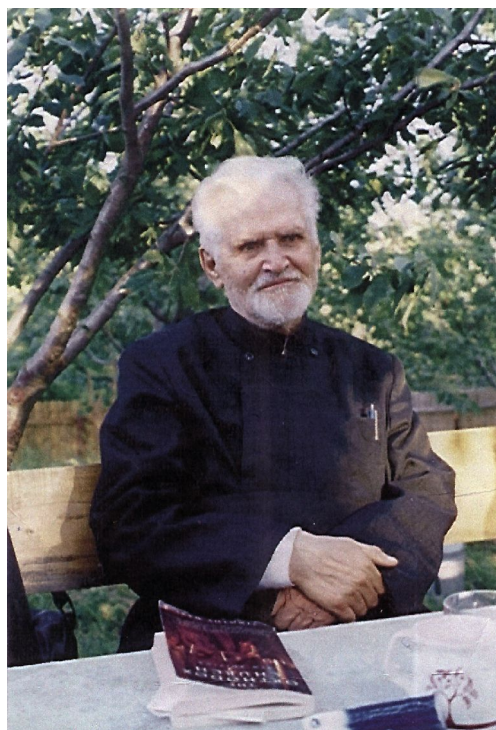

La biserica din Corjăuți
cu frați și surori, la
mormântul mamei

Pr. Cârciuleanu, Biserica Tansa, Belcești

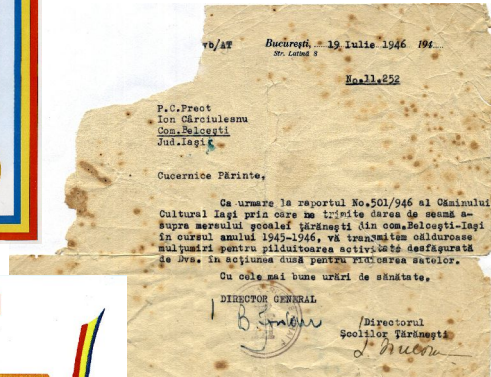
Pr. Cârciuleanu, portret.

Pr. Cârciuleanu, Galata, Iași

Diplome obținute pentru merite deosebite în activitate.

Pr. Cârciuleanu, mulțumiri pentru bunul mers al „școlii țărănești”, 1946

Pr. Cârciuleanu – Pomârla, camera unde a locuit M. Eminescu la prietenul său, scriitorul Samson Bodnărescu, directorul liceului „Anastase Bașotă

GALATA, Iași

Biserica

Turnul de la intrare, 2005

Casa Domnească

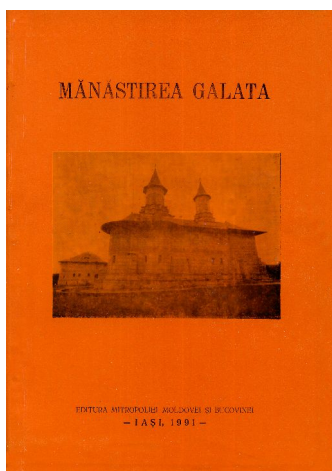

Casa parohială

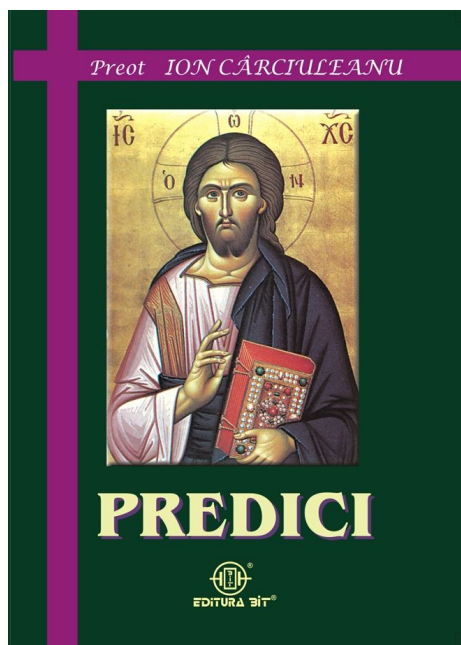

**Turnul de la intrare,
1 iunie 1984**

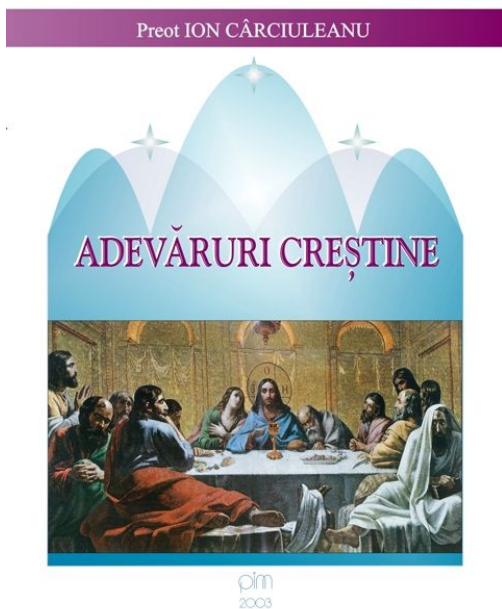
De același autor:

*Mănăstirea Galata-Iași, Iași,
Editura Mitropoliei Moldovei
și Bucovinei, 1991*

*Predici, Iași,
Editura PIM, 2000*

*Adevăruri creștine, Iași,
Editura PIM, 2003*

Tehnoredactor: Valeria PUIU
Corector: Maria TEODOROVICI
Grafica și coperta: Aurica Rodica PUIU

Tipar digital realizat la **Tipografia PIM**
Șoseaua Ștefan cel Mare nr. 11
Iași – 700498
Tel./Fax: **0232-212740**
E-mail: editurapim@pimcopy.ro
www.pimcopy.ro
